

महालेखापरीक्षकको
आठौँ वार्षिक प्रतिवेदन
२०८३

लुम्बिनी प्रदेश

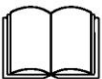
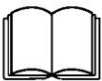
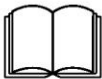
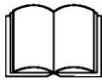
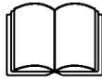
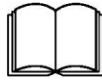
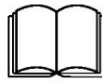
महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर, काठमाडौँ
नेपाल

महालेखापरीक्षकको
आठौँ वार्षिक प्रतिवेदन
२०८३

लुम्बिनी प्रदेश

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर, काठमाडौँ, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन
गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

*(Be a Credible Public Institution
in Promoting Accountability,
Transparency and Integrity)*

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय
लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

*(Provide independent
and Quality Audit Service)*

गन्तव्य (MISSION)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता

(Independence)

निष्ठा

(Integrity)

पारदर्शिता

(Transparency)

जवाफदेहिता

(Accountability)

व्यावसायिकता

(Professionalism)

नेपालका महालेखापरीक्षक

अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल
पोष्ट, बक्स नं. १३३२८

पत्र सङ्ख्या : २०८२।८३

च.नं.: ८१

विषय : वार्षिक प्रतिवेदन।

माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू,
प्रदेश प्रमुखको कार्यालय,
लुम्बिनी प्रदेश, राप्ती उपत्यका (देउखुरी), दाङ।

नेपालको संविधानको धारा २४१ बमोजिम लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी धारा २९४ को उपधारा (३) बमोजिम वार्षिक प्रतिवेदन पेस गरेको छु।

भवदीय,

(तोयम राया)

महालेखापरीक्षक

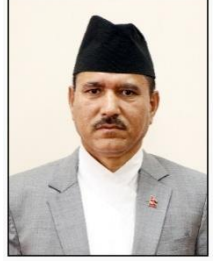
२०८३ साल जेठ १ गते, शुक्रवार
नेपाल सम्वत् १९४६

विषय-सूची

परिच्छेद	शीर्षक	पृष्ठ
	महालेखापरीक्षकको भनाइ	
	लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति	
	एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय	
परिच्छेद १	लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण	१
परिच्छेद २	लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु स्थिति	५
परिच्छेद ३	लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश	९
	खण्ड - १ : मन्त्रालय र निकायगत बेहोरा	
	१. प्रदेश सभा सचिवालय	१७
	२. मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२०
	३. आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२७
	४. आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	३७
	५. ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय	४३
	६. उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय.....	४८
	७. कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	५५
	८. भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय.....	६१
	९. वन तथा वातावरण मन्त्रालय.....	७०
	१०. शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय.....	७९
	११. सामाजिक विकास मन्त्रालय	८८
	१२. स्वास्थ्य मन्त्रालय	९३
	१३. युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय.....	१०१
	१४. प्रदेश योजना आयोग	१०४
	१५. प्रदेश लोक सेवा आयोग	१०८
	१६. मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	११०
	खण्ड - २ : स्थानीय तह	११३
परिच्छेद ४	लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति	११९
परिच्छेद ५	भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार	१२१
	अनुसूचीहरू	१२५

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ र लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी कार्यालय तथा सरकारको पूर्ण स्वामित्वमा रहेका सङ्गठित संस्था वा निकायको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण गरिने उल्लेख छ। नेपालको संविधानको धारा २९४(३) र लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा १९(४) मा महालेखापरीक्षकले प्रदेश प्रमुखसमक्ष वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

प्रचलित कानून एवं लेखापरीक्षण मानदण्ड, मार्गदर्शन, विषयगत लेखापरीक्षण निर्देशिका, वार्षिक लेखापरीक्षण योजना २०८२, लेखापरीक्षण नीति तथा वार्षिक कार्यतालिका २०८२।८३ तथा सार्वजनिक क्षेत्रको लेखापरीक्षणमा अवलम्बन गरिएका अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासका आधारमा लुम्बिनी प्रदेशका निकाय तथा कार्यालयहरूको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कोष तथा वक्यौतासमेतको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी यस प्रदेशको आठौँ वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय, लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण, लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजुको स्थिति, प्रमुख बेहोराको सारांश, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अवस्था र भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधारका विषयहरू समावेश गरी यो प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको छ।

लेखापरीक्षण कार्य नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (नाम्स) मार्फत व्यवस्थापन गरिएको छ। लेखापरीक्षण गर्दा सूचकका आधारमा जोखिम विश्लेषण गरी निकाय तथा कार्यालयहरूलाई उच्च र न्यून जोखिममा वर्गीकरण गरिएको छ। उच्च जोखिमयुक्त निकाय/कार्यालयको विस्तृत रूपमा स्थलगत लेखापरीक्षण र न्यून जोखिमयुक्त निकाय/कार्यालयको प्रमाणित वित्तीय विवरण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

लेखापरीक्षणको गुणस्तर कायम गर्न प्रभावकारी सुपरीवेक्षण, गुणस्तर व्यवस्थापन र अडिट ल्याबको व्यवस्था गरिएको छ। सोको अतिरिक्त एफ.एम. रेडियो तथा कार्यालयको वेबसाइटमार्फत सूचना प्रसारण गर्नुका साथै भर्चुअल बैठकमार्फत सरोकारवालासँग छलफल, टोल फ्री नम्बर र इमेलमार्फत गुनासो सङ्कलन र सुनुवाइको व्यवस्था मिलाइएको छ। लेखापरीक्षणमा प्रवेश र बहिर्गमन बैठकमार्फत जिम्मेवार पदाधिकारीसँग छलफल गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। सो प्रतिवेदन उपर प्राप्त जवाफको सम्बोधन पश्चात लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौँट नभएका विषय लेखाउत्तरदायी अधिकृत र सम्बन्धित मन्त्रीलाई जानकारी गराइएको छ।

यस आर्थिक वर्षमा प्रदेशका मन्त्रालय र मातहतका सरकारी कार्यालय एवम् निकाय, समिति तथा अन्य संस्थासमेत २१४ निकाय तथा कार्यालयको रु.५७ अर्ब २० करोड १४ लाख २४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भई रु.७२ करोड ६९ लाख ५ हजार बेरुजु कायम भएको छ। कुल लेखापरीक्षण रकमको तुलनामा बेरुजु १.२७ प्रतिशत रहेको छ।

यस प्रदेशअन्तर्गतका निकाय तथा कार्यालयले २०८२ भाद्र २३ र २४ गते भएको आन्दोलन र घटनाको कारण सेस्ता पेस गर्न र लेखापरीक्षण गराउन नसकिने बेहोराको पत्र पेस गरेकाले सरकारी कार्यालय तर्फ ३ कार्यालयको रु.१ अर्ब ४१ करोड ८६ लाख १६ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन।

कानूनको पालना, स्रोत साधनको प्राप्ति र परिचालन, सार्वजनिक निर्माण, सेवा प्रवाह, लेखापालन एवं वित्तीय प्रतिवेदन, खरिद तथा आयोजना व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन, सङ्गठनात्मक संरचना, जवाफदेहिता, पारदर्शिता र वित्तीय अनुशासनलगायतका विषयहरू लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।

आर्थिक कारोबार गर्दा कानूनको परिपालना नभएको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको, प्रदेशको आन्तरिक आय न्यून हुँदा सङ्घीय अनुदानमा निर्भरता बढेको, चालु खर्चमा वृद्धि भइरहेको, उत्पादनशील क्षेत्रमा बजेट परिचालन न्यून रहेको, आयोजना बैङ्कको प्रभावकारी कार्यान्वयन नभएको, जटिल प्रकृतिका तथा प्राविधिक ज्ञान र सीप आवश्यक पर्ने कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको एवं तीन तहबिच खर्चको दोहोरोपना कायम रहेको, सङ्गठन संरचना फेरबदल हुँदा जिम्मेवारी र जवाफदेहिता यकिन गर्न कठिनाई भएको, समयमै खरिद कार्य सम्पन्न नभई पटक-पटक म्याद थप गरेको, स्रोत बेगर योजनाहरूको बजेट सुनिश्चितता प्रदान गरेको तथा निर्माण कार्यको गुणस्तर नियन्त्रण र परीक्षण कमजोर रहेको जस्ता बेहोराहरू यो वर्षको लेखापरीक्षणमा औल्याइएको छ।

लेखापरीक्षणबाट औल्याइएका बेहोरा कार्यान्वयन गर्नु लेखाउत्तरदायी अधिकृत र सम्बन्धित निकाय प्रमुखको जिम्मेवारी हो। लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन पक्ष कमजोर हुँदा एकै प्रकृतिको बेहोराहरू बर्सेनि पुनरावृत्ति भएका छन्। लेखापरीक्षणका वार्षिक प्रतिवेदनहरू प्रदेश सभाअन्तर्गतको सार्वजनिक लेखा समितिमा समयमै छलफल भई आवश्यक कारवाही हुनुपर्नेमा विगतका केही प्रतिवेदनहरू समयमा छलफल हुन सकेका छैनन्। लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयन गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सबै सम्बन्धित पक्षबिच कार्यगत समन्वय र सहकार्य आवश्यक रहेको छ। यस प्रतिवेदनको कार्यान्वयनले सार्वजनिक सदाचारिता, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको प्रवर्धनमा सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु।

अन्तमा, लेखापरीक्षण कार्यमा सुझाव दिइ सहयोग गर्नुहुने माननीय प्रदेश प्रमुखज्यू, माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू, प्रदेश सभाका माननीय सभामुखज्यू, माननीय उपसभामुखज्यू, माननीय मन्त्रीज्यूहरू, प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरू, पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू तथा सञ्चारकर्मीहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका समस्त कर्मचारीहरू प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राणा)

महालेखापरीक्षक

वैशाख, २०८३

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

१. **संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था** - नेपालको संविधानको धारा २४१ बमोजिम प्रदेश सभा, प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकारी कार्यालयको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३४ मा प्रत्येक कार्यालयले सबै प्रकारका आयव्यय तथा कारोबारको तोकिएबमोजिमको लेखा र वित्तीय विवरण पेस गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था छ।
२. **उद्देश्य** - सार्वजनिक स्रोतको प्राप्ति र उपयोग तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको आधारमा लेखापरीक्षण गरी उचित निष्कर्ष र सुझाव प्रदान गर्नु तथा एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय प्रदान गर्नु लेखापरीक्षणको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ। देहायका विषयहरू सुनिश्चित गर्नु लेखापरीक्षणको अन्य उद्देश्यहरू रहेका छन्:
 - आर्थिक विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार भएको र कारोबारको यथार्थ स्थिति चित्रण गरेको,
 - सञ्चित कोष तथा अन्य सरकारी कोषको हिसाब यथार्थपरक रहेको,
 - प्रदेश विनियोजन ऐनबमोजिम स्वीकृत सीमाभित्र रही तोकिएको कार्य र प्रयोजनमा खर्च गरेको,
 - राजस्व लगायत समस्त आम्दानी र धरौटी असुली एवम् दाखिला गरेको,
 - सरकारी सम्पत्तिको व्यवस्थापन एवम् स्रोतको हानी नोक्सानी र दुरुपयोग हुन नपाउने गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था गरेको र सोको कार्यान्वयन भएको,
 - आर्थिक कारोबार गर्दा प्रचलित ऐन कानुनको परिपालना गरेको एवम् पुष्ट्याई गर्ने यथेष्ट प्रमाण राखेको,
 - स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार निर्धारित समयभित्र लक्ष्य र उपलब्धि हासिल गरेको,
 - सार्वजनिक निकायले तोकिएबमोजिम विकास निर्माण र सेवा प्रवाह गरेको,
 - आर्थिक कारोबार गर्दा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारितामा पर्याप्त ध्यान दिएको,
 - सार्वजनिक निकायले जवाफदेहिता वहन गरेको।
३. **क्षेत्र** - यो वर्ष प्रदेश मन्त्रालय, प्रदेश कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्था लेखापरीक्षणको क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ। लेखापरीक्षणको क्रममा कानुनको परिपालना, विकास निर्माण र सेवा प्रवाहको स्थिति मूल्याङ्कन गर्न सूचना तथा तथ्याङ्कसमेत सङ्कलन गरी अध्ययन एवम् विश्लेषण गरिएको छ।
४. **पद्धति** - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ मा उल्लेखित व्यवस्था, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, वित्तीय, कार्यमूलक, प्रकोप व्यवस्थापन तथा अन्य सान्दर्भिक लेखापरीक्षण निर्देशिका, मार्गदर्शन र असल अभ्यासको अनुसरण गरी लेखापरीक्षण गरिएको छ। समग्र लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने निकायहरूलाई जोखिम मूल्याङ्कनको आधारमा न्यून र उच्च जोखिमयुक्त निकायमा वर्गीकरण गरी उच्च जोखिमयुक्त १९० निकायको विस्तृत लेखापरीक्षण र न्यून जोखिमयुक्त २४ निकायको सामान्य लेखापरीक्षण कार्यविधिबाट लेखापरीक्षण गरिएको छ। सबै निकायको विद्युतीय प्रणालीमा आधारित नेपाल

लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (नाम्स) मार्फत लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेहोराउपर सम्बन्धित निकायका प्रमुखसँग छलफल गरेपश्चात् लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सोउपर निकायबाट प्राप्त जवाफ/प्रतिक्रियासमेतलाई आधार मानी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। लेखापरीक्षणको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न उच्च तहबाट सुपरीवेक्षण, स्थलगत निरीक्षण, लेखापरीक्षण सम्पन्न फाइल तथा प्रतिवेदनको पुनरावलोकन एवम् छनोट भएका लेखापरीक्षण फाइलको गुणस्तर पुनरावलोकनसमेत गर्ने गरिएको छ।

५. **वार्षिक प्रतिवेदन** - महालेखापरीक्षकले प्रत्येक प्रदेशमा आफूले गरेको काम कारबाहीको सम्बन्धमा अलग अलग प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गर्नसक्ने नेपालको संविधानको धारा २९४ को उपधारा (३) को व्यवस्थाअनुसार यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। यस प्रतिवेदनमा ५ परिच्छेद तथा १५ अनुसूची रहेका छन्। परिच्छेद-१ मा लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण, परिच्छेद-२ मा लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु स्थिति, परिच्छेद-३ मा लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश, परिच्छेद-४ मा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति र परिच्छेद-५ मा भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार उल्लेख गरिएको छ।

महालेखापरीक्षकको कार्यालय Office of the Auditor General

बबरमहल/अनामगढी, काठमाडौं, नेपाल
Babarmahal / Ananagadi, Kathmandu, Nepal

(अर्थ, राजस्व तथा लेखापरीक्षण विभाग)

पत्र सङ्ख्या: २०८२।८३

चलानी नम्बर: ६७

नेपाल

२०१६

मिति: २०८३।१।२८

विषय: एकीकृत वित्तीय विवरणमा राय।

श्री प्रदेश सचिव,

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय,

लुम्बिनी प्रदेश, राप्ती उपत्यका (देउखुरी), दाङ।

१. कैफियतसहितको राय - हामीले लुम्बिनी प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति तथा भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (बजेट र गैरबजेट निकाय), बजेट तुलनात्मक विवरण (बजेट निकाय), प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखा नीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरेको छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियतसहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, प्रदेश सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखा नीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ लगायत प्रचलित कानून बमोजिम सारभूतरूपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियतसहितको राय व्यक्त गर्ने आधार -

- २.१. प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र मातहतको लेखापरीक्षणबाट रु.५१ करोड ४४ लाख १४ हजार बेरुजु देखिएको छ। सोमध्ये असुल गर्नुपर्ने रु.२ करोड २० लाख २८ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु.३९ करोड ९६ लाख ७० हजार र पेस्की बाँकी रु.९ करोड २७ लाख १६ हजार रहेको छ। यसैगरी अन्य संस्था र समितितर्फ रु.२१ करोड २४ लाख ९१ हजार बेरुजु देखिएको छ। सोमध्ये असुल गर्नुपर्ने रु.२० लाख ६० हजार र नियमित गर्नुपर्ने रु.२० करोड ९४ लाख ४८ हजार र पेस्की बाँकी रु.९ लाख ८३ हजार रहेको छ।
- २.२. प्रदेश सरकार र मातहतको जिन्सी तथा सम्पत्ति रु.६ अर्ब ७० करोड ५३ लाख ३० हजार रहेको खुलासा गरेको छ। जिन्सी तथा सम्पत्तिको अवस्था तथा र स्वामित्व खुल्नेगरी अभिलेख अद्यावधिक गरेको देखिएन।
- २.३. प्रदेश सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत १०९ स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान, विशेष अनुदान र समपूरक अनुदान रु.२ अर्ब ६१ करोड ६९ लाख ८८ हजार निकासा गरेको छ। उक्त रकममध्ये प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०८२ आषाढ मसान्तसम्म स्थानीय तहबाट खर्च नभई बाँकी रकमको अभिलेख राखेको छैन।
- २.४. प्रदेशको एकीकृत वित्तीय विवरणको प्राप्ति र भुक्तानीको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार गत वर्षको अन्तिम मौज्दात रु.३ अर्ब ९३ करोड ६० लाख ७३ हजार रहेकोमा यो वर्ष रु.३ अर्ब ९६ करोड ५६ लाख ३१ हजार जिम्मेवारी सारेको छ। यो वर्ष रु.२ करोड ९५ लाख ५८ हजार बढी जिम्मेवारी सारेको कारण तथा आधार खुलासा गरेको छैन।
- २.५. प्रदेशअन्तर्गतका ३ कार्यालयले २०८२ भाद्र २३ र २४ गते भएको आन्दोलन र घटनाको कारण सेस्ता पेस गर्न र लेखापरीक्षण गराउन नसकिने बेहोराको पत्र पेस गरेकाले रु.१ अर्ब ४१ करोड ८६ लाख १६ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन।

Phone: 01-5919161, 5919163, Post Box: 13328

Email: dir.admin@oagnep.gov.np, oagnep@ntc.net.np, Web Page: www.oag.gov.np

“जनहितका लागि जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धनमा विश्वसनीय लेखापरीक्षण संस्था”

महालेखापरीक्षकको कार्यालय Office of the Auditor General

बबरमहल/आन्ध्रमल्ल, काठमाडौं, नेपाल
Babarmahal / Anandmalla, Kathmandu, Nepal

लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानूनबमोजिम गरिएको छ। एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने निकायसँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसका लागि स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले काम गरेका छौं। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त भएका आधार र प्रमाणहरू राय व्यक्त गर्न पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्नेमा हामी विश्वस्त छौं।

३. अन्य बेहोरा - यो वर्षको आर्थिक क्रियाकलापको मूल्याङ्कन गर्दा शासकीय प्रबन्ध, सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन, सार्वजनिक सम्पति व्यवस्थापन, विकास व्यवस्थापन, सूचना प्रविधि, सार्वजनिक प्रशासन र सुशासनलगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका छन्।
४. वित्तीय विवरणउपर व्यवस्थापन र लेखाउत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ४९ (२) बमोजिम लेखा राख्ने, खर्च गर्ने तथा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने गराउने लगायतका वित्तीय उत्तरदायित्व बहन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने र उपदफा ३ बमोजिम सम्बन्धित पदाधिकारीबाट उपयुक्त अनुसार उत्तरदायित्व बहन गरे नगरेको सम्बन्धमा निगरानी गर्ने उत्तरदायित्व सम्बन्धित विभागीय मन्त्रीको हुने व्यवस्था छ। सोही ऐनको दफा २९ (१) मा प्रत्येक आर्थिक वर्षको प्रदेश सञ्चित कोषका अतिरिक्त वैदेशिक अनुदान र ऋण सहायता तथा लगानीको लेखा र विनियोजन, राजस्व, धरोटी तथा अन्य कोष सहितका प्रदेश लेखाको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा रहेको छ। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) बमोजिम आर्थिक कारोबारको सही र यथार्थ अवस्था चित्रण हुने गरी एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने तथा जालसाजी वा त्रुटिका कारणबाट वित्तीय विवरण सारभूत रूपमा गलत आँकडा रहित बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्ने जिम्मेवारी आर्थिक मामिला मन्त्रालय, सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृत तथा मातहतका जिम्मेवार व्यक्तिलाई रहेको छ।
५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी - वित्तीय विवरण समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आँकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानून बमोजिम लेखापरीक्षण कार्यसम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूतरूपमा गलत आँकडा मानिएको छ।

(वैकुण्ठ बहादुर अधिकारी)
उप-महालेखापरीक्षक

Phone: 01-5919161, 5919163, Post Box: 13328

Email: dir.admin@oagnep.gov.np, oagnep@ntc.net.np, Web Page: www.oag.gov.np

“जनहितका लागि जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धनमा विश्वसनीय लेखापरीक्षण संस्था”

परिच्छेद

१

लेखापरीक्षण
गरिएका निकायको
विवरण

परिच्छेद- १

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

१. समष्टिगत लेखापरीक्षण

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	लेखापरीक्षण गरिएका निकाय	सङ्ख्या	रकम
१.	प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय	१९२	४८७६०६३९
२.	समिति र अन्य संस्था	२२	८४४०७८५
	जम्मा	२१४	५७२०१४२४

यो वर्ष प्रदेश सरकार मातहत १९२ सरकारी निकायको रु.४८ अर्ब ७६ करोड ६ लाख ३९ हजार र समिति तथा अन्य संस्था २२ को रु.८ अर्ब ४४ करोड ७ लाख ८५ हजार समेत २१४ निकायको रु.५७ अर्ब २० करोड १४ लाख २४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। लेखापरीक्षण गरिएका निकायहरूको विवरण **अनुसूची- १, १(क) र १(ख)** मा उल्लेख छ।

१.१. प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय - यो वर्ष प्रदेश सरकार मातहतका १९२ कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कारोबारको निम्नानुसार लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कारोबार	लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम
१.	विनियोजन खर्च	२७७३५६४७
२.	राजस्व	१५३२४५११
३.	धरौटी	३३८०१२१
४.	अन्य कारोबार	२३२२३६०
	जम्मा	४८७६०६३९

विनियोजन रकममा वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत स्थानीय तहलाई दिएको निकासा रु.२ अर्ब ६१ करोड ६९ लाख ८८ हजार समेत समावेश छ।

१.२. समिति तथा अन्य संस्था - यो वर्ष २२ समिति र अन्य संस्थाको रु.८ अर्ब ४४ करोड ७ लाख ८५ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छ। लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश परिच्छेद-३ को मन्त्रालय तथा निकायगत बेहोरामा समावेश छ। लेखापरीक्षण सम्पन्न निकाय र लेखापरीक्षणको विवरण **अनुसूची-३ र ४** मा उल्लेख छ।

१.३. लेखापरीक्षण बक्यौता - यो वर्ष प्रदेश अन्तर्गत जिल्ला अस्पताल विकास समिति, रुकुम पूर्वको (२०७७।७८) को लेखापरीक्षण बक्यौता रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-३(क)** मा उल्लेख छ।

१.४. लेखापरीक्षण - प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३४(१) मा प्रत्येक कार्यालयले सबै प्रकारका आय व्यय तथा कारोबारको तोकिए बमोजिमको लेखा र वित्तीय विवरण पेस गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

छ। मिति २०८२ भाद्र २३ र २४ मा भएको आन्दोलनको कारण २०८१।८२ को सेस्ता एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात क्षति भएको पत्र प्राप्त भएकोमा सेस्ता पेस नभएकोले उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय अन्तर्गत २ कार्यालयको विनियोजनतर्फ रु.५ करोड ६७ लाख ७७ हजार, राजस्वतर्फ रु.१ अर्ब २५ करोड ८३ लाख ७२ हजार र धरौटीतर्फ रु.१ लाख ६९ हजार गरी जम्मा रु.१ अर्ब ३१ करोड ५३ लाख १८ हजार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको १ कार्यालयको विनियोजन तर्फ रु.९ करोड ८५ लाख ९० हजार, राजस्व रु.२ लाख ९५ हजार, धरौटी रु.२२ लाख २५ हजार र अन्य कारोबार रु.२१ लाख ८८ हजार गरी रु.१० करोड ३२ लाख ९८ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन। यससम्बन्धी विवरण अनुसूची-२(क) मा उल्लेख छ।

२. सरकारी बजेट विनियोजन, खर्च र राजस्व

२.१. शीर्षकगत खर्च - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त वित्तीय विवरणअनुसार २०८१।८२ को बजेट अनुमान र यथार्थ खर्च निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

शीर्षक/क्षेत्र	२०७९।८० को यथार्थ खर्च	२०८०।८१ को यथार्थ खर्च	२०८१।८२ को		
			बजेट अनुमान	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
चालु खर्च	८३८३८४७	७३३८८५७	११०००८६८	७३६८८७४	६६.९८
पूँजीगत खर्च	१७७३६५६८	१६०१७७७२	२४७६२८४८	१७९०५१५२	७२.३१
स्थानीय तह वित्त हस्तान्तरण	४१२३७४०	३०८००६४	३२०६२८४	२६१६९८८	८१.६८
जम्मा	३०२४४१५५	२६४३६६९३	३८९७००००	२७८९१०१४	७१.५७

प्रदेश सरकारको कुल खर्चमध्ये चालु खर्च २६.४२ प्रतिशत, पूँजीगत खर्च ६४.२० प्रतिशत र स्थानीय तह वित्त हस्तान्तरणमा ९.३८ प्रतिशत खर्च रहेको छ।

२.२. निकायगत खर्च - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त वित्तीय विवरणअनुसार यो वर्षको निकायगत चालु र पूँजीगत खर्चको विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/ निकाय	अन्तिम बजेट		खर्च		खर्च प्रतिशत		कुल खर्चको प्रतिशत
		चालु	पूँजीगत	चालु	पूँजीगत	चालु	पूँजीगत	
१	प्रदेश सभा सचिवालय	२२२३१५	५२६८५	१९०६३८	४१४५९	८५.७५	७८.६९	८४.४०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	५२३५७७	७२२५०	२२३२३६	८४५८	४२.६४	११.७१	३८.६९
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	९५०००	५०००	६४६९५	३४९६	६८.१०	६९.९२	६८.१९
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	३३३४१९	१९५९६६	१७६६२७	९८६१८	५२.९७	५०.३२	५१.९९
५	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२५८८४९	३०१२०५१	१८३५३९	२३३०१४५	७०.९१	७७.३६	७६.८५
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	५३२५१७	८९०२८२	३३३८६७	५४६०८२	६२.७०	६१.३४	६१.८५
७	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	१३८१८२५	९६२६४	९४६८७५	५७८६६	६८.५२	६०.११	६७.९८
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	४४६८८९	१००३५६९६	२९६०५०	६७२२४०१	६६.२५	६६.९९	६६.९५
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	११४०४२९	११०३२३५	८५५५०४	६२३४०४	७४.३६	५६.५२	६४.६३
१०	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	२४२३५८	५१५००५५	१७५१७६	४३९७९८३	७२.२८	८५.४०	८४.८१
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१७१४३३७	१०७७७१९	१२१२६२६	७५१४६३	७०.७३	६९.७३	७०.३५
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय	८५६५१	८९०५१	३९६५२	२८८५	४६.२९	३.२४	२४.३५
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	३२४८४५२	२६०७३१७	२५६९४६७	२३१६५६८	७९.१०	८८.५५	८३.४४
१४	प्रदेश योजना आयोग	२४०२६	११९९	११९२६	२११	४९.६४	१७.६०	४८.११
१५	प्रदेश लोक सेवा आयोग	८३०००	७०००	७७०२४	३७४५	९२.८०	५३.५०	८९.७४
१६	मुख्य न्यायाधिकृतको कार्यालय	१४८१०	३००	११९७२	२६८	८०.८४	८९.३३	८१.०१
१७	अर्थ - विविध	६४३४२३	३६६८५८	०	०	०.००	०.००	०.००
	जम्मा	११००८६९	२४७६२८४८	७३६८८७४	१७९०५१५२	६६.९८	७२.३१	७०.६७
१८	स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण	३२०६२८३	०	२६१६९८८	०	८१.६२	०.००	८१.६२
	कुल जम्मा	१४२०७१५२	२४७६२८४८	९९८५८६२	१७९०५१५२	७०.२९	७२.३१	७१.५७

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

चालुतर्फ रु.१४ अर्ब २० करोड ७१ लाख ५२ हजार र पुँजीगत तर्फ रु.२४ अर्ब ७६ करोड २८ लाख ४८ हजार समेत अन्तिम बजेट रु.३८ अर्ब ९७ करोड कायम भएकोमा चालुतर्फ रु.९ अर्ब ९८ करोड ५८ लाख ६१ हजार (७०.२९ प्रतिशत) र पुँजीगततर्फ रु. १७ अर्ब ९० करोड ५१ लाख ५२ हजार (७२.३१ प्रतिशत) समेत रु.२७ अर्ब ८९ करोड १० लाख १३ हजार खर्च भई अन्तिम बजेटको तुलनामा ७१.५७ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ।

२.३. **स्रोतगत खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त वित्तीय विवरणअनुसार २०८१।८२ को अनुमान र यथार्थ खर्चको स्रोतगत विवरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	स्रोत	२०७९।८०	२०८०।८१	२०८१।८२		
				अनुमान	यथार्थ खर्च	अनुमानको तुलनामा खर्च प्रतिशत
१.	सङ्घीय सरकार अनुदान	१३४४७३२२	१०३६७१३३	१४०१९३००	१०२९८८९९	७३.४६
१.१	समानिकरण अनुदान	७४७३९८७	५७१३२८४	८२८६४००	६८९४७३५	८३.२१
१.२	सशर्त अनुदान	५३५३४६३	३८९४१३९	४१९३३००	२७३४९७५	६५.२२
१.३	विशेष अनुदान	२३९०३८	५३३००५	७४४६००	३३७९३०	४५.३८
१.४	समपूरक अनुदान	३८०८३३	२२६७०५	७९५०००	३३१२५९	४१.६७
२	प्रदेश सरकार	१६७९६८३३	१६०६९५६०	२४९५०७००	१७५९२११५	७०.५१
	जम्मा	३०२४४१५५	२६४३६६९३	३८९७००००	२७८९१०१४	७१.५७

यो वर्ष २०७९।८० को तुलनामा सङ्घीय अनुदान २३.४१ प्रतिशत घटेको र २०८०।८१ को तुलनामा ९९.३४ प्रतिशत प्राप्त गरेको छ। प्रदेशले अनुमान गरेको अनुदान मध्ये धेरै समानिकरण ८३.२१ प्रतिशत र कम समपूरक अनुदान ४१.६७ प्रतिशत उपयोग भएको छ।

यो वर्ष बजेट अनुमानमा सङ्घीय सरकारको अनुदानबाट ७३.४६ प्रतिशत र प्रदेश सरकारको स्रोतबाट ७०.५१ प्रतिशत प्राप्त भई रु.२७ अर्ब ८९ करोड १० लाख १४ हजार खर्च भएको छ। कुल खर्चमध्ये सङ्घीय सरकारको अनुदानबाट ३६.९३ प्रतिशत र प्रदेश सरकारको स्रोतबाट ६३.०७ प्रतिशत बेहोरेको छ।

२.४. **राजस्व असुली** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त वित्तीय विवरणअनुसार २०८१।८२ मा प्रदेश सरकारले प्राप्त गरेको राजस्वको विवरण निम्न अनुसार छ :

(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०७९।८० को यथार्थ असुली	२०८०।८१ को यथार्थ असुली	२०८१।८२ को राजस्व		असुली प्रतिशत
			लक्ष्य	यथार्थ असुली	
कर राजस्व	११७५९४२३	११८२८१०४	१७१४७१६७	१३९८७०६८	८१.५७
गैहकर राजस्व	१४५४७३१	१८४८२०४	५६२९९१५	२३८३१२५	४२.३३
अनुदान	१३४४७३२२	१०६९२५५४	१४०१९३००	११००७७६५	७८.५२
विविध प्राप्ति	८३६५५३	३५३९२८	१७३६१८	२१०१८४	१२१.०६
आन्तरिक ऋण	०	०	०	०	०.००
कुल जम्मा	२७४९८०२९	२४७२२७९०	३६९७००००	२७५८८१४२	७४.६२

यो वर्ष राजस्व तथा अन्य प्राप्ति लक्ष्यको ७४.६२ प्रतिशत रहेको छ। गैहकर राजस्व असुली ४२.३३ प्रतिशत रहेको छ। राजस्वको वैकल्पिक स्रोत परिचालन गरी राजस्व असुलीमा

लेखापरीक्षण गरिएका निकायको विवरण

वृद्धि गर्नुपर्दछ। प्रदेशले बनाएको कानूनबमोजिम प्रदेश सरकारले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र यो वर्ष असुल गरेको राजस्वको विवरण **अनुसूची-८** मा उल्लेख छ। उल्लिखित राजस्वको लक्ष्य कुल रकममा गत वर्षको बाँकी मौज्दात रु.२ अर्ब रहने अनुमान गरेको रकम समावेश छैन।

३. **वित्तीय हस्तान्तरण** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त वित्तीय विवरणअनुसार प्रदेश सञ्चितकोषबाट स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको स्थिति निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	शीर्षक	गत वर्षको यथार्थ हस्तान्तरण	अन्तिम अनुमान	हस्तान्तरण	हस्तान्तरण प्रतिशत
१	समानिकरण	७५००००	९५००००	९५००००	१००.००
२	ससर्त	१२१७७८२	१२०३२८३	९१४६२५	७६.०१
३	विशेष	१५५०३१	१५००००	१०८७११	७२.४७
४	समपूरक	९५७२५१	९०३०००	६४३६५२	७१.२८
	जम्मा	३०८००६४	३२०६२८३	२६१६९८८	८१.६२

प्रदेश सरकारले वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत यो वर्ष १०९ स्थानीय तहमा रु.२ अर्ब ६१ करोड ६९ लाख ८८ हजार हस्तान्तरण गरेको छ, जुन गत वर्षको हस्तान्तरण भएको रु.३ अर्ब ८ करोड ६४ हजारको तुलनामा १५ प्रतिशत न्यून रहेको छ।

४. **अन्तर सरकारी अख्तियारी** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ७ मा प्रदेश सरकारको कुनै निकायबाट कार्यान्वयन हुने गरी रकम विनियोजन भएको पुँजीगत तर्फको कुनै आयोजना वा कार्यक्रम नेपाल सरकारका निकाय मार्फत कार्यान्वयन गर्नु पर्ने भएमा प्रदेश सरकारको सम्बन्धित निकायले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा सङ्घीय विनियोजन ऐनबमोजिम नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिई नेपाल सरकारका निकायमार्फत कार्यान्वयन गर्ने गरी निर्णय गर्न सक्ने व्यवस्था छ। प्रदेश सरकार मातहतका ५ निकायले यो वर्ष नेपाल सरकारका ९२ निकायलाई अन्तर सरकारी अख्तियारीमार्फत प्रदेश सरकारको कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि रु.७५ करोड ४८ लाख २६ हजार बजेट विनियोजन गरी रु.६३ करोड ३५ लाख ३२ हजार खर्च गरेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१२** मा समावेश छ।

५. **अन्य कोष** - यो वर्ष लेखापरीक्षण गरिएका अन्य कोषहरूमा गत वर्षको जिम्मेवारी रु.९९ करोड ७३ लाख ५४ हजार र यो वर्षको आम्दानी रु.१ अर्ब ३२ करोड ७१ लाख ९५ हजार समेत रु.२ अर्ब ३२ करोड ४५ लाख ४९ हजार आम्दानी भएकोमा रु.१ अर्ब २६ करोड ५३ लाख ४९ हजार खर्च भई वर्षान्तमा रु.१ अर्ब ५ करोड ९२ लाख मौज्दात रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१३** मा छ।

परिच्छेद

२

लेखापरीक्षणबाट
देशिएका बेरुजु
स्थिति

परिच्छेद- २

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु स्थिति

१. **बेरुजु** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २(त) र प्रदेशको यस सम्बन्धी कानूनमा प्रचलित कानूनबमोजिम पुन्याउनुपर्ने रीत नपुन्याई कारोबार गरेको वा राख्नुपर्ने लेखा नराखेको तथा अनियमित वा बेमनासिब तरिकाले आर्थिक कारोबार गरेको भनी लेखापरीक्षण गर्दा औल्याइएको वा ठहर्‍याएको कारोबारलाई बेरुजुको रूपमा परिभाषित गरेको छ।

यसरी बेरुजुलाई असुल गर्नुपर्ने, नियमित गर्नुपर्ने र पेस्की गरी ३ वर्गमा वर्गीकरण गरेको छ। यस कार्यालयले बेरुजु वर्गीकरण गर्दा असुल गर्नुपर्ने बेरुजुमा हिनामिना र मस्यौट, हानि नोक्सानी र अन्य असुल गर्नुपर्ने बेरुजु समावेश गरेको छ भने नियमित गर्नुपर्ने बेरुजुलाई अनियमित भएको, प्रमाण कागजात पेस नभएको, जिम्मेवारी नसारेको र सोधभर्ना नलिएको गरी ४ समूहमा वर्गीकरण गरेको छ। पेस्कीलाई कर्मचारी, मोबिलाइजेसन र अन्य पेस्कीमा वर्गीकरण गरिएको छ।

प्रदेश सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थाको यो वर्ष (२०८१।८२) को लेखापरीक्षणबाट औल्याइएको बेरुजु रु.७२ करोड ६९ लाख ५ हजार रहेको छ। सो बेरुजु अङ्कको वर्गीकरण निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

वर्गीकरण	सरकारी कार्यालय रु.	समिति तथा अन्य संस्था रु.	जम्मा बेरुजु रु.	कुल बेरुजुको प्रतिशत
१. असुल हुनुपर्ने	२२०२८	२०६०	२४०८८	३.३१
२. नियमित हुनुपर्ने	३९९६७०	२०९४४८	६०९११८	८३.८०
• अनियमित भएको	१९२१११	१९१९१०	३८४०२१	५२.८३
• प्रमाण कागजात पेस नभएको	२०७५५९	१७५३८	२२५०९७	३०.९७
• सोधभर्ना नलिएको	०	०	०	०.००
३. पेस्की	९२७१६	९८३	९३६९९	१२.८९
जम्मा बेरुजु	५१४४१४	२१२४९१	७२६९०५	१००.००

बेरुजु वर्गीकरणको विवरण अनुसूची (९ र १०) मा छ।

२. **लेखापरीक्षण अङ्कमा बेरुजु** - यो वर्ष प्रदेश मन्त्रालय र समिति तथा अन्य संस्थासमेत २१४ निकायको रु.५७ अर्ब २० करोड १४ लाख २४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। जसमा रु.७२ करोड ६९ लाख ५ हजार बेरुजु कायम भएको छ, जुन लेखापरीक्षण अङ्कको १.२७ प्रतिशत हुन आउँछ। लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएका निकाय र विषयगत अवस्था निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

लेखापरीक्षण गरिएका निकाय र विषय	सङ्ख्या	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरुजु अङ्क	बेरुजु प्रतिशत
प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय	१९२	४८७६०६३९	५१४४१४	१.०५
समिति र अन्य संस्था	२२	८४४०७८५	२१२४९१	२.५२
जम्मा	२१४	५७२०१४२४	७२६९०५	१.२७

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजुको स्थिति

३. हालसम्मको बाँकी बेरुजु - प्रदेश सरकारी कार्यालय समिति तथा अन्य संस्थाको लेखापरीक्षणबाट औल्याइएकोमा हालसम्म बाँकी बेरुजु रु.५ अर्ब १५ करोड ६४ लाख ६३ हजार रहेको छ। हालसम्मको बाँकी बेरुजु गत वर्षभन्दा १२.७१ प्रतिशतले बढेको छ।

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	विवरण	विगतको बेरुजु	फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण	सम्परीक्षणबाट थप भएको	विगतको खुद बाँकी	चालु वर्षको थप	अद्यावधिक बाँकी बेरुजु
१.	प्रदेश सरकारी कार्यालयहरू	४०१५३४५	१२७३०२	७५६	३८८८७९९	५१४४१४	४४०३२१३
२.	समिति तथा अन्य संस्थाहरू	५५९७९२	२००३६	१००३	५४०७५९	२१२४९१	७५३२५०
जम्मा		४५७५१३७	१४७३३८	१७५९	४४२९५५८	७२६९०५	५१५६४६३

हालसम्मको बाँकी बेरुजुको विवरण अनुसूची-११ मा उल्लेख छ।

४. बेरुजु विश्लेषण- प्रदेश सरकारी कार्यालय, अन्य संस्था र समितिको बेरुजुको अवस्था निम्नानुसार रहेको छ :-

- ४.१. प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३८ बमोजिम बेरुजु फर्स्यौट गर्ने पहिलो जिम्मेवारी तथा दायित्व बेरुजुसँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्ति तथा आर्थिक कारोबारमा संलग्न पदाधिकारीको हुने र बेरुजु फर्स्यौट हुन नसकेमा सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतले फर्स्यौट गर्नु गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। सोही ऐनको दफा ३६ मा औल्याइएको बेरुजुको सम्बन्धमा ३५ दिन वा म्याद थप भएकोमा सो म्यादभित्र फर्स्यौट गर्ने र फर्स्यौट नगरेमा लेखा उत्तरदायी अधिकृत र विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्री वा निकायका प्रमुखलाई जानकारी दिने उल्लेख छ। सोही व्यवस्था अनुसार बेरुजुको जानकारी सम्बन्धित पदाधिकारीलाई दिइएको छ। सोही ऐनको दफा ३९ मा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने गराउने लगायतका वित्तीय उत्तरदायी बहन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। सोही व्यवस्था बमोजिमको यो वर्ष कार्यरत लेखा उत्तरदायी अधिकृतहरूको नामावली र बेरुजु रकम अनुसूची १५ मा उल्लेख छ।

- ४.२. प्रदेश सरकारी कार्यालय तर्फ यो वर्ष रकमगत आधारमा बढी बेरुजु भएका मन्त्रालय/निकाय निम्नानुसार छन्:-

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरुजु रकम				कुल बेरुजुको प्रतिशत	ले.प.अङ्कको तुलनामा बेरुजु प्रतिशत
			असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने	पेस्की बाँकी	जम्मा		
१	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	८३२५९७४	७३४८	८८६४५	७७७६६	१७३७५९	३३.७८	२.०९
२	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	५३४१०८५	७७७५	१२८५२८	४८३६	१४११३९	२७.४४	२.६४
३	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय	३०४३०२१	७३२	५१११४	२०४८	५३८९४	१०.४८	१.७७
४	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२६३१७८४	९५५	४८७२६	०	४९६८१	९.६६	१.८९
५	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय मन्त्रालय	१२९५९३४	१८२०	३६०१७	१५९३	३९४३०	७.६७	३.०४
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	४४०५९५९	१०५९	१९७४६	६४७३	२७२७८	५.३०	०.६२
७	स्वास्थ्य मन्त्रालय	५८६५९२६	२४१	९६२०	०	९८६१	१.९२	०.१७
८	अन्य मन्त्रालय र निकाय	१७८५०९५६	२०९८	१७२७४	०	१९३७२	३.७७	०.११
जम्मा		४८७६०६३९	२२०२८	३९९६७०	९२७१६	५१४४१४	१००	१.०५

बेरुजु रकमका आधारमा बढी बेरुजु हुने क्रममा पहिलो स्थानमा भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, दोस्रोमा सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय, तेस्रोमा ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय र चौथो स्थानमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय रहेका छन्।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजुको स्थिति

- ४.३. यो वर्ष १९२ प्रदेश कार्यालयको लेखापरीक्षण गरेकोमा १०८ कार्यालयमा लगती बेरुजु देखिएको छ। त्यसैगरी २२ समिति तथा अन्य संस्थामध्ये १८ कार्यालयमा लगती बेरुजु देखिएको छ।
- ४.४. यो वर्ष प्रदेश मातहत सरकारी निकाय र अन्य संस्था तथा समिति समेत निकायमा ३३०३ बेरुजु दफा मध्ये प्रतिक्रियाबाट १०३ दफा फर्स्यौट भई ३२०० दफा बेरुजु देखिएकोमा २३२७ दफा सैद्धान्तिक र ८७३ दफा लगती बेरुजु कायम भएको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९ र १०** मा छ।
- ४.५. यो वर्ष सरकारी कार्यालयतर्फ १८७ निकायको सैद्धान्तिक दफा र लगती दफा समेत रु.५४ करोड ६९ लाख ९३ हजार लगती बेरुजु देखिएकोमा प्रतिक्रियाबाट रु.३ करोड ३७ लाख ७ हजार सम्परीक्षण गर्दा रु.११ लाख २९ हजार थप भई रु.५१ करोड ४४ लाख १४ हजार बाँकी रहेको छ।
- ४.६. प्रदेश सरकारी कार्यालयतर्फ गतवर्ष सम्मको पेस्की रु.२ अर्ब २४ करोड २९ लाख ६ हजार बाँकी रहेको मध्ये रु.१ अर्ब ३८ करोड ५७ लाख २३ हजार (६१.७८ प्रतिशत) फर्स्यौट भई रु.८५ करोड ७१ लाख ८३ हजार बाँकी रहेकोमा यो वर्ष रु.९ करोड २७ लाख १६ हजार थप भई रु.९४ करोड ९८ लाख ९९ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ।

त्यस्तै समिति, अन्य संस्थातर्फ गत वर्षसम्मको पेस्की रु.३ करोड ४५ लाख ३४ हजार बाँकी रहेकोमा यो वर्षको रु.९ लाख ८३ हजार थप समेत रु.३ करोड ४५ लाख ५२ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-५** मा छ।

- ४.७. सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थाबाट यो वर्ष लेखापरीक्षणको क्रममा रु.५१ लाख ६४ हजार प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि रु. २७ लाख ३६ हजार र सम्परीक्षणको क्रममा रु.५ करोड १० लाख ९० हजार समेत रु.५ करोड ८९ लाख ९० हजार असुल भई राजस्वमा दाखिला भएको छ। यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-६** मा उल्लेख छ।

- ४.८. प्रदेश सरकारी कार्यालय र समिति तथा अन्य संस्थाको ८ वर्षको लेखापरीक्षण र बेरुजु अङ्कको तुलनात्मक स्थिति निम्नानुसार छः

(रु.हजारमा)

प्रतिवेदन	आर्थिक वर्ष	लेखापरीक्षण अङ्क	बेरुजु अङ्क	प्रतिशत	पेस्की बाहेकको बेरुजु	पेस्की बाहेकको बेरुजु प्रतिशत
पहिलो, २०७५	२०७४।७५	२०३५४०	५०८	०.२५	५०८	०.२५
दोस्रो, २०७७	२०७५।७६	३०२८३७५३	९४६८३४	३.१३	६२४४७६	२.०६
तेस्रो, २०७८	२०७६।७७	३९६४७८६५	९४७४८५	२.३९	८७५८१४	२.२१
चौथो, २०७९	२०७७।७८	५४३८४६३४	६४२१५८	१.१८	६२२२०३	१.१४
पाँचौं, २०७९	२०७८।७९	५७०८१२६३	१४९८०८५	२.६२	१३७६८५५	२.४१
छैटौं, २०८१	२०७९।८०	५७९१५९२९	११२६३४५	१.९४	९२४२५०	१.६०
सातौं, २०८२	२०८०।८१	५४१६०४४४	६५८२१६	१.२२	६०९४५६	१.१३
आठौं, २०८३	२०८१।८२	५७२०१४२४	७२६९०५	१.२७	६३३२०६	१.२१

परिच्छेद

३

लेखापरीक्षणबाट
देखिएका प्रमुख
बेहोराको सारांश

परिच्छेद-३

लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख बेहोराको सारांश

१. **कानुन निर्माण** - प्रदेश सरकार(कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ मा प्रदेश कानुन तथा स्थानीय कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गर्ने जिम्मेवारी मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा तोकिएको छ। प्रदेश सरकारले सालबसाली ऐन र संसोधन कानुन बाहेक यस वर्ष १९ थप कानुन निर्माण गरेको छ। निर्माण भएका कानुनमा ६ वटा विधेयक, ३ वटा नियमावली, १ निर्देशिका, २ कार्यविधि, २ गठन आदेश, १ मापदण्ड, १ केन्द्र परिवर्तन, नीति १, रणनीति २ लगायत रहेका छन्।
२. **सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० को दफा ९(४) मा सङ्गठन संरचना वा दरबन्दी स्वीकृत भएपछि पद दर्ता गर्नुपर्ने र पद दर्ता भएपछि पदपूर्ति प्रक्रिया अपनाइने, सोही दफाको उपदफा ८ मा सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र दरबन्दी सिर्जना हेरफेर पुनरावलोकन गर्दा निजामती कर्मचारीको वृत्ति विकास सुनिश्चित हुनेगरी गर्ने व्यवस्था रहेको छ। मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले सङ्गठन व्यवस्थापन सर्वेक्षणको २०८२।२।१२ मा पेस भएको प्रतिवेदन अनुसार प्रदेश अन्तर्गत कार्यालय सङ्ख्या १९२ र दरबन्दी ४ हजार ३०१ रहने उल्लेख भएकोमा सो प्रतिवेदन स्वीकृत गरी कार्यान्वयन हुन सकेको छैन।
३. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ मा प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने, दफा ३२ अनुसार गठन भएको समितिले कार्यालय र मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू दक्षतापूर्ण एवं मितव्ययी रूपमा सम्पादन गरी नतिजा उन्मुख बनाउने, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, वित्तीय विवरणलाई विश्वसनीय बनाउने तथा लेखापरीक्षणबाट कायम भएका बेरुजु फर्स्यौट गरी/गराइ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ एवं प्रभावकारी बनाउन आवश्यक काम गर्ने उल्लेख भएकोमा कार्यालयले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाइएन। कानुनमा तोकिए अनुसारको प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
४. **प्रदेश समन्वय परिषद्** - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह(समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ को दफा २४(१) मा स्थानीय तह बीचको समन्वय वा अन्तरसम्बन्धलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश समन्वय परिषद् रहने व्यवस्था छ। प्रदेश समन्वय परिषद्को मिति २०८०।१०।४ मा बसेको सातौँ बैठकले राजस्व बाँडफाँड र बक्यौता राजस्व कानुन तर्जुमा तथा मापदण्ड निर्माण गर्ने, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा जनशक्ति व्यवस्थापन, प्रदेश भित्र योजना तर्जुमा तथा कार्यन्वयनका लागि आयोजना बैक सञ्चालन गर्ने, सङ्घ प्रदेश र स्थानीय तहबाट अनुदान मार्फत सञ्चालन हुने कार्यक्रम/आयोजनाको लागत सहभागिता, सहकार्य र अनुदानको प्रभावकारी उपयोगको मापदण्ड निर्धारण गर्ने, योजना तर्जुमा प्रक्रियामा स्थानीय तह र प्रदेश बीचमा समन्वय गरिने, युवाको विदेश पलायनलाई रोक्ने जस्ता ३४ निर्णय भएका छन्। सो पश्चात प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक

- बसेको छैन। प्रदेश समन्वय परिषद्बाट भएका निर्णयहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको विश्लेषण गरिनु पर्दछ।
५. **नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन** - प्रदेशले दीर्घकालीन सोच “समृद्ध लुम्बिनी: खुशी नागरिक” पूरा गर्न पूर्वाधार, यातायात, पर्यटन, कृषि, सिँचाइ, सूचना प्रविधि, शिक्षा, श्रम, सामाजिक सुरक्षा तथा वन-वातावरण क्षेत्र समेटेर यस वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश श्रमिकलाई सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध गर्न श्रम तथा रोजगार नीति तर्जुमा, सवारी सेवालाई डिजिटल बनाउने, जितगढी र शिवगढी लगायत ऐतिहासिक किल्लाको संरक्षण, मायादेवी पदमार्गको सम्भाव्यता अध्ययन, प्रादेशिक भू-उपयोग योजना तर्जुमा, एआई/मेसिन लर्निङ क्षमताको विकास, प्रदेशमा सिँचाइ आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन एवं गुरुयोजना तयारी, सामाजिक समावेशीकरण कार्यक्रम, शिशु स्याहार केन्द्र निर्माण, तथा वन व्यवस्थापन गर्ने जस्ता नीति तथा कार्यक्रममा उल्लेखित कार्यक्रमलाई बजेटमा समावेश गरेको छैन। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश योजना/कार्यक्रमलाई बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
६. **बजेट कार्यान्वयन** - यस वर्षको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएका १९७ बुँदाहरू मध्ये रुकुम पूर्वी भागका ७ वटा वडामा सडक ट्रयाक खोल्ने, २० वटा पर्यटन स्थलको स्तरोन्नति गर्ने, कपिलबस्तुमा भौतिक पूर्वाधार गुणस्तर प्रयोगशाला निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालन गर्ने, बर्दियाको राजापुर-पकरियापुर सीमा सडकको बढी कुलोमा सिग्नेचर ब्रिज निर्माण गर्ने, उद्योग, वाणिज्य सम्बन्धी कानून र निर्देशिका निर्माण गर्ने, स्थानीय वस्तुबाट पेय पदार्थ र मदिरा उत्पादन एवं ब्रान्डिङको कानुनी व्यवस्था गर्ने, स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा उद्योग तथा पर्यटन कार्यक्रम गर्ने, विजनेश इन्कुवेशन सेन्टर सहित स्टार्टअप प्रवर्धन गर्ने, असंगठित श्रमिकको तथ्याङ्क संकलन र अभिलेखीकरण गर्ने, पर्यटन क्षेत्रमा अनुशिक्षण कार्यक्रम, किसानको पहिचान र वर्गीकरण, एक स्थानीय तह एक हेलिप्याड निर्माण गर्ने, द्वन्द्वपीडितको परिपूरण, आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स, मेसिन लर्निङ, साइबर सुरक्षा, डिजिटल साक्षरता, प्रदेशस्तरीय “बहुआयमिक अनुसन्धान केन्द्र” स्थापनाको सम्भाव्यता अध्ययन, युथ करियर काउन्सिलिङ कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएका छैनन्। बजेटमा समावेश भएका सबै कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
७. **खर्च व्यवस्थापन** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ अनुसार चालु तर्फ रु.१४ अर्ब २० करोड ७१ लाख ५२ हजार र पुँजीगत तर्फ रु.२४ अर्ब ७६ करोड २८ लाख ४८ हजार समेत अन्तिम बजेट रु.३८ अर्ब ९७ करोड कायम भएकोमा चालु तर्फ रु.९ अर्ब ९८ करोड ५८ लाख ६१ हजार (३६ प्रतिशत) र पुँजीगत तर्फ रु.१७ अर्ब ९० करोड ५१ लाख ५२ हजार (६४ प्रतिशत) समेत रु.२७ अर्ब ८९ करोड १० लाख १३ हजार खर्च भई अन्तिम बजेटको तुलनामा ७२ प्रतिशत खर्च भएको छ। प्रदेश सरकारको बजेट अनुसार तोकिएको लक्ष्य पूरा हुनेगरी खर्च गर्नुपर्दछ।
८. **राजस्व प्रक्षेपण तथा असुली** - प्रदेश सरकारका अर्थमन्त्रीले प्रदेश सभा समक्ष पेस गरेको वार्षिक बजेट अनुसार यस वर्षको राजस्व प्राप्तिको लक्ष्य र यथार्थ प्राप्तिको अवस्था निम्न रहेको छ। राजस्व तथा अनुदानको अनुमान र प्राप्तिको विवरण अनुसार अनुमानको तुलनामा कर राजस्व ८१.५७ प्रतिशत, अनुदान ७८.५१ प्रतिशत, अन्य राजस्व ४२.३३ प्रतिशत र विविध १२१.०६ प्रतिशत प्राप्ति भएको छ।

९. **स्रोत सुनिश्चितता** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ११(१) मा प्रदेश सरकारको निर्णयबाट सिर्जित आर्थिक दायित्व तथा खर्च बेहोर्ने वा राजस्व छुट दिने प्रतिबद्धताको स्पष्ट देखिने अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष प्रदेश राजधानी निर्माण आयोजना, प्युठान अस्पताल, लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, सडक र सिँचाइका विषयगत आयोजनाहरूमा २०८१।८२ का लागि रु.१ अर्ब ६ करोड ५० लाख २५ हजार र आर्थिक वर्ष २०८२।८३ का लागि रु.४ अर्ब २३ करोड १३ लाख ६३ हजार र आर्थिक वर्ष २०८३।८४ का लागि रु.२ अर्ब ५५ करोड ३ लाख ६३ हजार समेत रु.७ अर्ब ८४ करोड ६७ लाख ५१ हजारको स्रोत सुनिश्चितता दिएको छ। बजेट विनियोजन भएको अवस्थामा समेत आर्थिक वर्षको अन्त्यमा भुक्तानी बाँकी दायित्व सिर्जना भएको देखिएकोले उपलब्ध वित्तीय स्रोत समेतका आधारमा दीर्घकालिन रूपमा योजना कार्यान्वयन हुने गरी स्रोत सुनिश्चितता प्रदान र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ।
१०. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारवाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। प्रदेशका सबै मन्त्रालय तथा निकायले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
११. **आन्तरिक लेखापरीक्षण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३३(८) बमोजिम लेखा उत्तरदायी अधिकृतले आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश भएका बेहोरा अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु अगावै फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण गराइ अन्तिम लेखापरीक्षक समक्ष प्रस्तुत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्षको आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट नियमित गर्नुपर्ने रु.७ करोड १८ लाख ८१ हजार, असुल गर्नुपर्ने रु.३ करोड ९५ लाख ५१ हजार र म्याद नाघेको पेस्की रु.२२ करोड ६८ लाख ६२ हजार समेत रु.३३ करोड ८२ लाख ९४ हजार बेरुजु देखिएको छ। अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु अगावै बेरुजु फर्स्यौट गरेको अभिलेख राखेको पाइएन। ऐन बमोजिम तोकिएको समयमा बेरुजु फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
१२. **जिन्सी व्यवस्थापन** - प्रदेश सरकारको (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ तथा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ अनुसार प्रदेश स्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी लगत तथा असुलउपर गर्ने कार्य मन्त्रालयलाई तोकिएको छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले तयार गरेको यस वर्षको वार्षिक वित्तीय विवरण तथा आन्तरिक लेखापरीक्षणको एकीकृत प्रतिवेदनमा समावेश टिप्पणी ११ को जिन्सी तथा सम्पत्ति विवरण अनुसार रु.६ अर्ब ७० करोड ५३ लाख ३० हजारको सम्पत्ति रहेको उल्लेख भए पनि प्रदेश सरकार

मातहतका जिन्सी सम्पत्तिहरूको मन्त्रालयस्तरबाट सम्पत्तिको एकीकृत विवरण तयार गरेको छैन। नियमानुसार मातहतका निकायहरूको सम्पत्तिको एकीकृत अभिलेख तयार गर्नुपर्दछ।

१३. **प्रगति मूल्याङ्कन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन मूल्याङ्कन गरी अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ। यो वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार प्रदेश सभा, आयोग, मन्त्रालय तथा अन्तर्गतका कार्यालयहरूका लागि पुँजीगत खर्च तर्फ रु.२४ अर्ब ७६ करोड २८ लाख ४९ हजार विनियोजन भएकोमा रु.१७ अर्ब ९० करोड ५१ लाख ५२ हजार (७२.३० प्रतिशत) खर्च भएको छ। स्वीकृत कार्यक्रममा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको भौतिक प्रगति खुल्ने गरी एकीकृत प्रगति विवरण तयार गरेको पाइएन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरी सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
१४. **भुक्तानी दिन बाँकी** - आर्थिक वर्षको विनियोजित बजेटले नखाम्ने र बढी खर्च हुने गरी दायित्व सिर्जना गर्न नहुने व्यवस्था भए पनि प्रदेश सभा, ९ मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरूले यो वर्ष चालुतर्फ रु.६ करोड ९३ लाख २६ हजार र पुँजीगत तर्फ रु.७८ करोड १६ लाख १५ हजार समेत रु.८५ करोड ९ लाख ४१ हजार दायित्व आगामी आर्थिक वर्षको लागि सिर्जना गरेको छ। प्रदेश सञ्चित कोषबाट सहज रूपमा खर्च भुक्तानी हुने गरी कार्यक्रम निर्धारण तथा कार्यान्वयन गर्नु तथा आगामी वर्षको बजेटलाई असर पार्ने गरी दायित्व सिर्जना गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
१५. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१(३) मा प्रदेश विनियोजन ऐनमा समावेश भएको कुनै रकम र सञ्चालन हुने कार्यक्रम आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा समर्पण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पुँजीगत शीर्षकमा आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयको रु.७ करोड २५ लाख, ऊर्जा तथा सिँचाई मन्त्रालयको रु.१ करोड १५ लाख, सामाजिक विकास मन्त्रालयको रु.४१ करोड १९ लाख ६ हजार विनियोजन भइ शीर्षकगत कुनैपनि खर्च नभएकोमा तोकिए अनुसार बजेट समर्पण गरेको पाइएन। नियमानुसार बजेट समर्पण गर्नुपर्दछ।
१६. **प्रोत्साहन भत्ता** - अस्पताल विकास समिति (गठन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०८० को नियम १०(८) अनुसार अस्पताल विकास समितिको निर्णय बमोजिम कोषबाट बेहोर्ने गरी कर्मचारीलाई कुनै विशेष भत्ता वा प्रोत्साहन सुविधा प्रदान गरेको भएमा त्यस्ता विशेष भत्ता वा प्रोत्साहन सुविधा यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले ३ महिनाभित्र मन्त्रालयबाट स्वीकृत गराउनुपर्ने व्यवस्था रहेको तथा आमा तथा नवजात शिशु सुरक्षा कार्यक्रम निर्देशिका, २०७८ को दफा ६(ख) मा सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्यकर्मी तथा सहयोग गर्ने समूहलाई स्वास्थ्य संस्थालाई प्राप्त हुने एकाइ मूल्यबाटै बढीमा रु.३ सय वितरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। भिम अस्पताल, लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, बुटवल, रोल्पा, अर्घाखाँची, पाल्पा, कपिलवस्तु अस्पताल लगायतले मन्त्रालयबाट स्वीकृत नगरी यो वर्ष रु.८ करोड ३७ लाख ६९ हजार प्रोत्साहन भत्ता भुक्तानी गरेको तथा भीम अस्पतालले चौबिसै घण्टा सेवामा नखटिने अस्पताल व्यवस्थापक, लेखा अधिकृत लगायत ५ कर्मचारीलाई प्रोत्साहन भत्ता रु.१२ लाख

- ९२ हजार भुक्तानी गरेको छ। कानुन बमोजिम मन्त्रालयको स्वीकृत लिएर भत्ता भुक्तानी लिनुपर्ने तथा नियमानुसार भुक्तानी गर्न नमिल्ने भत्ता यकिन गरी असुल गर्नुपर्दछ।
१७. **वन अतिक्रमण** - प्रदेश वन ऐन, २०७८ को दफा ४९ बमोजिम वन क्षेत्रको जग्गा फाँड्न, जोत्न, खन्न वा आवाद गर्न वा त्यस्तो जग्गामा घर छाप्रो बनाउने कार्य गरेमा कसुर गरेको मानिने व्यवस्था छ। यसै गरी वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८ मा तोकिएको कार्यविधि अपनाई मन्त्रालयले वनको अतिक्रमण हुन नदिने र अतिक्रमण भएको अवस्थामा अतिक्रमण हटाउनुपर्दछ। २०८१।८२ सम्म १४ डिभिजन कार्यालयहरूको १४ हजार ८४०.७४ हेक्टर वन क्षेत्र अतिक्रमण भएको छ। डिभिजन वन कार्यालयमा अतिक्रमित वन क्षेत्र बढ्दै गएमा वनको क्षेत्रफल कम हुँदै जाने देखिन्छ। वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८ अनुसार जिल्ला वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यदल गठन नभएको हुँदा मन्त्रालयले समिति गठन गरी वन व्यवस्थापन कार्ययोजना अनुसार अतिक्रमण हटाई वन व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
१८. **पाइप तथा फिटिङ्स** - पाइप र फिटिङ्स खरिद गर्दा विगतको मौज्दातलाई ध्यान दिई खानेपानी योजनाको लागि चाहिने सङ्ख्यामा खरिद गर्ने र खर्च गरेपछि नापी किताबमा चढाउनु पर्दछ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरू दाङ, गुल्मी, कपिलवस्तु, पाल्पा र प्युठान सहित ५ कार्यालयले रु.१४ करोड ३५ लाख ३४ हजार मूल्यका विभिन्न साइजका पाइप तथा फिटिङ्स मौज्दात रहने गरी आर्थिक वर्षको अन्त्यमा खरिद गरेको तथा मन्त्रालय मातहतका १२ खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरूले विभिन्न खानेपानी आयोजनाका लागि जिन्सी खातामा खर्च लेखेका पाइपको परिमाण भन्दा नापी किताबमा रु.५ करोड ६२ लाख २७ हजार मूल्यका पाइप घटी जडान भएको छ। मौज्दात समेत विचार गरी लागत अनुमान अनुसारको सङ्ख्यामा खरिद गर्नुपर्ने र नापी किताबको खर्चको आधारमा जिन्सी खाताबाट खपत भएको मूल्य घटाउनुपर्दछ।
१९. **एकमुष्ट बजेट** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा १० मा सार्वजनिक निकायहरूले बजेट प्रस्ताव गर्दा सोही ऐनको दफा ५ बमोजिम प्रस्तावित योजना कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण खुलाइ आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ। सहरी तथा खानेपानी मन्त्रालयले रु.१ करोड ५ लाख ८३ हजार तथा ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले रु.१४ करोड, एकमुष्ट विनियोजन गरी मन्त्रालयबाट विभिन्न मितिमा निर्णय गरी मातहत कार्यालयलाई निकास दिएको छ। यस्तो पटके निकासामा नियन्त्रण गरी आर्थिक वर्षको सुरुमै योजनागत बजेट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
२०. **योजना तर्जुमा कार्यक्रम सञ्चालन** - नेपाल सरकार प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकारले लागु गरेको आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०८० बमोजिम स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा पर्ने योजनाहरूमा ऊर्जा तथा सिँचाइ मन्त्रालयले रु.५ लाख सम्मका ३१८ योजनाहरूमा रु.१२ करोड ७६ लाख ४५ हजार तथा भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयले रु.१ लाख देखि रु.२० लाखसम्मका १ हजार २६७ योजनाहरूको लागि रु.१ अर्ब ९६ करोड ३८ लाखका विभिन्न योजनाहरूमा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गरेको छ। मापदण्ड अनुसारका आफ्नो कार्यक्षेत्रका योजनाहरू छनोट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

२१. **पेस्की फस्यौट** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २४(६) मा पेस्की दिने र फछ्यौट गर्ने कार्यविधि तोकिएको हुने उल्लेख छ। प्रदेश सरकार मातहतका १२ मन्त्रालयको गत आर्थिक वर्षको पेस्की बाँकी रु.८५ करोड ७१ लाख ८३ हजार तथा यस वर्षको रु.९ करोड २७ लाख १६ हजार समेत रु.९४ करोड ९८ लाख ९९ हजार रहेको छ। पेस्की बाँकी रकम नियमानुसार फस्यौट हुनुपर्दछ।
२२. **तलबी प्रतिवेदन** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० दफा ४७ (४) मा प्रदेशको कुनै कार्यालयमा कार्यरत निजामती कर्मचारीको तोकिएको कार्यालयबाट तलबी प्रतिवेदन पारित गराइ तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेश सरकार र अन्तर्गतका निकायले तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी यो वर्ष रु.१ अर्ब ९७ करोड ९५ लाख ९१ हजार तलब भुक्तानी गरेको छ। तलबी प्रतिवेदन पारित गरी तलब भुक्तानी गर्नुपर्दछ।
२३. **कन्टिन्जेन्सी खर्च** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को अनुसूची १ तथा अनुसूची १क मा कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्न सकिने सीमा तोकिएको छ। यो वर्ष ३० कार्यालयले रु.१४ करोड ६४ लाख ५७ हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेको छ। कार्यालयहरूले मष्टरोल मार्फत ज्यालामा रु.७ करोड ८२ लाख ४९ हजार भुक्तानी गरेकोमा निजहरूले सम्पादन गरेको कामको परिमाण देखिने अभिलेख राखे गरेको पाइएन। नियमावली अनुसार वर्क स्टाफ चार्ज र सानातिना खर्चको छुट्टाछुट्टै अभिलेख राखी कन्टिन्जेन्सी खर्चलाई मितव्ययी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।
२४. **प्रदेश गौरवको आयोजना** - प्रदेश गौरवका आयोजना निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६ ले विशेष महत्वका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रदेश गौरवका आयोजनाको रूपमा पहिचान गरी विशेष सुविधा र प्राथमिकता निर्धारण गरेर कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य राखेको तथा गौरवका आयोजनाको निर्माण अवधि ३ देखि ५ वर्ष हुने उल्लेख छ। रामपुर-कपुरकोट सडक निर्माण प्रदेश गौरवको आयोजनाको रूपमा कार्यान्वयन भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७५।७६ देखि सञ्चालित यस आयोजना अन्तर्गत कुल ३४ खण्डमध्ये २२ खण्डको सडक निर्माण हालसम्म सुरु भएको छैन। निर्माण कार्य सुरु भएका १२ खण्ड सडकको लागि रु.२ अर्ब ९६ करोड १७ लाख लागत अनुमान रहेकोमा रु.१ अर्ब ६३ करोड ३५ लाखमा खरिद सम्झौता भई हालसम्म रु.१ अर्ब १७ करोड ७० लाख ८८ हजार खर्च भएको छ। सम्झौता भएका १२ खण्डका योजना मध्ये ८ खण्डको कार्यसम्पन्न भइसकेको छ भने ४ खण्डको कार्य भइरहेको छ। उक्त ४ खण्डका लागि रु.८१ करोड ३१ लाख २४ हजारमा सम्झौता भएकोमा हालसम्म रु.२९ करोड ७६ लाख १ हजार खर्च भएको छ। सम्झौता भई कार्यान्वयनमा रहेका ४ योजना आर्थिक वर्ष २०७९।८० देखि सञ्चालनमा रहे तापनि केही खण्डको ५० प्रतिशतभन्दा कम प्रगति देखिएको छ। प्रदेश गौरवका आयोजना मापदण्ड अनुसार तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
२५. **सम्पन्न नभएका आयोजना** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा ऐनको दफा ५६ बमोजिमको अवस्था परी खरिद सम्झौताको काम त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित अवधि भित्रमा पुरा गर्न नसकिने भएमा जाँचबुझ गरी कारण मनासिव देखिएमा म्याद थप गर्न सक्ने उल्लेख छ। उल्लेखित अवस्था नरहेको र थपिएको समयमा समेत काम नगरी निर्माण व्यवसायीको ढिलाइको कारणले काम हुन नसकी प्रतिफल प्राप्तमा ढिलाइ भएको अवस्थामा सम्झौता अनुसार पूर्व निर्धारित

क्षतिपूर्ति लगाउनुपर्ने व्यवस्था छ। भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय नवलपरासी (वर्दघाट सुस्ता पश्चिम)का ५, रुपन्देहीका ५, कपिलबस्तुका ३, दाङ्गका १५, बाँकेका ५, बर्दियाका ३, पाल्पाका ६, गुल्मीका ७, प्युठानका ३, रुकुम (पूर्वीभाग) का १ गरी कुल ५३ ठेक्का अधुरा रहेका छन्। ठेक्का सम्झौता रकम रु.४ अर्ब ५३ करोड ३७ लाख ९४ हजार मध्ये रु.२ अर्ब ६३ करोड ३४ लाख ९ हजार (५८.०८ प्रतिशत) भुक्तानी भई अधिकतम ६ पटक सम्म म्याद थप भएकोमा न्युनतम १५ प्रतिशतदेखि अधिकतम ८७ प्रतिशतसम्म कार्य प्रगति देखिन्छ। त्यस्तै, ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय, गुल्मीको बहुवर्षीय वा क्रमागत रूपमा सञ्चालन हुने गरी स्वीकृत भएका २३ सिँचाइ योजना अधुरो रहेको देखिन्छ। निर्माण व्यवसायीहरूले कार्यतालिका र सम्झौता अनुसार काम नगर्ने वा बीचमा कार्य छाड्ने गरेको कारण ठेक्काहरू कार्य सम्पन्न हुन सकेका छैनन्। कानुन बमोजिम सम्झौताको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

खण्ड

१

मन्त्रालय र
निकायगत
बेहोरा

प्रदेश सभा सचिवालय

नेपालको संविधानको धारा १७५ बमोजिम गठित लुम्बिनी प्रदेश सभामा धारा १७६ अनुसार ८७ सदस्य रहने व्यवस्था छ। संविधानको धारा १९५ मा प्रदेश सभाको काम कारवाही सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको प्रदेश सभा सचिवालय सम्बन्धी ऐन, २०७५ बमोजिम निम्नानुसारको काम, कर्तव्य र अधिकार हुने गरी सचिवालय रहने व्यवस्था छ:-

- प्रदेश सभा तथा प्रदेश सभाका समितिलाई विधायिकी कार्यमा सहयोग गर्ने,
- प्रदेश सभाको काम कारवाहीलाई नियमित, प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन आवश्यक प्रशासनिक, आर्थिक र भौतिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभा, प्रदेश सभाका समिति र सदस्यलाई आवश्यक सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने,
- प्रदेश सभाका समितिको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभाको सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने,
- प्रदेश सभाका दलका कार्यालयलाई आवश्यक सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने,
- संसदीय अध्ययन तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- प्रदेश सभा परिसरमा सुरक्षा व्यवस्थापन गर्ने।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - यो वर्ष सचिवालयको रु.२४ करोड ५० लाख २५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
२३२०९७	१२३	४२४०	८५६५	२४५०२५

२. **बजेट तथा खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सचिवालयको यो वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार बजेट तथा खर्चको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
	चालु खर्च				
१	२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	१४५६८७	१४५६६२	१३७४५९	९४.२४
२	२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१११	१११	५९	५३.१५
३	२२१०० सेवा महसुल	५८०६	७५५६	५९७९	७९.१३
४	२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	१५००३	१५००३	११०२५	७३.४९
५	२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	१११७२	१११७२	७५६१	६७.६८
६	२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	९४११	९२३६	७३१३	७९.१८
७	२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	२१३६५	१६९३०	१०१९४	६०.२१
८	२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	७८७५	७८७५	५१५७	६५.४९
९	२२७०० विविध खर्च	७२९०	७२९०	५२८८	७२.५४
१०	२७२०० सामाजिक सहायता	४००	४००	३६६	९१.५०
११	२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	८८०	८८०	२३७	२६.९३

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
	जम्मा	२२५०००	२२२३१५	१९०६३८	८५.७५
	पूँजीगत खर्च				
१	३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	५००००	५२६८५	४१४५९	७८.६९
	कुल जम्मा	२५७०००	२५७०००	२३२०९७	९०.३१

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ८५.७५ प्रतिशत, पूँजीगततर्फ ७८.६९ प्रतिशत र समग्रमा ९०.३१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखी पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। सचिवालयले आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
४. **स्वकीय सचिवहरूको योग्यता** - प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यको पारिश्रमिक तथा सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७५ को अनुसूची-२ मा प्रदेश सभाका पदाधिकारीहरूलाई नायब सुब्बादेखि उपसचिव स्तरसम्मको स्वकीय सचिव सुविधा दिने व्यवस्था छ। यस वर्ष शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस नगर्ने ११ जनाको नायब सुब्बा स्तरको स्वकीय सचिवको लागि प्रति महिना प्रति व्यक्ति रु.३४ हजार ७३० को दरले रु.२६ लाख ५ हजार र १ जना अधिकृत स्तरको स्वकीय सचिवको लागि प्रति महिना रु.४३ हजार ६८९ को दरले रु.३ लाख ५० हजार समेत फागुन महिनासम्म रु.२९ लाख ५५ हजार भुक्तानी गरेको छ।
५. **सभा बैठक उपस्थिति** - प्रदेश सभा नियमावली, २०७९ को नियम १८८ को उपनियम २ अनुसार १० भन्दा घटी दिन अनुपस्थित हुनु पर्ने भएमा सभामुखलाई अग्रिम सूचना दिनु पर्ने, सूचना दिन नसक्ने भएमा मनासिब कारण सहित उपस्थित भएको तीन दिनभित्र सूचना दिन सक्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश सभाबाट प्राप्त उपस्थितिको अभिलेख विवरण अनुसार सभा सञ्चालन भएको ४६ दिन मध्ये १० देखि १५ दिन मात्र उपस्थित हुने सभा सदस्य ६ जना, १६ देखि २० दिन उपस्थित हुने सभा सदस्य ५ जना, २१ देखि २५ दिन मात्र उपस्थित हुने सभा सदस्य ९ जना, २६ देखि ३० दिन उपस्थित हुने सभा सदस्य ८ जना, ३१ देखि ३५ दिन उपस्थित हुने सभा सदस्य १९ जना, ३६ देखि ४० दिन उपस्थित हुने सभा सदस्य २१ जना र ४१ देखि ४६ दिन उपस्थित हुने सभा सदस्य १९ जना रहेको अवस्था छ।
६. **निर्णय र निर्देशनहरूको कार्यान्वयन** - प्रदेश सभा नियमावली, २०७९ को नियम १५३ उपनियम २ अनुसार सभाका विषयगत समितिले विषय क्षेत्र अन्तर्गतको मन्त्रालय एवं सरकारी निकायको काम कारबाहीको अनुगमन, विश्लेषण एवं मूल्याङ्कन गरी सभामुखको अनुमतिले सभामा प्रतिवेदन पेस गर्नु पर्ने

र आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिन सक्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश सभाका अर्थ, उद्योग तथा पर्यटन, कृषि, वन तथा वातावरण, प्रदेश मामिला तथा कानून र भौतिक पूर्वाधार तथा विकास समेत ४ समितिबाट प्रदेश सभामा प्रतिवेदन पेस भएको छ।

७. **वार्षिक प्रतिवेदनमा छलफल** - प्रदेश सभा नियमावली, २०७९ को नियम १४८ को खण्ड (क) अनुसार सार्वजनिक लेखा र महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदन सम्बन्धी विषय सार्वजनिक लेखा समितिको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत हुने व्यवस्था छ। आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को समेत ७ वटा प्रतिवेदन जारी भएकोमा लेखा समितिको २०८१।८।१० को ८ औं बैठकबाट महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन (लुम्बिनी प्रदेश), २०७८ (चौथो), २०७९(पाँचौ) र २०८०(छैटौं) को छलफल प्रारम्भ गर्ने निर्णय गरेको देखियो। वार्षिक प्रतिवेदन उपर सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल गरी प्रदेश सभाको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।
८. **वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। वार्षिक कार्यक्रममा व्यवस्था गरेका समितिका सदस्य तथा पदाधिकारीलाई समितिको विषय र कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित अनुशिक्षण कार्यक्रम, प्रत्यायोजित कानूनको अध्ययन, प्रदेश सभा सचिवालयको वार्षिक समीक्षा तथा छलफल कार्यक्रम, इ-पोल सिस्टम कार्यान्वयन, प्रदेश सभाका माननीयको डिजिटल प्रोफाइल निर्माण, विधेयक उपर सरोकारवालासँग छलफल तथा अन्तरक्रिया, युवा नेतृत्व तथा अभ्यास कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न विनियोजन भएको रु.४६ लाख ५० हजार बजेट कार्यान्वयन गरेको पाइएन। वार्षिक कार्यक्रममा उल्लेख भएका बेहोरा कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।
९. **आन्तरिक नियन्त्रण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ अनुसार प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने र सोको प्रभावकारीता सम्बन्धमा नियमित रूपमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका वार्षिक प्रतिवेदनमा छलफल, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्य सम्पादन गर्नुपर्दछ।

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम कार्यालयको कार्य क्षेत्रमा देहायअनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू रहेका छन् :

- प्रदेश मन्त्रिपरिषद् तथा मुख्यमन्त्रीको कार्यालय सम्बन्धी,
- प्रदेश भित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन,
- प्रदेश सरकारको कार्यविभाजन नियमावली तर्जुमा तथा कार्य सञ्चालन,
- प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन,
- राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक शान्ति सुव्यवस्था एवं प्रशासनिक गतिविधिहरूको जानकारी र सम्बोधन,
- नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेश कानून, स्थानीय तहका सम्बन्धमा बनाउनुपर्ने कानूनको तर्जुमा,
- आयोग तथा निकायहरूको गठन एवं सञ्चालन र पदाधिकारीहरूको नियुक्ति एवं सेवा सुविधा सम्बन्धी,
- प्रदेश निजामती सेवा र प्रदेश अन्य सरकारी सेवा सञ्चालन सम्बन्धी कानून तर्जुमा,
- गाउँपालिका र नगरपालिकाको कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्था सम्बन्धी कानून तर्जुमा,
- प्रदेश स्तरका सरकारी निकायको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण र व्यवस्थापन परीक्षण,
- सङ्घीय सरकारको स्वीकृतिमा द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय स्तरमा भएका सन्धि सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयन,

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - यो वर्ष मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालयको रु.३३ करोड ७२ लाख ३६ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छः

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
२३१६९५	१९६७	७९०८१	२४४९३	३३७२३६

मुख्यमन्त्री कार्यालय मातहत २ समितिको रु.३ अर्ब ९३ करोड ४० लाख ५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त कार्यालयको यो वर्षको आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहाय बमोजिम छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	६१८१६	६२८३५	४१७१३	६६.३८
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	२७०	२७०	१५६	५७.७८
२२१०० सेवा महसुल	२६५०	५४५०	३९७१	७२.८६
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	२४०८०	२९८३०	२४९५१	८३.६४

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	१३६३३	१५७३३	१३८९२	८८.२९
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	१९१२०	२०६५६	१५८४५	७६.७०
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	२९२६७०	२०७२०२	७२०७३	३४.७८
२२६०० अनुगमनमूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१४७४६	१८०४६	१५४५९	८५.६६
२२७०० विविध खर्च	४१५०	५०५०	४०८४	८०.८५
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	१७००००	१७००००	४१११८	२४.१९
२७३०० कर्मचारी सामाजिक लाभ	०	४५	४३	९५.५६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	३५७०	३२७०	१९०८	५८.३५
जम्मा	६०६७०५	५३८३८७	२३५२०८	४३.६९
पूँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	३९२००	७२५५०	८७२६	१२.०३
कुल जम्मा	६४५९०५	६१०९३७	२४३९३४	३९.९३

उल्लिखित शीर्षकअनुसारको खर्चमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयको रु.१ करोड २२ लाख ४० हजार खर्च समावेश रहेको छ। साथै चालुतर्फ ४३.६९ प्रतिशत, पूँजीगततर्फ १२.०३ प्रतिशत र समग्रमा ३९.९३ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार तथा पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **आवधिक योजना** - प्रदेश सरकारले दोश्रो आवधिक योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। सूचक अनुसारको परिमाणात्मक लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ:

क्र.सं.	परिसूचकहरू	एकाइ	२०८०।८१ को अवस्था	२०८५।८६ लक्ष्य
१	कुल गार्हस्थ उत्पादनको वृद्धिदर	(औसत प्रतिशत)	४.०५	७.१६
२	निरपेक्ष गरिबीको दर		२४.३५	१५
३	बेरोजगारीको दर	प्रतिशत	८.१	५
४	श्रमशक्ति सहभागिता दर		३८.५	५०
५	प्रतिव्यक्ति आय	(अमेरिकी डलरमा)	११७२	१५४८
६	मानव विकास सूचाङ्क	सूचाङ्क	०.५६३	०.६१०
७	साक्षरता दर १५ वर्ष माथि	प्रतिशत	७८.०८	९८
८	खानेपानी सुविधा पुगेको घरपरिवार	प्रतिशत	९२.८	१००
९	सिञ्चित क्षेत्र	प्रतिशत	५४.२२	७०

(स्रोत : प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना)

आवधिक योजनामा समावेश गरेका कार्यक्रमहरू वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को नीति तथा कार्यक्रममा कृषिको आधुनिकीकरण, यान्त्रीकरण र व्यावसायीकरण मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने, स्थानीय स्तरमा उत्पादित कृषि उपजको डिजिटल मार्केट प्रविधिको प्रयोग गरी किसान देखि बजारसम्मको अवधारणा लागु गर्ने, बाँझो जमिनलाई उपयोगमा ल्याई उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाई करार खेति कार्यक्रमलाई समावेशी गर्ने, सहकारी संस्थामा देखिएका समस्या न्यूनीकरण गरी सर्वसाधारणको बचत सुरक्षित गर्न सङ्घीय सरकार स्थानीय तह तथा सहकारी सम्बद्ध सङ्घ-संस्थासँग आवश्यक समन्वय गर्ने, अन्तर स्थानीय तह एवम् अन्तर जिल्ला जोड्ने सडकलाई प्रदेश सडक सञ्जाल गुरुयोजनामा समावेश गर्ने, गुणस्तरीय र व्यवसायीक शिक्षा, रोजगारी, उद्यमशीलता र सीप विकास गरिने, मातृ तथा बाल स्वास्थ्य सुधार गर्ने, सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता अपनाई अनुत्पादक खर्च कटौति गर्ने जस्ता कार्यक्रमहरू समेटिएको छ। नीति तथा कार्यक्रममा समेटिएको कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा गर्नुपर्दछ।
६. **कार्यक्रम कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा १९ को उपदफा (२) मा विनियोजन ऐन वा अन्य ऐन बमोजिम स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रमको अधीनमा रही बजेट कार्यान्वयन गर्ने कर्तव्य र जिम्मेवारी सम्बन्धित लेखा उत्तरदायी अधिकृत र मातहतका जिम्मेवार व्यक्तिको हुने व्यवस्था छ। कार्यालयको वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम मध्ये प्रदेश समन्वय समितिको बैठक, प्रदेश तहमा शासकीय सुधार र सुशासन सम्बन्धी अन्तर संवाद कार्यक्रम (प्रदेश, स्थानीय तहसम्बद्ध सङ्घ संस्था, विकास साझेदार, नागरिक समाज) सवालमा आधारित अन्तर प्रदेश संवाद कार्यक्रम, प्रदेश कार्यालय र स्थानीय तहहरूको वास्तुकला लेखापरीक्षण तथा सूचना प्रविधि समीक्षा, तीन तहका सरकारहरू बीच प्रविधि, ई-गभर्नेन्स, डाटा व्यवस्थापन लगायतका १२ कार्यक्रममा रु.१ करोड २० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको छैन। विनियोजित बजेट/कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ।
७. **जिम्मेवारी र जवाफदेहिता** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ४९ को उपदफा (१) मा योजना छनोट, मध्यकालीन खर्च संरचना तयारी, बजेट प्रस्ताव, सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण एवं व्यवस्थापन र बजेट समर्पण गर्ने गराउने तथा कार्यक्रमको अनुगमन गरी वित्तीय उत्तरदायित्व कायम गराउने कर्तव्य मन्त्रालयहरूको हकमा विभागीय मन्त्री वा राज्य मन्त्री र अन्य निकायको हकमा त्यस्तो निकायको प्रमुखको हुने, उपदफा (२) मा ऐन बमोजिमको लेखा राख्ने, खर्च गर्ने तथा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने गराउने लगायतका वित्तीय उत्तरदायित्व बहन गर्ने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी उपदफा ३(१) मा विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्रीबाट वित्तीय उत्तरदायित्व बहन भए नभएको सम्बन्धमा मुख्यमन्त्रीले अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था भए तापनि मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट अनुगमन गरेको पाइएन।
८. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ मा प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने, दफा ३२ अनुसार गठन भएको समितिले कार्यालय र

मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू दक्षतापूर्ण एवं मितव्ययी रूपमा सम्पादन गरी नतिजा उन्मुख बनाउने, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, वित्तीय विवरणलाई विश्वसनीय बनाउने तथा लेखापरीक्षणबाट कायम भएका बेरुजु फर्स्यौट गरी/गराइ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ एवं प्रभावकारी बनाउन आवश्यक काम गर्ने उल्लेख भएकोमा कार्यालयले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाइएन। कानुनमा तोकिए अनुसारको प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

९. **प्रदेश समन्वय परिषद्** - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ को दफा २४(१) मा स्थानीय तहबीचको समन्वय वा अन्तर सम्बन्धलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश समन्वय परिषद् रहने व्यवस्था छ। प्रदेश समन्वय परिषद्को मिति २०८०।१०।४ मा बसेको सातौँ बैठकले राजस्व बाँडफाँड र बक्यौता राजस्व कानुन तर्जुमा तथा मापदण्ड निर्माण गर्ने, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा जनशक्ति व्यवस्थापन, प्रदेश भित्र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि आयोजना बैक सञ्चालन गर्ने, सङ्घ प्रदेश र स्थानीय तहबाट अनुदान मार्फत सञ्चालन हुने कार्यक्रम/आयोजनाको लागत सहभागिता, सहकार्य र अनुदानको प्रभावकारी उपयोगको मापदण्ड निर्धारण गर्ने, योजना तर्जुमा प्रक्रियामा स्थानीय तह र प्रदेश बीचमा समन्वय गरिने, युवाको विदेश पलायनलाई रोकिने जस्ता ३४ निर्णयहरू भएका छन्। सो पश्चात प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक बसेको छैन। प्रदेश समन्वय परिषद्बाट भएका निर्णयहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको विश्लेषण गरिनु पर्दछ।
१०. **कानुन निर्माण** - प्रदेश सरकार(कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ मा प्रदेश कानुन तथा स्थानीय कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गर्ने जिम्मेवारी मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा तोकिएको छ। प्रदेश सरकारले सालवसाली ऐन र संसोधन कानुन बाहेक यस वर्ष १९ थप कानुन निर्माण गरेको छ। जसमा ६ वटा विधेयक, ३ वटा नियमावली, १ निर्देशिका, २ कार्यविधि, २ गठन आदेश, १ मापदण्ड, १ केन्द्र परिवर्तन, नीति १, रणनीति २ लगायत कानुन निर्माण भएका छन्।
११. **निर्णयहरूको कार्यान्वयन अवस्था** - प्रदेश सरकार(कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ पाँचौँ संशोधन २०८१।४।१८ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्य जिम्मेवारीको सि.नं. ७ मा प्रदेश मन्त्रिपरिषद्बाट निर्णयको कार्यान्वयन र अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश सरकार स्थापना भएपछी हालसम्म मन्त्रिपरिषद्को २२३ बैठक बसि ११०६ निर्णय भएका छन्। यस वर्ष २६ पटक बैठक बसि १११ निर्णय भएकोमा बैठकका निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन मूल्याङ्कन गरेको छैन। नियमावलीले गरेको व्यवस्था बमोजिम मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयनको अनुगमन मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ।
१२. **रणनीतिक कार्ययोजना** - प्रदेशमा भ्रष्टाचार प्रति शून्य सहनशीलताको माध्यमबाट उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम परिचालन गरी सुशासनयुक्त र भ्रष्टाचार-मुक्त प्रदेश निर्माण गर्ने, प्रदेश सरकारको भ्रष्टाचार विरुद्धको प्रतिवद्धतालाई कार्यगत रूपमा अझ स्पष्ट गर्ने, सार्वजनिक सेवालाई सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, जवाफदेही र नागरिक मैत्री बनाउने उद्देश्यका साथ प्रदेश सरकारले सुशासन प्रवर्धन तथा भ्रष्टाचार न्यूनीकरण सम्बन्धी पञ्च वर्षे रणनीति कार्ययोजना(२०८१।८२-२०८५।८६)

कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। कार्ययोजना अनुसार नैतिकता तथा सदाचार प्रवर्धनमा कार्यविधि निर्माण, व्यवसायीकता अभिवृद्धि सम्बन्धी पाठ्यक्रम निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा नवप्रवर्तनको सम्भाव्यता अध्ययन र वित्तीय सुशासन प्रणाली विकास गर्ने जस्ता क्रियाकलाप २०८१।८२ मा तर्जुमा गर्नु पर्नेमा सम्पन्न गरेको छैन। रणनीतिक कार्ययोजनाको कार्यान्वयन नतिजामुखी हुनुपर्दछ।

१३. **मस्यौदा तर्जुमा** - प्रदेश सरकार मानव संसाधन नीति, २०८१, प्रदेशमा प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० तथा प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८०, प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६, प्रदेश सेवाका कर्मचारी व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५, अवकाशप्राप्त राष्ट्रसेवकको ज्ञान, सीप र अनुभव उपयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१, प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद् सदस्यले पालना गर्नु पर्ने आचारसंहिता, २०८१ लगायतका कानुन निर्माण भई कार्यान्वयन भइरहेको छ। मानव संसाधनको विकास, व्यवस्थापन तथा उपयोगमा योगदान पुग्ने प्रदेशमा समायोजन भई कार्यरत कर्मचारीहरू, प्रदेश लोकसेवा आयोगबाट सिफारिस भई नियुक्त कर्मचारीहरू, सङ्गबाट कामकाज गर्न खटिइ आएका कर्मचारीहरू र सेवा करारमा नियुक्त भई कार्यरत कर्मचारीहरू कार्यरत रहेको देखिन्छ। नीतिको अवधारणा अनुसार कार्य सम्पादन गरिनु पर्दछ।
१४. **कार्य सञ्चालन कार्यविधि** - प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८० को नियम ७ बमोजिम प्रदेश सरकारले गरेको सङ्गठनको कार्य विवरणको आधारमा सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिव, विभागका विभागीय प्रमुख तथा कार्यालयका कार्यालय प्रमुखले प्रत्येक पदको काम, कर्तव्य, उत्तरदायित्व, अधिकार र कामको मूल्याङ्कन गर्ने सूचक समेत उल्लेख गरी आफू मातहतका सबै कर्मचारीहरूको कार्य विभाजन खुल्ने गरी वार्षिक कार्यतालिका बनाइ कामको वैज्ञानिक व्यवस्थापन विधि मार्फत कार्य सम्पादन पद्धतीको विकास गर्न कार्यतालिका बनाइ कार्य गरिनु पर्दछ।
१५. **सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० को दफा ९ को उपदफा ४ मा सङ्गठन संरचना वा दरबन्दी स्वीकृत भएपछि पद दर्ता गर्नुपर्ने र पद दर्ता भएपछि पदपूर्ति प्रक्रिया अपनाइने, सोही दफाको उपदफा ८ मा सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र दरबन्दी सिर्जना हेरफेर पुनरावलोकन गर्दा निजामती कर्मचारीको वृत्ति विकास सुनिश्चित हुनेगरी गर्ने व्यवस्था रहेको छ। मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले सङ्गठन व्यवस्थापन सर्वेक्षणको २०८२।२।१२ मा पेस भएको प्रतिवेदन अनुसार प्रदेश अन्तर्गत कार्यालय सङ्ख्या १९२ र दरबन्दी ४ हजार ३०१ रहने उल्लेख भएकोमा सो प्रतिवेदन स्वीकृत गरी कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण कार्यमा यस वर्ष रु.७ लाख २२ हजार खर्च भएको छ।
१६. **सल्लाहाकार नियुक्ति** - मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सेवा सुविधासम्बन्धी ऐन, २०७५ को अनुसूची २ अनुसार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा सल्लाहाकार २ जना तथा वीज ३ जनासम्म राख्न पाइने तथा सल्लाहाकारको पारिश्रमिक प्रदेश सरकारको राज्यमन्त्री सरह र वीजको पारिश्रमिक प्रदेश सरकारको एघारौँ तहको कर्मचारी सरह हुने व्यवस्था अनुसार मुख्यमन्त्रीको लागि राजनीतिक सल्लाहाकार १, जनसम्पर्क सल्लाहाकार १, विकास विज्ञ १, पूर्वाधार विज्ञ १ र कार्यक्रम समन्वय विज्ञ १ गरी ५ जना सल्लाहाकार नियुक्त गरी यस वर्ष रु.२९ लाख ६९ हजार तलब भत्ता वापत खर्च भएको छ।

प्रदेश पूर्वाधार विकास प्राधिकरण

पूर्वाधार विकास प्राधिकरण ऐन, २०७७ बमोजिम प्रदेशको विकासमा योगदान गर्ने योजना तर्जुमा र सञ्चालन गर्न यस प्राधिकरणको स्थापना भएको हो। प्राधिकरणमा यो वर्ष रु.१ अर्ब ८९ करोड १२ लाख ७ हजार खर्च भएको छ।

१७. **कन्टिन्जेन्सी खर्च** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(७) को अनुसूची १ मा निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा कन्टिन्जेन्सीको व्यवस्था गरेको छ। प्रदेश पूर्वाधार विकास प्राधिकरणले कन्टिन्जेन्सी खर्च वापत ज्यालामा रु.८ लाख १५ हजार, मर्मत तथा इन्धनमा रु.४ लाख ४३ हजार, कार्यालय सञ्चालन तथा निर्माण कार्यमा रु.३ करोड ५१ लाख ९६ हजार र अन्य खर्चमा रु.२० लाख ३ हजार गरी यस वर्ष रु.३ करोड ८४ लाख ५७ हजार खर्च गरेको छ। कन्टिन्जेन्सीबाट भएको खर्च नापी किताबमा उल्लेख गरी व्यवस्थित गरिनुपर्दछ।
१८. **सोझै खरिद** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी टुक्रा-टुक्रा पारी खरिद गर्नु हुँदैन भन्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले यस वर्ष मुख्यमन्त्री निवास तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा फर्निचर तथा फर्निसीङ्ग गर्ने कार्यमा रु.४५ लाखको बजेट विनियोजन भएकोमा कुल बजेटलाई ९ टुक्रा पारी रु.३६ लाख ९१ हजार खर्च गरेको छ। एकीकृत रूपमा कार्यक्रम र बजेट विनियोजन गरी प्याकेजिङ्ग गरेर कार्य गराउन पर्नेमा सो नगरी छुट्टा-छुट्टै बजेट विनियोजन गरी प्रत्येकका लागि सोझै दरभाउपत्र मार्फत कार्य गराएको छ। कानूनबमोजिम प्रतिस्पर्धात्मक रूपले खरिद गर्नुपर्दछ।
१९. **आयोजना प्रतिवेदन** - परमार्शदाताबाट तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनहरू क्रमिक रूपले कार्यान्वयन गरी त्यसमा खर्च गरिएको रकमको सदुपयोग गर्नुपर्दछ। प्राधिकरणले बराहा क्षेत्र, देविकोट मन्दिर, कुलपानी पर्यटन क्षेत्र र मच्छुरा नदि मोटरेवल पुलको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गराइ लागत अनुमानको हाराहारीमा रु.६९ लाख ४७ हजार खर्च गरेको छ। अध्ययनबाट आयोजनाको कुल लागत रु.२८ करोड ८३ लाख ४७ हजार लाग्ने अनुमान पेस भएको छ। कार्यान्वयन योग्य आयोजनाहरूको मात्र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ।
२०. **खरिद प्रक्रिया** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७० मा सार्वजनिक निकायले बीस लाख रुपैयाँ भन्दा बढि मूल्यको परामर्श सेवा खरिद गर्दा ऐनको दफा ३० बमोजिम सूचना प्रकाशन गरी आशयपत्र माग गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। प्राधिकरणले लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल भवन निर्माण कार्यको तेस्रो पक्षबाट अनुगमन-मुल्याङ्कन, नापजाँच र गुणस्तर परीक्षण (डिजाईन रिभ्यु प्रोजेक्ट म्यानेजमेन्ट एण्ड कन्ट्रक्सन सुपरभिजन) गर्नको लागि रु.१३ करोड ७० लाख ५ हजार लागत अनुमान तयार गरी २०८०।१०।०७ मा सूचना प्रकाशन गरेकोमा परामर्श सम्बन्धी आशयपत्र सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयको बोलपत्र कागजात अनुकुल नभएको कारण देखाई खरिद प्रक्रिया रद्द गरी काठमाडौँ विश्वविद्यालय अन्तर्गतको काठमाडौँ युनिकन्सल्ट सेन्टरसँग प्राविधिक तथा आर्थिक प्रस्ताव माग गरी रु.११ करोड २६ लाख १४ हजारको सम्झौता गरेको छ। सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २ को उपदफा (ख३) मा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारद्वारा सञ्चालित, पूर्ण वा अधिकांश अनुदान प्राप्त विश्वविद्यालय, महाविद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र र यस्तै प्रकृतिका अन्य प्राज्ञिक वा शैक्षिक संस्थालाई सार्वजनिक निकायको रूपमा परिभाषा गरे अनुसार काठमाडौँ विश्वविद्यालय अन्तर्गतको काठमाडौँ युनिकन्सल्ट सेन्टर सार्वजनिक निकायअन्तर्गत पर्ने देखिएन। सार्वजनिक निकायको परिभाषाभित्र नसमेटिको निकाय मार्फत खरिद कार्य गराउदा नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम

प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट खरिद गर्नुपर्नेमा सोझै प्रस्ताव माग गरी खरिद कार्य गरेको देखिन्छ। कानुनी व्यवस्थाको पालना हुनुपर्दछ।

२१. **टिम लिडरको शैक्षिक योग्यता** - प्राधिकरणले भवन निर्माणको अनुगमन, मुल्याङ्कन, नापजाँच र गुणस्तर परीक्षण गर्ने कार्यको लागि एक परामर्श दातासँग रु.११ करोड २६ लाख १४ हजारको सम्झौता गरेको छ। प्राधिकरणले तयार पारेको कार्यक्षेत्रगत सर्तमा टिम लिडरको योग्यता सिभिल वा आर्किटेक्ट ईन्जिनियरीङमा स्नातकोत्तर उत्तिर्ण गरेको हुनुपर्ने उल्लेख गरेकोमा आशयपत्रदाताले पेस गरेको प्राविधिक प्रस्तावमा टिम लिडरको योग्यता मेकानिकल ईन्जिनियरीङमा पि.एच.डि. गरेको उल्लेख छ। आशयपत्रदाताले पेस गरेको मेकानिकल ईन्जिनियरको योग्यता क्षेत्रगत सर्त अनुरूप मिलेको देखिदैन। सार्वजनिक निकायको आवश्यकता बमोजिम जनशक्तिको योग्यता निर्धारण गरेको सन्दर्भमा फरक योग्यता भएको जनशक्ति स्वीकार गरी सम्झौता गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

प्रदेश सुशासन केन्द्र

प्रदेश तथा स्थानीय तहका निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त पदाधिकारी तथा प्रशासनिक कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस केन्द्रको स्थापना भएको हो। यो वर्ष केन्द्रको यस वर्ष रु.७ करोड ६८ लाख ६२ हजार प्राप्त रहेकोमा रु.७ करोड ५८ लाख २२ हजार खर्च भएको छ।

२२. **योजना कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ९ को उपदफा १(ग) मा क्रमागत रूपमा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनाको हकमा स्वीकृतिको प्रमाण, खरिद गुरुयोजना तथा वार्षिक खरिद योजना वा सम्झौता अनुरूप आगामी वर्षको कार्ययोजना र प्रतिफल प्राप्तिको लागि आवश्यक पर्ने रकम प्रस्ताव गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपालगञ्जले स्थानीय राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने, क्षमता विकास योजना र राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने, आवासीय भवन निर्माण गर्ने लगायतका ४ कार्यक्रमको लागि रु.३ करोड ७७ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। स्वीकृत कार्यक्रमको कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन तथा मूल्याङ्कन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, आवधिक योजना तथा वार्षिक बजेटमा उल्लेख भएका विषयहरू कार्यान्वयन नभएको, मन्त्रीपरिषद्को निर्णय कार्यान्वयनको अनुगमन नभएको, दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएको वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्, समिति र अन्य संस्थातर्फ २ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु १२ करोड ३३ लाख ६३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.४१ लाख फर्साउट भई रु.११ करोड ९२ लाख ६३ हजार फर्साउट गर्न बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची-१० मा संलग्न छ।

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको देहायका प्रमुख कार्यहरूको योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, अनुगमन, मूल्याङ्कन, नियमन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू पर्दछन्:

- आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन, नियमन,
- आर्थिक स्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन,
- आर्थिक स्थायित्व र मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन,
- सङ्घको स्वीकृतिमा वैदेशिक सहयोग, वैदेशिक ऋण र अनुदान प्राप्ति, उपयोग, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन,
- सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी रकमको लगत तथा असुलउपर,
- विकास नीति, प्राथमिकता, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर प्रदेश विकास आयोजनाको समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग,
- राजस्व तथा सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सङ्घीय नीति अनुरूप सह-वित्तीयकरण,
- सञ्चित कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रदेश लेखा नियन्त्रण एंव व्यवस्थापन,
- प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन,
- प्रदेशगत विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्यसञ्चालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखापरीक्षण,
- घरजग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क, कृषि आयमा कर, सेवा शुल्कदस्तुर र दण्ड जरिवाना सङ्कलन बाँडफाँट र उपयोग लगायत।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहत १४ सरकारी कार्यालयको निम्नानुसार रु.११ अर्ब ५७ करोड ५४ लाख ७३ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
६८१९१	११४३७६७४	१९२२३	५०३८५	११५७५४७३

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यो आर्थिक वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छ :

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक र सुविधा	४६२४०	४७१९०	२८७२७	६०.८८
२२२०० मालसामान तथा सेवाको उपयोग	२५१	२५१	१२५	४९.८०
२२१०० सेवा महसुल	२६४५	२६४५	१७०७	६४.५४
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	८४०२	८९२७	७१०२	७९.५६

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	९४२०	९०७०	८०२२	८८.४५
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	८२१६	७५९१	६०७५	८०.०३
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	९०५०	७७५०	३८७८	५०.०४
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	३९९०	४४९०	३३९३	७५.५७
२७१०० विविध खर्च	५४८६	५४८६	४२३१	७७.१२
२८१०० अन्य खर्च	१३००	१६००	१४३५	८९.६९
जम्मा	९५०००	९५०००	६४६९५	६८.१०
पूँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	५०००	५०००	३४९६	६९.९२
कुल खर्च जम्मा	१०००००	१०००००	६८१९१	६८.१९

उल्लिखित विवरणअनुसार विनियोजन भएको बजेट मध्ये चालुतर्फ ६८.१० प्रतिशत, पूँजीगत तर्फ ६९.९२ प्रतिशत र समग्रमा ६८.१९ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकेको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **राजस्व प्रक्षेपण तथा प्राप्ति** - आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा प्रदेशको समग्र राजस्व प्राप्तिको लक्ष्य तथा प्राप्तिको यथार्थ अवस्था देहाय अनुसार रहेको छ।

(रु.हजारमा)

विवरण	सुरु अनुमान	प्राप्ति	प्राप्ति प्रतिशत
कर राजस्व	१७१४७१६७	१३९८७०६७	८१.५७
अनुदान प्राप्ति	१४०१९३००	११००७७६५	७८.५१
अन्य राजस्व	५६२९९१५	२३८३१२५	४२.३३
विविध प्राप्ति	१७३६१८	२१०१८४	१२१.०६
आन्तरिक ऋण	०	०	०
गत वर्षको मौज्दात	२००००००	८०५०५९	४०.२५
जम्मा	३८९७००००	२८३९३२००	७२.८५

मन्त्रालयको राजस्व व्यवस्थापन सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- ४.१. अनुदान तथा राजस्वबाट प्रदेशले रु.३८ अर्ब ९७ करोड प्राप्त गर्ने अनुमान गरेकोमा ७२.८५ प्रतिशत अर्थात रु.२८ अर्ब ३९ करोड ३२ लाख राजस्व प्राप्त गरेको छ।
- ४.२. यस वर्ष वन क्षेत्र र यातायात क्षेत्रबाट क्रमशः रु.१ अर्ब ३३ करोड २२ लाख ५२ हजार र रु.३९ करोड १६ लाख २० हजार प्राप्त हुने अनुमान गरेकोमा क्रमशः रु.४१ करोड ३३ लाख ८७ हजार (३१ प्रतिशत) र रु.२३ करोड ५२ लाख ६१ हजार (६० प्रतिशत) प्राप्त गरेको छ।
- ४.३. प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ६ को अनुसूची-४ बमोजिम कृषि उत्पादन वा कृषि व्यवसाय गर्ने कृषक, कृषक समूह, फर्म वा संस्था लगायतले कृषि आयमा लाग्ने कर सम्बन्धमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र स्वघोषणा गर्नुपर्ने तथा पाँच लाख रुपैयाँ सम्मको उक्त आयमा कर नलाग्ने र सो भन्दा बढीको आयमा एक प्रतिशतदेखि तीन प्रतिशतसम्म कर लाग्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष कृषि आयमा रु.५२ लाख ६१ हजार कर सङ्कलन गर्ने अनुमान रहेकोमा रु.५ हजार सङ्कलन भएको छ। आर्थिक ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार कृषिजन्य उत्पादनबाट प्राप्त आयमा आयकर सङ्कलन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- ४.४. प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ११ मा प्रदेश सरकारले कानून बमोजिम लगाईएका दस्तुर, शुल्क, महशुल र करको दर घटाउने बढाउने वा त्यस्तो दस्तुर, शुल्क, महशुल र कर आंशिक वा पूर्णरूपमा छुट दिन सक्ने र यसरी छुट दिएको रकमको विवरण मन्त्रालयले प्रदेश सभामा पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष मन्त्रालयले आर्थिक ऐनको अनुसूची (१) ग को दफा १ देखि १२ सम्म जलविद्युत तथा उत्पादनमूलक उद्योग, कृषि प्रयोजनका लागि हक हस्तान्तरण, भूमिहीन मुक्त कर्मैया, मुक्तहलिया, जेष्ठ नागरिक, सहिद परिवार, महिला, दलित लगायतलाई पच्चीसदेखि शतप्रतिशतसम्म रजिष्ट्रेसन शुल्क छुट दिने व्यवस्था गरेकोमा छुट दिएको रकमको क्षेत्रगत तथा एकीकृत विवरण तयार गरी सभामा पेस गरेको देखिएन। ऐनको व्यवस्था अनुसार शुल्क छुटको विवरण तयार गरी प्रदेश सभामा पेस गर्नुपर्दछ।
- ४.५. प्रदेशले यातायात क्षेत्रको आम्दानी रु.३९ करोड १६ लाख २० हजार अनुमान गरेकोमा ६० प्रतिशत अर्थात रु.२३ करोड ५२ लाख ६१ हजार प्राप्त गरेको छ।
५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५ मा आवधिक योजनाको आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेशको मध्यमकालीन खर्च संरचनाअनुसार विगत ३ वर्षको बजेटको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.लाखमा)

आर्थिक वर्ष	मध्यमकालीन बजेट प्रक्षेपण	सुरु विनियोजन बजेट	फरक प्रतिशत
२०७९।८०	४२६३५७	४२७८९४	०.३६
२०८०।८१	४३५१३७	४०४७९७	-६.९७
२०८१।८२	४३६६१४	३८९७००	-१०.७४

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तावित कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, क्रियाकलापको प्रति ईकाइ लागत, लाग्ने अनुमानित समय र प्रतिफल खुलाइ प्राथमिकीकरण गरेको देखिएन। बजेट

प्रक्षेपण र विनियोजनबीच अन्तर देखिएको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुरूप बजेट व्यवस्थापन हुनुपर्दछ।

६. **रकमान्तर** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५(१) अनुसार कुनै अनुदान सङ्केतमा बचत हुने र कुनै अनुदान सङ्केतमा अपुग हुने देखिएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्केतबाट अपुग हुने अनुदान सङ्केतमा रकमान्तर गर्न सक्ने उल्लेख छ। प्रदेशको वार्षिक वित्तीय विवरण अनुसार यो वर्ष प्रदेश तथा स्थानीय तहको लागि निम्नानुसार रु.३८ अर्ब ९७ करोड बजेट विनियोजन गरी रु.२७ अर्ब ८९ करोड १० लाख १३ हजार खर्च भएको छ।

(रु.हजारमा)

खर्च विवरण	सुरु बजेट	रकमान्तर		अन्तिम बजेट	रकमान्तर असार महिना	
		थप	घट		थप	घट
चालु	१४३८४१००	१४७८५२७	१६५५४७५	१४२०७१५२	२५८३१०	२६२७५९
पूँजीगत	२४५८५९००	४७२३२७८	४५४६३३०	२४७६२८४८	१३९८९७	१३५४४७
कुल	३८९७००००	६२०१८०५	६२०१८०५	३८९७००००	३९८२०७	३९८२०६

प्रदेश सरकारको चालु तर्फको सुरु बजेट रु.१४ अर्ब ३८ करोड ४१ लाखमा रु.१ अर्ब ४७ करोड ८५ लाख २७ हजार थप र रु.१ अर्ब ६५ करोड ५४ लाख ७५ हजार घट गरी रु.१४ अर्ब २० करोड ७१ लाख ५२ हजार बजेट कायम भएको छ। पूँजीगत तर्फको सुरु बजेट रु.२४ अर्ब ५८ करोड ५९ लाखमा रु.४ अर्ब ७२ करोड ३२ लाख ७८ हजार थप र रु.४ अर्ब ५४ करोड ६३ लाख ३० हजार घट गरी रु.२४ अर्ब ७६ करोड २८ लाख ४८ हजार समेत कुल रु.३८ अर्ब ९७ करोड अन्तिम बजेट कायम भएको छ। त्यस्तै, असार महिनामा रु.३९ करोड ८२ लाख ७ हजार रकमान्तर गरेको छ। रकमान्तर सम्बन्धमा निम्नानुसार देखिएको छ:

- ६.१. चालु बजेट तर्फ रकमान्तर भएको मध्ये सबैभन्दा बढी स्वास्थ्य मन्त्रालयमा ४४ प्रतिशत, सामाजिक विकास मन्त्रालयमा १९ प्रतिशत, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयमा ७ प्रतिशत र कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयमा ५ प्रतिशत बजेट रकमान्तर भएको छ। विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि गरी रकमान्तर गर्ने कार्यमा सुधार हुनुपर्दछ।
- ६.२. पूँजीगत बजेटतर्फ रकमान्तर भएको मध्ये सबै भन्दा बढी भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयमा ४९ प्रतिशत, शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालयमा १४ प्रतिशत र ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयमा १५ प्रतिशत बजेट रकमान्तर भएको छ। विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि गरी रकमान्तर गर्ने कार्यमा सुधार हुनुपर्दछ।
- ६.३. भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय लगायत मुख्य ७ मन्त्रालयले पूँजीगत तर्फ सुरु बजेटमा रु.४ अर्ब ५१ करोड ८७ लाख २२ हजार थप, रु.४ अर्ब ४१ करोड १० लाख २२ हजार घट गरेको र २०८२ आषाढ महिनामा रु.१३ करोड ९८ लाख ९७ हजार थप र रु.१३ करोड ५४ लाख ४७ हजार घट गरेको देखिन्छ। प्रदेशको पूँजीगत तर्फको असार महिनाको रकमान्तर रु.२७ करोड ५३ लाख ४४ हजार निम्न ७ मन्त्रालयको रहेको छ। वर्षान्तमा रकमान्तर गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

मन्त्रालय	असार महिनाको रकमान्तर				कुल रकमान्तर			
	पूँजीगत		चालु		पूँजीगत		चालु	
	थप	घट	थप	घट	थप	घट	थप	घट
भौतिक पूर्वाधार विकास	७४७६१	७४७६१	११३४	३८४	२३३१३६१	२३३१८४६	२५०१४	२९६५१
खानेपानी, ग्रामिण तथा सहरी विकास	५२५२५	५२५२५	०	०	६७९५२२	६७९५२२	११०७०	२८०१२
स्वास्थ्य	०	०	११९१८८	१९१८८	८३०१७	५०६००	६५५७५७	५८८१७४
सामाजिक विकास	४४५०	०	११६२	५६१२	१८७५८७	१८२८४२	२८३५९४	२१२३१५
उद्योग, पर्यटन तथा यातायात व्यवस्था	०	०	०	७५०	१८७१३२	११६७६०	५६८९७	१४९१७४
वन तथा वातावरण	४२६१	४२६१	३०००	३०००	३५१७५६	३५१७५६	५२०८४	५२०८४
ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ	३९००	३९००	८०२	८०२	६९८३४७	६९७६९६	८१०५	८७५६
जम्मा	१३९८९७	१३५४४७	१२५२८६	२९७३६	४५१८७२२	४४११०२२	१०९२५२१	१०६८१६६

७. **अन्तर सरकारी अख्तियारी** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ७(७) अनुसार प्रदेश सरकारको कुनै निकायबाट कार्यान्वयन गर्ने गरी विनियोजन भएको पूँजीगततर्फको कुनै आयोजना वा कार्यक्रम नेपाल सरकारका निकायमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा प्रदेश सरकारको सम्बन्धित निकायले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा सङ्घीय विनियोजन ऐन बमोजिम नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिई नेपाल सरकारका निकायमार्फत कार्यान्वयन गर्ने गरी निर्णय गर्नुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेश सरकार मातहतका ५ मन्त्रालयले यो वर्ष नेपाल सरकारका ९२ निकायलाई अन्तर सरकारी अख्तियारीमार्फत प्रदेश सरकारको कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि रु.७५ करोड ४८ लाख २६ हजार बजेट विनियोजन गरी रु.६३ करोड ३५ लाख ३२ हजार खर्च गरेको छ। यस वर्ष रु.८५ करोड ९ लाख ४१ हजार भुक्तानी गर्न बाँकी दायित्व सिर्जना गरेकोमा समेत उल्लिखित रकम प्रदेशले प्राप्त गरेको समानीकरण अनुदानबाट सङ्घीय कार्यालयको कार्यक्रममा बजेट विनियोजन तथा खर्च गरेको छ।
८. **वित्तीय हस्तान्तरण** - अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ८, दफा ९, दफा १० को व्यवस्था अनुसार प्रदेश सरकारले १०९ वटा स्थानीय तहलाई यस वर्ष विनियोजित रु.३ अर्ब २० करोड ६२ लाख ८३ हजार अनुदान मध्ये रु.२ अर्ब ६१ करोड ६९ लाख ८७ हजार वित्तीय हस्तान्तरण गरेको छ। वित्तीय हस्तान्तरण मध्ये समानिकरण रु.९५ करोड, सशर्त रु.९१ करोड ४६ लाख २५ हजार, विशेष रु.१० करोड ८७ लाख १० हजार र समपूरक रु.६४ करोड ३६ लाख ५२ हजार निकास गरेको छ। प्रस्तावित अनुदान मध्ये समपूरक अनुदान ७१ प्रतिशत र सशर्त अनुदान ८० प्रतिशत निकास भएको छ। मन्त्रालयले स्थानीय तहबाट खर्चको विवरण लिई खर्च नभई फिर्ता गर्नुपर्ने रकम एकीन गरेर समयमा अनुदान फिर्ता प्राप्त गर्नुपर्दछ।
९. **स्रोत सुनिश्चितता** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ११(१) मा प्रदेश सरकारको निर्णयबाट सिर्जित आर्थिक दायित्व खर्च बेहोर्ने सम्बन्धमा स्पष्ट बेहोरा देखिने गरी प्रतिबद्धताको अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष प्रदेश राजधानी निर्माण आयोजना, प्युठान अस्पताल, लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, सडक र सिँचाइका विषयगत आयोजनाहरूमा २०८१।८२ का लागि रु.१ अर्ब ६ करोड ५० लाख २५ हजार र आर्थिक वर्ष २०८२।८३ का लागि रु.४ अर्ब २३ करोड १३ लाख ६३ हजार र आर्थिक वर्ष २०८३।८४ का लागि रु.२ अर्ब ५५ करोड ३ लाख ६३ हजार समेत रु.७ अर्ब ८४ करोड ६७ लाख ५१ हजारको स्रोत सुनिश्चितता दिएको छ। बजेट विनियोजन भएको अवस्थामा समेत आर्थिक वर्षको अन्त्यमा भुक्तानी

बाँकी दायित्व सिर्जना भएको देखिएकोले उपलब्ध वित्तीय स्रोत समेतका आधारमा दीर्घकालिन रूपमा योजना कार्यान्वयन हुने गरी स्रोत सुनिश्चितता प्रदान र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ।

१०. **बजेट र खर्च** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३(२) बमोजिम कार्यक्रमको कार्ययोजना, खरिद योजना, नगद प्रवाह योजना समेतका आधारमा भौतिक र वित्तीय प्रगति समेतको आधारमा समीक्षा सहित सोही ऐनको दफा २३(१) बमोजिम सम्बन्धित मन्त्री र सचिवले आफ्नो मातहतका आयोजना वा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेशको विगत ५ वर्षको विनियोजन र खर्च स्थिति देहाय बमोजिम रहेको छ:

(रु.हजारमा)

आर्थिक वर्ष	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२०८१।८२	३८९७००००	३८९७००००	२७८९१०१३	७२
२०८०।८१	४०४७९७००	४०५५०१४८	२६४३६६९३	६५
२०७९।८०	४२६३५७००	४२७८९४४२	३०२४४१५५	७१
२०७८।७९	४०९५९७००	४२९४११९१	३००५४६८२	७०
२०७७।७८	३६३५२५००	३९१५४१६४	३२१०३०४२	८२

उल्लिखित तालिका अनुसार बजेटको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७७।७८ देखि २०८१।८२ सम्म ५ वर्षमा ६५ देखि ८२ प्रतिशतसम्म र २०८०।८१ र २०८१।८२ मा क्रमशः ६५ र ७२ प्रतिशत मात्र खर्च भएको अवस्था छ। बजेट कार्यान्वयन क्षमता वृद्धि गरी अपेक्षित वार्षिक उपलब्धी हासिल गर्नुपर्दछ।

११. **अर्थ विविध** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ८ मा सार्वजनिक निकायहरूले बजेट प्रस्ताव गर्दा प्रस्तावित योजना तथा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण खुलाइ बजेट तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेश सरकारले यो वर्ष अर्थ विविधमा चालुतर्फ रु.७५ करोड २७ लाख ७६ हजार तथा पुँजीगत तर्फ रु.३५ करोड समेत रु.१ अर्ब १० करोड २७ लाख ७६ हजार सुरु बजेट विनियोजन गरेकोमा रकमान्तर पश्चात रु.१ अर्ब ९२ लाख ८१ हजार कायम गरेको छ। आर्थिक वर्षको सुरुमै योजनागत बजेट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ। अर्थ विविधमा एकमुष्ट बजेट राखी अन्य कार्यक्रममा विनियोजन गर्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गर्न कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

१२. **प्रदेश सञ्चित कोष** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३ बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोषको सञ्चालन र दफा ४(३) बमोजिम एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको हुने व्यवस्था छ। प्रदेश सञ्चित कोषको अवस्था निम्नानुसार रहेको छ:

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	विवरण	२०८१।८२	२०८०।८१
१	राजस्व तथा अनुदान	२७५८८१४२	२४७२२७९०
१.१.	कर राजस्व	१३९८७०६८	११८२८१०४
१.२.	अन्य राजस्व	२३८३१२५	१८४८२०४
१.३.	अनुदान	११००७७६५	१०६९२५५४
१.४.	विविध प्राप्ति	२१०१८४	३५३९२८
२	भुक्तानी	२७८९१०१३	२६४३६६९३
२.१.	चालु खर्च	९९८५८६१	१०४१८९२१
२.२.	पूँजीगत खर्च	१७९०५१५२	१६०१७७७२
३	बचत (कमि)	(३०२८७१)	(१७१३९०३)
४	धरोटी र अन्य कोषको मौज्जात थप (घट)	२७४८४०	१९१५९२
५	नगद तथा बैङ्क मौज्जात थप (घट)	(२८०३१)	(१५२२३११)
६	गत आर्थिक वर्षको मौज्जात	३९६५६३१	५४५८३८४
७	यस आर्थिक वर्षको अन्तको मौज्जात	३९३७६००	३९३६०७३

प्रदेशको प्राप्ति र भुक्तानीको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार गत वर्षको अन्तिम मौज्जात रु.३ अर्ब ९३ करोड ६० लाख ७३ हजार रहेकोमा यो वर्ष रु.३ अर्ब ९६ करोड ५६ लाख ३१ हजार जिम्मेवारी सारेको छ। यो वर्ष रु.२ करोड ९५ लाख ५८ हजार बढी जिम्मेवारी सारेको सम्बन्धमा कुनै खुलासा गरेको छैन। गत वर्षको सञ्चित कोषको आर्थिक विवरणमा प्रमाणित भएको मौज्जात यस वर्ष बढी जिम्मेवारी सारेर फरक परेको सम्बन्धमा पुष्ट्याइँ सहित समायोजन गर्नुपर्दछ।

१३. **खर्चको विश्लेषण** - प्रदेश विनियोजन ऐन २०८१ बमोजिम प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को बजेट तथा खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छः

(रु.हजारमा)

शीर्षक	सुरु अनुमान	अन्तिम बजेट	खर्च	सुरु अनुमानको खर्च प्रतिशत	अन्तिम बजेटको खर्च प्रतिशत
चालु	११२४२७८४	११०००८६८	७३६८८७४	६५.५४	६६.९८
पूँजीगत	२४५८५९००	२४७६२८४८	१७९०५१५२	७२.८३	७२.३१
वित्तीय हस्तान्तरण	३१४१३१६	३२०६२८४	२६१६९८८	८३.५७	८१.६८
जम्मा	३८९७००००	३८९७००००	२७८९१०१४	७१.५७	७१.५७

उल्लिखित तालिकाअनुसार सुरु बजेट अनुमानको ७१.५७ प्रतिशत खर्च भएकाले मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरूको विनियोजन दक्षता बढाउनुपर्दछ।

१४. **सङ्घीय वित्तीय हस्तान्तरण** - सङ्घीय वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत यो वर्षको अनुमान तथा प्राप्तिको अवस्था निम्नानुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

विवरण	अनुमान	प्राप्ति	खर्च	प्राप्ति प्रतिशत	खर्च प्रतिशत
समानिकरण	८२८६४००	७६०३६०१	६८९४७३५	९१.७६	९०.६७
सशर्त	४१९३३००	३४४३१२२	२७३४९७५	८२.११	७९.४३
विशेष	७४४६००	७४४६००	३३७९३०	१००	४५.३८
समपूरक	७९५०००	७९५०००	३३१२५९	१००	४१.६६
जम्मा	१४०१९३००	१२५८६३२३	१०२९८८९९	९०	८१.८२

नेपाल सरकारबाट प्रदेशले समानीकरण अनुदानतर्फ रु.८ अर्ब २८ करोड ६४ लाख प्राप्त हुने अनुमान गरेकोमा रु.७ अर्ब ६० करोड ३६ लाख १ हजार प्राप्त गरी रु.६ अर्ब ३० करोड ३६ लाख १ हजार अर्थात् ९०.६७ प्रतिशत खर्च गरेको छ। त्यस्तै सशर्त अनुदान रु.४ अर्ब १९ करोड ३३ लाख बजेट प्राप्त हुने अनुमान रहेकोमा रु.३ अर्ब ४४ करोड ३१ लाख २२ हजार प्राप्त गरी रु.२ अर्ब ७३ करोड ४९ लाख ७५ हजार अर्थात् ७९.४३ प्रतिशत खर्च गरेको, विशेष अनुदान रु.७४ करोड ४६ लाख मध्ये रु.३३ करोड ७९ लाख ३० हजार अर्थात् ४५.३८ प्रतिशत खर्च भएको, समपूरक तर्फ रु.७९ करोड ५० लाख बजेट मध्ये रु.३३ करोड १२ लाख ५९ हजार अर्थात् ४१.६६ प्रतिशत खर्च भई समग्रमा ८१.८२ प्रतिशत खर्च भएको छ। समानीकरण र सशर्त अनुदान लक्ष्य भन्दा घटी भएको र प्राप्ति भन्दा खर्च घटी गरेको छ। विनियोजन दक्षता वृद्धि गरी प्राप्त अनुदानको उच्चतम उपयोग गर्नुपर्दछ।

१५. **स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २२ बमोजिम प्रदेश सञ्चित कोषबाट स्थानीय तहलाई देहाय बमोजिम वित्तीय हस्तान्तरण गरेको छः

(रु.हजारमा)

विवरण	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	वित्त हस्तान्तरण	निकासा प्रतिशत
समानीकरण अनुदान	९५००००	९५००००	९५००००	१००
सशर्त अनुदान	११३८३१६	१२०३२८४	९१४६२५	८०
विशेष अनुदान	१५००००	१५००००	१०८७११	७२
समपूरक अनुदान	९०३०००	९०३०००	६४३६५२	७१
जम्मा	३१४१३१६	३२०६२८४	२६१६९८८	८३

एकीकृत वित्तीय विवरण अनुसार स्थानीय तहहरूमा प्रदेश सरकारबाट रु.२ अर्ब ६१ करोड ६९ लाख ८८ हजार अनुदान वितरण भएकोमा खर्च नभई बाँकी रहेको रकम यकिन गरी बाँकी भएमा समयमै फिर्ता गर्नुपर्दछ।

१६. **धरौटी** - प्रदेश अन्तर्गत कार्यालयमा गत वर्षको जिम्मेवारी रु.२ अर्ब १३ करोड ३६ लाख ५९ हजार र यो वर्षको आम्दानी रु.१ अर्ब २४ करोड ६८ लाख ५५ हजार समेत रु.३ अर्ब ३८ करोड ५ लाख १५ हजार आम्दानी भएकोमा सदरस्याहा रु.४ करोड २३ लाख ६८ हजार र फिर्ता रु.४७ करोड १४ लाख ७२ हजार समेत रु.१ अर्ब २ करोड ४९ लाख ७० हजार खर्च भई रु.२ अर्ब ३५ करोड ५५ लाख मौज्दात देखिन्छ। मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूमा विगतदेखि जिम्मेवारी सदैँ आएको धरौटी यकिन गरी सदरस्याहा गरेर धरौटीको हिसाब अद्यावधिक गर्नुपर्दछ।

१७. **विविध कोष** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २६ मा प्रदेश स्थित सरकारी कोषको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको हुने व्यवस्था छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले पेस गरेको विविध कोषको विवरणअनुसार १३५ कार्यालयमा गत वर्षको मौज्दात रु.९९ करोड ७३ लाख ५४ हजार र यो वर्षको आम्दानी रु.१ अर्ब ३२ करोड ९६ लाख ९५ हजार समेत रु.२ अर्ब ३२ करोड ७० लाख ५० हजार रहकोमा रु.१ अर्ब २६ करोड ७८ लाख ४९ हजार खर्च गरी रु.१ अर्ब ५ करोड ९२ लाख मौज्दात रहेको छ। उक्त रकम प्रदेश सञ्चित कोषको विवरणमा समावेश भएको छैन। प्रदेश सरकारलाई प्राप्त हुने सबै रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गरि खर्च गर्नुपर्दछ।

१८. **प्रदेश विभाज्य कोष** - अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ६(५) मा प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम मासिक रूपमा बाँडफाँट गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। त्यस्तै प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ३ (५) बमोजिम विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकमको ६० प्रतिशत प्रदेश सञ्चित कोषमा र ४० प्रतिशत स्थानीय सञ्चित कोषमा बाँडफाँट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष विभाज्य कोषमा सवारी साधन कर रु.३ अर्ब ९ करोड ३५ लाख सङ्कलन भएकोमा रु.१ अर्ब ८५ करोड ६१ लाख प्रदेश सञ्चित कोषमा र रु.१ अर्ब २३ करोड ७४ लाख स्थानीय सञ्चित कोषमा हस्तान्तरण गरेको छ।
- १८.१. अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ६ तथा प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ४ मा मनोरञ्जन कर र दफा ५ मा विज्ञापन करको ६० प्रतिशत सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा र बाँकी ४० प्रतिशत प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेश विभाज्य कोषको एकीकृत वित्तीय विवरण अनुसार सवारी साधन कर रु.३ अर्ब ९ करोड ३५ लाख सङ्कलन गरी रु.१ अर्ब २३ करोड ७४ लाख स्थानीय सञ्चित कोषमा हस्तान्तरण गरेको छ। बाँडफाँट गर्दा पालिका तर्फको मनोरञ्जन कर रु.६७ लाख ४ हजार, विज्ञापन कर रु.९४ लाख २ हजार समेत रु.१ करोड ६१ लाख ७ हजार प्रदेश सञ्चित कोष दाखिला भएको छ। पालिकाको विभाज्य कोषबाट लिनुपर्ने रकम यकिन गरी प्राप्त हुनुपर्दछ।
१९. **तलबी प्रतिवेदन** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० दफा ४७ (४) मा प्रदेशको कुनै कार्यालयमा कार्यरत निजामती कर्मचारीको तोकिएको कार्यालयबाट तलबी प्रतिवेदन पारित गराइ तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्ने उल्लेख छ। प्रदेश सरकार र अन्तर्गतका निकायले तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी यो वर्ष रु.१ अर्ब ९७ करोड ९५ लाख ९१ हजार तलब भुक्तानी गरेको छ। तलब प्रतिवेदन पारित गरी तलब भुक्तानी गर्नुपर्दछ।
२०. **आन्तरिक लेखापरीक्षण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३३(८) मा आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश भएका बेहोरा अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु अगावै फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण गराइ अन्तिम लेखापरीक्षक समक्ष प्रस्तुत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। कार्यालयको आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार यो वर्षको लेखापरीक्षणबाट नियमित गर्नुपर्ने रु.७ करोड १८ लाख ८१ हजार, असुल गर्नुपर्ने रु.३ करोड ९५ लाख ५१ हजार र म्याद नाघेको पेस्की रु.२२ करोड ६८ लाख ६१ हजार समेत रु.३३ करोड ८२ लाख ९४ हजार बेरजु देखिएको छ। अन्तिम लेखापरीक्षण हुनु अगावै बेरजु फर्स्यौट गरेको अभिलेख राखेको पाइएन। ऐनमा तोकेको व्यवस्था बमोजिम आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट औल्याइएका बेरजु समयमै फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
२१. **दायित्व सिर्जना** - प्रदेश अन्तर्गत यस वर्षको अन्त्यमा निम्न १० मन्त्रालय तथा निकायको चालु तर्फ रु.६ करोड ९३ लाख २६ हजार र पुँजीगत तर्फ रु.७८ करोड १६ लाख १५ हजार समेत रु.८५ करोड ९ लाख ४१ हजार भुक्तानी दिन बाँकी दायित्व सिर्जना गरेको छ। प्रदेशले प्राप्त गरेको राजस्वको ५ प्रतिशत रकम प्रदेश सञ्चित कोषबाट आर्थिक वर्षको अन्त्यमा भुक्तानी हुन बाँकी रहेको देखियो। प्रदेश सञ्चित कोषबाट सहज रूपमा खर्च भुक्तानी हुने गरी कार्यक्रम निर्धारण तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

क्र.सं.	मन्त्रालय/ निकाय	चालु	पुँजीगत	जम्मा
१	प्रदेश सभा	९७	०	९७
२	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	५०	१०८१४८	१०८१९८
३	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	०	४२४१२	४२४१२
४	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	३४५	२३७५	२७२०
५	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	२९	२६७२	२७०१
६	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	४७२	५८२५	६२९७
७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	६९६	२५५५२७	२५६२२३
८	शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	१३	२५०४०४	२५०४१७
९	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२३४४६	६९६६०	९३१०६
१०	स्वास्थ्य मन्त्रालय	४४१७८	४४५९२	८८७७०
	कुल जम्मा	६९३२६	७८१६१५	८५०९४१

आगामी वर्षको बजेटलाई असर पार्ने गरी दायित्व सिर्जना गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

२२. **सम्पत्ति व्यवस्थापन** - प्रदेश सरकारको (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ को नियम ४ को अनुसूची २ (३) अनुसार प्रदेश स्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण तयार गर्ने कार्य मन्त्रालयलाई तोकेको छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले तयार गरेको वार्षिक वित्तीय विवरणको टिप्पणी नं. ११ मा समावेश जिन्सी तथा सम्पत्ति अभिलेख अनुसार यस वर्षसम्मको जिन्सी तथा सम्पत्ति रु.६ अर्ब ७० करोड ५३ लाख ३० हजार रहेको छ। प्रदेश सरकार मातहतका सबै कार्यालयको पुर्ण रूपमा सम्पत्ति अभिलेखाङ्कन भएको देखिदैन। प्रदेश सरकार मातहतका कार्यालयको सम्पत्तिको अभिलेख सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीमा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, वर्षान्तमा रकमान्तर गरेको, राजस्व प्रक्षेपण यथार्थ नभएको, आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन अवस्था अनुगमन नगरेको, एकीकृत वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसार नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू रहेका छन्:

- प्रदेशको शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन
- अतिविशिष्ट व्यक्ति, महत्वपूर्ण संरचना, संवेदनशील सार्वजनिक स्थल तथा समारोहको सुरक्षा,
- सङ्घीय र प्रदेश सुरक्षा निकायसँगको सम्पर्क, सम्बन्ध, सूचना आदान प्रदान र समन्वय,
- प्रदेश प्रहरी सञ्चालन व्यवस्थापन, प्रदेश भित्रको अपराध अनुसन्धान सूचना सङ्कलन, सामुदायिक प्रहरी,
- प्रादेशिक कारागार तथा हिरासतको व्यवस्थापन र सुरक्षा थुनुवा तथा कैदीहरूको अधिकारको संरक्षण,
- प्रदेश भित्रको सडक सुरक्षा र ट्राफिक व्यवस्थापन,
- प्रदेश भित्रका गैरसरकारी सङ्घ संस्थाहरूको अभिलेख र समन्वय,
- संविधान बमोजिम प्रदेशको अधिकार अन्तर्गतको कानून निर्माण,
- विपद् व्यवस्थापन, जोखिम न्यूनीकरण र विपद् प्रतिकार्य, प्रादेशिक विपद् कोष स्थापना र सञ्चालन, स्थानीय विपद् कोषमा सहयोग तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- विपद् जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन र बस्ती स्थानान्तरण,
- सङ्घीय मापदण्ड बमोजिम हातहतियार, खरखजाना तथा विस्फोटक पदार्थको नियमन,
- फौजदारी कार्यविधि कानूनको कार्यान्वयन,
- निवारक नजरबन्द र स्थान हद सम्बन्धी,
- नागरिक अधिकारको संरक्षण, नागरिक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रवर्धनमा सहयोग,
- प्रदेश स्तरमा सूचना प्रविधिको प्रवर्धन तथा साईबर सुरक्षा।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूको रु.६१ करोड ४ लाख १४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु. हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
२७५२४५	५०४	२९१५३	३०५५१२	६१०४१४

मन्त्रालय मातहत १ संस्थाको रु.५ करोड ७० लाख ६० हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरणअनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको बजेट र शीर्षकगत खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छ:

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
	चालु खर्च				
१	२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	२७१७३	१३४९७	१२०७५	८९.४६
२	२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१४९	१४९	४१	२७.५२
३	२२१०० सेवा महशुल	१६७४	१५७४	८१६	५१.८४
४	२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	६८३५	५९३५	४०८९	६८.९०
५	२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	४३६०	३९१०	२०१०	५१.४१
६	२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	७८२०	७३२०	५६७०	७२.४६
७	२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	१२९६००	११३१७०	२१५९६	१९.०८
८	२२६०० अनुगमन मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	२६००	२६००	१७७४	६८.२३
९	२२७०० विविध खर्च	९१००	९१००	११८७	१३.०४
१०	२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	६६८००	६४६६४	३८५६६	५९.६४
११	२७२०० सामाजिक सहायता	२२०००	११०५००	८८५००	८०
१२	२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	२४००	१०००	३०३	३०
	जम्मा	२८०५११	३३३४१९	१७६६२७	५२.९७
	पुँजीगत खर्च				
	३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	१७७४००	१९५९६६	९८६१८	५०.३२
	कुल जम्मा	४५७९११	५२९३८५	२७५२४५	५१.९९

उल्लिखित विवरणअनुसार विनियोजित बजेटको चालुतर्फ ५२.९७ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ५०.३२ प्रतिशत र समग्रमा ५१.९९ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
४. **आवधिक योजना** - प्रदेशको दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) ले शान्ति सुरक्षा सुदृढ गर्ने, अपराध अनुसन्धान सम्बन्धी निकायलाई आधुनिक बनाउने, सूचना तथा सञ्चार माध्यमलाई व्यवस्थित बनाउने, विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सरकारी लगानी अभिवृद्धि गर्ने लगायतका रणनीति लिएको छ। यस आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा प्रहरीबाट अदालतमा मुद्दा दर्ता सङ्ख्या ६ हजार ५००, प्रहरी नागरिक अनुपात ५५० (प्रति प्रहरी), विपद्बाट हुने मानवीय मृत्यु (वार्षिक)

२००, विपदबाट हुने आर्थिक क्षति (वार्षिक) २० करोड, विपदबाट प्रभावित हुने परिवार ८०० (वार्षिक) पुऱ्याउने लक्ष्य लिएकोमा यस वर्षको अन्त्य सम्ममा प्रहरीबाट अदालतमा मुद्दा दर्ता सङ्ख्या ७ हजार ४६६, प्रहरी नागरिक अनुपात ५१६ (प्रति प्रहरी), विपदबाट हुने मानवीय मृत्यु २८८ (वार्षिक), विपदबाट हुने आर्थिक क्षति २१.७१ करोड (वार्षिक), विपदबाट प्रभावित हुने परिवार १ हजार २३२ (वार्षिक) रहेको छ। आवधिक योजनामा समावेश भएका कार्यक्रमहरू मध्ये प्रदेशबाट अपराध पीडितलाई तत्काल सहयोग गर्ने प्रणाली स्थापना गर्ने, बहुप्रकोप जोखिम आंकलन, नक्साङ्कन र विश्लेषण गरी एकीकृत डिजिटल प्रोफाइल निर्माण गर्ने, विपन्न परिवारलाई एकीकृत बस्ती निर्माण र हस्तान्तरण गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरू यस वर्षको प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश नभएकोले नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५(२) मा सम्बन्धित मन्त्रालयले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्च प्रक्षेपणसहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी प्रदेश योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार विगत ३ वर्षको बजेट तथा खर्चको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	मध्यमकालीन बजेट प्रक्षेपण	वास्तविक बजेट	यथार्थ खर्च	प्रस्तावित बजेट फरक प्रतिशत
१	२०७९।८०	६३०२११	६७२७९९	४०२७७२	६.७६
२	२०८०।८१	७०५०००	७४०७२२	४१४२९०	५.०७
३	२०८१।८२	७२००००	५२९३८५	२७५२४४	-४८

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले प्रक्षेपण गरेको बजेटको तुलनामा घटी हुने गरी बजेट विनियोजन गरेको देखियो। बजेट प्रक्षेपण र बजेट विनियोजनबीच सामञ्जस्यता कायम गर्नुपर्दछ।

६. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट** - प्रदेश सरकारको यस वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएको आत्महत्या रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि सकारात्मक सोच तथा सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यक्रममा बजेट व्यवस्थापन नगरेको र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएका कार्यक्रमहरू मध्ये विपद् पूर्वसूचना प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्दै जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन र विपद् उद्धार सामग्री व्यवस्थापन गर्ने, प्रदेशका दुर्गम इलाकामा विपद् उद्धारमा सहयोग गर्न एक स्थानीय तह एक हेलिप्याड निर्माण गर्ने, प्रदेशका १२ वटै जिल्लामा द्वन्द पीडितहरूको परिपूरण सम्बन्धी कार्यसञ्चालन गर्ने तथा शहीद, घाईते तथा अपाङ्ग भएका, वेपत्ता भएका व्यक्ति र परिवारको अभिलेखलाई व्यवस्थित गर्ने, आर्टिफिसिएल इन्टेलिजेन्स र मेसिन लर्निङ तथा साईबर सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरूमा रु.५ करोड २८ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा कार्यान्वयन भएको छैन। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश कार्यक्रमको लागि बजेट व्यवस्थापन गर्ने र बजेट वक्तव्यमा समावेश भएका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

७. **रकमान्तर**- प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५ मा कुनै अनुदान सङ्ख्यामा बचत हुने र कुनै अनुदान सङ्ख्यामा अपुग हुने देखिन आएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्ख्याबाट अपुग हुने अनुदान सङ्ख्यामा दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष मन्त्रालय र मातहत कार्यालयका लागि चालुतर्फ रु.५ करोड २९ लाख ८

हजार र पुँजीगततर्फ रु.१ करोड ८५ लाख ६६ हजार समेत रु.७ करोड १४ लाख ७४ हजार रकमान्तरबाट थप गरेको छ। रकमान्तर रकम मन्त्रालय र अन्तर्गतका कार्यालयको सुरु बजेट रु.४५ करोड ७९ लाख ११ हजारको १५.६१ प्रतिशत रहेको छ। कानुनले तोकेको सीमा भित्र रही रकमान्तर गर्नुपर्दछ।

८. **कानुन निर्माण र कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७९ अनुसार आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयलाई शान्ति सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन, कानुन तर्जुमा, सूचना तथा सञ्चार लगायतका ४२ वटा कार्यजिम्मेवारी तोकिएकोमा कानुन निर्माणतर्फ गत वर्षसम्म ऐन, नियम, कार्यविधि, मापदण्ड, निर्देशिका गरी ११० वटा कानुन जारी भएकोमा ५१ वटा कानुन संशोधन, ३ वटा अध्यादेश निष्कृत र १२ वटा गठन आदेश खारेज भएकोविवरण पेस भएको छ। बनाउनुपर्ने सूचीमा रहेका कानुनहरू मध्ये महत्त्वपूर्ण ऐनहरू सञ्चारसम्बन्धी ऐन, सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, चलचित्र सम्बन्धी ऐन, विज्ञापन ऐन, क्यासिनोसम्बन्धी ऐन, सेवाको वितरणको न्यूनतम मापदण्ड, जग्गा अधिग्रहण र सम्पत्ति प्राप्ति जस्ता प्रादेशिक ऐन/कानुन बनाउन बाँकी रहेका छन्। सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी गराउन आवश्यक कानुनहरू समयमै निर्माण हुनुपर्दछ।

९. **विपद् व्यवस्थापन कोष** - प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ मा विपद् व्यवस्थापन मन्त्रालयको जिम्मेवारीमा रहेको छ। उक्त कोषको रकम जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले खर्च गर्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। मन्त्रालयले स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार विपद् व्यवस्थापन कोषमा गत वर्षको जिम्मेवारी समेत रु.१४ करोड ६३ लाख १५ हजार आम्दानी गरेकोमा राहत तथा क्षतिपूर्ति र पुनर्निर्माण कार्यमा रु.४ करोड ९ लाख २५ हजार खर्च गरी रु.१० करोड ५३ लाख ९० हजार मौज्दात रहेको छ।

आय		व्यय	
विवरण	रकम (रु.हजारमा)	विवरण	रकम (रु.हजारमा)
गत वर्षको जिम्मेवारी	४८३१५	खर्च	४०९२५
यस वर्षको निकास प्राप्त	९८०००	मौज्दात	१०५३९०
जम्मा	१४६३१५	जम्मा	१४६३१५

१०. **कार्यक्रम विपरीत खर्च** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २४(१) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीले स्वीकृत बजेट, कार्यक्रम र उपलब्ध स्रोत समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार खर्च गर्नुपर्नेमा स्वीकृत कार्यक्रम विपरीत विपद् व्यवस्थापन कोषबाट सूचना प्रविधि प्रतिष्ठानलाई रु.९५ लाख निकास दिएको छ। मन्त्रालयले स्वीकृत कार्यक्रम विपरीत निकास दिई खर्च गरेको रकम नियमसम्मत नदेखिएकोले यस्ता खर्चमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।

११. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१ मा दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा बजेट समर्पण गर्ने गराउने व्यवस्था छ। मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरूको लागि यो वर्ष कूल रु.५२ करोड ९३ लाख ८५ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा रु.२७ करोड ५२ लाख ४४ हजार

(५१.९९ प्रतिशत) खर्च भएको छ। चालुतर्फ कुल बजेट रु.३३ करोड ३४ लाख १९ हजार विनियोजन भएकोमा रु.१७ करोड ६६ लाख २७ हजार र पुँजीगततर्फ रु.१९ करोड ५९ लाख ६६ हजार विनियोजन भएकोमा रु.९ करोड ८६ लाख १८ हजार मात्र खर्च भएको छ। मन्त्रालयले उल्लिखित अवधिमा चालुतर्फका दुईवटा कार्यक्रममा विनियोजित रु.९ करोड ३९ लाख ९४ हजार र पुँजीगततर्फका तीनवटा कार्यक्रममा विनियोजित रु.७ करोड २५ लाख रकम खर्च नभई बाँकी रहेकोमा बजेट समर्पण गराएको देखिएन। विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि गरी तोकिएको लक्ष्यअनुसार कार्ययोजना बनाइ बजेटको कार्यान्वयन वा समर्पण गर्नुपर्दछ।

१२. **खर्चको प्रकृति** - प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं. १७० मा सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता अपनाई अनुत्पादक खर्च कटौति गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले यस वर्ष विभिन्न २५८ सञ्चार संस्थालाई लोक कल्याणकारी विज्ञापन उत्पादन तथा प्रसारण अन्तर्गत सहकार्य अनुदान कार्यक्रममा रु.१ करोड ६५ लाख बजेट विनियोजन गरी रु.१ करोड १८ लाख र विभिन्न पर्व तथा मेला शीर्षकमा रु.४१ लाख बजेट विनियोजन गरी रु.३३ लाख ७८ हजार खर्च गरेको छ। सार्वजनिक रकम उत्पादकत्व बढाउने र प्रतिफलमुखी कार्यमा खर्च गर्नुपर्दछ।
१३. **आन्तरिक नियन्त्रण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ अनुसार प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने र सोको प्रभावकारिता सम्बन्धमा नियमित रूपमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्नु गराउनु पर्दछ। मन्त्रालयले ऐन अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको देखिएन। आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रतिष्ठान

प्रदेशमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच बढाउने, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि सम्बन्धी उद्योगको स्थापना र विकास मार्फत प्रदेशको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने, प्रदेश सरकारको काम कारबाहीलाई विद्युतीय सुशासनका माध्यमबाट छिटो, छरितो, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउने तथा सरकारी, सामुदायिक र निजी क्षेत्रका व्यवसायी र नागरिक बीचको कारोबार र सम्बन्धलाई विद्युतीय प्रविधि मार्फत भरपर्दो र प्रभावकारी बनाउन यस प्रतिष्ठानको स्थापना भएको हो। यो वर्ष विनियोजन तर्फ रु.२ करोड ८५ लाख निकासा दिएकोमा रु.२ करोड २४ लाख २५ हजार खर्च गरेको छ।

१४. **परामर्श सेवा खरिद** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२(२)मा परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गर्दा मन्त्रालयको स्वीकृत नमर्सको आधारमा तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रतिष्ठानले यो वर्ष क्लाउड सेवा सञ्चालन, डिजास्टर रिकभरी तथा ब्याकअप क्लाउडको सञ्चालन, सूचना प्रणालीको सेक्युरिटी अडिट, होस्टिङ्ग प्यानेल स्थापना, वेबसाईट फ्रेमवर्क स्केलअप एण्ड अपग्रेड, परियोजना स्ट्याटस ट्र्याकिङ्ग एण्ड प्रोग्रेस रिपोर्ट प्रणाली, लोकसेवा आयोगको अनलाईन प्रणाली स्तरोन्नति, किसान एप लगायतको परामर्श सेवा रु.१ करोड ४५ लाख ६८ हजारको लागत अनुमान तयार गरी रु.१ करोड ३५ लाख ३४ हजारमा खरिद गरेको छ। कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने सेवाको नमर्स मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको छैन। परामर्श सेवा खरिदलाई व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा उल्लेख भएका विषयहरू कार्यान्वयन नभएको, कार्य सञ्चालनस्तरका कार्य गरेको, दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको, लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजु रकमको विवरण देहायअनुसार छः
 - सरकारी कार्यालयतर्फ यो वर्ष रु.१ करोड २२ लाख ७० हजार हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.२७ लाख ७० हजार फर्स्यौट भई रु.९५ लाख बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।
 - संस्था तथा समितितर्फ १ निकायको यो वर्ष रु.४० हजार बेरुजु रहेकोमा फर्स्यौट नभएकोले बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१०** मा संलग्न छ।

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति कानून मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन, प्रतिवेदन र नियमन सम्बन्धी कार्य रहेका छन्:

- प्रदेशस्तरको ऊर्जा, विद्युत, सिँचाइ, जल उत्पन्न प्रकोप,
- प्रदेशस्तरमा ऊर्जा, विद्युत तथा सिँचाइसम्बन्धी सेवाको गुणस्तर र सेवा शुल्कको आधार निर्धारण,
- ऊर्जा, विद्युत, सिँचाइ सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्धन,
- राष्ट्रिय जलस्रोत नीति र सङ्घीय योजना बमोजिम प्रदेश सीमा नदीका जल उपयोग सम्बन्धी आयोजनाको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन, सम्भार र व्यवस्थापन
- प्रदेशभित्रको जलस्रोत उपयोग तथा नदी संरक्षण,
- प्रदेश भित्रको जलस्रोत उपयोग हुने आयोजनाहरूको अध्ययन सर्वेक्षण तयारी,
- प्रदेशस्तरमा जल उपयोग नीतिको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन प्रविधि विकास र व्यवस्थापन,
- मौसम र जलमापन सञ्चार सञ्जाल व्यवस्थापन,
- जलगुण तथा वायुगुण सम्बन्धी प्रयोगशाला व्यवस्थापन,
- प्रदेशभित्रको नदी संरक्षण सम्बन्धी योजना तथा गुरुयोजना तर्जुमा,
- प्रदेशमा निर्माण सामग्रीको उपलब्धता व्यवस्थापन र गुणस्तर सम्बन्धी कार्य।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका समेत १९ सरकारी कार्यालयको निम्नानुसार रु.३ अर्ब ४ करोड ३० लाख २१ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
२५१३६८४	२३७४२	५०००९०	५५०५	३०४३०२१

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको बजेट र शीर्षकगत खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छ:

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकास / खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	१६५१७५	१६४८७८	११७६०३	७१.३३
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	२३७५	२२९९	७२९	३१.७१
२२१०० सेवा महसुल	९४८०	९२९१	५२४४	५६.४४
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	२०८५२	२१२३५	१६७२९	७८.७८
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	१०७४०	१०९३४	९४९७	८६.८६
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	२२२००	२२७२२	१७८४५	७८.५४
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	९०००	८२२०	२२९०	२७.८६

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	निकास/खर्च	खर्च प्रतिशत
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१०२७३	१०१५८	७९९५	७८.७१
२२७०० विविध खर्च	४०७६	४०२६	२६९७	६६.९६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	५३२९	५०८६	२९१०	५७.२२
जम्मा	२५९५००	२५८८४९	१८३५३९	७०.९०
पूँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च (पूँजीगत)	३०११४००	३०१२०५१	२३३०१४५	७७.३६
कुल जम्मा	३२७०९००	३२७०९००	२५१३६८४	७६.८५

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७०.९० प्रतिशत, पूँजीगत तर्फ ७७.३६ प्रतिशत खर्च र समग्रमा ७६.८५ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - यो वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमहरू मध्ये प्रदेश गौरवका सिँचाइ आयोजनाको पहिचान गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिने, सङ्घीय सिँचाइ नीति, सिँचाइ गुरुयोजना तथा प्रदेशका सिँचाइसम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन तथा विश्लेषण गरी प्रदेशको सिँचाइ गुरुयोजना तयार गरिने, भूमिगत जल पुनर्भरण क्षेत्र पहिचानको लागि विस्तृत अध्ययन प्रारम्भ गरिने, ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ क्षेत्रको अध्ययन अनुसन्धान, तालिम गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धी कार्यको लागि जलस्रोत अध्ययन तथा अनुसन्धान एकाइको स्थापना गरिने, प्रदेशमा बिद्युत तथा सिँचाइ क्षेत्रको विकास, अनुगमन तथा नियमन गर्न आवश्यक कानून तर्जुमा गरिने लगायतका कार्यमा बजेट विनियोजन नभएकोले कार्यान्वयन भएको देखिएन। नीति तथा कार्यक्रममा उल्लेख भएका विषय कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
४. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकारको बजेट वक्तव्य २०८१।०८२ मा उल्लेख भएका कार्यक्रमहरूमध्ये भूमिगत जलको उपभोग गर्न क्लस्टरमा आधारित स्यालो ट्युबवेल तथा डिप ट्युबवेल सिँचाइ प्रणालीको विकास तथा विस्तार गरी थप १ हजार हेक्टर कृषियोग्य जमिनमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराइने सम्बन्धमा २७८ वटा स्यालो ट्युबवेल, ५२ वटा पावर ड्रिल स्यालो ट्युबवेल तथा ६० गोटा डिप ट्युबवेलको निर्माण मार्फत बाह्र महिना सिँचाइ सुविधाको सुनिश्चितता गरिएको जनाएता पनि परिमाण सहितको प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन। बजेट वक्तव्यमा समावेश भएका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन सम्बन्धमा सूचकसहितको प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ।
५. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकेको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग

- गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
६. **प्रगति मूल्याङ्कन** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको मूल्याङ्कन गरी अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका लागि १५१८ क्रियाकलापको लागि पुँजीगततर्फ रु.३ अर्ब १ करोड २० लाख ५१ हजार अन्तिम बजेट रहेकोमा रु.२ अर्ब ३३ करोड १ लाख ४५ हजार अर्थात् कायम बजेटको ७७.३६ प्रतिशत खर्च गरेको छ। मन्त्रालयको स्वीकृत कार्यक्रममा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको भौतिक र वित्तीय प्रगति खुल्ने गरी एकीकृत प्रगति विवरण तयार गरेको छैन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरी समीक्षा एवं सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
७. **कार्यक्षेत्र** - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकारले लागु गरेको आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०८० मा सिँचाइ योजना तर्फ तराई मधेशमा ५०० हेक्टर, पहाडमा ५० हेक्टर, हिमालमा २५ हेक्टर, स्यालो ट्युबेल तर्फ २०० हेक्टर र लिफ्ट सिँचाइतर्फ १०० हेक्टर सम्मका आयोजना स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा पर्ने उल्लेख छ। यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतले रु.५ लाख सम्मका स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्ने ३१८ योजनाहरूमा रु.१२ करोड ७६ लाख ४५ हजार बजेट विनियोजन गरी खर्च गरेको छ। प्रदेशले आफ्नो कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका योजनामा लगानी गर्नुपर्दछ।
८. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ मा प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने, दफा ३२ अनुसार गठन भएको समितिले मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू दक्षतापूर्ण एवं मितव्ययी रूपमा सम्पादन गरी नतिजा उन्मुख बनाउने, वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, वित्तीय विवरणलाई विश्वसनीय बनाउने तथा लेखापरीक्षणबाट कायम भएका बेरुजु फर्स्यौँट गरी/गराइ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ एवं प्रभावकारी बनाउन आवश्यक काम गर्ने उल्लेख भएकोमा मन्त्रालयले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाइएन। कानुनमा तोकिए अनुसारको प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।
९. **बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१ (३) मा प्रदेश विनियोजन ऐनमा समावेश भएको कुनै रकम र सो रकमबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र मन्त्रालयमा समर्पण गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालय अन्तर्गत भुमिगत स्यालो तथा डिपट्युबेल सिँचाइ कार्यक्रममा रु.४० लाख र जलाशय निर्माण तथा पोखरी संरक्षण कार्यक्रममा रु.७५ लाख समेत रु.१ करोड १५ लाख बजेट कार्यान्वयन नगरेको र दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने अवस्थामा बजेट समर्पण गरेको छैन। मन्त्रालयले बजेट खर्च गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने वा ऐनको व्यवस्था अनुसारको समयमा बजेट समर्पण गर्नुपर्दछ।

जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालयहरू

१०. **आयोजना कार्यान्वयन अवस्था** - जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय गुल्मीको बहुवर्षीय वा क्रमागत रूपमा सञ्चालन हुने गरी स्वीकृत भएका २३ सिँचाइ आयोजनाहरू २०७४।७५ देखि सुरु भएपनि हालसम्म सम्पन्न भएको छैन। आयोजनाहरूको लागत अनुमान रु.७३ करोड ७३ हजार रहेको मध्ये यस आर्थिक वर्षमा रु.२ करोड ३० लाख ७ हजारको कार्य समेत हाल सम्म रु.२० करोड ४७ लाख ६८ हजार मात्र खर्च भई रु.५२ करोड ५३ लाख ५ हजारको कार्य बाँकी रहेको देखिन्छ। कुल २३ वटा आयोजना अध्ययन भई सुचारु भएकोमा यस वर्ष १४ वटा आयोजनामा बजेट व्यवस्थापन भएको छैन। अध्ययन भएका आयोजना कार्यान्वयन नगरी थप नयाँ आयोजनाको अध्ययन भएको र अध्ययन भएका तथा पुराना आयोजना प्रतिवेदन समेत कार्यान्वयन गर्नको लागि बहुवर्षीय, क्रमागत वा वार्षिक रूपमा गर्ने गरी कार्यक्रम स्वीकृत भएको छैन। कार्यान्वयनयोग्य आयोजनामा बजेट विनियोजन गरी तोकिएको समयभित्र योजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
११. **एकमुष्ठ बजेट** - प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले २०८१।८२ को बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शन जारी गरेकोमा मार्गदर्शनको बुँदा नं. ५ मा प्रशासनिक खर्च बाहेक प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा विस्तृत रूपमा क्रियाकलाप उल्लेख नभएको कार्यक्रमको हकमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति लिई प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत गराइ कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रगत्ता बड्कापथ सिँचाइ व्यवस्थापन कार्यालय, दाङ्गले प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा विस्तृत रूपमा क्रियाकलाप उल्लेख नभएका कार्यक्रम आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति नलिई तथा प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत नगराइ २ वटा शीर्षक अन्तर्गत रु.१४ करोड विनियोजन भएकोमा २७ वटा योजना सञ्चालन गरी भुक्तानी दिएको छ। कानुन अनुसार स्पष्ट रूपमा कार्यक्रम तथा क्रियाकलाप निर्धारण गरी बजेट विनियोजन गर्ने र बजेटको सीमाभित्र रही खर्च गर्नुपर्दछ।
१२. **विनियोजित रकमभन्दा बढीको लागत अनुमान** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ६ मा सार्वजनिक निकायले खरिदको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था नभई खरिद कारवाही सुरु गर्न नहुने व्यवस्था छ। प्रगत्ता बड्कापथ सिँचाइ व्यवस्थापन कार्यालय, दाङ्गले मझौला सिँचाइ आयोजनामा एकमुष्ठ रूपमा विनियोजन भएको रु.८ करोडको कार्यान्वयन गर्ने क्रममा १२ वटा ठेक्का व्यवस्थापन गरी कुल लागत अनुमान रु.१२ करोड ८५ लाख ५३ हजार स्वीकृत गरी ठेक्का लगाएकोमा रु.७ करोड ९ लाख ७८ हजार खर्च भएको छ। विनियोजित बजेटको सीमाभित्र रही खरिद प्रक्रिया प्रारम्भ गर्ने र सोही अनुसार खर्च गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ।
१३. **बाँकी कार्य नभएको** - सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ११८ मा खरिद सम्झौता गर्दाका वखत पूर्वानुमान गर्न नसकिएको परिस्थिति सो सम्झौता कार्यान्वयनको क्रममा सिर्जना भई ऐनको दफा ५४ बमोजिम सार्वजनिक निकायले नियमावलीको प्रक्रिया पुरा गरी भेरिएसन आदेश जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। जलस्रोत तथा सिँचाइ विकास डिभिजन कार्यालय, बर्दिया अन्तर्गतको कर्णाली नदी डाइभर्सन तथा च्यानलाइजेशन कार्यको लागि एक निर्माण व्यावसायीसँग रु.९३ लाख ५८ हजार को सम्झौता रकममा रु.४२ लाख १२ हजारको अध्यावधिक मुल्याङ्कन गरेको छ। सम्झौता भन्दा रु.५१ लाख ४६ हजार घटीको कार्य भएको अवस्थामा उक्त घटी कार्यको कारण

संलग्न नगरेको, भेरियसन आदेश जारी नगरेको, तथा नियमानुसार कार्यस्वीकार प्रतिवेदन समेत तयार गरेको छैन। कानूनको पालना गरी सम्झौता अनुसार कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक बजेटमा उल्लेख भएका विषयहरू कार्यान्वयन नभएको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय अन्तर्गत १९ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु. ५ करोड ३९ लाख ७० हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु. ७६ हजार फर्स्यौट भई रु. ५ करोड ३८ लाख ९४ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। बेरुजु मध्ये रु. २० लाख ४८ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।

उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको देहायका प्रमुख कार्यहरूको योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, नियमन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू पर्दछन्:

- उद्योग दर्ता, अनुमति, नवीकरण एवं खारेजी र औद्योगिक विकास तथा औद्योगिक व्यवसायको प्रवर्धन,
- प्रदेशस्तरको उद्योग क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार विकास, औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना, सञ्चालन र विस्तार,
- भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा सम्बन्धी,
- ढुवानी/परिवहन प्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन,
- औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्धममा सुधार र न्यायिक निरूपण,
- व्यापार/वाणिज्य र बजार प्रतिस्पर्धा, सिन्डिकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रण,
- व्यापारिक फर्महरूको दर्ता, नवीकरण, खारेजी,
- सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण कोषको व्यवस्थापन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा सङ्घ संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य,
- पर्यटकीय होटल, रिसोर्ट, लज, ट्राभल तथा ट्रेकिङ एजेन्सी, गाइड, च्यापिटङ आदिको दर्ता, अनुमति, नवीकरण,
- प्रदेशमा पर्यटन प्रवर्धन,
- श्रमशक्ति, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र श्रमशक्ति योजना,
- खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण नीति, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन एवं पूर्वाधार विकास, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, लगत सङ्कलन, अभिलेखाङ्कन, अन्वेषण, उत्खनन, प्रादेशिक प्रयोगशालाको स्थापना,
- उपभोक्ता हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन, उपभोक्ता जागरण कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन,
- उद्योगमा श्रममूलक प्रविधि र स्वदेशी श्रमिकको उपयोग,
- प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर र भाडा दर निर्धारण र अनुगमन,
- प्रदेशभित्रको सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण,
- वातारणमैत्री, अपाङ्गमैत्री र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्धन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका समेत २५ कार्यालयको रु.४ अर्ब ४० करोड ५९ लाख ५९ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरीएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
९५७९६८	३००७७७१	४५३८०	३९४८४०	४४०५९५९

२. **लेखापरीक्षण** - प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३४(१) मा प्रत्येक कार्यालयले सबै प्रकारका आय व्यय तथा कारोबारको तोकिए बमोजिमको लेखा र वित्तीय विवरण पेस गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय अन्तर्गत निम्नानुसार २ कार्यालयको २०८१।८२ को सेस्ता एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात २०८२ भाद्र २३ र २४ मा भएको आन्दोलनको कारण क्षति भएको जनाई पत्र प्राप्त भएको तर सेस्ता पेस नभएकोले विनियोजनतर्फ रु.५ करोड ६७ लाख ७७ हजार, राजस्वतर्फ रु.१ अर्ब २५ करोड ८३ लाख ७२ हजार र धरौटीतर्फ रु.१ लाख ६९ हजार गरी जम्मा रु.१ अर्ब ३१ करोड ५३ लाख १८ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन।

लेखापरीक्षण नभएका कार्यालयको विवरण अनुसूची २(क) मा समावेश छ।

३. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको बजेट र शीर्षकगत खर्चको विवरण देहाय बमोजिम छ:

(रु. हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक र सुविधा	१३४१४१	१३४१६७	६९६४९	५१.९१
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	१०२५	१०२५	३७३	३६.३९
२२१०० सेवा महसुल	६७०९	६७०९	५०७९	७५.७०
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	१९६१०	२००१०	१५९६५	७९.७८
२२३०० कार्यालय सामान र सेवाहरू	१५५३९	१५५३९	१२९१९	८३.१३
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	३९३७६	३७४१३	३२९१०	८३.९६
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	३२४९७६	२३३२३७	१३७५९३	५८.९९
२२६०० अनुगमन,मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१४१३२	१४५३२	८६५२	५९.५३
२२७०० विविध खर्च	३६६०	३६६०	३४३४	९३.९८
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	६३०००	६३०००	४४९०४	७१.२७
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	२६२५	३२२५	२३८९	७४.०७
जम्मा	६२४७९३	५३२५१७	३३३८६७	६२.६९
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	८१९९१०	८९०२८२	५४६०८२	६९.३३
कुल जम्मा	१४४४७०३	१४२२७९९	८७९९४९	६१.८४

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ६२.६९, पुँजीगततर्फ ६९.३३ र समग्रमा ६१.८४ प्रतिशत खर्च गरेको छ। माथि उल्लिखित शीर्षकगत खर्चमा कृषि, भुमी व्यवस्था तथा सहकारी व्यवस्था मन्त्रालयको रु. २ करोड ८१ लाख ९९ हजार समावेश छ।

४. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
५. **आवधिक योजनाको कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ८ मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले बजेट सीमा र मार्गदर्शनको अधीनमा रही आफु र आफ्नो मातहतका कार्यालय वा निकायको आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रमसहित बजेट प्रस्ताव तयार गर्दा प्रदेश आवधिक योजनाको क्षेत्रगत लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने कार्यक्रमको लाभ लागत विश्लेषण गरी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यस वर्षको बजेट कार्यान्वयन पश्चात् आवधिक योजनाको उपलब्धिको समीक्षा गरेको देखिएन। आवधिक योजनाले तय गरेका रणनीतिहरू वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट मार्फत कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।
६. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - प्रदेश सरकारको २०८१।८२ को नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित कार्यक्रममध्ये श्रम तथा रोजगार नीति तर्जुमा गरी असङ्गठित क्षेत्रमा क्रियाशिल श्रमिकलाई सामाजिक सुरक्षा प्रणालीमा आवद्ध गर्ने, सवारी साधनको दर्ता, नवीकरण, सवारी चालक अनुमतिपत्र, रुट इजाजत, पटके, सवारी कर लगायतलाई पूर्णरूपमा विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गर्ने, ट्रायल सेन्टर निर्माण तथा निर्माण भएकालाई स्तरोन्नती गर्ने, रुपन्देहीको ऐतिहासिक जितगढी किल्लामा रहेको सुरुङको संरक्षण गर्दै कपिलवस्तुको ऐतिहासिक शिवगढीलाई पर्यटकीय क्षेत्रको निर्माण गर्ने, कपिलवस्तुको तिलौराकोट देखि लुम्बिनीसम्म मायादेवी पद मार्ग निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएको छैन। नीति तथा कार्यक्रम अनुसार बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
७. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेशको यो वर्षको बजेट वक्तव्यमा सुरक्षित बैदेशिक रोजगारीसम्बन्धी सेवा प्रवाह सम्बन्धमा अन्तरप्रदेश सिकाई तथा अनुभव, अन्तर्राष्ट्रिय आप्रवासी कामदार दिवसको सन्दर्भमा अन्तरक्रिया तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम, प्रदेशस्तरीय आपूर्ति संयन्त्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन, उद्योगी व्यवसायीसँग प्रदेशस्तरीय अन्तरक्रिया, उद्योग, वाणिज्य सम्बन्धी कानून, कार्यविधि निर्देशिका निर्माण तथा प्रकाशन, स्थानीय वस्तुबाट पेय पदार्थ र मदिरा उत्पादन एवं ब्राण्डिङ कार्यक्रम तथा कानुनी व्यवस्था, स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा उद्योग तथा पर्यटन कार्यक्रम, विजनेश इन्कुबेसन सेन्टर सहितको स्टार्टअप प्रवर्धन कार्यक्रम तथा उद्यम व्यवसाय सवलीकरण, स्थानीय तहका रोजगार संयोजकको क्षमता विकास कार्यक्रम, असङ्गठित क्षेत्रका श्रमिकहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन र

अभिलेखीकरण, श्रम कार्यालयहरूसँगको समन्वयमा श्रमिक र रोजगारदाताहरूबीच सामाजिक सुरक्षा तथा श्रम सम्बन्धी, पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा अनुशिक्षण कार्यक्रम, स्थानीय पाठ्यक्रमका लागि संस्कार र नैतिक शिक्षाको आधारभूत पाठ्यसामग्री निर्माण, गाई लगायत छाडिएका चौपायाहरूको व्यवस्थापन विषयक कानून निर्माण लगायतको लागि रु.१ करोड ३३ लाख ५७ हजार बजेट व्यवस्था भए तापनि कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको देखिएन। बजेटमा व्यवस्था भएका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

८. **रकमान्तर** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५(१) मा कुनै अनुदान सङ्केतमा बचत हुने र कुनै अनुदान सङ्केतमा अपुग हुने देखिएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्केतबाट अपुग हुने अनुदान सङ्केतमा दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष मन्त्रालय र मातहत कार्यालयका लागि चालुतर्फ सुरु विनियोजित बजेटमा रु.५ करोड ६८ लाख ९७ हजार थप तथा रु.१४ करोड ९१ लाख ७३ हजार घट गरी रु.५३ करोड २५ लाख १७ हजार बजेट कायम गरेको छ। त्यस्तै पुँजीगततर्फ सुरु विनियोजित बजेटमा रु.१८ करोड ७१ लाख ३२ हजार थप तथा रु.११ करोड ६७ लाख ६० हजार घट गरी रु.८९ करोड २ लाख ८२ हजार बजेट कायम गरेको छ। बजेट यथार्थपरक बनाइ रकमान्तर पद्धतिमा सुधार हुनुपर्दछ।

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	रकमान्तर		अन्तिम कायम
		थप	घट	
चालु	६२४७९३	५६८९७	१४९१७३	५३२५१७
पुँजीगत	८१९९१०	१८७१३२	११६७६०	८९०२८२
जम्मा	१४४४७०३	२४४०२९	२६५९३३	१४२२७९९

९. **प्रगति मूल्याङ्कन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा भौतिक र वित्तीय प्रगतिको समीक्षा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका विभिन्न क्रियाकलापको लागि पुँजीगततर्फ रु.५४ करोड ६० लाख ८२ हजार खर्च गरेको छ। मन्त्रालयले स्वीकृत कार्यक्रममा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको भौतिक प्रगति खुल्ने गरी एकीकृत प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन। तोकिए अनुसार बजेट तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी प्रगति विवरण तयार गर्नुपर्दछ।

१०. **कार्यसञ्चालन कोष** - विपद् व्यवस्थापन कोष, व्याज अनुदान कोष तथा सहकारी कोष खातामा गत वर्षको जिम्मेवारी रु.३२ करोड ९२ लाख ८ हजारमध्ये व्याज अनुदान कोषबाट रु.३८ लाख ८० हजार र कार्यसञ्चालन कोषबाट रु.६ करोड ५५ लाख ५९ हजार खर्च गरेको छ।

(रु.हजारमा)

आय			व्यय		
क्र.सं.	विवरण	रकम	क्र.सं.	विवरण	रकम
१	गत वर्षको जिम्मेवारी		१	खर्च	६९४४०
क.	विपद् व्यवस्थापन कोष	१००००	२	मौज्दात	
ख.	व्याज अनुदान कोष	११६०३०	क.	विपद् व्यवस्थापन कोष	१००००

आय			व्यय		
क्र.सं.	विवरण	रकम	क्र.सं.	विवरण	रकम
ग.	सहकारी विकास कोष	२०००००	ख.	व्याज अनुदान कोष	११२१४९
घ.	कार्यसञ्चालन कोष	३१७८	ग.	सहकारी विकास कोष	२०००००
२	यो वर्षको आय	६५३८१	घ.	कार्यसञ्चालन कोष	३०००
जम्मा		३९४५८९	जम्मा		३९४५८९

हाल सहकारी तथा गरिवी निवारणसम्बन्धी कार्यक्रम कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयमा रहेको हुँदा उद्देश्य अनुरूप कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन हुनुपर्दछ।

११. **पर्यटन प्रवर्धन** - प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रममा प्रदेशभित्रका प्राचीन स्मारक तथा पुरातात्विक/साँस्कृतिक सम्पदा एवम् पर्यटकीय स्थलको संरक्षण, प्रवर्धन र अभिलेखीकरण गरी स्थानीय तहसमेतको समन्वय र सहकार्यमा पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने, पर्या पर्यटनको प्रवर्धन गर्ने, पर्यटनमैत्री वातावरण सिर्जना गर्ने, विभिन्न स्थानमा पदमार्ग निर्माण गर्ने, विभिन्न स्थानलाई हिल स्टेसनको रूपमा विकास गर्ने, लुम्बिनी क्षेत्र पर्यटन प्रवर्धन कार्यक्रम तयार गरी सङ्घ सरकारको समन्वयमा कार्य गर्ने, बुद्ध पर्यटकीय पदमार्गको निर्माण, जैविक विविधता संरक्षणको लागि स्थानीय तहसँग सहकार्य गर्ने, विभिन्न जातजातीको खाना, भेषभूषा तथा संस्कृतिको संरक्षण, प्रवर्धन तथा विकासका लागि महोत्सव तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लगायतका विषय समेटिएकोमा ३० वटा सम्पदाहरूको अभिलेखिकरण गरिएको भएतापनि नवलपरासी, दाङ, रोल्पा तथा पाल्पामा हिलस्टेशन निर्माण, रूख क्षेत्रको धार्मिक पर्यटन प्रवर्धनको लागि पूर्वीय दर्शनका विज्ञको सन्त सम्मेलन, बुद्ध पर्यटकीय पदमार्ग तथा धार्मिक परिक्रमा मार्गको सम्भाव्यता अध्ययन लगायतका कार्यहरू सम्पन्न भएको छैन। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
१२. **ब्याज अनुदान** - उद्यम विकास कोष सञ्चालन नियमावली, २०७७ को नियम ४ मा उद्योगको स्थापना, सञ्चालन एवम् क्षमता अभिवृद्धि गर्न लिएको ऋणको ब्याज अनुदान दिने व्यवस्था गरेको छ। उद्यम विकास कोषमा रहेको मौज्दात रु.११ करोड ७२ लाख १३ हजार मध्ये यस वर्ष रु.३८ लाख ८० हजार खर्च भई मौज्दात रु.११ करोड ३३ लाख ३३ हजार रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धमा देखिएका वेहोरा देहाय अनुसार छन्:
- १२.१. **ब्याजदर** - उद्यम विकास कोष सञ्चालन नियमावली, २०७७ को नियम ६(४) मा समितिको सिफारीस र प्रस्तावको अध्ययन पश्चात् अनुदानमा उपलब्ध गराइने ब्याजदर र किस्ता बुझाउने अवधी खुलाइ बैङ्कसँग सम्झौता गर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले २०७९।७।१७ मा नेपाल बैङ्क लिमिटेड, प्रादेशिक कार्यालय, बुटवलसँग अनुदानग्राहीलाई ब्याज अनुदानमा ऋण प्रवाह गर्ने सम्बन्धी सम्झौता गरेकोमा त्यसरी प्रवाह गरिने ऋणमा बैङ्कले लिन पाउने ब्याजदर वार्षिक ११.५ प्रतिशत हुने र ऋण अवधिभर ब्याजदर बढाउन नपाउने सर्त राखेको देखिन्छ। नेपाल बैङ्क लिमिटेडले २०८१।६।१४ मा प्रकाशन गरेको प्रेस विज्ञप्तिमा समृद्ध व्यवसाय कर्जाको ब्याजदर ८.२८ प्रतिशत कायम गरेको देखिन्छ। सम्झौता गर्दा ब्याजदर बढाउन नपाउने व्यवस्था गरेको भए तापनि ब्याजदर घटेमा घटाउने प्रावधान राखेको देखिएन। यस वर्ष ब्याज अनुदान बापत ११.५ प्रतिशतका दरले रु.३८ लाख ८१ हजार भुक्तानी गरेको देखिन्छ जुन रकम ८.२८ प्रतिशतका दरले रु.२७ लाख ९४ हजार हुन आउँछ।

यसरी ब्याजदर तोकेर सम्झौता गरेका कारण ३.२२ प्रतिशत बढी ब्याजदरमा भुक्तानी गर्दा रु.१० लाख ८७ हजार बढि व्ययभार परेको देखिन्छ।

१२.२. **प्राथमिकता** - उद्यम विकास कोष सञ्चालन नियमावली, २०७७ को नियम ९ मा बैङ्क तथा कार्यालयले अनुदानग्राही छनोट गर्दा वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका, दलित, महिला, द्वण्ड पीडित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, सीमान्तकृत तथा अल्पसङ्ख्यकले स्थापना तथा सञ्चालन गरेका र स्वदेशी कच्चा पदार्थको प्रयोग गर्ने एवम् अत्यावश्यक वस्तु तथा निर्यातजन्य वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले अनुदानग्राही छनोट गर्दा नियमावलीको अनुसूची १ का आधारमा गरेकोमा वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका, द्वण्ड पीडित, सीमान्तकृत तथा अत्यावश्यक वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगलाई मूल्याङ्कन सूचकमा समावेश नगरी मूल्याङ्कन गरेको देखिन्छ। नियमावलीले तोके बमोजिमका व्यक्ति तथा उद्योगलाई सूचकमा समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

१३. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१(३) मा विनियोजन ऐनमा समावेश भएको कुनै रकम र सो रकमबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र मन्त्रालयमा समर्पण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय र मातहतका विभिन्न २६ आयोजनामा विनियोजन गरेको बजेट रु.३ करोड ४२ लाख २० हजारमध्ये रु.२ करोड ७९ लाख ८६ हजार बैशाख महिनामा समर्पण गरेको देखिन्छ। खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने रकम समयमै समर्पण गर्नुपर्दछ।

कार्यालयतर्फ

१४. **उद्योग नवीकरण** - प्राइभेट फर्म दर्ता नियमावली, २०७६ मा दर्ता भएका प्राइभेट फर्मको अवधि भुक्तान भएपछि नवीकरण गर्दा तिन आर्थिक वर्षको लागि गरिने, नवीकरण गराउन चाहने प्राइभेट फर्मले अवधि समाप्त भएको छ महिनाभित्र सम्बन्धित निकायमा दरखास्त दिनुपर्ने, दर्ता शुल्कको २० प्रतिशत नवीकरण शुल्क लिन पाउने र ३ आर्थिक वर्षमा नवीकरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालयले जिल्लामा दर्ता भएका उद्योगहरू मध्ये नवीकरण गरेका र नवीकरण गर्न बाँकी रहेका उद्योगहरूको अभिलेख राखेको छैन। अभिलेख व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

१५. **होटल नवीकरण** - पर्यटन नियमावली, २०७९ को नियम ११(४) मा मन्त्रालयले होटल, लज, रेष्टुराँ, रिसोर्ट तथा बारलाई तीन वर्षका लागि स्तर निर्धारण गरी प्रमाणपत्र दिने उल्लेख छ। त्यस्तै नियम १४(२) मा स्तर निर्धारण वा वर्गीकरण गरिएको अवधि समाप्त हुनु एक महिना अगावै नवीकरणको लागि दरखास्त दिनुपर्ने र स्तर निर्धारण समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी नवीकरण गर्न उपयुक्त देखेमा कार्यालय समक्ष सिफारीस गरी नवीकरण गराउनुपर्ने उल्लेख छ। पर्यटन डिभिजन कार्यालय, रुपन्देहीमा २०६५।६।१ देखि दर्ता कायम भएका ५७ वटा साधारण पर्यटक, एकतारे र पर्यटक स्तरका होटल तथा रिसोर्ट नवीकरण भएको देखिएन। नवीकरण नभएकोले तोकेको मापदण्ड अनुसार सञ्चालनमा रहे नरहेको र सेवाग्राहीलाई मापदण्ड बमोजिम सुविधा उपलब्ध गराए नगराएको सम्बन्धमा अनुगमन गरेको छैन। नियम अनुसार होटल, लज, रेष्टुराँ, रिसोर्ट तथा बार नवीकरण गराउनुका साथै समग्र अनुगमन प्रणाली प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ।

१६. **कार्यस्वीकार** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११७ को उपनियम (२क) अनुसार निर्माण कार्यको हकमा कम्तीमा नब्बे प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको र आयोजनाको उद्देश्य अनुरूप सो निर्माण कार्य समान्य प्रयोग वा सञ्चालनमा आएको अवस्था भएमा र सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीले अनुरोध गरेमा सार्वजनिक निकायले कार्यस्वीकार प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पर्यटन डिभिजन कार्यालय, रुपन्देहीले ३ उपभोक्ता समिति र २ निर्माण व्यवसायीसँग रु.८६ लाख २७ हजारको सम्झौता गरेकोमा २० देखि ७० प्रतिशतसम्म न्युन कार्य गरेको अवस्थामा समेत कार्यस्वीकार गरी रु.६२ लाख ७४ हजार भुक्तानी गरेको छ। नियमावलीको व्यवस्था विपरीत भएको कार्य स्वीकारमा सुधार हुनुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक बजेटमा उल्लेख भएका विषयहरू कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको, अनुदानको अनुगमन नगरेको लगायत बेहोरा औल्याएकोमा यस वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय मातहत २५ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु.२ करोड ७९ लाख ४६ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.६ लाख ८१ हजार फर्स्यौट भई रु.२ करोड ७२ लाख ७८ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। बेरुजु मध्ये रु.६४ लाख ७३ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्य रहेका छन्:

- कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण, कृषि तथा पशुपन्छीजन्य रोग, किरा एवं महामारी नियन्त्रण,
- कृषि तथा पशु यान्त्रिकीकरण र उन्नत औजार विकास तथा विस्तार,
- बिउबिजन एवं नश्लसम्बन्धी सेवा र प्रविधिको गुणस्तर निर्धारण सम्बद्धता निर्धारण, स्तरीकरण, प्रमाणीकरण,
- प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता र खाद्य गुणस्तर, खाद्य प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान एवम् विकास तथा प्रवर्धन,
- कृषि प्रसार, कृषक तालिम तथा क्षमता विकास र सशक्तिकरण,
- कृषि तथा पशुपन्छी बिमा, कृषि बजार पूर्वाधार र कृषि फार्म केन्द्रहरूको विकास विस्तार तथा सञ्चालन,
- सामूहिक खेती तथा कृषि करार खेतीको कार्यान्वयन र प्रवर्धन चरन तथा खर्क सम्बन्धी,
- कृषिजन्य र पशुपन्छीजन्य औषधी, विषादी र सूक्ष्म पोषणतत्वयुक्त वस्तुको उपयोग र व्यवस्थापन,
- भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नापजाँच भूमिसुधार भू-उपयोग तथा चक्काबन्दी सम्बन्धी,
- जग्गा दर्ता रजिष्ट्रेसन, जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा दाखिल खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण,
- नाप नक्साका नियन्त्रण विन्दुहरूको सञ्जाल स्थापना क्रमबद्ध कित्ता नापी र भूमि लगत,
- गरिब घर परिवार पहिचान, भूमिहीन सुकुम्बासी, दलित आदि वर्गको बसोबास र पुनःस्थापना,
- सुरक्षित बसोबास र जग्गा एकीकरण गुठी तथा गुठी जग्गा व्यवस्थापन,
- सहकारी संस्था, सहकारी सङ्घ तथा सहकारी बैङ्क सम्बन्धी सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन,
- सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- सहकारी सम्बन्धमा सङ्घीय, अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहका सह संस्थासँग समन्वय र सहकार्य,

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका ३५ सरकारी कार्यालयको निम्नानुसार रु.१ अर्ब २९ करोड ५९ लाख ३४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
१०३२९४०	२३९५०	१७८७५	२२११६९	१२९५९३४

नोट:- उल्लेखित लेखापरीक्षण अङ्कमा उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय अन्तर्गत रहेकाको प्रदेश सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय र सहकारी प्रशिक्षणालयको विनियोजन रु.२ करोड ८१ लाख ९९ हजार, राजस्व रु.१ लाख ५२ हजार र धरौटी रु.७ लाख ७८ हजार समेत रु.२ करोड ९१ लाख २९ हजार समावेश छ।

२. बजेट तथा खर्च - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको बजेट र शीर्षकगत खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	२७९७११	२७९७९८	२०५५७१	७३.४७
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	३०२०	३०२०	१०५७	३५.००
२२१०० सेवा महसुल	१४६२७	१५१२७	१२६९७	८३.९४
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन र	५२३९०	५३२२७	४५३२३	८५.१५
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	३२९७७	३३०२७	२८२४४	८५.५२
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	१७४९१९	१७४९४९	१५५९४९	८९.१४
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	६१९३०७	६२१९८८	३४१९७६	५४.९८
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	२४४५८	२४४८३	१९८६४	८१.१३
२२७०० विविध खर्च	७०१९	७०१९	५९२०	८४.३४
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	१७०३५०	१६६११५	१२७९१४	७७.००
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	३०७२	३०७२	२३६०	७६.८२
जम्मा	१३८१८५०	१३८१८२५	९४६८७५	६८.५२
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	८००००	८२०६७	५७८६६	७०.५१
३१४०० प्राकृतिक सम्पत्ति	१७२००	१४१९७	०	०.००
जम्मा	९७२००	९६२६४	५७८६६	६०.११
कुल जम्मा	१४७९०५०	१४७८०८९	१००४७४१	६७.९८

उल्लिखित तालिकाअनुसार चालुतर्फ ६८.५२ प्रतिशत, पुँजीगत खर्च ६०.११ प्रतिशत र समग्रमा ६७.९८ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकेको ढाँचामा तयार तथा पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित विषय मध्ये अधुरा शीत भण्डार निर्माण सम्पन्न गर्ने र निर्मित संरचनाको मर्मत गरिने उल्लेख भएकोमा सबै शीतभण्डार सञ्चालनमा नआएको, शीतभण्डार तथा वधशाला स्थानीय तहबाट सञ्चालन हुनेगरी हस्तान्तरण गरिने उल्लेख भएकोमा सो नभएको, आधुनिक प्रविधि र पद्धतिको अवलम्बन गरी डिजिटल प्रविधिबाट जग्गाको नापजाँच गर्न संस्थागत र कानुनी व्यवस्था गरिने तथा प्रादेशिक भू-उपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईने तथा कृषियोग्य जग्गाको संरक्षणका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गरिने उल्लेख भएकोमा कार्यान्वयन भएको छैन। नीति तथा कार्यक्रममा उल्लेख भएका विषय कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।
५. **बजेट कार्यान्वयन** - यस वर्षको बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भएको नेपाल सरकार तथा स्थानीय तहको समन्वयमा प्रदेशभित्रका स्थानीय तहमा कृषकको पहिचान र वर्गीकरण कार्य सुरु गर्ने उल्लेख भएकोमा उक्त कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेको छैन। बजेटको प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
६. **प्रगति मूल्याङ्कन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन अवस्थाको मूल्याङ्कन गरी अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालयको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र अन्तर्गतको क्रियाकलापमा रु.१ अर्ब ४७ करोड ८० लाख ८९ हजार बजेट विनियोजन गरी रु.१ अर्ब ४७ लाख ४१ हजार खर्च गरेकोमा भौतिक र वित्तीय प्रगति विवरण तयार गरेको छैन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरी सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
७. **शीतभण्डार सञ्चालन** - शीतभण्डार अनुदान कार्यविधि, २०७५ बमोजिम मन्त्रालयबाट विभिन्न स्थानमा शीतभण्डारहरू निर्माण भई सञ्चालनमा रहेकोमा कपिलवस्तुको १ तथा रोल्पाको २ समेत ९५० मेट्रिक टन क्षमताका ३ शीतभण्डारहरू निर्माण सम्पन्न भए तापनि निरन्तर सञ्चालनमा नरहेको, कपिलवस्तुको १ तथा रुपन्देहीको १ समेत १ हजार मेट्रिक टन क्षमताका २ वटा शीतभण्डार लामो समयदेखि निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको छ। निरन्तरता नभएका तथा निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका पूर्वाधारहरू समयमै निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालन एवं उपयोग हुनुपर्दछ।
८. **ब्याज अनुदान** - सुलभ कर्जा सहजीकरण तथा व्याज अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६ अनुसार व्यवसायीक कृषकहरूलाई सहुलियतपूर्ण कृषि ऋणमा यो वर्ष रु.४२ लाख ३ हजार समेत २०८१।०८२ सम्म रु.३ करोड ४७ लाख ६३ हजार व्याज अनुदान उपलब्ध गराएको छ। कार्यविधिले व्याज अनुदान प्राप्त गर्ने आयोजनाहरूको बिमा गर्नुपर्ने, उत्पादन कार्य सुरु भएको मितिले प्रत्येक वर्ष कम्तीमा २० प्रतिशतका दरले लगानीको तुलनामा प्रतिफल प्राप्त गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको भएपनि यस वर्ष १५३ कृषि फर्मलाई प्रतिफलको विश्लेषण नगरी व्याज अनुदान दिएको छ। कार्यविधि अनुसार अनुदान वितरण गरी लाभग्राहीहरूको विवरण सार्वजनिकीरण गर्नुपर्दछ।
९. **अनुदान** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४० मा सङ्घ संस्थालाई दिएको अनुदान रकम उद्देश्य अनुसार खर्च गर्नुपर्ने, लेखापरीक्षण र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार पछिल्लो तीन वर्षमा ५७ हजार १ सय ६९ अनुदानग्राहीलाई रु.१ अर्ब १७ करोड ६९ लाख ३३ हजार अनुदान उपलब्ध गराएको

मा सोमध्ये यस वर्ष ५१ हजार ७४८ लाभग्राहीलाई रु.२६ करोड ६५ लाख २६ हजार अनुदान उपलब्ध गराएको छ।

(रु. हजारमा)

आर्थिक वर्ष	क्षेत्र	अनुदानग्राही सङ्ख्या	सम्झौता रकम			भुक्तानी रकम
			कार्यालयले ब्यहोर्ने रकम	व्यक्ति/संस्थाले बेहोर्ने रकम	कुल जम्मा रकम	
२०७९।८०	कृषि	११९६	३०६५०८	१९१६५५	४९८१६४	२४४८५३
	पशुपन्छी	९७४	२९१६४५	१७५५३१	४६७१७७	२५५५२३
जम्मा		२१७०	५९८१५३	३६७१८६	९६५३४१	५००३७६
२०८०।८१	कृषि	२६४१	२४८५०७	१०९८३६	६८७३३५	२१६९०३
	पशुपन्छी	६१०	२१९४०९	६२९३६	२७२९४६	१९३१२८
जम्मा		३२५१	४६७९१६	१७२७७२	९६०६८९	४१००३१
२०८१।०८२	कृषि	१०००६	७९९७०	४७३५९	१२५७०८	७४२०१
	पशुपन्छी	४१७४२	-	-	-	१९२३२५
जम्मा		५१७४८	७९९७०	४७३५९	१२५७०८	२६६५२६
कुल जम्मा		५७१६९	११४६०३९	५८७३१७	२०५१३३०	११७६९३३

अनुदान रकम स्वीकृत प्रयोजनमा खर्च गरेको, एकभन्दा बढी सरकारी निकायबाट एउटै अनुदानग्राहीले अनुदान नलिएको, अनुदानबाट व्यहोरिएको रकमबाट लक्षित समूहले प्रत्यक्ष रूपमा लाभ पाएको, अनुदानग्राहीले तोकिएको अनुपातमा रकम व्यहोरेको सम्बन्धमा अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। अनुदान खर्चको पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्धनको लागि अनुदान प्राप्त गर्ने कृषकको नाम, ठेगाना र अनुदान उपयोगको अवस्था, दिगोपना र कानुनी व्यवस्थाको पालना समेतको अनुगमन गरेको देखिएन। अनुदानग्राहीको विवरण सार्वजनिकीकरण गरी अनुदान उपयोगको अनुगमन तथा दिगोपना समेतको आधारमा अनुदानलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउनुपर्दछ।

१०. **अन्तर सरकारी अख्तियारी** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ७ मा प्रदेश सरकारको कुनै निकायबाट कार्यान्वयन हुने गरी रकम विनियोजन भएको पुँजीगत तर्फको कुनै आयोजना वा कार्यक्रम नेपाल सरकारका निकाय मार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएमा प्रदेश सरकारको आर्थिक मामिला मन्त्रालयको सहमतिमा सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिई नेपाल सरकारका निकायमार्फत कार्यान्वयन गर्ने गरी निर्णय गर्नसक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले पूर्व स्वीकृति नलिई १२ जिल्लाका मालपोत र नापी कार्यालयलाई चालु खर्च शीर्षकबाट रु.१ करोड १४ लाख ७३ हजार निकासा उपलब्ध गराएका छन्। विनियोजन ऐन अनुसार पूर्व स्वीकृति लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनु पर्दछ।
११. **सहकारी संस्थाको अनुगमन** - मन्त्रालयले सुरक्षा, प्रभावकारी वित्तीय संरचना, सम्पत्तिको गुणस्तर, प्रतिफल दर र लागत, तरलता र वृद्धिको सङ्केत तथा सदस्य केन्द्रित सूचकाङ्कको विधिबाट सहकारी संस्थाको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन र प्रकाशन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ तयार गरी सो अनुसार प्रदेशस्तरीय सहकारी संस्थाहरूको अनुगमन गरेको उल्लेख छ। मन्त्रालयबाट प्राप्त जानकारी अनुसार प्रदेशस्तरीय सहकारी ८४८ रहेकोमा २२६ सहकारी संस्थाको अनुगमन गर्दा सूचकहरूले न्यून अनुपालन भएको देखिएकोले सूचकहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गराउँदै नियमित अनुगमन, क्षमता विकास तथा आवश्यक नियमन गर्नुपर्दछ।

कृषि ज्ञान केन्द्र

१२. **सुलभ कर्जा सहजीकरण तथा ब्याज अनुदान** - कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालयद्वारा स्वीकृत सुलभ कर्जा सहजीकरण तथा ब्याजमा अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६ को परिच्छेद ४ बमोजिम समग्र कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण एवं आधुनिकीकरणका लागि व्यावसायिक कृषकहरूलाई सहूलियतपूर्ण कृषि ऋणमा ब्याज अनुदान उपलब्ध गराइ सहज वित्तीय पहुँचबाट लगानी वृद्धि गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित यस कार्यक्रमबाट यस वर्ष कार्यालयको सिफारिसको आधारमा कृषि ज्ञान केन्द्र, नवलपरासी पश्चिमले कुल ११ वटा कृषि फर्म/समूहको कुल स्वीकृत कर्जा रु.२ करोड ४९ लाख ५० मा रु.५ लाख १९ हजार ४०२ रुपैयाँ ब्याज अनुदान प्रतिफल विश्लेषण बेगर दिएको छ। मापनयोग्य मापदण्डको आधारमा अनुदान वितरण गरी लाभग्राहीको विवरण वेबसाइटमा सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ।
१३. **छनोट मापदण्ड** - कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८१ अन्तर्गत सिँचाइ सहित कृषि विकास कार्यक्रम सम्बन्धी मापदण्डले पूर्वाधार निर्माणको हकमा अधिकतम ७५ प्रतिशत सम्म अनुदान प्रदान गरी बाँकी २५ प्रतिशत लाभग्राहीको योगदान हुनुपर्ने व्यवस्था छ। कृषि ज्ञान केन्द्र, रुपन्देहीलाई सिँचाइ सहित कृषि विकास कार्यक्रमको लागि ५० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा रु.३३ लाख ७१ हजार खर्च गरेको छ। कार्यविधि बमोजिम सिँचाइ कुलो निर्माणका लागि आधिकारीक कृषि फर्म/समूह/सहकारी संस्था तथा उपभोक्ता समिति छनोटका लागि प्रस्ताव सहितको सुचना आह्वान गरेकोमा ६५५ फर्मको प्रस्ताव दर्ता भएको र जिल्ला स्तरीय कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापन समितिले ५९० संस्था/कृषक छनोट गर्ने निर्णय गरेकोमा २३४ फर्म/कृषकलाई अनुदान प्रदान गरेको छ। अनुदानग्राहीको विवरण सार्वजनिकीकरण गरी अनुदानको उपयोगिता र दिगोपना समेतको आधारमा अनुदानलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।

भेटरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र

१४. **आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रम** - कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८१ को कार्यक्रम नं. ४.०७ मा आवश्यकतामा आधारित कृषि/पशुपन्छी विकास कार्यक्रमको मापदण्डमा मन्त्रालयको मन्त्री, सचिव, महाशाखा प्रमुख वा निर्देशनालयबाट निर्देशक वा प्रमुखबाट अनुगमनको क्रममा कृषकको माग उपयुक्त देखि अनुगमनकर्ताबाट कृषकहरूको सामान्य आवश्यकता पुरा हुने खालका वस्तुगत प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउन सम्बन्धित कार्यालयलाई सिफारिस भएको हुनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। उक्त मापदण्डको आधारमा भेटरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, पाल्पाले पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालयका निर्देशकको तोक आदेशका आधारमा रु.३ लाख ९ हजारको कृषि सामग्री ६ फर्म तथा २ व्यक्तिलाई, बाँकिले रु.१४ लाख ९० हजारको कृषि सामग्री २ कृषक फर्म तथा ४१ कृषकलाई र नवलपरासी पश्चिमले रु.५ लाख ११ हजारको समरसिवल, पम्पसेट, चापकटर र सिँचाइ मोटर अनुदान दिएको छ। कार्यविधिमा पदाधिकारीले सिफारिस गर्ने व्यवस्था राख्नु उपयुक्त नदेखिएकोले वितरणको मापदण्ड बनाइ व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वर्षान्तमा रकमान्तर गरेको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको, अनुदानको अनुगमन नगरेको, निर्माण भएका शीतभण्डार सञ्चालन नभएको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतका ३५ निकायको रु.३ करोड ९४ लाख ७३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.४३ हजार फर्स्यौट भई रु ३ करोड ९४ लाख ३० हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। बेरुजु मध्ये रु.१५ लाख ९३ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।

भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसार नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन, प्रतिवेदन र नियमन सम्बन्धी कार्यहरू रहेको छन्:

- प्रदेश लोकमार्ग सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन
- प्रदेश लोकमार्गको स्तरोन्नति र मर्मत सम्भार तथा सडक सुरक्षा प्रविधिको उपयोग र विकास,
- प्रदेशमा निर्माण व्यवसाय सम्बन्धी,
- निर्माण सामग्रीको उपलब्धता व्यवस्थापन र गुणस्तर सम्बन्धी कार्य,
- प्रदेश लोकमार्ग सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- सडक प्रविधि अध्ययन र अनुसन्धान,
- प्रदेश स्तरको ऊर्जा, विद्युत, सिँचाई र जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना, नीति, मापदण्ड निर्माण तथा कार्यान्वयन, तथा गुणस्तर निर्धारण,
- निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- प्रदेश सीमा नदिमा जल उपयोग सम्बन्धी आयोजनाको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन, सम्भार र व्यवस्थापन,
- मौसम तथा जलमापन सञ्चार सञ्जाल व्यवस्थापन,
- जलगुण तथा वायुगुण सम्बन्धी प्रयोगशाला व्यवस्थापन,
- रज्जुमार्ग, जलमार्ग लगायतका वैकल्पिक यातायात प्रविधिको प्रवर्धन सम्भाव्यता अध्ययन आयोजना कार्यान्वयन सञ्चालन र व्यवस्थापन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका समेत १५ सरकारी कार्यालयको निम्नानुसार रु.८ अर्ब ३२ करोड ५९ लाख ७४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
६८५५४५५	७५३६७	१३९३८०७	१३४५	८३२५९७४

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको शीर्षकगत बजेट र खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ:

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	२२२२२४	२२६४९२	१६७८७५	७४.१२
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक	२८१८	२९०६	१३४९	४६.४२
२२१०० सेवा महसुल	१२९९४	१३४०४	८७३३	६५.१५
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको	२८४००	२९०५०	२०४५५	७०.४१

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
२२३०० कार्यालय सामान तथा	३६४१०	३७५६०	२२६१४	६०.२१
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	६८०५४	७१०६०	४१४३१	५८.३१
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी	३८३६०	२२६९९	५५४७	२४.४४
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र	१६९७८	१७३६३	११२४७	६४.७८
२२७०० विविध खर्च	६१४०	६३४०	४१९१	६६.१०
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	१९१३९	२०००५	१२६०२	६२.९९
जम्मा	४५१५१७	४४६८८०	२९६०४९	६६.२४
पूँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च (पूँजीगत)	१००३६१०१	१००३५६१६	६७२२४०१	६६.९८
कुल जम्मा	१०४८७६१८	१०४८२४९६	७०१८४५०	६६.९५

नोट: उल्लेखित शीर्षकगत खर्चमा उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालयको रु.१६ करोड २९ लाख ९५ हजार समावेश छ।

प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका लागि चालुतर्फ रु.४४ करोड ६८ लाख ८० हजार तथा पूँजीगततर्फ रु.१० अर्ब ३ करोड ५६ लाख १६ हजार बजेट कायम भएकोमा चालुतर्फ रु.२९ करोड ६० लाख ४९ हजार (६६.२४ प्रतिशत) र पूँजीगततर्फ रु.६ अर्ब ७२ करोड २४ लाख १ हजार (६६.९८ प्रतिशत) कुल रु.७ अर्ब १ करोड ८४ लाख ५० हजार (६६.९५ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। उक्त खर्च गतवर्ष भन्दा रु.२ अर्ब ६२ करोड ५७ लाख ६२ हजार न्युन रहेको छ। मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको खर्च गर्ने क्षमतामा अभिवृद्धि हुनुपर्दछ।

३. **आवधिक योजना** - प्रादेशिक दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) ले प्रादेशिक लोकमार्ग तथा प्रदेश सडक निर्माण गर्ने, सडक सुरक्षा र सौन्दर्यीकरण गर्ने, कृषि उद्योग जलविद्युत र खानी क्षेत्रको पहुँच सडक निर्माण गर्ने, सडकहरूको स्तरोन्नति गर्ने लगायतका ११ वटा रणनीति लिएको छ। यस आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा ४ हजार ४०० कि.मी कालोपत्रे/ढलान सडक, २६५ वटा सडक पुल र १ हजार ५२० वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा यस वर्षको अन्त्य सम्ममा ३ हजार ६२९ कि.मी कालोपत्रे/ढलान सडक, १८० वटा सडक पुल र १ हजार ४१० वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण भएका छन्। आवधिक योजनामा समावेश भएका कार्यक्रमहरू मध्ये प्रदेशबाट निर्माण भएका सडकको प्रादेशिक पहिचान खुल्ने गरी नामाकरण गर्ने, पर्यटकीय मार्ग निर्माण गर्ने, जलविद्युत उत्पादनका लागि सडक पहुँच विस्तार गर्ने, वैकल्पिक यातायात सञ्चालनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरू यस वर्षको प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश भएका छन्। आवधिक योजनाका कार्यक्रमहरू नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
४. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५ मा सम्बन्धित मन्त्रालयले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्च प्रक्षेपणसहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी योजना आयोग र आर्थिक मामिला

मन्त्रालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार विगत ३ वर्षको बजेट तथा खर्चको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

आर्थिक वर्ष	मध्यमकालीन बजेट प्रक्षेपण	वास्तविक बजेट	यथार्थ खर्च	प्रस्तावित बजेट फरक प्रतिशत
२०७९।८०	१००८२१००	१००४५२५७	७२९०४९१	(०.३७)
२०८०।८१	१०५८४४००	९६५१९६६	९६४४२१२	(८.८१)
२०८१।८२	११४५२२००	१०४८२४९६	७०१८४५०	(८.४६)

बजेट प्रक्षेपणको तुलनामा घटी हुने गरी बजेट विनियोजन भएको देखिएकोले बजेट प्रक्षेपण अनुसार बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ।

५. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट** - प्रदेशको यस वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा उल्लिखित प्रदेश सरकार मार्फत निर्माण हुने भवन सडक पुल लगायतका पूर्वाधारमा प्रादेशिक पहिचान चिन्ह राख्ने कार्यक्रममा बजेट विनियोजन नभएको र बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भएका कार्यक्रमहरू मध्ये रुकुम पूर्वी भागका सडकको पहुँच नपुगेका सातवटै वडामा सडकको ट्रयाक खोल्ने, स्थानीय तहको केन्द्रसम्म कालोपत्रे सडक पुऱ्याउने, ग्रामीण अर्थतन्त्रमा सकारात्मक प्रभाव पार्ने २० वटा पर्यटन स्थल स्तरोन्नति गर्ने, कपिलवस्तुमा भौतिक पूर्वाधार गुणस्तर परीक्षण प्रयोगशालाको निर्माणाधीन भवन निर्माण सम्पन्न गरी गुणस्तर परीक्षण कार्य सुरु गर्ने, बर्दियाको राजापुर भन्सार देखि पकरियापुर सीमा सडकको बुढी कुलोमा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिग्नेचर बृज निर्माण गर्ने लगायतका कार्यक्रममा रु.४८ करोड ८० लाख बजेट व्यवस्था भएतापनि कार्यान्वयन भएको छैन। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश कार्यक्रमको लागि बजेट व्यवस्थापन गर्ने र बजेट बक्तव्यमा समावेश भएका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
६. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिनसक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
७. **प्रगति विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा आयोजना वा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन आवधिक रूपमा गर्नुपर्ने तथा भौतिक र वित्तीय प्रगतिको समीक्षा गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका २ हजार १९९ क्रियाकलापको लागि पुँजीगततर्फ रु.१० अर्ब ३ करोड ५६ लाख १६ हजार अन्तिम बजेट रहेकोमा रु.६ अर्ब ७२ करोड २४ लाख १ हजार (६६.९५ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। मन्त्रालयको स्वीकृत कार्यक्रममा

समावेश भएका क्रियाकलापहरूको भौतिक र वित्तीय प्रगति खुल्ने गरी प्रगति विवरण तयार नगरेकोले क्रियाकलापगत विश्लेषण गर्न सकिएन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरी सार्वजनिक हुनुपर्दछ।

८. **प्रदेश गौरवको आयोजना** - प्रदेश गौरवका आयोजना निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६ ले विशेष महत्वका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्रदेश गौरवका आयोजनाको रूपमा पहिचान गरी विशेष सुविधा र प्राथमिकता निर्धारण गरेर कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य राखेको तथा गौरवका आयोजनाको निर्माण अवधि ३ देखि ५ वर्ष हुने उल्लेख छ। यस मन्त्रालय अन्तर्गत रामपुर- कपुरकोट सडक निर्माण प्रदेश गौरवको आयोजनाको रूपमा कार्यान्वयन भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७५।०७६ देखि सञ्चालित यस आयोजना अन्तर्गत कुल ३४ खण्ड मध्ये २२ खण्डको सडक निर्माण हालसम्म सुरु भएको छैन। निर्माण कार्य सुरु भएका १२ खण्डको लागि रु.२ अर्ब ९६ करोड १७ लाख लागत अनुमान रहेकोमा रु.१ अर्ब ६३ करोड ३५ लाखमा खरिद सम्झौता भई हालसम्म रु.१ अर्ब १७ करोड ७० लाख ८८ हजार खर्च भएको छ। सम्झौता भएका १२ खण्डका योजना मध्ये ८ खण्डको कार्यसम्पन्न भईसकेको छ भने ४ खण्डको कार्य भइरहेको छ। उक्त ४ खण्डका लागि रु.८१ करोड ३१ लाख २४ हजारमा सम्झौता भएकोमा हालसम्म रु.२९ करोड ७६ लाख १ हजार खर्च भएको छ। सम्झौता भई कार्यान्वयनमा रहेका ४ खण्डका योजना आर्थिक वर्ष २०७९।८० देखि सञ्चालनमा रहेता पनि ३ सम्झौताको ५० प्रतिशत भन्दा कम प्रगति देखिएको छ। प्रदेश गौरवका आयोजना मापदण्ड अनुसार तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
९. **सम्पन्न नभएका आयोजनाहरू** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा ऐनको दफा ५६ बमोजिमको अवस्था परी खरिद सम्झौताको काम त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित अवधि भित्रमा पुरा गर्न नसकिने भएमा जाँचबुझ गरी कारण मनासिव देखिएमा म्याद थप गर्न सक्ने उल्लेख छ। उल्लेखित अवस्था नरहेको र थपिएको समयमा समेत काम नगरी निर्माण व्यवसायीको ढिलाइको कारणले काम हुन नसकि प्रतिफल प्राप्तमा ढिलाइ भएको अवस्थामा सम्झौता अनुसार पूर्व निर्धारित क्षतिपूर्ति लगाउनुपर्ने व्यवस्था छ। यस सम्बन्धमा देखिएका बेहोरा देहाय अनुसार छन्:
- ९.१. यस मन्त्रालय अन्तर्गतका सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय नवलपरासी (वर्दघाट सुस्ता पश्चिम) का ५, रुपन्देहीका ५, कपिलवस्तुका ३, दाङ्गका १५, बाँकेका ५, बर्दियाका ३, पाल्पाका ६, गुल्मीका ७, प्युठानका ३, रुकुम (पूर्वीभाग) का १ गरि कुल ५३ ठेक्का अधुरा रहेका छन्। ठेक्का सम्झौता रकम रु.४ अर्ब ५३ करोड ३७ लाख ९४ हजार मध्ये रु.२ अर्ब ६३ करोड ३४ लाख ९ हजार (५८.०८ प्रतिशत) भुक्तानी भई अधिकतम ६ पटक सम्म म्याद थप भएकोमा न्युनतम १५ प्रतिशत देखि अधिकतम ८७ प्रतिशत सम्म कार्य प्रगति देखिन्छ। निर्माण व्यवसायीहरूले कार्यतालिका र सम्झौता अनुसार काम नगर्ने वा बीचमा कार्य छाड्ने गरेको कारण ठेक्काहरू कार्य सम्पन्न हुन सकेका छैनन्। कानुन बमोजिम सम्झौताको कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- ९.२. सङ्घीय सरकारबाट २०७४ साल अघि खरिद सम्झौता भई हस्तान्तरण भएका रु.१ अर्ब ८७ करोड २० लाखका १० सडक योजना मध्ये प्रदेश सरकारबाट पर्याप्त बजेट विनियोजन नभएका कारण हालसम्म पनि ३ वटा योजना सम्पन्न हुन सकेका छैनन्। खरिद सम्झौता भएको १० वर्ष भन्दा बढी अवधि व्यतित हुँदा समेत उक्त योजनामा ६२ देखि ९३ प्रतिशतसम्म प्रगति देखिएको छ। अधुरो योजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१०. **न्यून बजेट** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ८ मा आर्थिक दायित्व सिर्जना भईसकेका आयोजना वा कार्यक्रममा बजेट विनियोजन गरेर मात्र नयाँ आयोजना वा कार्यक्रमका लागि बजेट प्रस्ताव गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यो वर्ष गत विगत वर्षहरूमा ठेक्का सम्झौता भएका तथा खर्च प्रतिवद्धता दिएका माडीखोला (लामीदमार) सडकपुल, बडडाँडा ऐरावती सडक र माडीखोला कुदुले पुल (छातिबन) सडक आयोजनाहरूमा बजेट विनियोजन नभई म्याद समाप्त भएको छ। साथै दाङको हापुरे गाँगे हँदै कोहलपुर जोड्ने सडक आयोजनाका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन नभएको कारण वित्तीय प्रगति ३९ प्रतिशत मात्र रहेको छ। आयोजनाका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरि सम्झौतामा तोकिएको अवधिमा आयोजना सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
११. **कार्यान्वयन नभएका आयोजना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ८ र ९ मा पूर्वतयारी सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट प्रस्ताव गर्नुपर्ने, नयाँ आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि बजेट प्रस्ताव गर्दा आगामी वर्ष खर्च हुन सक्ने रकमको प्राविधिक र आर्थिक पुष्ट्याइँ सहित प्रस्ताव गर्नुपर्ने र सोहि बमोजिम बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने उल्लेख छ। यस आ.व.मा ५५ योजनामा रु.१५ करोड ९७ लाख ३४ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा ति आयोजनाहरू कार्यान्वयन भएको पाइएन। आयोजना दोहोरो रूपमा समावेश हुनु, जग्गा विवाद हुनु तथा डि.पि.आर लगायतका कारणले आयोजना कार्यान्वयन भएका छैनन्। पूर्वतयारी सम्पन्न भएका आयोजनामा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
१२. **क्षेत्राधिकार** - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकारले आयोजना वर्गीकरणको आधार तथा मापदण्ड, २०७६ लागु गरेको छ। मापदण्ड बमोजिम ११ मिटर सम्मका चौडाइ भएका स्थानीय तहभित्रका सडक स्थानीय सरकारको कार्यक्षेत्रमा र ११ देखि २२ मिटरसम्म चौडाइ भएका सडकहरू प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रमा पर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले यो वर्ष सञ्चालन गरेका आयोजनाहरू मध्ये रु.५ लाख सम्मका ६१ सडक आयोजनामा रु.२ करोड ६२ लाख, ५ देखि १० लाख सम्मका ३१६ सडक आयोजनामा रु.३१ करोड २२ लाख र १० देखि २० लाखसम्मका ८९० सडक आयोजनामा रु.१ अर्ब ६२ करोड ५४ लाख समेत १ हजार २६७ योजनाहरूको लागि रु.१ अर्ब ९६ करोड ३८ लाखका विभिन्न आयोजनाहरूमा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गरेको छ। मापदण्ड बमोजिम कार्यक्षेत्र भित्रका आयोजनाहरू छनोट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
१३. **आन्तरिक नियन्त्रण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ अनुसार प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने र सोको प्रभावकारिता सम्बन्धमा नियमित रूपमा निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्नु गराउनु पर्दछ। मन्त्रालयले ऐन अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको देखिएन। मन्त्रालय र मातहतको कार्यालयको कानुनमा तोकिए अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

सडक पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू

१४. **कन्टिन्जेन्सी खर्च** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १०(७) सँग सम्बन्धित अनुसूची १ मा निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा लागत अनुमान रकमको वर्क चार्ज २ प्रतिशत र

अन्य सानातिना खर्च २ प्रतिशत गरी ४ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी वापत समावेश गर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष मन्त्रालय अन्तर्गतका १२ कार्यालयले रु.१४ करोड ९ लाख ४८ हजार कन्टिन्जेन्सीमा खर्च गरेका छन्। उक्त खर्चबाट निर्माण कार्यका लागि सुपरभाईजरहरू नियुक्त गरी रु.५ करोड २४ लाख ८७ हजार पारिश्रमिक भुक्तानी गरेकोमा निजहरूले सम्पादन गरेको कामको अभिलेख राखेको देखिएन। नियमावली अनुसार वर्क स्टाफ चार्ज र सानातिना खर्चको छुट्टा छुट्टै अभिलेख राखि कन्टिन्जेन्सी खर्चलाई मितव्ययी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।

१५. **खरिदमा प्रतिस्पर्धा** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ३१ अनुसार बिस लाख रुपैयाँ भन्दा बढी लागत अनुमान भएको निर्माण कार्य, मालसामान खरिदमा वा जुनसुकै सेवा खरिद गर्नुपर्दा बोलपत्रको माध्यमबाट खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय रुकुम (पूर्वी भाग), नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम), दाङ, रोल्पा, गुल्मी र रुपन्देहीले रु.८ करोड २२ लाख ८६ हजारको कार्य सोझै खरिद गरेका छन्। खरिद व्यवस्थापनमा नियमानुसार प्रतिस्पर्धा सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

१६. **मूल्य समायोजन** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११९(२)(ख) बमोजिम सम्पन्न भएको काममा लागेको श्रम, सामग्री र उपकरणको मात्र मूल्य समायोजन हुने गरी मूल्य समायोजनको सुत्र निर्धारण गर्नुपर्ने तथा सोही अनुसार खरिद सम्झौतामा उल्लेख गरी मूल्य समायोजन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय रुकुम (पूर्वी भाग) अन्तर्गत दुइखोली बागमारा चुनबाङ्ग रुकुमकोट सडक निर्माणको लागि एक संयुक्त उपक्रमलाई मूल्य समायोजनवापत रु.१ लाख ४४ हजार दिनुपर्नेमा फरक इन्डेक्स प्रयोग गरी रु.१५ लाख ८७ हजार भुक्तानी दिएकोले बढी भुक्तानी दिएको रु.१४ लाख ४३ हजार असुल गर्नुपर्दछ।

१७. **पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा बोलपत्र स्वीकृत गर्ने अधिकारीले अवधि र कारण खुलाइ म्याद थप गर्न सक्ने र नियम १२१ मा निर्माण व्यवसायीको ढिलाइको कारणले काम हुन नसकी प्रतिफल प्राप्तमा ढिलाइ भएको अवस्थामा ठेक्का सम्झौता अनुसार अधिकतम दश प्रतिशतसम्म पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाउनुपर्नेमा कार्यालयले खरिद सम्झौता अनुसार पूर्व निर्धारित क्षतिपूर्ति लगाएको छैन। यससम्बन्धी बेहोरा देहाय अनुसार रहेका छन्:-

१७.१. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दिया अन्तर्गत मुर्गिहवा नदीपुल निर्माण कार्यका लागि एक संयुक्त उपक्रमको रु.४ करोड ५३ लाख १९ हजार (मु.अ.क. र पि.एस. समेत)को बोलपत्र स्वीकृत गरी २०८१।३।१९ निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने गरी २०८०।३।४ मा खरिद सम्झौता गरेकोमा उक्त अवधिमा कार्य सम्पन्न हुन नसकि म्याद थपको लागि निवेदन दिएकोमा म्याद थप गरेको छैन। कार्यालयले निर्माण व्यवसायीको म्याद थप स्वीकृत नगरी कार्य सम्पन्न भई यो वर्ष पेस्की समायोजन गरी रु.९३ लाख १२ हजार भुक्तानी दिएकोले म्याद समाप्त भएको मिति २०८१।३।१९ देखि कार्य सम्पन्न हुँदासम्मको अवधि यकिन गरी पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति असुल गर्नुपर्दछ।

१७.२. ईपिसी माध्यमबाट खरिद गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७८ को दफा १६ मा सम्बन्धित आयोजनाको संरचनामा असर पर्ने गरी भूकम्प, आगलागी, अतिवृष्टि, बाढी पहिरो जस्ता विपदको अवस्था सिर्जना भएको वा कुनै महामारीको अवस्था परी कार्यसम्पन्न हुन नसकेको अवस्था बाहेक अन्य कारणले

म्याद थप नगरिने उल्लेख छ। सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दिया ठाकुरबाबा ३ तल्लो गोदनबाट वडा नं.९, बन्तरीया जोड्ने आरुसी खोला झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यको रु.२ करोड ९७ लाख ९० हजारमा सम्झौता भएकोमा सुरु म्याद २०८२।१।२६ सम्म रहेको छ। कार्यालयले म्याद थप नगरेको तथा पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति नलगाई दोस्रो बिल बापत २०८२।३।५ मा रु.५८ लाख ६९ हजार भुक्तानी गरेको छ। म्याद समाप्त भएको मिति २०८२।१।२६ देखि कार्यसम्पन्न हुँदा सम्मको अवधि यकिन गरि पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाई बाँकी रहेको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१७.३. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दिया अन्तर्गत जितपुर लक्ष्मणपुर रोड बुढीकुलोमा पुल निर्माण कार्यको लागि रु.८ करोड २५ लाख ८ हजारमा एक निर्माण व्यवसायीसँग २०८०।१।७ मा सम्झौता भएकोमा रु.७ करोड ४० लाख ३५ हजार भुक्तानी भएको छ। निर्माण कार्यको २०८१।७।९ सम्म म्याद थप गरेता पनि निर्माण सम्पन्न नगरेको र तत्पश्चात म्याद थप पनि नभएकोले सम्झौता बमोजिमको पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति लगाई बाँकी कार्य सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१८. **सीमा भन्दा बढी सम्झौता** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ६५(४)घ१ मा एकल वा संयुक्त उपक्रमको रूपमा पाँच वटा खरिद सम्झौता गरी सो सम्झौता बमोजिमको कार्य सम्पन्न गर्न बाँकी रहेका निर्माण व्यवसायीले निर्माण कार्यका लागि आह्वान हुने खुला बोलपत्र प्रक्रियामा एकल वा संयुक्त उपक्रमको रूपमा भाग लिन नपाउने, उपनियम (४)(ड)(२)मा कुनै बोलपत्रदाताले बोलपत्र पेस गर्दा पाँच वटा भन्दा बढी बोलपत्र पेस गरेमा त्यसरी पेस भएका बोलपत्रहरूमध्ये न्यूनतम मूल्याङ्कित सारभूत रूपमा प्रभावग्राही ठहरिएका सुरुका पाँच वटा बोलपत्रमा सम्झौता गर्नुपर्ने र सो भन्दा पछिका अन्य सबै बोलपत्र स्वतः मूल्याङ्कनको प्रक्रियाबाट हटेको मानिने र बोलपत्रको क्रम निर्धारण गर्दा बोलपत्र स्वीकृत भएको मितिको आधारमा निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दिया अन्तर्गत तीन निर्माण व्यवसायीसँग एकै वर्षमा पाँच वटा भन्दा बढी संख्यामा रु.१ करोड ३० लाख ५८ हजारको खरिद सम्झौता गरेको छ। खरिद नियमावली विपरीत सम्झौता गरेको नियमसम्मत नदेखिएकोले खरिद ऐन तथा नियमावलीको पालना हुनुपर्दछ।

१९. **पेस्की** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३ (६) मा निर्माण व्यावसायीले खरिद सम्झौता बमोजिमको काम उल्लिखित समयावधिभित्र सम्पादन नगरेको कारणले पेस्की फर्स्यौट हुन नसकेमा सार्वजनिक निकायले बैङ्क जमानतको रकम सम्बन्धित बैङ्कबाट प्राप्त गरी पेस्की फर्स्यौट गर्नुपर्ने र निजबाट त्यस्तो पेस्की रकमको वार्षिक १० प्रतिशत व्याजसमेत असुलउपर गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। खरिद सम्झौताको विशेष सर्तमा ८० प्रतिशत सम्झौता अवधि भित्र सम्पूर्ण पेस्की फर्स्यौट गरि सक्नुपर्ने व्यवस्था छ। सम्झौता अवधि समाप्त पश्चात म्याद थप नभएको, पेस्की फर्स्यौट नभएको र काम अधुरो रहेकोले सम्बन्धित पदाधिकारीलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धी थप बेहोरा देहाय अनुसार रहेका छन्:

१९.१. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दिया अन्तर्गतको जितपुर लक्ष्मणपुर रोडमा बुढीकुलो प्रिस्ट्रेस्ट पुल निर्माण कार्यको लागि २०८०।१।७ मा रु.८ करोड २५ लाख ८ हजारको सम्झौता भएकोमा भौतिक प्रगति ८० प्रतिशत सम्पन्न हुँदा सबै पेस्की रकम कट्टा गर्नुपर्नेमा ९० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भईसक्दा समेत रु.३३ लाख पेस्की रकम फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको र आयोजनाको म्याद

- २०८१।७।९ मा समाप्त भएको र पेस्की जमानतको म्याद समेत २०८२।१।४ मा समाप्त भएकोमा थप नभएकोले कानून बमोजिम उक्त पेस्की रकम असुल गरेर निर्माण कार्यसम्पन्न गराउनुपर्दछ।
- १९.२. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय रुकुम (पूर्वी भाग) अन्तर्गत नाथिगाढ खोलामा पुल निर्माण कार्य २०७९।११।२३ भित्र कार्य सम्पन्न गर्ने गरी एक निर्माण व्यवसायीसँग मिति २०७८।५।२३ मा रु.२ करोड ४१ लाख ९८ हजारको सम्झौता भएको छ। निर्माण व्यवसायीलाई चौथो रनिङ विलसम्म रु.१ करोड ६६ लाख ८५ हजार भुक्तानी दिएकोमा सम्झौता अनुसार निर्माण कार्य सम्पन्न नगरेको, म्याद पनि थप नगरेको र पेस्की जमानतको म्याद समेत २०८२।५।२० मा समाप्त भएकोले निजको नाममा रहेको पेस्की रु.१२ लाख ७५ हजार जोखिममा परेको छ। सम्झौतामा व्यवस्था भए अनुसार उक्त पेस्की रकम असुल गरेर निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
२०. थप व्ययभार - सडक विभागबाट जारी स्ट्यान्डर्ड स्पेसिफिकेसन अफ रोड एण्ड ब्रिज, २०७३ (संशोधन समेत) को सेक्शन नं.१३०० मा कालोपत्रे सडकमा प्रयोग हुने बिटुमिनको ट्याक कोटको स्प्रे दर ०.४ देखि ०.६ लि. प्रति वर्ग मिटर हुने व्यवस्था छ। सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, गुल्मी अन्तरगत मदाने गाउँपालिका पहुँच मार्ग निर्माण गर्न एक निर्माण व्यवसायी सँग रु.१६ करोड ५ लाख ३० हजारमा सम्झौता गरेको छ। सम्झौता बमोजिम चौधौँ रनिङ विलसम्म स्पेसिफिकेशन अनुसार ट्याक कोट ३३ हजार ६९६ लिटरको भुक्तानी हुनुपर्नेमा ५६ हजार १६० लिटर भुक्तानी भई २२ हजार ४६४ लिटर बढीको भुक्तानी भएकोले प्रति लिटर रु.१०० का दरले रु.२५ लाख ३८ हजार (मु.अ.क समेत) थप व्ययभार पारेको रकम असुल गर्नुपर्दछ।
२१. भेरिएसन - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५४ मा खरिद सम्झौता गर्दाको बखत पूर्वानुमान गर्न नसकिएको परिस्थिति सम्झौता कार्यान्वयनको क्रममा सिर्जना भएमा सोको स्पष्ट कारण खुलाइ भेरिएसन आदेश जारी गर्नसक्ने व्यवस्था छ। सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११८ मा भेरिएसन आदेश जारी गर्दा प्राविधिक पुष्ट्याई समेत पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यससम्बन्धी बेहोरा देहाय अनुसार रहेका छन्:
- २१.१. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, गुल्मीले विभिन्न १३ वटा योजनाहरूको सम्झौता रकम रु.३ करोड ६१ लाख ७८ हजार रहेकोमा सम्झौता भन्दा रु.३६ लाख २४ हजार घटीमा कार्यसम्पन्न भएकोमा भेरिएसन स्वीकृत गरेको छैन। नियमानुसार भेरिएसन स्वीकृत हुनुपर्दछ।
- २१.२. सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, गुल्मी अन्तर्गत पनाहा खोला पुल निर्माण २०७८।९।१४ भित्र सम्पन्न गर्ने गरी एक निर्माण व्यवसायीसँग २०७७।९।१६ मा रु.३ करोड ४८ लाख १५ हजारको सम्झौता गरेकोमा २ पटक म्याद थप गरी सम्झौताको म्याद २०८१।३।३० सम्म कायम भएकोमा २०८१।४।४ मा प्रथम भेरिएसन स्वीकृत गरी आयोजनाको सम्झौता रकम रु.३ करोड ८३ लाख ८६ हजार कायम गरेको छ। कार्यालयबाट पुलको एप्रोच रोडको ट्रयाक परिवर्तन गर्नुपरेको उल्लेख गरी भेरिएसन आदेश स्वीकृत गरेको छ। निर्माण व्यवसायीले आयोजना सम्पन्न गरेको बेहोराको पत्र २०८१।३।१६ मा कार्यालयमा पेस गरेको र सम्झौता अवधि समाप्त भएको

- अवस्थामा रु.३५ लाख ७१ हजारको भेरिएसन आदेश स्वीकृत गरेको पाईयो। ठेक्का म्याद समाप्त भए पश्चातमात्र भेरिएसन आदेश स्वीकृत गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
२२. **सीमाभन्दा बढीको कार्य** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को उपनियम १ मा एक करोड रुपैयाँसम्म लागत अनुमान भएको निर्माण कार्य उपभोक्ता समितिबाट गराउन सकिने व्यवस्था छ। सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय दाङ्ग अन्तर्गत तल्लो ऊर्जा बाक्सपाखा भ्यूडहर हुँदै सुगा खोला दोधान हुँदै सिमलतारा सडक स्तरोन्नती कार्यको लागि लागत अनुमान रु.१ करोड १० लाख ८५ हजार स्वीकृत गरि उपभोक्ता मार्फत कार्य गराएकोमा उपभोक्ता समितिबाट योगदान समेत रु.१ करोड ४ लाख ६० हजार खर्च भएको छ। नियमावलीमा तोके अनुसार निर्माण कार्य गराउनु पर्दछ।
२३. **म्याद थप** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२० मा ऐनको दफा ५६ बमोजिमको अवस्था परी खरिद सम्झौताको काम त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित अवधि भित्रमा पूरा गर्न नसकिने भएमा जाँचबुझ गरी कारण मनासिव देखिएमा म्याद थप गर्न सक्ने उल्लेख छ। निर्माण व्यवसायीले सम्झौता अनुसार ठेक्का सम्पन्न नगरेकोले यो वर्ष सडक पूर्वाधार विकास कार्यालय, बर्दियाको ५, प्युठानको ३, दाङको ९ अर्घाखाचीको ७ तथा बाँकेको ६ समेत रु.२ अर्ब ३ करोड ३ लाख १४ हजारका ३० सम्झौताको सुरु निर्माण अवधिको अधिकतम ५ पटकसम्म गरी ५ गुणासम्म म्याद थप गर्दा समेत कार्यसम्पन्न भएको छैन। अधुरा ठेक्काको सङ्ख्या बढ्दै गई रु.१ अर्ब ५० करोड ४२ लाख ७३ हजार खर्च भएर पनि लाभग्राहीले सेवा प्राप्त गर्न नसकेको अवस्था सिर्जना भएको छ। कानूनको परिपालना गरी निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।
२४. **आयोजना प्रतिवेदन** - विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) तयार गर्नको लागि सडक पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू रोल्पाले १२ योजनाका लागि रु.२ करोड १७ लाख ३६ हजार, बर्दियाले ६ योजनाका लागि रु.५९ लाख ९ हजार, प्युठानले ४ योजनाका लागि रु.३१ लाख १६ हजार, बाँकेले ३ योजनाका लागि रु.२८ लाख १२ हजार खर्च गरेको छ। तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनहरू कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको, बजेट अबण्डामा राखेको, कन्टिन्जेन्सी खर्चको योजनागत रूपमा अभिलेख नराखि खर्च गरेको, निर्माण कार्यहरू अधुरा रहेको, पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति असुल नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय मातहतका १५ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु. १९ करोड १६ लाख ५३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु. १ करोड ८४ लाख २१ हजार फर्स्यौट भई रु.१७ करोड ३७ लाख ५९ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। बेरुजु मध्ये रु ७ करोड ७७ लाख ६६ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची- ९** मा संलग्न छ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू रहेका छन् :

- प्रदेशस्तरमा वन र वनक्षेत्रको अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम,
- वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी, जलाधार संरक्षण, वृक्षारोपण, वातावरण संरक्षण जडिबुटी खेती प्रविधि प्रवर्धन,
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जैविक विविधता सम्बन्धी प्रादेशिक सङ्ग्रहालय व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा संरक्षण क्षेत्र र चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन, हात्तीसार तथा चिडियाखानाको व्यवस्थापन,
- वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरीयमहरूको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण,
- प्रदेशस्तरमा जैविक विविधताको अध्ययन, अनुसन्धान व्यवस्थापन,
- वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रविधि विकास र वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना,
- वातावरणीय जोखिमका लागि तयारी तथा उद्धार र वातावरणीय प्रयोगशालाको स्थापना व्यवस्थापन,
- ध्वनि र वायुको गुणस्तर अनुगमन तथा लेखाजोखाको ढाँचा निर्माण,
- प्रदेशस्तरमा न्यून कार्बनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास र हरित क्षेत्र प्रवर्धन,
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन,
- वातावरणीय सुशासन तथा परीक्षण भूपरिधि क्षेत्र तथा वन र संरक्षण क्षेत्रको पहिचान, वर्गीकरण, संरक्षण,
- अन्तरप्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनार वृक्षारोपणको लागि दिगो तथा सडक किनार वृक्षारोपण र प्रदेशभित्र जडिबुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार व्यवस्थापन।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका २० निकायको रु.२ अर्ब ६३ करोड ३७ लाख ८४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
१३८०४९८	५९३३९५	३४३५३८	३९४४३३	२६३३७८४

२. **लेखापरीक्षण** - प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३४(१) मा प्रत्येक कार्यालयले सबै प्रकारका आय व्यय तथा कारोबारको तोकिए बमोजिमको लेखा र वित्तीय विवरण पेस गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट अन्तिम लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने व्यवस्था

छ। यस मन्त्रालय अन्तर्गतको भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, दाङको यस वर्षको सेस्ता एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात २०८२ भाद्र २३ र २४ मा भएको आन्दोलनको कारण क्षति भएको जनाई पत्र प्राप्त भएको तर सेस्ता पेश नभएकोले विनियोजन तर्फ रु.९ करोड ८५ लाख ९० हजार, राजस्व रु.२ लाख ९५ हजार, धरौटी रु.२२ लाख २५ हजार र अन्य कारोबार रु.२१ लाख ८८ हजार गरी कुल रु.१० करोड ३२ लाख ९८ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन।

३. **बजेट तथा खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट कार्यालयको यो वर्षको आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहाय बमोजिम छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक/ सुविधा	७४९६६८	७४९०१८	५७२३४४	७६.४१
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	५२३९	५२३९	३३८८	६४.६७
२२१०० सेवा महसुल	१०४५७	१०४५७	७७५०	७४.११
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	२६१३४	२६२३४	२१७४०	८२.८७
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाह	१४२८५	१४२८५	१२०५६	८४.४
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	५५१९०	५५७४०	३८१६६	६८.४७
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	२५३७८०	२५२२८०	१६६६१६	६६.०४
२२६०० अनुगमनमूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१४९८९	१४९८९	१३२८९	८८.६६
२२७०० विविध खर्च	२८३०	२८३०	२५१८	८८.९८
२७१०० सामाजिक सुरक्षा	११६५५	१३१५५	१२५५८	९५.४६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	६२०२	६२०२	५०७९	८१.८९
जम्मा	११५०४२९	११५०४२९	८५५५०४	७४.३६
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	११०३२३५	११०३२३५	६२३५०४	५६.५२
कुल जम्मा	२२५३६६४	२२५३६६४	१४७९००८	६५.६३

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७४.३६ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ५६.५२ प्रतिशत र समग्रमा ६५.६३ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

४. **आवधिक योजना** - प्रदेशको दोश्रो आवधिक(२०८१।८२-२०८५।८६) योजना अनुसार वन व्यवस्थापन सम्बन्धी परिमाणात्मक लक्ष्य देहाय अनुसार रहेको छ :

क्र.सं.	परिसूचकहरू	एकाइ	२०८०।८१ को अवस्था	२०८५।८६ लक्ष्य
१	वन क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	५७.०२	५७.०२
२	सम्बर्धन प्रणालीमा आधारित वनको क्षेत्रफल	हेक्टर (हजारमा)	७२	९०
३	राष्ट्रिय वन(सामुदायिक,साझेदारी,चक्ला समेत)	क्यू फिट (लाखमा)	२०	३५
४	वन क्षेत्रबाट हुने रोजगारी	श्रम दिन (लाखमा)	४२५६	१००००
५	आवादी नीजि वनबाट काठ उत्पादन	क्यू फिट (लाखमा)	१६	२०

(स्रोत: प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना)

आवधिक योजनाका समावेश गरेका कार्यक्रमहरू वार्षिक नीति कार्यक्रम र बजेट व्यवस्थापन गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेशको प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५(२) मा आवधिक विकास आयोजनालाई मार्गदर्शनको रूपमा लिएर मध्यमकालीन खर्च संरचनामा प्रस्तावित कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, प्रति ईकाइ लागत, लाग्ने अनुमानित समय र प्रतिफल खुलाइ प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार विगत ३ वर्षको बजेट तथा खर्चको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

आर्थिक वर्ष	मध्यमकालीन खर्च प्रक्षेपण	वास्तविक बजेट	यथार्थ खर्च	प्रस्तावित बजेट फरक प्रतिशत
२०७९।८०	२०२०७००	२०४०९९३	१५३६३२६	२३.९७
२०८०।८१	२१३००००	२०७९८१३	१२९९००५	६५.३
२०८१।८२	२४५००००	२२५३६६४	१४७९००७	३९.६३

- आवधिक योजना र वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बीच तादम्यता कायम गर्ने, बहुवर्षीय ठेक्का व्यवस्था भएका तथा प्राथमिकतामा परेका आयोजनाका लागि श्रोत साधनको सुनिश्चितता गर्नु र विषयगत मन्त्रालयको बजेट बाँडफाँटलाई यथार्थपरक बनाउनु मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य रहेकोमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारमा भएको बजेट प्रक्षेपण र बजेट विनियोजन बीच अन्तर देखिएको छ। बजेट प्रक्षेपण र बजेट विनियोजन बीच सन्तुलन कायम गर्नुपर्दछ।
६. **वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम** - वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमहरू बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा यो वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रममा रु.१० लाख, जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम (सङ्घ शसर्त अनुदान) मा रु.२ करोड ५६ लाख २० हजार, जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम (सङ्घ शसर्त अनुदान)मा रु.२७ करोड ५७ लाख ९५ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा कार्यान्वयन गरेको पाइएन। स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रममा भएको विनियोजन अनुसारका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरी निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नु पर्दछ।
७. **प्रगति विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन मूल्याङ्कन गरी अर्धवार्षिक र वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका लागि पुँजीगत तर्फ रु.१ अर्ब १० करोड ३२ लाख ३५ हजार बजेट विनियोजन गरेकोमा रु.६२ करोड ३५ लाख ४ हजार (५६.५२ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। मन्त्रालयले भौतिक प्रगति खुल्ने गरी एकीकृत प्रगति विवरण तयार गरेको पाइएन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार तथा समीक्षा गरी सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
८. **वित्तीय उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ४९(१) मा योजना छनोट, मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी, बजेट प्रस्ताव, सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण एवं व्यवस्थापन र बजेट समर्पण गर्ने गराउने तथा कार्यक्रमको अनुगमन गरी वित्तीय उत्तरदायित्व कायम गराउने कर्तव्य मन्त्रालयहरूको हकमा विभागीय मन्त्री वा राज्य मन्त्री र अन्य निकायको हकमा त्यस्तो निकायको प्रमुखको हुने, उपदफा (२) मा ऐन बमोजिमको लेखा राख्ने, खर्च गर्ने तथा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने गराउने लगायतका वित्तीय उत्तरदायित्व

बहन गर्ने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी उपदफा ३(१) मा उपदफा (२) बमोजिमको पदाधिकारीबाट वित्तीय उत्तरदायित्व बहन भए नभएको सम्बन्धमा विभागीय मन्त्री वा राज्य मन्त्री वा सम्बन्धित निकायको प्रमुखबाट अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालयबाट वित्तीय उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता परिपालनाको अनुगमन गरी ऐनमा उल्लेखित व्यवस्थाको पालना गर्नुपर्दछ।

९. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार तयार पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।
१०. **रकमान्तर** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५(१) अनुसार कुनै अनुदान सङ्केतमा बचत हुने र कुनै अनुदान सङ्केतमा अपुग हुने देखिएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्केतबाट अपुग हुने अनुदान सङ्केतमा रकमान्तर गर्न सक्ने उल्लेख छ। मन्त्रालय र सो अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा सुरु बजेट रु.२ अर्ब २५ करोड ३६ लाख ६४ हजार विनियोजनमा सुरु बजेटमा विभिन्न शीर्षकमा रु.४० करोड ३८ लाख ४० हजार थप गरी पुनः रु.४० करोड ३८ लाख ४० हजार घटाई खुद बजेट रु.२ अर्ब २५ करोड ३६ लाख ६४ हजार नै कायम गरेको छ।
११. **कार्य सञ्चालनस्तरका कार्य** - प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्र भित्रका नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन गर्ने रहेको छ। मन्त्रालयले जडिबूटी प्रशोधन उद्योगको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने कार्यका लागि रु.१९ लाख ९३ हजार लागत अनुमान तयार गरी वाह्य परामर्शदाताबाट सेवा खरिद गरी रु.१३ लाख २८ हजार भुक्तानी दिएको छ। मन्त्रालयले कार्यविभाजन नियमावलीले तोकेको कार्यजिम्मेवारीमा केन्द्रित रही कार्य गर्नुपर्दछ।
१२. **वातावरणीय सम्परीक्षण** - प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ को दफा ९ मा वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन स्वीकृत भएको र कार्यान्वयन तथा सञ्चालन आएको दुई वर्ष पुगेको मितिले ६ महिना भित्र प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट भएको वातावरणीय प्रभावको सम्परीक्षण गर्नुपर्ने र सम्परीक्षण गर्दा प्रस्तावमा उल्लेख भएका प्रभाव, न्यूनीकरण उपायहरू पर्याप्त भए नभएको र न्यूनीकरण कार्यान्वयनमा आई परेका बाधा व्यवधानहरूको विश्लेषणात्मक अध्ययन गरी सुझाव सहितको वातावरणीय सम्परीक्षण प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेस गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रस्ताव अनुमति दिएकोमा दुई वर्ष वितिसक्दा पनि उजीरसिंह

जवइ रंगशाला रुपन्देही, तिलोत्तमा होम्स रुपन्देही, एडभान्स इन्टरनेशनल हस्पिटल प्रा. लि. रुपन्देही र इन्ट्रिग्रेटेड आयुर्वेद एण्ड न्याचुरोप्याथी टिचिङ हस्पिटल दाङ परियोजनाले वातावरणीय सम्परीक्षण गरी मन्त्रालयमा प्रतिवेदन पेस गरेका छैन। कानुन बमोजिम वातावरणीय सम्परीक्षण प्रतिवेदन पेस हुनुपर्दछ।

१३. **वन पैदावार बिक्री वितरणबाट प्राप्त आम्दानी** - प्रदेश वन नियमावली, २०७९ को नियम २२ मा उपभोक्ता समूहको कोष सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालय अन्तर्गत ३८३ सामुदायिक वन, ८ वटा साझेदारी वन र २ वटा चकला समेत ३९३ वनको जम्मा १ लाख २१ हजार ४८५.१२ हेक्टर वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित वन व्यवस्थापन प्रणालीबाट व्यवस्थापन भएको छ। उक्त वन क्षेत्रमध्ये राष्ट्रिय वन क्षेत्रबाट २७ लाख ६० हजार ५९८.४ घन फिट काठ र ८ हजार ९२१.५ चट्टा दाउरा उत्पादन भएको, निजी आवादीबाट १८ लाख ९१ हजार २७ घन फिट काठ र ४ हजार ६४३.५ चट्टा दाउरा उत्पादन भई वन पैदावार बिक्री वितरणबाट सङ्घीय सञ्चित कोषमा रु.७ करोड १३ लाख ४७ हजार, प्रदेश सञ्चित कोषमा रु.३९ करोड ५ लाख ४७ हजार, समूहको कोषमा रु.१ अर्ब ११ करोड ८६ लाख ७ हजार, मूल्य अभिवृद्धि कर रु.२६ करोड ४६ लाख २१ हजार र अग्रिम आयकर बापत रु.२ करोड ८० लाख आम्दानी भएको छ। प्रदेश वन ऐन, २०७८ को दफा २७(१) मा उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा ४० प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ५० प्रतिशत रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरी कार्यक्रममा दोहोरोपना नपर्ने गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तीकरण तथा उद्यम विकासमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको खातामा जम्मा भएको रकम रु.१ अर्ब ११ करोड ८६ लाख आम्दानी निज सामुदायिक वनहरूले स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालनमा मन्त्रालयले अनुगमन गरी नियमावलीले तोके अनुसारको जिम्मेवारी पालना गर्नुपर्दछ।
१४. **मुद्दा व्यवस्थापन** - वन ऐन, २०७६ को दफा ६७(१) मा दुई लाख रुपैयाँसम्म वा एक वर्षसम्म वा दुवै सजाय हुने मुद्दा सम्बन्धित अधिकारीले विशेष अदालत ऐन, २०५९ बमोजिम कारवाही र किनारा गर्ने व्यवस्था रहेको छ। वन कार्यालयहरूमा यस वर्ष दर्ता भएका वन मुद्दा २७१ रहेका, ४ फर्स्यौट भई २६७ बाँकी रहेका छन्।
१५. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३१ मा प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालयले आफ्नो र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने र सो प्रणालीलाई सुदृढ एवम् प्रभावकारी बनाउन आवश्यक काम गर्ने उल्लेख भएकोमा मन्त्रालयले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाइएन। कानुनमा तोकिए अनुसारको प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
१६. **वन अतिक्रमण** - प्रदेश वन ऐन, २०७८ को दफा ४९ बमोजिम वन क्षेत्रको जग्गा फाँड्न, जोत्न, खनन वा आवाद गर्न वा त्यस्तो जग्गामा घर छाप्रो बनाउने कार्य गरेमा कसुर गरेको मानिने व्यवस्था छ। यसै गरी वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८ मा तोकिएको कार्यविधि अपनाई मन्त्रालयले वनको अतिक्रमण हुन नदिने र अतिक्रमण भएको अवस्थामा अतिक्रमण हटाउनु पर्दछ। मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार १४ डिभिजन कार्यालयहरूमा यस वर्षसम्म १४ हजार ८४०.७४ हेक्टर वन

क्षेत्र अतिक्रमण भएको छ। वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८ अनुसार जिल्ला वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यदल गठन गरी वन व्यवस्थापन कार्ययोजना अनुसार अतिक्रमण हटाई वन व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

१७. **बिरुवा उत्पादन** - मन्त्रालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार डिभिजन वन कार्यालयहरूले उत्पादन गरी वितरण गरेको एक वर्षे १५ लाख ६६ हजार र बहुवर्षे १७ लाख ८८ हजार गरी कुल ३३ लाख ५४ हजार उत्पादन भएको, गत वर्ष एक वर्षे ३ लाख ३३ हजार र बहुवर्षीय ९८ हजार बिरुवा बाँकि रहेको र यस वर्ष विभिन्न निकायबाट २ लाख २० हजार खरिद र उत्पादन समेत कुल ४० लाख ५ हजार बिरुवा उत्पादन/प्राप्ति भएको मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख छ। जसमा २१ लाख २४ हजार बिरुवा वितरण भई १८ लाख ८३ हजार बिरुवा मौज्जातमा रहेका छन्। यस वर्ष बिरुवा उत्पादनमा रु.७ करोड ७८ लाख ३० बजेट विनियोजन भएको छ। मौज्जात रहेका बिरुवा आगामी वर्ष प्रयोग गर्नका लागि नोकसान नहुने गरी ग्रेडिङ्ग गर्नुपर्ने र वितरण एवं वृक्षारोपण भएका बिरुवाहरूको अनुगमन गर्नुपर्दछ।

१८. **वन पैदावार** - वन पैदावार सङ्कलन तथा विक्री वितरण निर्देशिका, २०७३ को बुँदा ३ मा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, संरक्षित वन, साझेदारी वन र चकला वनहरूको स्वीकृत व्यवस्थापन कार्ययोजना अनुसारको वार्षिक परिमाणको वन पैदावार सङ्कलन गर्न सकिने र यसरी सङ्कलन भएको वन पैदावार बुँदा २८ बमोजिम वन पैदावार आपूर्ति समिति र नेपाल सरकारले तोकेको संस्थाहरूलाई तोकिएको परिमाण छुट्याई बाँकी काठ दाउरा लिलाम गर्न सकिने व्यवस्था छ। प्राप्त विवरण अनुसार वन पैदावारको उत्पादन र मौज्जातको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ :

(काठ क्यू.फिटमा र दाउरा चट्टामा)

गत वर्षको मौज्जात		२०८१।८२ को उत्पादन		२०८१।८२ को बिक्री		मौज्जात बाँकी	
काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा
१७६६४२५.०४	३७१७.२७	२७६०५९८.४२	८९२१.४२	२१७३२५५.१९	६०७२.१७	२३५३७६८.२७	६५६६.५२

(स्रोत : वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशको प्रगति विवरण)

वन पैदावारको समयमै लिलाम बिक्री एवं व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

वन निर्देशनालय

१९. **दिगो वन व्यवस्थापन** - वन तथा वातावरण मन्त्रालय रेड कार्यान्वयन केन्द्रद्वारा जारी समृद्धिका लागि वन कार्यक्रम निर्देशिका, २०७९ को सि.नं. (घ) मा प्रादेशिक वा निर्देशनालयद्वारा तोकिएका अधिकृत वा स्वतन्त्र विशेषज्ञले दिगो वन व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने र निर्देशनालयले डिभिजन वन कार्यालयलाई दिगो वन व्यवस्थापनका आधारमा भुक्तानी दिने व्यवस्था रहेको छ। समृद्धिका लागि वनको प्रभावकारी कार्यान्वयन क्रियाकलापका लागि रु.१ करोड २५ लाख विनियोजन गरेको र सोका लागि ६ वटा विषय विज्ञहरू छनोट गर्नुपर्नेमा ४ वटा विज्ञहरू छनोट गरी रु.५७ लाख ७५ हजार खर्च गरेको छ। दिगो वन व्यवस्थापनका लागि दाङ, कपिलवस्तु, नवलपरासी सुस्ता पश्चिम लगायत १० जिल्लाका २५ स्थानीय तहहरूमा हरित ग्यास उत्सर्जन न्यूनीकरण सम्बन्धी सञ्चालित कार्यक्रमको अभिलेख तयार गरेको छैन। निर्देशिकाले तोके बमोजिम अभिलेख तयार हुनुपर्दछ।

डिभिजन वन कार्यालयहरू

२०. **कटान मुछानको कार्य** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को (१०) मा उपभोक्ता समितिले पाएको काम आफैले सम्पन्न गर्नु पर्ने र कुनै निर्माण व्यवसायी वा सब-कन्ट्र्याक्टरबाट गराउन नहुने उल्लेख छ। वन नियमावली, २०७९ को नियम ५६ मा साझेदारी वनको वनक्षेत्रबाट टाढा रहेका परम्परागत उपभोक्तालाई काठको उपयोग गर्नका लागि कटान, मुछान, लोड, अनलोड, पाइलिङ्ग गर्ने जस्ता कार्य निर्माण व्यवसायीहरूबाट गराइ सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूले त्यसको कुल खर्च रकम को ५० प्रतिशत अनुदानस्वरूप यस वर्ष डिभिजन वन कार्यालय, नवलपरासीको बुद्धशान्ति साझेदारी वन व्यवस्थापन समूहलाई रु.२५ लाख ६१ हजार, डिभिजन वन कार्यालय रुपन्देहीले लुम्बिनी साझेदारी वन उपभोक्ता समूह र देवदह साझेदारी वन व्यवस्थापन समूहलाई रु.२७ लाख ७५ हजार, डिभिजन वन कार्यालय कपिलवस्तुले मायादेवी साझेदारी वन उपभोक्ता समूह र तिलौराकोट साझेदारी लाई रु.२७ लाख ५१ हजार सहित रु.८० लाख ८७ हजारको ५० प्रतिशतको अनुदान रकम समूहले पेस गरेको बिलका आधारमा भुक्तानी दिएको छ। साझेदारी वन समूहहरूले काम गर्दा कटान, मुछान, पाइलिङ्ग, ढुवानी जस्ता कार्यहरू निर्माण व्यवसायीहरू एवं परामर्शदाताबाट गराएको छ। कटान मुछानको कार्यमा कानुनको परिपालना गरिनुपर्दछ।
२१. **नदीजन्य पदार्थ** - प्रदेश वन ऐन, २०७८ को दफा ८८(३) मा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको खोल्साखोल्सी व्यवस्थापनबाट सङ्कलित नदीजन्य पदार्थको वितरणको लागि लिइने शुल्क प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुने र त्यस्तो आय डिभिजन वन कार्यालय मार्फत प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। त्यस्तै मन्त्रालयबाट २०८०।११।२२ मा स्वीकृत वन क्षेत्र भित्रका खोलामा खोल्सी व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८० को दफा ११(१क) मा ऐनको उल्लिखित व्यवस्था भन्दा फरक हुने गरी समूहको वन क्षेत्रको हकमा पैदावारको बिक्रीबाट प्राप्त रकम मध्ये १० प्रतिशत रकम सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयले वन उपभोक्ता समूहको खातामा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। डिभिजन वन कार्यालय कपिलवस्तुले एक निर्माण व्यावसायीसँग रु.२१ लाख ३४ हजारमा साहारा सामुदायिक वन क्षेत्र भित्रका खोल्साखोल्सीबाट प्राप्त हुने २ लाख २५ हजार ७६० घनफिट नदीजन्य पदार्थ बिक्री वितरणको सम्झौता गरेको छ। प्राप्त भएको आय मध्ये १० प्रतिशत सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूहको खातामा दाखिला गरे पश्चात नदीजन्य पदार्थको सङ्कलन खर्च वापत पुनः २ लाख २५ हजार ७६० घनफिट प्रति घनफिट रु.६ का दरले रु.१३ लाख ५४ हजार भुक्तानी गरेको छ। कानुनको तोकेको भन्दा फरक नहुने गरी कार्यविधि तयार गरी सोको पालन गर्नु पर्दछ।
२२. **बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा १९ मा स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम लक्ष्यअनुरूप खर्च तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने, कार्यान्वयन गर्दा कार्ययोजना तयार गर्नुपर्ने, कार्यान्वयन नभएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृत जिम्मेवार हुने व्यवस्था छ। डिभिजन वन कार्यालय, कपिलवस्तुले १० कार्यक्रमको रु.१ करोड ११ लाख ५५ हजार, डिभिजन वन कार्यालय रोल्पाको ६५ कार्यक्रममा रु.१ करोड ४४ लाख ८९ हजार, डिभिजन

वन कार्यालय, दाङले ३५ कार्यक्रमको रु.६५ लाख २० हजारको कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छैन। बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

२३. **खोटो सङ्कलन** - प्रदेश वन नियमावली, २०७९ को नियम २७ मा राष्ट्रिय वनबाट वन पैदावार सङ्कलन गर्दा डिभिजन वन कार्यालयको स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम सङ्कलन गरी तोकिएको मूल्य भन्दा कम नहुने गरी बिक्री गर्ने व्यवस्था छ। खोटो सङ्कलन (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४ को दफा ५ मा खोटो दिगोरूपमा सङ्कलन गर्न सकिने परिमाण समेतलाई मध्य नजर गरी खोटो सङ्कलन गर्ने क्षेत्र निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। डिभिजन वन कार्यालय, गुल्मीले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको आधारमा यस वर्ष ३६ हजार ५२६ के.जी.को रु.४ लाख ३८ हजार र डिभिजन वन कार्यालय, प्युठानले ९ लाख ५७ हजार ५८६ के.जी बिक्रीबाट रु.१ करोड १५ लाख ४३ राजस्व आम्दानी गरेको छ। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार प्रति हेक्टर ५ वटा रुखहरू माउ रुख मानी बाँकी रुखबाट प्रति रुख औषत ४ के.जी.का दरले खोटो सङ्कलन गर्नु पर्नेमा सो अनुसार खोटो सङ्कलन भएको अभिलेख नराखी जम्मा यस वर्ष ९ लाख ९४ हजार ११२ के.जी सङ्कलन भएको छ। खोटो सङ्कलनमा कार्यालयले अनुगमन गरी खोटो तोकिएको परिमाणको मूल्याङ्कन गर्ने र खाली रहेको जमीनमा वृक्षारोपणको अनुगमन गरी प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्दछ।
२४. **जैविक मार्ग तथा वन संरक्षण व्यवस्थापन** - प्रदेशस्तरबाट सञ्चालन गरिने सङ्घीय सशर्त अनुदानका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ को बुदाँ नं. १.५ अन्तर्गत जैविक मार्ग तथा वन संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यक्रम अन्तर्गत राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्षण, संरक्षण क्षेत्र नजिकका संवेदनशील क्षेत्रलाई जैविक मार्ग तथा संरक्षित वन घोषणा गरी संरक्षणका कार्यलाई बढवा दिन डिभिजन वनको पञ्चवर्षीय योजनाले निर्दिष्ट गरेका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। डिभिजन वन कार्यालय प्युठानले जैविक मार्ग तथा वन संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन तथा गौमुखी क्षेत्रमा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रमका लागि यस वर्ष रु.२० लाख विनियोजन गरेकोमा कार्यविधिभन्दा फरक हुने गरी नौवाहिनी गौमुखी संरक्षित क्षेत्रको परिषद् बैठक खर्च, अनुगमन भ्रमण खर्च, दिहाल्ना भ्यू टावर निर्माण र संरक्षित क्षेत्रमा पर्ने गोडेचौर पर्यटकीय क्षेत्र संरक्षण तथा मन्दिर जिर्णोद्धार कार्यका समेतमा रु.१८ लाख ५७ हजार खर्च गरेको छ। वन्यजन्तुहरूको जैविक मार्ग संरक्षण एवं व्यवस्थापन, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणका लगायतका कार्यमा वनको पञ्चवर्षीय योजनाले निर्दिष्ट गरेका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ।
२५. **सट्टा भर्ना जग्गा तथा क्षतिपूर्ति** - वन नियमावली, २०७९ को नियम ९७ मा राष्ट्रिय वनको कुनै भाग प्रयोग गर्न स्वीकृति पाई विकास आयोजना सञ्चालन गर्ने क्रममा रुख बिरुवा हटाउँदा कुनै व्यक्ति, समूह वा स्थानीय समुदायको रुख बिरुवामा क्षति हुन गएमा क्षति भएको वन पैदावारको मूल्याङ्कन गरी हुन आउने रकम त्यस्तो आयोजनाले सम्बन्धित व्यक्ति, समूह वा स्थानीय समुदायलाई क्षतिपूर्ति बापत उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। वन तथा भु-संरक्षण विभाग र शुभश्री अग्नी सिमेन्ट उद्योग प्रा.लि.बीच भएको सम्झौताको उक्त कम्पनीले राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४ बमोजिम चुनदुङ्गा उत्खनन् योजनाले वन क्षेत्रमा स्थायी तवरले क्षति पुऱ्याए बापत ३.९३५ हेक्टर क्षेत्रफल जग्गा खरिद गरी सट्टाभर्ना स्वरूप उपलब्ध गराएकोमा उक्त जग्गामा खानी उत्खनन् सम्झौताको बुँदा ६ र ७ बमोजिम वृक्षारोपण तथा संरक्षणको कार्य

डिभिजन वन कार्यालय दाङबाट सञ्चालन गरी दिनका लागि आर्थिक वर्ष २०७६।७७ मा उल्लेखित सट्टाभर्ना स्वरूप दिएको ३.९३५ हेक्टर र दफा ७ अनुसारको ४.७४ हेक्टर गरी जम्मा ८.६८ हेक्टर जग्गामा वृक्षारोपण तथा संरक्षणका लागि तारवार तथा ५ वर्ष सम्म स्याहारसम्भार गर्न खर्च समेतको लागत अनुमान अनुसारको रु.९२ लाख ७५ हजार प्रदेश विविध खातामा दाखिला गर्न २०७९।१।७ मा कम्पनीलाई पत्राचार गरेकोमा दाखिला गरेको छैन। सम्झौता अनुसारको रकम दाखिला गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन तथा मूल्याङ्कन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक बजेटमा उल्लेख भएका विषयहरू कार्यान्वयन नभएको, वर्षान्तमा रकमान्तर गरेको, निकास उपलब्ध गराएकोमा स्थानीय तहबाट खर्चको विवरण नलिएको, सम्पत्तिको एकीकृत विवरण नराखेको, कार्यसञ्चालनस्तरका कार्य गरेको, वन डढलो नियन्त्रण व्यवस्थापन प्रभावकारी नभएको, काठ दाउरा सङ्कलन खर्च, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहत निकायको लेखापरीक्षणबाट रु.५ करोड ९ लाख ६ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.१८ लाख १४ हजार फर्स्यौट भई रु.४ करोड ९६ लाख ८१ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।

सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्य रहेका छन्:

- प्रदेशस्तरको खानेपानी, सरसफाइ, स्वच्छता तथा सेवा विस्तार,
- सर्वसाधारणलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता र पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता,
- प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन,
- प्रदेश भित्रको सहरी विकास योजना तर्जुमा, सहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन र मर्मत सम्भार,
- आवास तथा भवन सम्बन्धी योजनाहरूको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन,
- प्रदेशस्तरमा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेश भित्र उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्धन, प्रादेशिक सहरको विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- सुरक्षित बसोवास, जग्गा एकीकरण र बस्ती स्थानान्तरण,
- लोपोन्मुख सीमान्तकृत गरिब जेष्ठ नागरिक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन छन्।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका १९ निकायहरूको रु.५ अर्ब ३४ करोड १० लाख ८५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरोटी	अन्य कारोबार	जम्मा
४५७३१५९	२२२०८	७३२९३०	१२७८८	५३४१०८५

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट कार्यालयको यो वर्षको आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहाय बमोजिम छ:

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	१११९७८	१०२५९८	८३०७४	८०.९७
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	९६६	९६६	४५८	४७.४१
२२१०० सेवा महसुल	५६५४	५२०४	३९६२	७६.१३
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन र	१३६०३	१३७२३	११९२७	८६.९१
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	९२३०	९०३०	७८४२	८६.८४
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	४८३७५	४१३४३	३३२८३	८०.५०
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	५५६००	५५६५८	२४०७१	४३.२५
२२६०० अनुगमनमूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	६९२९	६८७१	५३४५	७७.७९
२२७०० विविध खर्च	२७२५	२७२५	२०७७	७६.२२
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	४२४०	४२४०	३१३७	७३.९९
जम्मा	२५९३००	२४२३५८	१७५१७६	७२.२८

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
पूँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	५१५००५५	५१५००५५	४३९७९८३	८५.४०
कुल जम्मा	५४०९३५५	५३९२४१३	४५७३१५९	८४.८१

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७२.२८ प्रतिशत, पूँजीगततर्फ ८५.४० प्रतिशत र समग्रमा ८४.८१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार तथा पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **आवधिक योजना** - प्रदेश सरकारको दोस्रो आवधिक योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) बमोजिम मन्त्रालयसँग सम्बद्ध सूचकको परिमाणात्मक लक्ष्य देहाय अनुसार रहेको छः

क्र.सं.	परिसूचकहरू	एकाइ	२०८०।८१ को अवस्था	२०८५।८६ को लक्ष्य
१	आधारभूत खानेपानी पहुँच पुगेका घर परिवार	प्रतिशत	९२.८	१००
२	मध्यम तथा उच्च स्तरको खानेपानी पुगेका घर परिवार	प्रतिशत	२.६	१५
३	शौचालयमा पहुँच भएका घर धुरी	प्रतिशत	९४.४	१००
४	सेफ्टी टैकीमा जोडिएको शौचालय	प्रतिशत	५८.६	७५
५	एकीकृत पूर्वाधार विकास भएका सहरहरू	सङ्ख्या	६	१२
६	वस्तीहरूमा एकीकृत पूर्वाधार विकास	सङ्ख्या	१००	१५०
७	नयाँ आवास(जनता आवास)	सङ्ख्या	७०१४	१२०००

(स्रोत : लुम्बिनी प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना)

आवधिक योजनामा समावेश गरेका कार्यक्रमहरू वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ।

५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५(२) मा सम्बन्धित मन्त्रालयले क्षेत्रगत नीति तथा आवधिक योजनाको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार विगत ३ आर्थिक वर्षको बजेटको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छ।

आर्थिक वर्ष	मध्यमकालीन बजेट प्रक्षेपण	वास्तविक बजेट	यथार्थ खर्च	बजेट प्रक्षेपण र यथार्थ खर्च बीचको फरक प्रतिशत
२०७९।८०	६९२२६००	७०३२४९२	५३४८७९८	२२.७४
२०८०।८१	७६०५९००	५९८९६३५	४६०५८७९	२२.६२
२०८१।८२	५४०९३५५	५३९२४९३	४५७३९५९	१५.४६

पहिलो वर्षमा प्रक्षेपणभन्दा बढी बजेट विनियोजन गरेको छ। मध्यमकालीन बजेट प्रक्षेपण र वार्षिक बजेट एवं खर्च बीच सन्तुलन कायम हुनुपर्दछ।

६. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - प्रदेश सरकारको २०८१।८२ को नीति तथा कार्यक्रममा समावेश एक घर-एक धारा, सुरक्षित खानेपानी सेवाको पहुँच वृद्धि गर्न गुणस्तरमा सुधार, भूमिगत पानीको सतह संरक्षण, जोखिममा रहेका बस्तीको स्थानान्तरण, स्थानीय तहको सहकार्यमा आवास, बाटो खानेपानी सहितको विकास कार्यक्रम, पहाडबाट तराइमा बढ्दो बसाइसराइ निरूत्साहन गर्न सहरी पूर्वाधार गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारी सहितको व्यवस्थित नमुना बस्ती विकास, पौराणिक महत्व बोकेका बस्तीको संरक्षण, नयाँ सहरको निर्माण एवम् सहरी पूर्वाधारको विकास जस्ता कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा गर्नुपर्दछ।
७. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकारको २०८१।८२ को बजेटमा प्रदेश भित्र दुर्गम, पिछडिएका तथा खानेपानीको सहज पहुँचबाट बञ्चित बस्तिहरूमा खानेपानी सेवा विस्तार गर्न खानेपानी क्षेत्र विशेष कार्यक्रम, प्रदेशका शहरोन्मुख क्षेत्र तथा स्थापित सहरको विकासका लागि छनोट गरिएका तिनाउ करिडोरको दायौँ, बायाँ १ हजार २०० मिटरको क्षेत्रफल कायम, कपिलवस्तुको तिलौराकोट र शिवपुर, प्यूठानको स्वर्गद्वारी, अर्घाखाँचीको मथुराबेशी बेलाहा र रुकुमकोटको गुरुयोजना तयार गरी जग्गा एकीकरण विधिबाट आधुनिक सुरक्षित र व्यवस्थित सहरको विकास गर्ने कार्यमा बजेट विनियोजन भए तापनि कार्यान्वयन भएको छैन। बजेटमा समावेश भएका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
८. **वित्तीय उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ४९(१) मा योजना छनोट, मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी, बजेट प्रस्ताव, सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण एवं व्यवस्थापन र बजेट समर्पण गर्ने गराउने तथा कार्यक्रमको अनुगमन गरी वित्तीय उत्तरदायित्व कायम गराउने कर्तव्य मन्त्रालयहरूको हकमा विभागीय मन्त्री वा राज्य मन्त्री र अन्य निकायको हकमा त्यस्तो निकायको प्रमुखको हुने, उपदफा (२) मा ऐन बमोजिमको लेखा राख्ने, खर्च गर्ने तथा बेरुजु फर्स्यौट गर्ने गराउने लगायतका वित्तीय उत्तरदायित्व वहन गर्ने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी अधिकृतको हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी उपदफा ३(१) मा उपदफा (२) बमोजिमको पदाधिकारीबाट वित्तीय उत्तरदायित्व वहन भए नभएको सम्बन्धमा विभागीय मन्त्री वा राज्यमन्त्री वा सम्बन्धित निकायको प्रमुखबाट अनुगमन गरिनुपर्दछ।
९. **रकमान्तर** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २० मा विनियोजन ऐनमा तोकिए बमोजिम रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालय र सो अन्तर्गतका कार्यालयहरूका लागि यो वर्ष रु.५ अर्ब ४० करोड ९३ लाख ५५ हजार सुरु बजेट विनियोजन भएकोमा रकमान्तरबाट रु.६९ करोड ५ लाख ९२ हजार थप गरेको छ भने रु.७०

करोड ७५ लाख ३४ हजार घटी गरी कुल खुद बजेट रु.५ अर्ब ३९ करोड २४ लाख १३ हजार अन्तिम बजेट कायम गरी कुल खर्च रु.४ अर्ब ५७ करोड ३१ लाख ५९ हजार अर्थात् बजेटको ८४.८१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

१०. **जनता आवास कार्यक्रम** - लुम्बिनी प्रदेश जनता आवास कार्यक्रम कार्यविधि, २०७५ बमोजिम लोपोन्मुख, अति सीमान्तकृत जाति तथा समुदायका विपन्न वर्गहरूलाई आवासको व्यवस्था गर्ने कार्यविधिको प्रस्तावना तथा दफा ३ मा व्यवस्था गरेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६।६७ देखि व्यवस्था भएको र बजेट तथा कार्यक्रमलाई नेपाल सरकारले कार्यान्वयन गर्दै आएकोमा २०७५।७६ देखि प्रदेश सरकारबाट कार्यान्वयन हुनेगरी सशर्त अनुदान मार्फत बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्था भए बमोजिम प्रदेशमा हस्तान्तरित ७ हजार ४१६ लक्षित वर्ग मध्ये मन्त्रालयको प्रगति विवरण अनुसार रु.२ अर्ब ९ करोड ७७ लाख लागतको ७ हजार ४३ यस वर्षसम्म भई ३७३ आवास बनाउन बाँकी देखिन्छ। क्रमागत र बनाउन बाँकी रहेका आवास निर्माण सम्पन्न गरी हस्तान्तरण भएका आवासहरू प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको विवरण सार्वजनिक हुनुपर्दछ।
११. **कन्टिन्जेन्सी खर्च** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को अनुसूची १ तथा अनुसूची १क मा कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्न सकिने सीमा तोकिएको छ। यो वर्ष ३० कार्यालयले रु.१४ करोड ६४ लाख ५७ हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेको छ। मन्त्रालय मातहतका १ प्रदेश राजधानी निर्माण आयोजना कार्यान्वयन एकाइ, १० खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय र ४ सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालयले कन्टिन्जेन्सी खर्च वापत यस वर्ष ज्यालामा रु.२ करोड ५८ लाख २२ हजार, मर्मत तथा इन्धनमा रु.१ करोड ३९ लाख ७७ हजार, कार्यालय सञ्चालन तथा अनुगमनमा रु.२ करोड ४६ लाख ८७ हजार र अन्य खर्चमा रु.१ करोड ६३ लाख ३५ हजार तथा १ सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय र २ खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयले शीर्षक नखुलाइ खर्च गरेको रु.१ करोड ३१ लाख ४९ हजार समेत यस वर्ष रु.९ करोड ३९ लाख ७० हजार कन्टिन्जेन्सी खर्च गरेको छ। कन्टिन्जेन्सीबाट भएको खर्च नापी किताबमा उल्लेख गर्नुपर्नेमा गरेको देखिएन। कन्टिन्जेन्सी खर्चलाई मितव्ययी एवं व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।
१२. **गुणस्तर व्यवस्थापन** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १११ र ठेक्का सम्झौता अनुसार गुणस्तर परीक्षण तथा नियन्त्रण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष भवन निर्माणको पुँजीगत खर्च रु.४ अर्ब ३९ करोड ७९ लाख ८३ हजार भएकोमा सिलवन्दी नमुनाको आधारमा गुणस्तर परीक्षण गर्नुपर्नेमा खुल्ला नमुनाको आधारमा परीक्षण गर्दा सम्बन्धित ठेक्कामा प्रयोग हुने निर्माण सामग्रीको नमुना यकिन गर्न सक्ने अवस्था छैन। निर्माण सामग्री उत्खनन गर्ने स्थल स्वीकृत गरी उत्खनन गरिएका निर्माण सामग्रीको गुणस्तर परीक्षण गरी प्रयोग गर्नुपर्नेमा त्यस प्रकारको स्वीकृति दिएको देखिएन। प्रयोग गरिएका सामग्रीहरूको स्पेसिफिकेसनमा तोकिए बमोजिमको सङ्ख्यामा गुणस्तर परीक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था पालना गरेको छैन। गुणस्तर आश्वस्तता योजना र स्पेसिफिकेसन अनुसार गुणस्तर परीक्षण तथा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

प्रदेश राजधानी निर्माण आयोजना कार्यान्वयन एकाइ

आयोजनाका लागि यो वर्ष चालु तर्फ रु.५ करोड ९७ लाख ३३ हजार र पुँजीगततर्फ रु.१ अर्ब ६० लाख समेत रु.१ अर्ब ६ करोड ५७ लाख ३३ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा चालुतर्फ रु.३ करोड ७ लाख २९ हजार र पुँजीगततर्फ रु.१ अर्ब ३४ लाख ८८ हजार समेत रु.१ अर्ब ३ करोड ४२ लाख १७ हजार (९७.०४ प्रतिशत) खर्च भएको छ।

१३. **भवन निर्माण** - प्रदेश मन्त्रालय भवनहरू निर्माण गर्न रु.३ अर्ब ४८ करोड १९ लाखमा ३६ महिनाभित्र सम्पन्न गर्नेगरी एक संयुक्त उपक्रमसँग २०७९।८।२८ मा सम्झौता गरी यस वर्ष रु.१ अर्ब ६० लाख समेत रु.२ अर्ब ४९ करोड ७५ लाख ५४ हजार भुक्तानी भएकोमा वित्तीय खर्च ७२.३३ प्रतिशत भएको छ। ठेक्का सम्झौताको ९५ प्रतिशत अवधि सकिदा २०८२ साल असारसम्मको अवधिमा भौतिक प्रगति ८९ प्रतिशत भएको देखिन्छ।

१३.१. प्रदेश सभाको भवन निर्माण गर्न रु.४७ करोड १७ लाख ६२ हजारमा २०८२।२।१५ भित्र सम्पन्न गर्नेगरी एक संयुक्त उपक्रमसँग २०८०।१।२९ मा सम्झौता गरी यस वर्षको अन्त्यसम्म रु.१५ करोड ११ लाख ३ हजार अर्थात् सम्झौताको ३२.०३ प्रतिशत खर्च भएको छ। भवन निर्माण कार्यको भौतिक प्रगति ४५ प्रतिशत रहेको र ठेक्का सम्झौताको म्याद समाप्त भए पश्चात थप भएको छैन।

ठेक्का सम्झौता अनुसार तोकिएको लागत तथा समयावधिमा वृद्धि नहुने गरी निर्माण कार्यसम्पन्न गर्नुपर्दछ।

१४. **पेस्की भुक्तानी** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३(६) सम्झौता बमोजिमको अवधिमा पेस्की फर्स्यौट हुन नसकेमा बैङ्क जमानतको रकम सम्बन्धित बैङ्कबाट प्राप्त गरी पेस्की फर्स्यौट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। प्रदेश सभाको भवन निर्माण सम्झौताको अवधि समाप्त भएकोले एक निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी गरेको रु.३ करोड ७९ लाख ४८ हजार पेस्की फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।

सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालयहरू

१५. **एकमुष्ट बजेट** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा १० मा सार्वजनिक निकायहरूले बजेट प्रस्ताव गर्दा सोही ऐनको दफा ५ बमोजिम प्रस्तावित योजना कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण खुलाइ आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तयार गर्नुपर्ने उल्लेख छ। यो वर्ष रु.१ करोड ५ लाख ८३ हजार एकमुष्ट बजेट विनियोजन गरी विभिन्न मितिमा आयोजनाहरूको ठेक्का व्यवस्थापन, आवास निर्माण/मर्मत, मातहतका निकायलाई निकासी दिएको छ। सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय रोलपाले विभिन्न ८ क्रमागत ठेक्का व्यवस्थापन गरी रु.६७ लाख ७३ हजार र आवास निर्माण/मर्मतमा रु.३० लाख ९२ हजार खर्च गरेको छ। योजनागत बजेट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।

१६. **पेस्की जमानत** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३ (६) मा निर्माण व्यवसायीले खरिद सम्झौता बमोजिमको काम त्यस्तो सम्झौतामा उल्लेखित समयावधि भित्र सम्पादन नगरेको कारण पेस्की फर्स्यौट हुन नसकेमा सार्वजनिक निकायले पेस्कीको बैङ्क जमानतको रकम सम्बन्धित

बैङ्कबाट प्राप्त गरी पेस्की फर्स्यौट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सहरी विकास तथा भवन कार्यालय, रूपन्देहीले मर्चवारी आर्दश मा.वि. निर्माणको लागि एक निर्माण व्यवसायीलाई पेस्की दिएकोमा रु.४० लाख पेस्की बाँकी रहेको र पेस्की जमानतको म्याद समेत समाप्त भएको छ। कानुन बमोजिम पेस्की फर्स्यौट गर्नु पर्दछ।

१७. **भुक्तानी दिन बाँकी** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ९(घ) मा बहुवर्षीय खरिद र विशेष परिस्थितिबाट सृजित दायित्वमध्ये आगामी वर्ष भुक्तानी गर्नुपर्ने बाँकी रकम समावेश गरेर बजेट बनाउने व्यवस्था छ। सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय, रूपन्देहीले रु.१ करोड ९ लाख ११ हजार रूपैया गत वर्षको दायित्व भुक्तानी बाँकिको विवरण प्रमाणित नगरी भुक्तानी दिएको छ। आगामी वर्षको बजेटलाई असर पर्ने गरी दायित्व सिर्जना गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गरिनु पर्दछ।
१८. **दोहोरो बजेट विनियोजन** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४१ मा सरकारी रकम खर्च गर्दा कुनै काम अनावश्यक रूपमा दोहोरो नपर्ने गरी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय, रोल्पामा कर्मचारी सूचना केन्द्रको भवन निर्माण कार्यको लागि क्रमशः रु.९ लाख ६२ हजार र रु.१० लाख छुट्टा-छुट्टै कार्यक्रममा दोहोरो बजेट विनियोजन भएकोमा दुई वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी रु.१४ लाख २२ हजार खर्च गरेको छ। बजेट विनियोजन गर्दा दोहोरो नपर्ने गरी विनियोजन गरिनु पर्दछ।
१९. **परामर्श सेवा** - सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय रूपन्देहीले पश्चिम नवलपरासी र कपिलवस्तुमा नमुना बस्ति/सम्पदा बस्ती पहिचानको लागि विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गराइ परामर्शदातालाई रु.३९ लाख ६७ हजार भुक्तानी गरेको छ। विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन अनुसार कपिलवस्तु जिल्लामा रु.५ करोड ६८ लाख र नवलपरासीमा रु.६८ करोड २६ लाख लागत लाग्ने अनुमान भएकोमा नवलपरासीमा यस वर्ष सो कार्यको लागि रु.१ करोड ६० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा कपिलवस्तुमा बजेट विनियोजन भएको छैन। बजेट विनियोजन गरी विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ।
२०. **मूल्य समायोजन** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५५ मा खरिद सम्झौता गर्दा मूल्य समायोजन दिन सकिने तथा नियमावली, २०६४ को नियम ११९ को उपनियम २(ख) बमोजिम सम्पन्न भएको काममा लागेको श्रम, सामग्री र उपकरणको मात्र मूल्य समायोजन हुने गरी मूल्य समायोजनको सुत्र निर्धारण गर्नुपर्ने र सो बेहोरा खरिद सम्झौतामा उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस सम्बन्धमा देखिएका बेहोरा देहाय अनुसार छन् :
- २०.१. सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय, दाङले ट्रमा सेन्टर भवन निर्माणका लागि एक निर्माण व्यवसायीलाई छैठौँ देखि दशौँ रनिङ बीलसम्म मूल्य समायोजन रु.९२ लाख १५ हजार भुक्तानी दिनुपर्नेमा फरक फ्याक्टर प्रयोग गरी रु.९७ लाख २ हजार भुक्तानी दिएकोले रु.५ लाख ४९ हजार(मू.अ.कर सहित) असुल गर्नुपर्दछ।
- २०.२. सहरी विकास तथा भवन निर्माण कार्यालय, दाङले प्राविधिक शिक्षालय भवन निर्माण, रूकुमपूर्वको लागि एक निर्माण व्यवसायीलाई ४ वटा रनिङ बिलको मूल्य समायोजन वापत रु.३७ लाख ४ हजार

भुक्तानी गर्नुपर्नेमा फरक फ्याक्टर प्रयोग गरी रु.४० लाख २८ हजार भुक्तानी गरेको छ। कार्यालयले अन्तिम बिल भुक्तानी गर्दा बढी भुक्तानी भएको मूल्य अभिवृद्धि कर सहित रु.३ लाख ६५ हजार कट्टा गर्नुपर्नेमा रु.१ लाख २५ हजार मात्र कट्टा गरी भुक्तानी गरेकोले बढी भुक्तानी गरेको रु.२ लाख ४० हजार असुल गर्नुपर्दछ।

खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरू

२१. **पाइप तथा फिटिङ्ग** - पाइप र फिटिङ्ग खरिद गर्दा विगतको मौज्दातलाई ध्यान दिई खानेपानी योजनाको लागि चाहिने परिमाणमा खरिद गर्ने र खर्च गरेपछि नापी किताबमा चढाउनु पर्दछ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरू दाङ, गुल्मी, कपिलवस्तु, पाल्पा र प्युठान सहित ५ कार्यालयले रु.१४ करोड ३५ लाख ३४ हजार मूल्यका विभिन्न साइजका पाइप तथा फिटिङ्ग मौज्दात रहने गरी आर्थिक वर्षको अन्त्यमा खरिद गरेको छ। मौज्दात समेत विचार गरी सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को दफा ३(क) बमोजिम खरिद आवश्यकता पहिचान गरी खरिद गर्नुपर्दछ।
२२. **पाइप जडान** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३(१) को खण्ड (ख) मा नापजाँच पश्चात नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनका आधारमा भुक्तानी दिन मिल्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालय मातहतका १२ खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरूले विभिन्न खानेपानी आयोजनाका लागि जिन्सी खातामा खर्च लेखेका पाइपको परिमाण भन्दा नापी किताबमा रु.५ करोड ६२ लाख २७ हजार मूल्यका पाइप घटी जडान भएको छ। जिन्सी खाताबाट खर्च लेखिएका पाइप तथा फिटिङ्ग सम्बन्धित योजनामा जडान भएको सुनिश्चित हुनुपर्दछ।
२३. **सोझै खरिद** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी टुक्रा गरी खरिद कार्य गर्न नहुने र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ मा रु.१० लाखसम्मको खरिद सोझै गर्न सकिने र सोभन्दा बढीको खरिद सिलबन्दी दरभाउपत्र वा बोलपत्रको माध्यमबाट गर्नुपर्ने उल्लेख छ। मन्त्रालय अन्तर्गतका १२ खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालयहरूले १४० सङ्ख्यामा रु.१२ करोड ६९ लाख २२ हजारको पाइप तथा फिटिङ्ग प्रतिस्पर्धा बेगर टुक्रा पारी सोझै खरिद गरेको छ। खरिद कानुनको पालना गर्नु पर्दछ।
२४. **उपभोक्ता समितिद्वारा निर्माण व्यवसायीको प्रयोग** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(१०) अनुसार उपभोक्ता समितिले लिएको कार्य निर्माण व्यवसायीबाट गराउन नहुने उल्लेख छ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, गुल्मीले २ उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गरेकोमा निर्माण व्यवसायीबाट खरिद तथा निर्माण कार्य गराइ रु.५ लाख ९२ हजार, खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, बाँकेले डिप बोरिङ्ग तथा विद्युतीकरण कार्य उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गरेकोमा निर्माण व्यवसायीबाट खरिद तथा निर्माण कार्य गराइ रु.११ लाख २१ हजार भुक्तानी गरेको छ। उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता भएको काम निर्माण व्यवसायीबाट गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
२५. **विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ मा सार्वजनिक निकायले कुनै व्यक्ति, फर्म वा संस्थाबाट परामर्श सेवा खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था छ। परामर्शदाताबाट तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गरी त्यसमा खर्च गरिएको रकमको सदुपयोग गर्नुपर्दछ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय पाल्पा, प्युठान, वर्दिया र रूकुम

- पूर्वले ३२ खानेपानी आयोजनाहरूको लागि रु.८५ लाख ८३ हजारको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गराइ परामर्शदातालाई भुक्तानी गरेको छ। मागमा आधारित कार्यान्वयनयोग्य आयोजनामा बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ।
२६. **भुक्तानी दिन बाँकी** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ९(घ) मा बहुवर्षीय खरिद र विशेष परिस्थितिबाट सृजित दायित्वमध्ये आगामी वर्ष भुक्तानी गर्नुपर्ने बाँकी रकम समावेश गरेर बजेट तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, रुपन्देहीले रु.१ करोड १४ लाख २३ हजार रूपैयाँ गत वर्षको दायित्व भुक्तानी बाँकीको विवरण प्रमाणित नगरी भुक्तानी दिएको छ। आगामी वर्षको बजेटलाई असर पर्ने गरी दायित्व सिर्जना गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नु पर्दछ।
२७. **उपभोक्ता समितिको योगदान** - सहकार्यको अवधारणा अनुसार प्रदेश सरकार र उपभोक्ता समितिबीच मिति २०८२।३।१५ मा सम्पन्न सम्झौतामा कुल लागतको ७० प्रतिशत प्रदेश सरकारले तथा ३० प्रतिशत उपभोक्ता समितिले बेहोर्ने व्यवस्था गरिएको छ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय दाङले लागत अनुमान रु.५१ लाख ४१ हजारको रालवाड धनचौर लिफ्टको लागि विद्युतीकरण, पाइपलाइन, पम्पहाउस तथा पाइप वितरण कार्यको लागि प्रदेश सरकारले रु.३५ लाख ३५ हजार र उपभोक्ता समितिले रु.१६ लाख ५ हजार बेहोर्ने गरी २०८१।४।१३ मा सम्झौता गरेको छ। प्रथम तथा अन्तिम विल वापत रु.३७ लाख ४१ हजार भुक्तानी गरेकोमा प्रदेश सरकारको स्रोतबाट मात्र भुक्तानी भएकोले आनुपातिक रूपमा समितिले व्यहोर्नु पर्ने रु.११ लाख २० हजार उपभोक्ता समितिबाट असुल गर्नु गराउनुपर्दछ।
२८. **न्यून बजेट विनियोजन** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा १० को उपदफा १(ग) अनुसार सम्भाव्यता अध्ययन भई स्वीकृत भइसकेका तथा क्रमागत रूपमा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनामा आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय प्यूठानको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत ५१ भवन, सडक, ढल लगायतका निर्माण कार्यक्रममा प्रति क्रियाकलाप रु.१ हजार बजेट विनियोजन गरेको छ। कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरी बजेट व्यावस्थापन गर्नु पर्दछ।
२९. **उपभोक्ता समितिबाट खरिद** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ४४ तथा नियमावलीको नियम ९७ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई सहभागी गराइ रोजगारी सिर्जना जस्ता कार्य उपभोक्ता समितिबाट गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ। खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय अर्धाखाँचीले खानेपानीको लागि चाहिने पाइप, फिटिङ्ग, विद्युतीकरणका लागि चाहिने विद्युतीय सामान २० वटा उपभोक्ता समिति मार्फत खरिद गरी रु.८१ लाख ७३ हजार भुक्तानी गरेको छ। उपभोक्ता समितिबाट श्रममुलक कार्य बाहेक खरिद कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वर्षान्तमा रकमान्तर गरेको, सोझै खरिद गरेको, पाइप तथा फिटिङ्गसस मौज्जात रहने गरी खरिद गरेको, निर्माणमा ढिलाइ, पेस्की जमानत प्राप्ति, उपभोक्ता समितिबाट खरिद, उपभोक्ताको

योगदान, योजनाहरू अधुरा रहेको, गुणस्तर व्यवस्थापन लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।

- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय मातहतका १९ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु.१४ करोड ९७ लाख ६९ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.८६ लाख ३० हजार फर्स्यौट भई रु.१४ करोड ११ लाख ३९ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। बेरुजु मध्ये रु.४८ लाख ३६ हजार पेस्की बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण अनुसूची-९ मा संलग्न छ।

सामाजिक विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको देहायका प्रमुख कार्यहरूको योजना तर्जुमा, समन्वय, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, नियमन र प्रतिवेदनसम्बन्धी कार्यहरू पर्दछन्:

- प्रदेशस्तरमा विश्वविद्यालय, उच्च शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा सम्बन्धी नीति निर्माण, नियमन र पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्रीको उत्पादन र वितरण गर्ने,
- विद्यालय तहका शिक्षकहरूको सेवा सर्त, योग्यता र क्षमताको मापदण्ड निर्धारण गर्ने र माध्यमिक तहको परीक्षा व्यवस्थापन गर्ने,
- विज्ञान तथा प्रविधिको आविष्कार, अनुसन्धान, विस्तार, विज्ञान संग्रहालय तथा प्लानेटेरियमको स्थापना र युवा वैज्ञानिक जनशक्तिलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- प्रदेशका लागि आवश्यक पर्ने मानव संसाधनको प्रक्षेपण गर्ने र सोही अनुरूप शैक्षिक योजनाहरू निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने,
- युवा सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने, खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्ने र राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक स्तरका खेलकुद प्रतियोगिताहरूको आयोजना र समन्वय गर्ने।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहका समेत १० निकायको निम्नानुसार रु.२ अर्ब २७ करोड ७६ लाख ३८ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व तथा अन्य आय	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
१९६४०८९	६६२६५	६१६५४	१८५६३०	२२७७६३८

मन्त्रालय मातहत १ समिति तथा संस्थाको रु.१९ करोड ४९ लाख ७४ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वितीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छ:

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
	चालु खर्च				
१	२११०० पारिश्रमिक/सुविधा	३६०१३६	३४२२९९	२४५८२७	७१.८२
२	२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	६१०	४९६	२४२	४८.७९
३	२२१०० सेवा महसुल	७०७६	६१११	४१०७	६७.२१
४	२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	२४३४७	२१०५३	१४०८३	६६.८९
५	२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	५७८०१	५५८७१	५१७९२	९२.७०
६	२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	५९६५२	५८४०३	४६९४०	८०.३७
७	२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	५७७८८०	५६७४३१	३५६९४०	६२.९०
८	२२६०० अनुगमन मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१४४८८	१२६११	१०८९४	८६.३८

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
९	२२७०० विविध खर्च	३६१८	३३१३	१६५८	५०.०५
१०	२५३०० अन्य सहायता	५०६९१४	४५४६५३	३२४५२६	७१.३८
११	२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	१८०९४०	१२३३५०	८९५५४	७२.६०
१२	२७२०० सामाजिक सहायता	६१०००	६१०००	५९४५१	९७.४६
१३	२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	८२४६	७७४६	६६१२	८५.३६
जम्मा		१८६२७०८	१७१४३३७	१२१२६२६	७०.७३
	पूँजीगत खर्च	११६२०२५	११६३३६९	७५१४६३	६४.५९
१	३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	११६२०२५	११६३३६९	७५१४६३	६४.५९
कुल जम्मा		३०२४७३३	२८७७७०६	१९६४०८९	६८.२५

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७०.७३ प्रतिशत, पूँजीगततर्फ ६४.५९ प्रतिशत र समग्रमा ६८.२५ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखी पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **आवधिक योजना** - प्रदेशले “कृषि, उद्योग, पर्यटन र पूर्वाधार-समृद्ध लुम्बिनीका मुख्य आधार” मुख्य नारा सहित दोस्रो आवधिक योजना (आर्थिक वर्ष २०८१।०८२-२०८५।०८६) कार्यान्वयनमा रहेको छ। उक्त योजनामा यस मन्त्रालयसँग सम्बन्धित शिक्षा क्षेत्र विकासका लागि सुसंस्कृत, शिक्षित र प्रतिस्पर्धी मानव पूँजीको विकास गर्ने लक्ष्यसहित गुणस्तरीय शिक्षा: दक्ष मानव पूँजीसहितको प्रदेश निर्माण गर्ने दीर्घकालीन सोच राखेको देखिन्छ। योजनामा समावेश दीर्घकालीन सोच प्राप्त गर्नको लागि निम्नबमोजिमको परिमाणात्मक लक्ष्य तय गरेको छ।

क्र.सं.	परिसूचकहरू	एकाइ	२०८०।८१ को अवस्था	२०८५।८६ को लक्ष्य
१	शिक्षा क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	१०.५	११
२	प्राविधिक विषयमा कक्षा ९-१२ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	सङ्ख्या हजारमा	२३	३५
३	साक्षरता दर (१५-५९ वर्ष)	प्रतिशत	७८.०८	९८
४	उच्च शिक्षामा प्राविधिक धारको विद्यार्थी अनुपात	प्रतिशत	१७.३	२०
५	नमुना विद्यालय	सङ्ख्या	२४	४८
६	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम	सङ्ख्या	५००	२०००

यस आर्थिक वर्षमा सामाजिक विकास मन्त्रालयबाट कार्यान्वयन हुने गरी रु.२ अर्ब ८७ करोड ७७ लाख ६ हजार बजेट विनियोजन ६८.२५ प्रतिशत रु.१ अर्ब ९६ करोड ४० लाख ८९ हजार खर्च भएको छ। आवधिक योजनाले लिएका गुणात्मक तथा परिमाणात्मक सूचक अन्तर्गत यस वर्ष भएका सुधार तथा प्रगति अवस्था सम्बन्धमा प्रतिवेदन भएको पाइएन। वार्षिक रूपमा निर्धारण भएका गुणात्मक तथा परिमाणात्मक सूचकको सुधार तथा प्रगतिको प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ।

५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५ अनुसार सम्बन्धित मन्त्रालयले क्षेत्रगत नीति तथा आवधिक योजनाको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालयले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा क्षेत्रगत नीति तथा आवधिक योजनाको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी सोको कार्यान्वयन अवस्थाको प्रतिवेदन तयार गरेको देखिएन। ऐनको व्यवस्था अनुसार मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी सोको कार्यान्वयन अवस्थाको सम्बन्धमा प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ।
६. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट** - प्रदेश सरकारको यो वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेट वक्तव्यमा समावेश भौतिक पूर्वाधार निर्माण, पेशागत विकासका लागि मागमा आधारित तालिम, सुचना केन्द्र स्थापना, लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालय सञ्चालन, अटिजम विद्यालय व्यवस्थापन, दश वर्षे रणनीति कार्यान्वयन, प्रोटेक्सन क्लस्टरको क्षमताविकास लगायतका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने बेहोरा समावेश भएको छ। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश प्रदेश प्रमुख शैक्षिक सुधार कार्यक्रममा बजेट विनियोजन नभएको र बजेट वक्तव्यमा समावेश बहुआयमिक अनुसन्धान केन्द्र स्थापना, औद्योगिक क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारहरूको शिशु हेरचाहका लागि शिशु स्याहार केन्द्रको सम्भाव्यता अध्ययन, महिला उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम, दलित, महिला, आदिवासी जनजाती लगायत लैङ्गिक अल्पसंख्यक, अति विपन्न नागरिकको आत्मरक्षा र आयआर्जनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम लगायत कार्यान्वयन भएको पाइएन। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमलाई वार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।
७. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१ (३) मा प्रदेश विनियोजन ऐनमा समावेश भएको कुनै रकम र सो रकमबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र मन्त्रालयमा समर्पण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। मन्त्रालय मातहत विनियोजन भएको पुँजीगततर्फ रु.१ अर्ब १६ करोड ३३ लाख ६९ हजारमध्ये ६४.५९ प्रतिशत रु.७५ करोड १४ लाख ६३ हजार खर्च भई रु.४१ करोड १९ लाख ६ हजार बजेट बाँकी रहेको र समग्रमा रु.२ अर्ब ८७ करोड ७७ लाख ६ हजार बजेट विनियोजन ६८.२५ प्रतिशत रु.१ अर्ब ९६ करोड ४० लाख ८९ हजार खर्च भई रु.९१ करोड ३६ लाख १७ हजार बजेट बाँकी रहेको छ। मन्त्रालयले मातहतका कार्यालयबाट विद्यालयसँग सम्बन्धित भौतिक निर्माण, मर्मत लगायतका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न नसकेको अवस्थामा ऐनको व्यवस्था

अनुसार दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने अवस्थामा बजेट समर्पण गरेको छैन। मन्त्रालयले बजेट खर्च हुन नसक्ने अवस्थामा समयमा समर्पण गर्नुपर्दछ।

८. **रकमान्तर** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५(१) अनुसार कुनै अनुदान सङ्केतमा बचत हुने र कुनै अनुदान सङ्केतमा अपुग हुने देखिएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्केतबाट अपुग हुने अनुदान सङ्केतमा रकमान्तर गर्न सक्ने उल्लेख छ। मन्त्रालयले सुरु बजेट रु.३ अर्ब २ करोड ४७ लाख ३३ हजारमा असार महिनामा रु.५६ लाख १२ हजार थप घट समेत कुल रु.४१ करोड ४४ लाख ३० हजार थप र रु.५६ करोड १४ लाख ५८ हजार घट गरेर रु.२ अर्ब ८७ करोड ७७ लाख ५ हजार अन्तिम बजेट कायम गरेको छ। मन्त्रालयले विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि गरी वर्षान्तमा रकमान्तर गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

(रु.हजारमा)

विवरण	सुरु बजेट	कुल रकमान्तर		कायम बजेट	रकमान्तर असार महिना	
		थप	घट		थप	घट
चालु	१८६२७०८	२२५८४४	३७४२१६	१७१४३३६	११६२	५६१२
पूँजीगत	११६२०२५	१८८५८६	१८७२४२	११६३३६९	४४५०	०
जम्मा	३०२४७३३	४१४४३०	५६१४५८	२८७७७०५	५६१२	५६१२

९. **शैक्षिक विकास तथा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम** - शैक्षिक विकास तथा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रमतर्फ सुरु विनियोजन रु.१ अर्ब २४ करोड १७ लाख १५ हजार रहेकोमा थपघट भई अन्तिम बजेट रु.१ अर्ब २३ करोड ३७ लाख कायम भई रु.८८ करोड ४१ लाख ११ हजार (७२.६० प्रतिशत) खर्च भएको छ। मन्त्रालय तथा मातहतका कार्यालयबाट प्रदेशका सामुदायिक विद्यालयहरूमा भवन, पर्खाल, गेट, मर्मतसम्भार, सूचना र सञ्चार प्रविधि, पूर्वाधार निर्माण लगायतको लागि निर्धारण भएका ७१४ योजना मध्ये रु.६६ करोड ५४ लाख ६६ हजार विनियोजन भएका कार्यक्रममा रु.२० लाख भन्दा साना ६४७ (९०.६२ प्रतिशत) योजना रहेको छ। साना योजनाहरू सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट समानान्तर रूपमा कार्यान्वयन हुँदा खर्चमा दोहोरोपना आउने, सञ्चालन खर्च बढ्ने कारणले विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माणमा तीनै तहको समन्वय गरी व्यवस्थित पूर्वाधार निर्माण र मितव्ययिता सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

१०. **छात्रवृत्ति कार्यक्रम** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(१३) मा माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने तथा निशुल्क शिक्षा, विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापनको कार्य सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको हुने व्यवस्था छ। सङ्घीय सरकारको कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०८१।०८२ को क्रियाकलाप नं. ७.२.१.१ मा सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीका लागि आवासीय छात्रवृत्ति अन्तर्गत कक्षा ११ र १२ मा अध्ययन गर्ने मुक्त कमलहरीलाई प्रति विद्यार्थी वार्षिक रु.५० हजारका दरले उपलब्ध गराउने तथा क्रियाकलाप नं. २.७.१३.३०५ मा विपन्न लक्षित छात्रवृत्तिका लागि छनोट भएका कक्षा ६ देखि १२ सम्मका विद्यार्थीका लागि छात्रवृत्ति रकम स्थानीय तह मार्फत उपलब्ध गराइ वितरण हुने उल्लेख छ। शिक्षा तथा सामाजिक विकास निर्देशनालयले प्रदेशका ६१ विद्यालयमा कक्षा ११ र १२ मा सामुदायिक विद्यालयमा विज्ञान विषयमा अध्ययनरत ३ हजार ६७ विद्यार्थीलाई रु.२ करोड र १८३ विद्यालयमा कक्षा ११ र १२ मा सामुदायिक विद्यालयमा विज्ञान विषयमा अध्ययनरत मुक्त कमैया,

कमलहरी, मुस्लिम र दलित २ हजार २९९ छात्रा विद्यार्थीलाई रु.१ करोड ५० लाख समेत रु.३ करोड ५० लाख वितरण गरेको छ। सङ्घीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहका कार्यक्रमबीच दोहोरो नपर्ने गरी स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय तहसँगको समन्वय र सहकार्यमा सञ्चालन तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय

११. **मन्त्रालय विभाजन** - नेपालको संविधानको धारा १६८(९) मा प्रदेश सभाका कुल सदस्य सङ्ख्याको २० प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी प्रदेश मन्त्रिपरिषद्को गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। अधिकार सम्पन्न सङ्घीय प्रशासनिक पुनःसंरचना समितिको प्रतिवेदन, २०७४ ले सबै प्रदेशहरूमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सहित प्रदेश मन्त्रालयको सङ्ख्या ७ रहने गरी सिफारिस गरेको देखिन्छ। लुम्बिनी प्रदेश (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७९ अनुसार १२ मन्त्रालय रहेको देखिन्छ। लुम्बिनी प्रदेश (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार प्रथम पटक २०७८।५।१८ मा कानून, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयको स्थापना भएकोमा २०७९।१०।२७ मा मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबाट सामाजिक विकास मन्त्रालयमा गाभिएको थियो। २०८१।१।१२ मा पुनः महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय स्थापना भएकोमा २०८१।७।५ मा पुनः सामाजिक विकास मन्त्रालयमा नै गाभिएको देखिन्छ। मन्त्रालय फेरबदलले प्रदेश सरकारको प्रशासनिक खर्च लगायतको व्ययभार बढेको, नीति, बजेट तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा समन्वय नभएको, खर्च लेखाङ्कन, एवं वित्तीय विवरण तयारी, भौतिक पूर्वाधार व्यवस्थापन र कर्मचारी व्यवस्थापनमा थप समय लागेको, जवाफदेहिता एवं उत्तरदायित्व बहनमा समेत असर पर्ने जस्ता समस्याहरू हुने हुँदा यसमा सुधार गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वय, नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, रकमान्तर गरेको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतसमेका निकायको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजु रकमको विवरण देहायअनुसार छः
 - यो वर्ष सरकारी १० निकायमा रु.१ करोड ५ लाख ६४ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.७ लाख २५ हजार फस्यौट भई रु.९८ लाख ३९ हजार बाँकी रहेको छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।
 - यो वर्ष समिति र अन्य संस्थातर्फ १ निकायको रु.१ लाख ५१ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात् रु.१६ हजार फस्यौट भई रु.१ लाख ३५ हजार बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विस्तृत विवरण **अनुसूची-१०** मा संलग्न छ।

स्वास्थ्य मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ बमोजिम मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रमा देहाय अनुसारका कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, नियमन, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्य रहेका छन्:

- स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी,
- प्रर्वद्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक तथा पुर्नस्थापनात्मक स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर निर्धारण, स्वास्थ्य क्षेत्रको मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम औषधीजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सम्बन्धी,
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य संस्था तथा प्रयोगशालाको सञ्चालन, अनुमति, स्वास्थ्य विमा लगायतका सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन,
- औषधीको निगरानी, उचित प्रयोग र सुक्ष्म जीव निरोधक, प्रतिरोध न्यूनीकरण, खोप र परिवार नियोजन,
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा सूचना प्रणाली,
- प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी, व्यवस्थापन, सरुवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम,
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा आपत्कालीन अवस्था, विपद् र महामारी व्यवस्थापन, आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह,
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन,
- वैकल्पिक तथा अन्य प्रचलित परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा सम्बन्धी,
- जनसङ्ख्या बसाईसराइ सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना प्रणालीको स्थापना र सञ्चालन, क्षमता अभिवृद्धि र राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको सम्पर्क।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालय र मातहतका २८ निकायहरूको रु.५ अर्ब ८६ करोड ५९ लाख २६ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरोटी	अन्य कारोबार	जम्मा
४८८६०३५	३५९९१	१५०५९५	७९३३०५	५८६५९२६

मन्त्रालय मातहत १६ समिति तथा संस्थाको रु.४ अर्ब ६ करोड १८ लाख ८८ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयको बजेट र शीर्षकगत खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छ:

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
	चालु खर्च				
१	२११०० पारिश्रमिक र सुविधा	९४६५१४	९५२७७२	७५८७४०	७९.६३
२	२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	५७५९	५६८९	३५२९	६२.०३
३	२२१०० सेवा महसुल	३९९९६	४३५२२	३७०५४	८५.१३

क्र.सं.	खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
४	२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	४४२५९	४८६३६	३९३९२	८०.९९
५	२२३०० कार्यालय सामान र सेवा	२८१३८	२९२०५	२६६५९	९९.२८
६	२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	३८६५१५	४०३४५०	३३११११	८२.०६
७	२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	१५४२०२६	१६५३९०६	१२७२००७	७६.९०
८	२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१२४१८	१३३७८	९९२४	७४.१८
९	२२७०० विविध खर्च	५१२०	५२७०	४२३२	८०.३०
१०	२७२०० सामाजिक सहायता	१६१६००	८३८००	७९७०९	९५.११
११	२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	८५२४	८८२४	७११०	८०.५७
जम्मा		३१८०८६९	३२४८४५२	२५६९४६७	७९.०९
पुँजीगत खर्च					
१	३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	२५७४९००	२६०७३१७	२३१६५६८	८८.८५
कुल जम्मा		५७५५७६९	५८५५७६९	४८८६०३५	८३.४३

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ७९.०९, पुँजीगततर्फ ८८.८५ र समग्रमा ८३.४३ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखापरीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **आवधिक योजना** - प्रदेश सरकारको दोस्रो आवधिक योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) ले मन्त्रालयसँग सम्बन्धित क्षेत्रमा लिएका लक्ष्यहरूको सूचकको परिमाणात्मक उपलब्धि देहाय अनुसार छः

क्र.सं.	परिसूचक	एकाइ	आधार वर्ष २०८०।८१	२०८१।८२ को प्रगति
१	बालमृत्युदर (पाँच वर्ष मुनिका प्रति हजार जीवित जन्ममा)	सङ्ख्या	४१	२९
२	१५ महिना भित्रका पूर्ण खोप प्राप्त बालबालिका	प्रतिशत	८४	९८
३	स्वास्थ्य विमा भएको व्यक्ति	प्रतिशत	२३	१३
४	पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूमा ख्याउटेपन (उचाई अनुसारको तौल)	वर्ष	१६	६.८
५	पोषणमैत्री घोषणा गरिएको स्थानीय तह	प्रतिशत	५	०

प्राप्त आवधिक योजना प्रगति समीक्षा विवरणअनुसार औसत आयु, मातृ मृत्युदर, कुल स्वास्थ्य खर्चमा व्यक्तिगत तहमा हुने खर्च (प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष) परिसूचकमा आ.व. २०८०।८१ को

- तुलनामा सुधार भएको देखिदैन। यस वर्ष पोषणमैत्री घोषणा गरिएको स्थानीय तह शून्य रहेको छ भने स्वास्थ्य बिमा गरेका व्यक्ति अघिल्लो वर्ष २३ प्रतिशत रहेकोमा यस वर्ष १३ प्रतिशतमा झरेको देखिन्छ। पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकामा रहेको रक्तअल्पताको स्थिति र प्रजनन उमेर (१५-४९ वर्ष) का महिलाहरूमा हुने अधिक तौल/मोटोपनको दर परिसूचकहरूमा यस वर्ष मूल्याङ्कन गरेको छैन। आवधिक योजनाले तय गरेका रणनीतिहरू वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।
५. **मध्यमकालीन खर्च संरचना** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ५(२) मा सम्बन्धित मन्त्रालयले क्षेत्रगत नीति तथा आवधिक योजनाको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहितको मन्त्रालयगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी योजना आयोग र आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरेको देखिएन। कानुन बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी बजेट निर्माण गर्नुपर्दछ।
६. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - प्रदेश सरकारको २०८१।८२ को नीति तथा कार्यक्रममा "जनउत्तरदायी स्वास्थ्य प्रणाली र इमानदारिता, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा हाम्रो प्रतिबद्धता" भन्ने नाराका साथ स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता गर्ने उद्देश्य राखिएको थियो। यस अन्तर्गत सङ्घीय स्वास्थ्य मन्त्रालयसँगको समन्वयमा मेडिकल कलेजहरूले दुर्गममा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्नुपर्ने, एकीकृत स्वास्थ्य सूचना प्रणालीको स्थापना, बाँकेमा २५ शय्याको प्रसूति गृह निर्माण, प्रादेशिक रक्तसञ्चार केन्द्र र स्वास्थ्य आकस्मिक कोषको स्थापना जस्ता महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरू र सामुदायिक विद्यालयमा विद्यालय नर्स परिचालन, जितपुर र बाँसगढीमा ट्रमा केयर सेवा विस्तार तथा कोहलपुरमा प्रदेशस्तरको अस्पताल निर्माणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन लगायतका नीतिहरूको कार्यान्वयन भएको देखिएन। नीति तथा कार्यक्रमलाई बजेटमा ठोस रूपमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
७. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख गरिएका सी.टी.एस तालिम, आरआरटी परिचालन तथा महामारी नियन्त्रण, आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरूको वार्षिक समीक्षा, औषधी, भ्याक्सिन तथा भ्याक्सिनजन्य सामग्री, साधन रिप्याकिङ तथा ढुवानी, गंगापुर स्वास्थ्य चौकी ल्याब सेवा विस्तार, गाँउघर क्लिनिक भवन निर्माण, थारु समुदायमा निःशुल्क स्क्रिनिङ तथा पब्लिक प्राइभेट पार्टनरसीप कार्यक्रम, दुर्गम तथा अपायक क्षेत्रका गर्भवती महिलाहरूलाई निःशुल्क हवाई उद्धार, नसर्ने रोग तथा सुत्केरीका लागि स्वदेशी पोषण सामग्री वितरण कार्यक्रम, नेपालगंज स्वास्थ्य चौकीमा आवश्यक सामग्री व्यवस्थापन, बेलझुण्डी आयुर्वेद शिक्षण अस्पताललाई सहयोग, सेवा प्रवेश अभिमुखिकरण, माडीचौर स्वास्थ्य आमा समूह, सहरी स्वास्थ्य प्रवर्धन केन्द्रको स्तरोन्नती तथा उपकरण खरिद सहयोग, समुदायस्तरमा कुपोषित बच्चाहरू खोजपड्ताल, स्वास्थ्य कार्यालय, दाङको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तथा भवन निर्माण लगायतमा रु.२ करोड ६५ लाख ५३ हजार व्यवस्था भए तापनि कार्यक्रम सञ्चालन गरेको देखिएन। बजेट व्यवस्था भएका कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।
९. **रकमान्तर** - प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ५ मा कुनै अनुदान सङ्केतमा बचत हुने र कुनै सङ्केतमा अपुग हुने देखिएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले बचत हुने अनुदान सङ्केतबाट

अपुग हुने अनुदान सङ्केतमा दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी रकमान्तर गर्नसक्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष मन्त्रालय र मातहत कार्यालयका लागि चालु खर्चतर्फ विनियोजित रकममा सुरु बजेटको २०.६१ प्रतिशत अर्थात् रु.६५ करोड ५७ लाख ५७ हजार थप तथा १८.४९ प्रतिशत अर्थात् रु.५८ करोड ८१ लाख ७४ हजार घट गरी रु.३ अर्ब २४ करोड ८४ लाख ५२ हजार बजेट कायम गरेको छ। त्यस्तै पुँजीगत खर्चतर्फ सुरु बजेटको ३.२२ प्रतिशत अर्थात् रु.८ करोड ३० लाख १७ हजार थप तथा १.९६ प्रतिशत अर्थात् रु.५ करोड ६ लाख घट गरी रु.२ अर्ब ६० करोड ७३ लाख १७ हजार बजेट कायम गरेको छ। विनियोजन दक्षतामा सुधार गरी बजेटलाई यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

१०. **विशेष आर्थिक सुविधा** - प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९ को अनुसूची २ मा प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी व्यवस्थापन, सरुवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी कार्य मन्त्रालयको हुने तथा प्रदेश स्वास्थ्य उपचार विशेष आर्थिक सुविधा निर्देशिका, २०७८ को दफा ६(१) मा क्यान्सर रोगको उपचार र बिरामीको हेरचाह समेतको लागि मृगौला प्रत्यारोपण गरेका वा गर्नको लागि, मुटुको भल्व फेरेका वा फेर्नको लागि प्रति बिरामी दुई लाखसम्म आर्थिक सहायता प्रदान गरिने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा १ हजार २७८ जना क्यान्सर, मृगौला पीडित र मुटु रोगीका लागि रु.८ करोड ५६ लाख १५ हजार, २०८०।८१ मा २ हजार ८१२ जनालाई रु.१३ करोड तथा यो वर्ष ३ हजार ८७९ जनालाई रु.१४ करोड ५० लाख भुक्तानी गरेको छ। यसरी विगत तीन वर्षमा विशेष आर्थिक सहायता लिने बिरामीको सङ्ख्यामा २०४ प्रतिशत तथा खर्चमा ६९ प्रतिशत वृद्धि भएको देखिन्छ। संक्रामक तथा नसर्ने रोग न्यूनीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरेतापनि क्यान्सर, मुटु तथा मृगौला जस्ता नसर्ने रोगबाट पीडित हुने बिरामीको सङ्ख्यामा वृद्धि भई आर्थिक सहायता रकम बढेकोले नसर्ने रोगीको सङ्ख्या घटाउन जनचेतना मूलक कार्यक्रम विस्तार गर्नु पर्दछ।
११. **प्रगति विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २३ मा बजेट तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा भौतिक र वित्तीय प्रगतिको समीक्षा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यो वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रम अनुसार मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयका विभिन्न क्रियाकलापको लागि पुँजीगततर्फ रु.२ अर्ब ३१ करोड ६५ लाख ६८ हजार खर्च गरेको छ। मन्त्रालयले स्वीकृत कार्यक्रममा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको भौतिक प्रगति खुल्ने गरी एकीकृत प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन। तोकिए अनुसार बजेट तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी प्रगति विवरण तयार गर्नुपर्दछ।
१२. **स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन** - प्रदेश स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन, नवीकरण तथा स्तरोन्नती नियमावली, २०७७ को नियम ७(१) मा स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन, नवीकरण तथा स्तरोन्नती लगायत स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरीयता सुनिश्चित गर्न र स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गरी मन्त्रालयसमक्ष सिफारिस गर्न एक प्राविधिक समिति रहने, नियम ७(४) मा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थाबाट प्रदान गरिएको सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने र तोकिएका मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन भए नभएको जाँचबुझ गरी मन्त्रालयमा सिफारिस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयबाट १८ अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न अनुमति दिई सञ्चालनमा रहेकोमा नियमितरूपमा त्यस्ता संस्थाहरूबाट प्रदान गरिएको सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने र तोकिएका मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन

भए नभएको अनुगमन गरेको देखिएन। नियमितरूपमा अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्डको पालना र संस्थाबाट प्रदान गरिएको सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

१३. **स्वास्थ्य संस्थाको नवीकरण** - प्रदेश स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन, नवीकरण तथा स्तरोन्नति नियमावली, २०७७ को नियम १२ मा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन अनुमतिको अवधि समाप्त हुनु ६ महिना अगावै मन्त्रालयमा नवीकरणका लागि निवेदन पेस नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको सञ्चालन अनुमति स्वतः खारेज हुने व्यवस्था छ। मन्त्रालयबाट अनुमति पाएका १८ वटा स्वास्थ्य संस्थामध्ये तीन संस्थाको म्याद २०८२।१।२ मा समाप्त भएकोमा नवीकरण भएको देखिएन। नियमावली बमोजिम नवीकरण गर्नुपर्दछ।
१४. **बजेट समर्पण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २१(३) मा प्रदेश विनियोजन ऐनमा समावेश भएको कुनै रकम र सञ्चालन हुने कार्यक्रम आर्थिक वर्षको दोस्रो चौमासिकसम्म खर्च नभएको वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने देखिएमा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले त्यस्तो रकम चैत्र मसान्तभित्र आर्थिक मामिला मन्त्रालयमा समर्पण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले यो वर्ष बजेट विनियोजन गरेको रु.२ करोड ६५ लाख ५३ हजार खर्च नभएकोमा तोकिए अनुसार बजेट समर्पण गरेको पाइएन। नियमानुसार बजेट समर्पण गर्नुपर्दछ।

अस्पताल विकास समिति

१५. **जनशक्ति व्यवस्थापन** - प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० को दफा १३ मा प्रदेश निजामती सेवाको कुनै पद रिक्त भएमा सम्बन्धित कार्यालयको प्रमुखले पद रिक्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सोको विवरण माथिल्लो कार्यालयमा पठाउनुपर्ने र सो कार्यालयले सरुवाबाट पूर्ति गर्न सकिने भएमा पूर्ति गर्ने र पूर्ति गर्न नसकिने पदको हकमा प्रदेश लोक सेवा आयोगमा लेखि पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। अस्पतालको सेवा प्रवाह सहज बनाउन दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति हुनुपर्नेमा रोलपा अस्पतालमा ५९ दरबन्दी मध्ये विशेषज्ञ डाक्टर सहित २६, पाल्पा अस्पतालमा ८३ दरबन्दी मध्ये ४२, राप्ती अस्पतालमा १८० दरबन्दीमा ९, भालुवाङ अस्पतालमा ३६ मध्ये ९, प्रादेशिक आयुर्वेदिक अस्पतालमा ३५ मध्ये १४ पदहरू रिक्त रहेका छन्। स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा असर नपर्ने गरी जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
१६. **फार्मसी आम्दानी** - फार्मसी सञ्चालन निर्देशिका, २०७२ बमोजिम अस्पतालहरूले अनिवार्यरूपमा आफ्नै फार्मसी सेवा उपलब्ध गराउनुपर्ने र फार्मसी सञ्चालनको नाफा र नोक्सान देखिने वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्ने, प्रत्येक महिनाको बिक्रीको १० प्रतिशत र वर्षान्तमा नाफाको ९० प्रतिशत अस्पतालको मूल खातामा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। भिम अस्पताल, रामपुर अस्पताल, पृथ्वी चन्द्र अस्पताल, बर्दिया अस्पताल र अर्घाखाँची अस्पतालले फार्मसी तर्फ यस वर्ष रु.१० करोड ८३ लाख २४ हजारको औषधी बिक्री गरेकोमा मासिक १० प्रतिशतले हुने रु.१ करोड ८ लाख ३२ हजार र वर्षान्तमा नाफाको ९० प्रतिशत रकम अस्पतालको मूल खातामा जम्मा गरेको छैन। निर्देशिकाले तोके बमोजिमको रकम अस्पतालको मूल खातामा जम्मा गर्नुपर्दछ।
१७. **प्रोत्साहन भत्ता** - अस्पताल विकास समिति (गठन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०८० को नियम १०(८) अनुसार अस्पताल विकास समितिको निर्णय बमोजिम कोषबाट बेहोर्ने गरी कर्मचारीलाई कुनै

विशेष भत्ता वा प्रोत्साहन सुविधा प्रदान गरेको भएमा त्यस्ता विशेष भत्ता वा प्रोत्साहन सुविधा यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले ३ महिना भित्र मन्त्रालयबाट स्वीकृत गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। भीम अस्पताल, लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, बुटवल, रोल्पा अस्पताल, अर्घाखाँची अस्पताल, पाल्पा अस्पताल, कपिलवस्तु अस्पतालले मन्त्रालयबाट स्वीकृत नगरी यो वर्ष रु.८ करोड ३७ लाख ६९ हजार प्रोत्साहन भत्ता भुक्तानी गरेको छ। कानुन बमोजिम मन्त्रालयको स्वीकृत लिएर भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ।

१८. **मेसिनरी उपकरण सञ्चालन** - स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि खरिद भएको मेसिन उपकरणहरू चालु हालतमा राखी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ। पाल्पा अस्पताल, राप्ती अस्पताल तथा पृथ्वी चन्द्र अस्पतालमा एक्सरे मेसिन, डाईलसिस मेसिन, ईसिजी मेसिन, ए.वि.जि. मेसिन, अटोक्लेप, अक्सिजन रेगुलेटर तथा सिलिण्डर लगायतका ७४ मेसिन तथा उपकरण विप्रीएको एवं प्रयोगविहिन रहेको छ। मर्मत हुनसक्ने उपकरणहरू मर्मत सम्भार गरी उपयोग गर्नुपर्ने र सञ्चालन हुन नसक्ने उपकरणलाई नियमानुसार हटाई अत्यावश्यक उपकरणहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ।
१९. **म्याद गुज्रेको औषधी** - अस्पतालहरूले औषधी तथा सर्जिकलजन्य सामानहरू फर्मेसी काउण्टरबाट विक्री नभई म्याद समाप्त भएमा आपूर्तिकर्ताहरूले फिर्ता लागि सो मूल्य बराबरको रकम भुक्तानी दिनुपर्ने सर्त सहित विभिन्न आपूर्तिकर्तासँग खरिद सम्झौता गरेकोमा लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, रोल्पा अस्पताल, अर्घाखाँची अस्पताल, पाल्पा अस्पताल र रामपुर अस्पतालमा रु.२८ लाख ५० हजारका औषधीको म्याद समाप्त भएकोमा प्रतिस्थापन भएको छैन। खरिद सम्झौता अनुसार म्याद नाघेका औषधी आपूर्तिकर्ताबाट प्रतिस्थापन गर्नुपर्दछ।
२०. **प्रोत्साहन भत्ता** - आमा तथा नवजात शिशु सुरक्षा कार्यक्रम निर्देशिका, २०७८ को दफा ६(ख) मा सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्यकर्मी तथा सहयोग गर्ने समूहलाई स्वास्थ्य संस्थालाई प्राप्त हुने एकाइ मूल्यबाटै बढीमा रु.३ सय वितरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। प्राप्त विवरण अनुसार सामान्य प्रसुति ३ हजार ३३३, जटिलतायुक्त प्रसुति ४२४ समेत ३ हजार ७५७ महिलाहरूलाई सुत्केरी सेवा उपलब्ध गराएकोमा समितिलाई प्राप्त हुने रकमको प्रति सुत्केरीबाट रु.३०० का दरले रु.११ लाख २७ हजार खर्च गर्न मिल्नेमा यो वर्ष भीम अस्पताल विकास समितिले सोधभर्ना प्राप्त रकम स्वास्थ्यकर्मी तथा सहयोग गर्ने समूहलाई रु.३६ लाख १५ हजार खर्च लेखेको छ। त्यस्तै प्रदेशबाट सञ्चालन गरिने स्वास्थ्य तर्फका सशर्त अनुदान अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू सञ्चालनसम्बन्धी मार्गदर्शनमा अस्पताल मार्फत सञ्चालन गरिने कार्यक्रम तर्फको बुँदा नं. १.३ मा आकस्मिक प्रसुति तथा नवजात शिशु सेवा लागु भएका अस्पतालमा चौबीसै घण्टा खटिने जनशक्तिलाई प्रोत्साहनको लागि थप सुविधा दिन सक्ने उल्लेख छ। भीम अस्पतालले चौबीसै घण्टा सेवामा नखटिने अस्पताल व्यवस्थापक, लेखा अधिकृत लगायत ५ कर्मचारीलाई प्रोत्साहन भत्ता रु.१२ लाख ९२ हजार भुक्तानी गरेको छ।
२१. **विद्युत महसुल भुक्तानीमा जरिवाना** - प्रदेश सरकारबाट जारी भएको सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७९ को परिच्छेद ४ मा खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता सम्बन्धी मार्गदर्शन र बुँदा नं. २०(ख) मा पानी, बिजुली तथा टेलिफोन महसुल तोकिएको समयमा नै भुक्तानी गर्दा रिबेट (छुट) पाउने हकमा त्यस्तो भुक्तानी समयमा नै गरी जरिवाना नतिर्ने र नियमानुसारको छुट सुविधा लिने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने र (ग) मा पानी बिजुली तथा टेलिफोनको खर्च तथा चुहावट नियन्त्रणमा

- मितव्ययिता नअपनाएका कारणले विनियोजित बजेटभन्दा बढी खर्च भई बक्यौता रहेमा वा समयमा महसुल नतिरी जरिवना तिर्नु परेमा कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुख जिम्मेवार हुने उल्लेख छ। भिम अस्पताल, पाल्पा अस्पताल तथा कपिलवस्तु अस्पतालले यो वर्ष विद्युत महसुल भुक्तानी गर्दा रु.१३ लाख २४ हजार जरिवाना भुक्तानी गरेको छ। समयमै विद्युत महसुल भुक्तानी गर्नुपर्दछ।
२२. **बजेटभन्दा बढी खर्च** - अस्पताल विकास समिति (गठन) आदेश, २०७६ मा बजेट तथा कार्यक्रम अनुसार तोकिएको सीमाभित्र खर्च लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पाल्पा अस्पतालले विकास समितिको बजेट रु.४ करोड ७७ लाख ५० हजार रहेकोमा खर्च समर्थन नगरी बजेटको सीमाभन्दा रु.१ करोड ३० लाख बढी खर्च गरेको छ। विनियोजित बजेटको सीमाभित्र रही खर्च गर्नुपर्दछ।
२३. **गत विगतको भुक्तानी** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (२) मा कार्यालयले चालु आर्थिक वर्षको बजेटले नखाम्ने र बढी खर्च हुने गरी दायित्व सिर्जना गर्न नहुने, चालु वर्षको बजेटले नखामेको खर्च व्यहोर्नुपर्ने उचित आधार र पर्याप्त कारण भएमा सम्बन्धित कार्यालयले विल भरपाई बमोजिमको भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट स्वीकृत गराइ राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पाल्पा अस्पताल तथा पृथ्वी चन्द्र अस्पतालले यो वर्ष रु.१ करोड ७४ लाख ५० हजार भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण तयार नगरी भुक्तानी गरेको छ। भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण प्रमाणित गराइ खर्च गर्नुपर्दछ।
२४. **स्वास्थ्य बिमा दाबी** - स्वास्थ्य बिमा नियमावली, २०७५ को नियम २१(१) बमोजिम सेवा प्रदायकले स्वास्थ्य बिमा ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्वास्थ्य बिमा बोर्डले सार्वजनिक गरेको सुविधा थैली अन्तर्गतका सेवा सुविधाहरूको परिमार्जित विवरण तथा दररेट, २०८१ अनुसार क्यापिटेशन, प्रति केस, प्रति सेवा शुल्क तथा तोकिए बमोजिमको अन्य उपयुक्त आधार अनुसारको रकम भुक्तानी दाबी गर्दा बिमा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली मार्फत दाबी प्रविष्ट गर्नुपर्ने र नियमानुसार माग भएका दाबी रकम नियम २१(२) अनुसार बिमा बोर्डले मूल्याङ्कन गरी नियम २१(३) अनुसार १५ दिनभित्र बैङ्किङ्ग प्रणाली मार्फत सेवा प्रदायकलाई भुक्तानी गर्ने उल्लेख छ। भिम अस्पताल, लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, रोल्पा अस्पताल, बर्दिया अस्पताल, पाल्पा अस्पताल, कपिलवस्तु अस्पताल, प्युठान अस्पताल, राप्ती अस्पताल तथा रामपुर अस्पतालले यो वर्ष बिमा दाबी लिनुपर्नेमध्ये रु.२८ करोड ९६ लाख ३४ हजार भुक्तानी पाउन बाँकी देखिन्छ। नियमानुसार बिमा दाबी प्राप्त गर्नुपर्दछ।

स्वास्थ्य कार्यालय

२५. **सफ्टवेयर खरिद** - स्वास्थ्य कार्यालय, बर्दियाले जिल्लाका ६ पालिकाका २१ स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोग हुने सफ्टवेयर विकास, सञ्चालन र हस्तान्तरण कार्यको लागि एक कम्पनीसँग एक महिनासम्ममा कार्य सम्पन्न गर्ने, प्रस्तावित प्रणाली सञ्चालनमा कुनै समयावधि रहन नहुने, अनवरत चल्ने हुनुपर्ने, प्रणाली खरिद गरी सञ्चालनमा आएको मितिले ३ वर्षसम्म प्रणालीमा सामान्य परिमार्जन वा संशोधन गर्दा दोस्रो पक्षले कुनै रकम दाबी गर्न नपाइने, मर्मत सम्भार तथा प्राविधिक सहयोग सम्बन्धी कार्यको लागि खरिद गरेको एक वर्षसम्म दोस्रो पक्षले निःशुल्क सेवा उपलब्ध गराउनुपर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कार्यालयले परामर्शदातालाई सहयोगी कर्मचारीको ३६५ दिनको पारिश्रमिक रु.४ लाख ७०

हजार भुक्तानी गरेको छ। सम्झौतामा कार्यसम्पादन अवधि १ महिना मात्र रहेको र कार्यसम्पादन भएको एक वर्षसम्म मर्मत सम्भार तथा प्राविधिक सहयोग सम्बन्धी कार्य निःशुल्क उपलब्ध गराउनुपर्नेमा ३६५ दिनको सहयोगी जनशक्तिको पारिश्रमिक भुक्तानी गर्नु उचित देखिएन।

२६. **गाडी खरिद** - प्रदेश सरकार आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शनको बुँदा नं ७. मा चालु आर्थिक वर्षमा प्रदेश सरकारबाट सवारी साधन खरिद नगरिने, यदि बजेट तथा कार्यक्रममा सवारी साधन खरिदमा बजेट विनियोजन भएको भए खरिद गर्दा अनिवार्यरूपमा यस मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्ने तथा उपलब्ध भएसम्म र भौगोलिक अनुकूलता समेतका आधारमा विद्युतीय सवारी साधन खरिद गर्नुपर्ने उल्लेख छ। सवारी साधन शीर्षकमा रु.४५ लाख विनियोजन भएकोमा क्याटलग सपिड विधिबाट मन्त्रालयको सहमति नलिई स्वास्थ्य कार्यालय, पाल्पाले इसुजु गाडी रु.४४ लाख ४५ हजार तथा स्वास्थ्य कार्यालय, अर्घाखाँचीले रु.४४ लाख ५० हजारमा खरिद गरेको छ। बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शनको पालना गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन नभएको, घोषित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, स्वास्थ्यकर्मीको दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएको, अस्पतालहरूको न्यूनतम सेवा मापदण्ड पूरा नभएको, स्वास्थ्य उपकरण प्रयोगमा नआएको, सीमाभन्दा बढिको सोझै खरिद गरेको, नियम विपरीत प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराएको, म्याद गुज्रेका औषधी शोधभर्ना नलिएको, स्वास्थ्य विमाको शोधभर्ना समयमा नलिएको लगायतका बेहोरा औँल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष मन्त्रालय र मातहतसमेका निकायको लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजु रकमको विवरण देहायअनुसार छः
 - सरकारी कार्यालयतर्फ २८ निकायको लेखापरीक्षणबाट रु.१ करोड ३ लाख २९ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.४ लाख ६८ हजार फर्स्यौट भई रु.९८ लाख ६१ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-९** मा संलग्न छ।
 - समिति र अन्य संस्थातर्फ १६ निकायमा रु.२२ करोड ८ लाख ६३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात रु.१२ करोड ८५ लाख ३६ हजार फर्स्यौट भई रु.९ करोड २३ लाख ६३ हजार फर्स्यौट गर्न बाँकी रहेको छ। सोमध्ये रु.२ लाख ९३ हजारपेस्की बेरुजु रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण **अनुसूची-१०** मा संलग्न छ।

युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७९, अनुसार मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रमा देहाय अनुसारको कार्य क्षेत्रहरूको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, निर्देशन, सुपरीवेक्षण, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन जस्ता कार्य रहेका छन्:

- युवा प्रादेशिक नीति तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- खेलकुद प्रादेशिक नीति तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन,
- खेलकुद तथा खेलकुद पूर्वाधारको विकास र प्रवर्धन, खेलकुद प्रशासन र संस्थाको समन्वय र नियमन,
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिता तथा कार्यक्रम आयोजना र सहभागिता।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - मन्त्रालयको रु.४ करोड ५० लाख ३६ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
४२५३६	०	०	२५००	४५०३६

मन्त्रालय मातहत २ समिति तथा संस्थाको रु.११ करोड ३७ लाख ५५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

२. **बजेट तथा खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सुचना प्रणालीबाट प्राप्त मन्त्रालयको यो वर्षको आर्थिक वर्गीकरण अनुसार खर्चको अवस्था देहाय अनुसार छ:

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	बजेट	खर्च	प्रतिशत
चालु खर्च			
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	१७८९६	२८४३	१५.८९
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	११४	१४	१२.२८
२२१०० सेवा महसुल	९६५	७४	७.६७
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	३३२४	६५४	१९.६८
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	१८४५	८४२	४५.६४
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	१२१७	८१७	६७.१३
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	३२००	९०	२.८१
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१५४०	४७७	३०.९७
२२७०० विविध खर्च	३००	२४९	८३.००
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	५४७५०	३३४२८	६१.०६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	५००	१६३	३२.६०
जम्मा	८५६५१	३९६५१	४६.२९
पुँजीगत खर्च			
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च (पुँजीगत)	३४००	२८८५	८४.८५
कुल जम्मा	८९०५१	४२५३६	४७.७७

उल्लिखित विवरणअनुसार रु.८ करोड ९० लाख ५१ हजार अन्तिम बजेट कायम बजेट मध्ये रु.४ करोड २५ लाख ३६ हजार (४७.७७ प्रतिशत) खर्च गरेको छ। चालु खर्चतर्फ ४६.२९ प्रतिशत र पुँजीगत खर्च ८४.८२ प्रतिशत तथा समग्र ४७.७७ प्रतिशत खर्च भएको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। मन्त्रालयले आफ्नो र मातहतका कार्यालयहरू समेतको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नु पर्दछ।
४. **मन्त्रालय विभाजन** - सङ्घीय प्रशासनिक पुनः संरचना समितिको प्रतिवेदन, २०७४ ले प्रदेशहरूमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसहित प्रदेश मन्त्रालयको सङ्ख्या ७ रहने गरी सिफारिस गरेको छ। प्रदेश (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७९ अनुसार २२ जिम्मवारीसहित सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थापना भएकोमा उक्त नियमावलीको संशोधन गरी २०८१।७।५ मा ४ जिम्मवारीसहित यस मन्त्रालयको स्थापना भएको देखिन्छ। मन्त्रालय विभाजन हुँदा प्रदेश सरकारको प्रशासनिक खर्च लगायतको व्ययभार बढेको, नीति बजेट तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा समन्वय नभएको, खर्च लेखाङ्कन एवं वित्तीय विवरण तयारी, भौतिक पूर्वाधार व्यवस्थापन र कर्मचारी व्यवस्थापनमा थप समय लाग्ने जवाफदेहिता एवं उत्तरदायित्व बहनमा समेत असर पर्ने जस्ता समस्याहरू उत्पन्न भएकोले यसमा सुधार गर्नुपर्दछ।
५. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकारको यो वर्षको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएका कार्यक्रममध्ये युवालाई स्वरोजगार उन्मुख बनाउनका लागि "केही गरौं र सिकौं" भन्ने मान्यता बमोजिम प्रदेशस्तरीय बहुआयमिक अनुसन्धान केन्द्र स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिने, युवाहरूलाई तालिम तथा प्रशिक्षणका माध्यमबाट रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न युवा बृत्तिविकास परामर्श कार्यक्रम सञ्चालन गरिने, युवाहरूलाई सक्षम र आत्मनिर्भर बनाउन "पढौं, सिकौं र उद्यमी बनौं" भन्ने मान्यता सहित युवा उद्यमशीलताको लागि नवप्रवर्तनमा जोड दिइने लगायतका बेहोराहरू बजेट वक्तव्यमा रहेकोमा बहुआयमिक अनुसन्धान केन्द्रको सम्भाव्यता अध्ययन नगरेको तथा अन्य कार्यहरूको प्रगतिको अभिलेख राखेको देखिएन। बजेट प्रतिवद्धताका विषयहरू कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा जिम्मेवारी कार्यान्वयन, नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, वार्षिक विवरण तथा प्रतिवेदन तयार नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाईएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष समिति र अन्य संस्थातर्फ २ निकायको रु.१६ लाख ८६ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदन पश्चात् रु.९ लाख ९६ हजार फर्स्यौट भई रु.६ लाख ९० हजार पेस्की बेरुजु बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसुची-१० मा संलग्न छ।

प्रदेश योजना आयोग

प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्यसञ्चालन) आदेश, २०७४ अनुसार सर्वाङ्गीण एवं दिगो विकासको लागि प्रदेश विकासका नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने, दूरगामी सोच सहितको विकासको अवधारणा तयार गर्ने, उद्देश्य तथा लक्ष्यहरू निर्धारण गर्ने र प्रदेशस्तरका महत्वपूर्ण नीति कार्यक्रम र आयोजनाहरूको अनुगमन एवं मूल्याङ्कनबाट प्राप्त सूचनाहरूको अध्ययन एवं विश्लेषण गरी प्रदेश सरकारलाई आवश्यकता अनुसार सल्लाह सुझाव र सहयोग प्रदान गर्न प्रदेश योजना आयोगको स्थापना भएको हो।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - यो वर्ष आयोगको रु.१ करोड २३ लाख ४९ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
१२१३७	०	०	२१२	१२३४९

२. **बजेट तथा खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार आयोगको यो वर्षको आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरणअनुसार खर्चको विवरण देहायबमोजिम रहेको छ :-

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक कर्मचारी	७०९३	७०९३	३८९७	५४.९४
२१०० पदाधिकारी पारिश्रमिक	५०९९	५०९९	४०१४	७८.७२
२२१०० सेवा महसुल	४४४	४४४	१२६	२८.३८
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	३१५१	३१५१	१२३०	३९.०४
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवा	१२२५	१२२५	३८५	३१.४३
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	३०५९	२६५९	१२२४	४६.०३
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	५५२४	२१२४	२५२	११.८६
२२६०० अनुगमन मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१२००	१२००	३१३	२६.०८
२२७०० विविध खर्च	४९१	४९१	१८१	३६.८६
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	५४०	५४०	३०४	५६.३०
जम्मा	२७७८२	२४०२६	११९२६	४९.६४
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	२४७४	११९९	२११	१७.५९
कुल जम्मा	३०२५६	२५१८१	१२१३७	४८.२०

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ४९.६४, पुँजीगततर्फ १७.५९ प्रतिशत र समग्रमा ४८.२० प्रतिशत गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको

सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारबाहीको लागि लेखि पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। आयोगको आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नुपर्दछ।

४. **वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम** - वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमहरूलाई बजेटमा व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा यो वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश आयोजना बैङ्कसम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी प्रदेशभित्र सञ्चालन हुने संभाव्य आयोजनाको विवरण तयार गर्ने, प्रदेश योजना आयोगमा तथ्याङ्क ईकाईको स्थापनामार्फत प्रदेशको वृहत्तर तथ्याङ्कको एकीकृत व्यवस्थापन गर्ने, प्रदेशको समग्र विकासका लागि सरकार, निजी क्षेत्र, सहकारी, गैरसरकारी तथा विकास साझेदारसँगको समन्वय र सहकार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइने, दिगो विकास लक्ष्यको आन्तरिकीकरण र स्थानीयकरणका लागि तहगत समन्वय र सहकार्य गरिने कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरेको पाइएन। नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रममा बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
५. **बजेट कार्यान्वयन** - प्रदेश सरकारको बजेट वक्तव्य २०८१।८२ मा अधुरा योजना कार्यान्वयनलाई प्राथमिकता दिने, प्रदेश र स्थानीय योजनाबिच सामञ्जस्यता कायम गर्न स्थानीय तहलाई सहजीकरण गर्ने, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा तहगत सरकारबिच समन्वय र सहकार्य गर्ने, अन्तरसरकार सूचना एवं सञ्जालको निर्माण गर्ने, प्रदेश आयोजना बैङ्क स्थापना गर्ने, प्रदेश तथ्याङ्क बैङ्क स्थापना गर्ने, बजेट कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना स्वीकृत गरी आयोगबाट नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने उल्लेख भएकोमा उक्त कार्य भएका छैनन्। स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम कार्य सम्पादन हुनुपर्दछ।
६. **आवधिक योजना** - प्रदेश सरकारको दोस्रो आवधिक योजना (२०८१।८२-२०८५।८६) को अवधिमा रु.२ खर्ब ५५ अर्ब ९९ करोड खर्च हुने अनुमान रहेकोमा यो वर्ष रु.१७ अर्ब ९० करोड (७२.२९ प्रतिशत) खर्च भएको देखिन्छ। आयोगले दोस्रो आवधिक योजनाको पहिलो वर्षको मूल्याङ्कन हाल सम्म गरेको अवस्था देखिदैन। आवधिक योजनाको लक्ष्य अनुसारको प्रगति हासिल गर्न वर्ष अनुसारको लक्ष्य हासिल गर्नुपर्ने, समयानुसार समीक्षा गर्नुपर्ने तथा सम्बन्धित पक्षसँग समन्वय समेत गर्नुपर्नेतर्फ सरोकारवालाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ। आयोगले दोस्रो आवधिक योजनाको लक्ष्य निर्धारण गर्दा तय गरिएका मुख्य सूचकाङ्क निम्नानुसार छन्:

परिसूचकहरू	२०८०।८१ को अवस्था	२०८१।८२ को लक्ष्य	२०८५।८६ को लक्ष्य
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर (औसत प्रतिशत)	४.०५	६.५	७.९६
आन्तरिक राजस्वको वार्षिक वृद्धिदर (प्रतिशत)	१५.१	१६.५	२५
निरपेक्ष गरिवीको दर (प्रतिशत)	२४.३५	२२.५	१५

परिसूचकहरू	२०८०।८१ को अवस्था	२०८१।८२ को लक्ष्य	२०८५।८६ को लक्ष्य
प्रतिव्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	११७२	१४६७	१५४८
मानव विकास सूचकाङ्क	०.५६३	०.५७०	०.६१०
लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क	०.८८६	०.८८९	०.९०१
साक्षरता दर १५-५९ वर्ष	७८.०८	७९	९८
जलविद्युत उत्पादन (मेगावाट)	४१.४५	४१.४५	७०
स्थानीय तहको केन्द्र सम्म सर्वयाम सडक पहुँच (सङ्ख्या)	१०८	१०८	१०९

स्रोत: लुम्बिनी प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना (२०८१।८२-२०८५।८६)

७. **निर्णय कार्यान्वयन** - प्रदेश अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन, २०७५ को परिच्छेद २ को दफा २.२ मा प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको बैठक प्रत्येक चौमासिकमा १ पटक बस्ने गरी १ वर्षमा कम्तीमा ३ पटक बस्नुपर्ने व्यवस्था छ। आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा समितिको बैठक २ पटक मात्र बसेको देखियो। पहिलो बैठकमा प्रदेश स्तरको लागि १६ तथा राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिमा १४ विषयमा सुझाव तथा दोस्रो बैठकमा ४ विषयमा निर्देशन जारी गरेकोमा प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिबाट भएका निर्देशनको कार्यान्वयन समीक्षा भएको छैन। समितिबाट भएका निर्णय/निर्देशनहरूको कार्यान्वयन स्थितिको समीक्षा गर्नुपर्दछ।
८. **प्रगति मूल्याङ्कन** - प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०८० को दफा ६ मा आयोगका मुख्य ८ तथा सहायक १३ गरी २१ काम, कर्तव्य, अधिकार तोकिएमध्ये दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने, आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, पर्यावरणीय र सुशासनका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तथा योजना तयार गर्ने, लाभ लागत लगायतका विविध विश्लेषणको आधारमा आयोजना बैङ्क निर्माण गर्ने, अनुगमन र मूल्याङ्कनसम्बन्धी मापदण्ड, कार्यविधि वा ढाँचा बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने लगायतका काम कर्तव्य अधिकार तोकिएकोमा सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन। तोकिए बमोजिमका कार्यहरूको प्रगति विवरण तयार गरी समीक्षा एवं सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
९. **आयोजना बैङ्क** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा १७ (१) मा प्रदेश सरकारले सञ्चालन गर्ने आयोजनाको वर्गीकरण योजना आयोगको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले गर्ने, उपदफा (३) मा आयोजना बैङ्कमा योजना आयोगले तोकेको मापदण्डको अधीनमा रही सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकायले आयोजना प्रविष्टि गर्ने र त्यस्तो आयोजना आयोगले स्वीकृत गरेपछि मात्र आयोजना बैङ्कमा समावेश हुने व्यवस्था छ। आयोगबाट आयोजना बैङ्कको कार्यविधिको मस्यौदा तयार गरी मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा पेस भएको तथा आयोजना प्रविष्टि प्रणाली राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्राप्त भएकोमा हालसम्म आयोजना बैङ्क स्थापना गरेको छैन। आयोजना बैङ्क स्थापना गरी योजना छनोट प्रक्रियालाई व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।
१०. **अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण** - प्रदेश योजना आयोग (गठन तथा कार्यसञ्चालन) आदेश, २०८० को दफा ६ (४) मा कुनै प्रादेशिक नीतिको सान्दर्भिकता वा विकास योजना तथा कार्यक्रमका विभिन्न पक्षको विषयमा स्वतन्त्र विज्ञ व्यक्ति, निकाय वा संस्थाबाट राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको शोध तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने, ६(५) मा प्राज्ञिक, सार्वजनिक, निजी क्षेत्र तथा गैर सरकारी क्षेत्रको

साझेदारीमा नीति तथा योजनाको विकास तथा कार्यान्वयनको क्षेत्रमा हुने अनुसन्धान तथा अध्ययनमा प्रोत्साहन तथा सहजीकरण गर्ने लगायतको आयोगको काम कर्तव्य उल्लेख छ। दोस्रो आवधिक योजनाको निर्माण तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना निर्माणको कार्यमा अध्ययन अनुसन्धान बाहेक अन्य प्रदेशको महत्वपूर्ण विषयहरूमा अध्ययन अनुसन्धान गरेको देखिएन। आयोगले गठन आदेशमा तोकिएका कार्यहरू सम्पादन गर्नुपर्दछ।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा बार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन नगरेको, बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भएका बेहोराहरू कार्यान्वयन नभएको, दिगो विकासका लक्ष्य आन्तरिकीरण नगरेको, आयोजना बैङ्कको सञ्चालनमा नआएको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेशमा प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा, अन्य सरकारी सेवा, प्रदेश सङ्गठित संस्था, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारी सेवाका पदहरूमा उपयुक्त उम्मेदवारको छनोट तथा सिफारिस गर्ने उद्देश्यले नेपालको संविधानको धारा २४४ अनुसार प्रदेश लोक सेवा आयोगको स्थापना भएको हो।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - आयोगको निम्नानुसार रु.११ करोड ३९ लाख ९५ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
८०७६९	३२७५४	४७२	०	११३९९५

२. **बजेट खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त विवरण अनुसार आयोगको बजेट र शीर्षकगत खर्चको अवस्था देहाय अनुसार रहेको छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	२३८११	२३८११	२०३३२	८५.३९
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	११६	११६	१०२	८७.९३
२२१०० सेवा महसुल	१३१५	१३१५	९७६	७४.२२
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	४१५४	४१५४	३६८६	८८.७३
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	१८५६	१५०६	१३०४	८६.५९
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	३८३६	३६३६	३५३१	९७.११
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	३८००	२२५	१७९२	७९६.४४
२२६०० अनुगमनमूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१६००	१४५०	११४३	७८.८३
२२७०० विविध खर्च	४०३४६	४३५९६	४३१३४	९८.९४
२७१०० सामाजिक सुरक्षा	०	०	०	०.००
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	२१६६	११६६	१०२४	८७.८२
जम्मा	५९१८९	८०९७५	७७०२४	९५.१२
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	७०००	७०००	३७४५	५३.५०
कुल जम्मा	६६१८९	८७९७५	८०७६९	९१.८१

उल्लिखित विवरणअनुसार चालुतर्फ ९५.१२ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ ५३.५० प्रतिशत र समग्रमा ९१.८१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **एकीकृत वित्तीय विवरण** - प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा २९(२) मा लेखा उत्तरदायी अधिकृतले मातहत कार्यालय समेतको प्रत्येक आर्थिक वर्षको सम्पूर्ण आय व्ययको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी तोकिएको अवधिभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र महालेखा परीक्षकको कार्यालयसमक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै सोही ऐनको दफा २९(५) अनुसार एकीकृत वित्तीय विवरण पेस हुन नसकेमा महालेखापरीक्षकले ३० दिनसम्म म्याद थप गर्न सक्ने, दफा २९(६) अनुसार थप अवधिमा समेत पेस नभएमा निर्देशन दिन सक्ने तथा दफा

- २९(७) अनुसार निर्देशनको पालना नगरेमा विभागीय कारवाहीको लागि लेखी पठाउन सक्ने व्यवस्था छ। आयोगले आर्थिक कारोबारको एकीकृत वित्तीय विवरण तोकेको ढाँचामा तयार गरी पेस नगरेको र तयार गर्नको लागि समेत म्याद थपको माग गरेको छैन। नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको आधारमा एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी पेस गर्नु पर्दछ।
४. **नीति तथा कार्यक्रम र बजेट** - प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को नीति तथा कार्यक्रममा प्रदेश सरकारद्वारा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा आवश्यक जनशक्ति भर्ना तथा छनोट प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने, माग र आवश्यकताका आधारमा मेधावी जनशक्तिलाई सार्वजनिक सेवामा आकर्षित गर्ने, योग्यता प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्दै आधुनिक प्रविधि तथा नवीनतम विधि अवलम्बन गरी लोक सेवा आयोगको पाठ्यक्रम र परीक्षा प्रणालीलाई थप वैज्ञानिक र व्यवहारिक बनाउने नीति लिएको छ। यस वर्षको बजेट वक्तव्यमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको सेवा प्रवाह, विकास व्यवस्थापन र शासकीय प्रबन्धलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, विश्वसनीय र चुस्त बनाउन योग्यता प्रणालीको अवलम्बन गर्दै आधुनिक प्रविधि र नवीन विधिमार्फत जनशक्ति पदपूर्ति गरिने उल्लेख भएकोमा उक्त कार्यको प्रगति विवरण तयार गरेको पाइएन।
५. **कार्य सम्पादन** - प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबाट प्राप्त मागका आधारमा आयोगले प्रतिशत निर्धारण भएपछि अन्तर तह, खुला तथा समावेशी र बहुवाका लागि पद सङ्ख्या छुट्टाइँ विज्ञापन गरी दरखास्त आह्वान गरे अनुसार यस वर्ष लिइएका २६४ विज्ञापनमा ४६ हजार ८२६ दरखास्त परेकोमा पुरुष ३० हजार १८१ र महिला १६ हजार ६४५ रहेका छन्। परीक्षामा पुरुष १८ हजार ९८ र महिला ११ हजार ३०७ गरी २९ हजार ४०५ मात्र सहभागि भएको पाइयो। परीक्षामा संलग्न मध्ये विभिन्न तहका ५७१ जनालाई सिफारिस गरेकोमा महिला २३८ र पुरुष ३३३ रहेका छन्।
६. **पाठ्यक्रम निर्माण** - प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ को दफा १२ मा पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ। आयोगबाट प्राप्त विवरण अनुसार गत विगत वर्षमा विभिन्न सेवा समूहका ६८ वटा र यसवर्ष विभिन्न सेवा समूहका ४३ गरी कुल १११ पाठ्यक्रमहरू निर्माण गरिएका छन्। सहायक स्तर तेश्रो, चौथो, पाँचौ, सातौँ, आठौँ, नवौँ तहका पाठ्यक्रम परिमार्जन भएका छन् भने अधिकृतस्तर छैटौँ र एघारौँको पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन भएको छैन।

अनुगमन तथा बेरुजु

- **अनुगमन** - गत विगतका प्रतिवेदनमा नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन नभएको, प्रदेश सेवाका पदहरू पूर्ति नगरेको लगायतका बेहोरा औल्याएकोमा यो वर्ष पनि सुधार भएको पाइएन। विगतका बेहोरा पुनरावृत्ति नहुने गरी कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ।
- **बेरुजु रकमको विवरण** - यो वर्ष आयोग लेखापरीक्षणबाट रु.३३ हजार बेरुजु देखिएकोमा प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट फर्स्यौट नभएकोले सोही बेरुजु बाँकी रहेको छ। यससम्बन्धी विवरण अनुसूची-९ मा संलग्न छ।

मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

नेपालको संविधानको धारा १६० मा प्रदेश सरकारको मुख्य कानुनी सल्लाहकार र संवैधानिक एवं कानुनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकिदिएको अन्य अधिकारीलाई राय सल्लाह दिन मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय रहने व्यवस्था गरिएको छ।

१. **लेखापरीक्षण अङ्क** - यो वर्ष कार्यालयको रु.१ करोड २२ लाख ४१ हजारको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ।

(रु.हजारमा)

विनियोजन खर्च	राजस्व	धरौटी	अन्य कारोबार	जम्मा
१२२४१	०	०	०	१२२४१

२. **बजेट तथा खर्च** - प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणालीबाट प्राप्त आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण विवरण अनुसार कार्यालयको बजेट र खर्चको विवरण देहाय अनुसार छः

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक	सुरु बजेट	अन्तिम बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च				
२११०० पारिश्रमिक र सुविधा	५४१४	५४३३	४४८६	८२.५६
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा	३०	३०	१९	६३.३३
२२१०० सेवा महसुल	३५६	३५६	१६७	४६.९१
२२२०० पुँजीगत सम्पत्तिको सञ्चालन	१२३४	१४८४	१३०७	८८.००
२२३०० कार्यालय सामान र सेवा	११२०	११२०	८४९	७५.८०
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	२४५७	२५५३	२२७४	८९.०७
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्च	१०२०	१८२०	१५९४	८७.५८
२२६०० अनुगमन, मूल्याङ्कन र भ्रमण खर्च	१०५९	१३५९	१०५२	७७.४०
२२७०० विविध खर्च	२५०	२५०	१८२	७२.८०
२७३०० सेवा निवृत्तको संचित बिदा	०	४५	४३	९५.५५
२८१०० सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च	३६०	३६०	०	०
जम्मा	१३३००	१४८१०	११९७३	८०.८४
पुँजीगत खर्च				
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	३००	३००	२६८	८९.३३
कुल जम्मा	१३६००	१५११०	१२२४१	८१.०१

उल्लिखित विवरणअनुसार कार्यालयको चालु खर्चतर्फ ८०.८४ प्रतिशत, पुँजीगत खर्चतर्फ ८९.३३ प्रतिशत तथा समग्रमा ८१.०१ प्रतिशत खर्च गरेको छ।

३. **मुद्दा दर्ता, बहस, पैरवी तथा कानुनी राय** - मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य, अधिकार र सेवा सर्त सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ४ मा प्रदेश सरकार वादी वा प्रतिवादी भएको वा प्रदेश सरकारको हकहित वा सरोकार रहेको, संविधान वा कानूनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानुनी प्रश्न समावेश भएको वा सम्बन्धित प्रदेशको सन्दर्भमा सार्वजनिक महत्व वा सार्वजनिक

सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारकोतर्फबाट अदालत वा न्यायिक निकायमा प्रदेश सरकारको नामबाट मुद्दा दायर गर्ने तथा सम्बन्धित अदालतमा उपस्थित भई प्रतिरक्षा गर्ने गराउने व्यवस्था रहेको छ। कार्यालयको अभिलेख अनुसार गत वर्षसम्म ९५ मुद्दा फर्स्यौट गर्न बाँकी देखिएकोमा ९७ मुद्दा नयाँ दर्तासमेत १९२ मुद्दामध्ये ८७ फर्स्यौट भई १०५ बाँकी छ। बाँकी मध्ये सर्वोच्च अदालतमा ८६, उच्च अदालत तुलसीपुर बुटवल इजलासमा ३, उच्च अदालत तुलसीपुर नेपालगञ्ज इजलासमा १३, प्रशासकीय अदालतमा १, बाँके जिल्ला अदालतमा १ र नवलपरासी जिल्ला अदालतमा १ समेत १०५ बाँकी रहेको छ। कार्यालयले यो वर्ष एक निकायबाट कानुनी राय माग भए अनुसार राय प्रदान गरेको छ।

४. **कानुनी राय** - मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाका सर्तसम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ४ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) मा प्रचलित प्रदेश कानूनको कार्यान्वयनमा कठिनाई आइपरेमा वा प्रदेशको कार्यक्षेत्रको विषयमा कानून बनाउनु पर्ने वा कानून संशोधन गर्न वा निर्मित कानून लागु गर्नु पर्ने देखिएमा कारण खुलाइ प्रदेश सरकार समक्ष राय सुझाव पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रपहिचान गरी सिफारिस गरेको देखिएन। सुधारका क्षेत्रको पहिचान गरी तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्नुपर्दछ।

खण्ड

२

स्थानीय तह

स्थानीय तह

नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा व्यवस्था भएका स्थानीय तहका एकल अधिकार एवं अनुसूची-९ मा भएका साझा अधिकारले परिलक्षित गरेका कार्यसम्पादन गर्न स्थानीय तहहरूबाट कानुन निर्माण, आर्थिक तथा मानवीय स्रोत व्यवस्थापन एवं परिचालन गरी स्थानीय तहमा सेवा प्रवाह भइरहेको छ। जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा स्थानीय तहको गठन भई संविधानबमोजिम कानुन निर्माण गर्ने, स्थानीय बासिन्दाको आवश्यकता, माग र प्राथमिकताका आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने, आर्थिक स्रोत साधनको अनुमान, व्यवस्थापन र स्रोतको दक्षतापूर्ण उपयोग गर्ने, सहभागितात्मक तवरले विकास निर्माणका कार्य सञ्चालन गर्ने र स्वामित्वबोध गराउने, शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशुपालन तथा वन व्यवस्थापन, फोहोरमैला व्यवस्थापन, स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन गर्ने, सार्वजनिक जग्गा संरक्षण, स्थानीय विवाद समाधान गर्ने, आफूले गरेका काम कारबाहीको तथ्याङ्क तथा अभिलेख राख्ने लगायतका कार्यहरू स्थानीय तहबाट सम्पादन भइरहेका छन्।

१. **संवैधानिक र कानुनी व्यवस्था** - नेपालको संविधानको धारा २१४ मा स्थानीय तहको कार्यकारिणी अधिकार संविधान र सङ्घीय कानुनको अधीनमा रही गाउँ कार्यपालिका वा नगर कार्यपालिकामा निहित हुने तथा गाउँपालिका र नगरपालिकाको शासन व्यवस्थाको निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने अभिभारा गाउँ कार्यपालिका र नगर कार्यपालिकाको हुने साथै धारा २२१ मा स्थानीय तहका व्यवस्थापकीय अधिकार गाउँ सभा र नगर सभामा निहित रहने व्यवस्था छ। त्यसैगरी स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत तथा शासन पद्धतिलाई सुदृढ गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा रहेको छ।
२. **काम, कर्तव्य र अधिकार** - संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेख भए अनुसार स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत स्थानीय कर, दस्तुर, स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन, स्थानीयस्तरका विकास आयोजना, आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ, स्थानीय, ग्रामीण तथा कृषि सडक र सिँचाइ, कृषि तथा पशुपालन, ज्येष्ठ नागरिक, अशक्तहरूको व्यवस्थापन, नगर प्रहरी, सहकारी संस्था, एफ.एम. सञ्चालन लगायतका विषय रहेका छन्। सोबहेक स्थानीय तहले सङ्घ तथा प्रदेशसँगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने साझा अधिकार संविधानको अनुसूची-९ मा उल्लेख छ। सङ्घ वा प्रदेशले संविधान तथा प्रचलित कानुनबमोजिम आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको कुनै विषय स्थानीय तहलाई कानुन बनाइ निक्षेपण गर्नसक्ने समेत व्यवस्था छ।
३. **स्थानीय तहको संरचना** - कुल ७५३ स्थानीय तहमध्ये यस प्रदेशमा १०९ स्थानीय तह रहेका छन्। गाउँपालिकामा ५ देखि २१ तथा नगरपालिका, उप-महानगरपालिका र महानगरपालिकामा ९ देखि ३५ वडा रहने गरी स्थानीय तह गठन हुने व्यवस्था छ। स्थानीय तहको सङ्ख्या, सीमाना, जनसङ्ख्या, भूगोल, प्रशासनिक सुगमता, पूर्वाधार विकासको अवस्था, आर्थिक सक्षमता, प्राकृतिक स्रोत साधनको उपलब्धता र भाषिक सांस्कृतिक तथा सामुदायिक बनोटको आधारमा ४ उप महानगरपालिका, ३२ नगरपालिका र ७३ गाउँपालिका रहेका छन्।
४. **कानुन निर्माण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधीनमा रही नियम निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाइ कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ। स्थानीय तह सञ्चालनको लागि सङ्घिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले ५२ नमूना कानुन उपलब्ध गराएको देखिन्छ। स्रोत सङ्कलन, विकास

निर्माण तथा सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक पर्ने सबै कानून स्थानीय तहले बनाएका छैनन्। आवश्यकता अनुसारका कानून बनाइ स्थानीय तहको कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहमा थप प्रभावकारिता ल्याउनुपर्दछ। कार्यसम्पादन र नतिजा प्राप्तिमा लागि आवश्यक कानून निर्माणमा स्थानीय तह थप सक्रिय हुनुपर्ने बेहोरा गत वर्षसमेत औल्याइएको थियो।

५. **आर्थिक कार्यप्रणाली** - नेपालको संविधानको धारा ५९(७) मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था सङ्घीय कानून बमोजिम हुने उल्लेख रहेको हुँदा आर्थिक कार्यप्रणाली सम्बन्धी कानून तर्जुमा गर्दा यस व्यवस्थासमेतको आधारमा गर्नुपर्दछ। स्थानीय तहको आर्थिक कार्यविधिलाई व्यवस्थित गर्न अधिकांश स्थानीय तहहरूले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुकुल हुने गरी आर्थिक कार्यविधिसम्बन्धी कानून बनाएका छैनन्। आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्ने कार्य स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को व्यवस्थाअनुसार गरेको देखियो। वित्तीय अनुशासन, जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्धन हुनेगरी आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्न तत्सम्बन्धी कानून बनाइ लागु गर्नुपर्दछ।
६. **वित्तीय हस्तान्तरण** - महालेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरणअनुसार यो वर्ष सङ्घीय सञ्चित कोष तथा प्रदेश सञ्चितकोषबाट स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको स्थिति निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

अनुदानको किसिम	स्वीकृत बजेट रु			यथार्थ हस्तान्तरण रु		
	सङ्घ	प्रदेश	जम्मा	सङ्घ	प्रदेश	जम्मा
समानिकरण	१३७८७२००	९५००००	१४७३७२००	१२६५०३७०	९५००००	१३६००३७०
सशर्त	३३७०४१२२	१२०३२८३	३४९०७४०६	२८९६०९०८	९१४६२५	२९८७५५३३
विशेष	१०५४५००	१५००००	१२०४५००	७६१४९३	१०८७११	८७०२०४
समपूरक	९८०५००	९०३०००	१८८३५००	६८९२१५	६४३६५२	१३३२८६७
जम्मा	४९५२६३२२	३२०६२८३	५२७३२६०६	४३०६१९८६	२६१६९८८	४५६७८९७४

स्थानीय तहका लागि स्वीकृत वित्तीय हस्तान्तरणमध्ये नेपाल सरकारबाट ९४.२७ प्रतिशत तथा प्रदेश सरकारबाट ५.७३ प्रतिशत हस्तान्तरण भएको छ।

७. **समग्र आय व्यय** - यो वर्ष लेखापरीक्षण भएका १०७ स्थानीय तहको देहाय अनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु.९ अर्ब ९१ करोड १७ लाख र यो वर्षको आय रु.९१ अर्ब ८८ करोड ७८ लाख मध्ये रु.९१ अर्ब ५६ करोड ४६ लाख खर्च भएको छ। कुल खर्चमध्ये चालु खर्च रु.४४ अर्ब ७६ करोड ६९ लाख र पुँजीगत खर्च रु.२१ अर्ब १९ करोड २ लाख र वित्तीय तथा अन्य खर्च रु.२५ अर्ब ६४ करोड ५५ लाख गरी रु.१० अर्ब २३ करोड ४९ लाख आगामी वर्षको लागि जिम्मेवारी सरेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा कुल आय र खर्च दुवै घटेको छ। स्थानीय शासनको हिसाबले यसमा सुधार हुनुपर्दछ।

(रु.लाखमा)

कसं	विवरण	सङ्ख्या	सुरक्षामौज्यात	सङ्घीयबाट अनुदान	प्रदेशबाट अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक ऋण	अन्य ऋण	कुल ऋण	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	वित्तीय तथा अन्य खर्च	कुल खर्च	मौज्यात बाँकी
१	उप महानगरपालिका	४	११२०२	४१६८०	१७७६	१३६६४	१४१४८	२४९३८	९६२०६	४३०८४	२१७७१	२९३२६	९३८११	१३५९७
२	नगरपालिका	३२	४५८८७	१७९१२५	११५५४	४८५३२	२१३६५	९०७९०	३५१३६६	१६४९३१	८७१११	१००९२४	३५२९६५	४४२८८
३	गाउँपालिका	७१	४२०२८	२६५९४४	१६०५९	६८८०९	१२८६९	१०७६२५	४७१३०६	२३९६५४	१०३०२०	१२६२०५	४६८८७०	४४४६४
	जम्मा	१०७	९९११७	४८६७४९	२९३८	१३१००५	४८३८२	२२३३५३	९१८८७८	४४७६६९	२११९०२	२५६४५५	९१५६४६	१०२३४९

उपर्युक्त सङ्घीय र प्रदेश अनुदान रकममा अन्तर सरकारी अख्तियारीको रकमसमेत समावेश छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण **अनुसूची-१४** मा समावेश छ।

८. **आन्तरिक स्रोत** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५४ देखि ६३ सम्म स्थानीय तहले लगाउन सक्ने कर तथा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। यो वर्ष लेखापरीक्षण भएका १०९ स्थानीय तहको २०८१।८२ को कुल आन्तरिक आय रु.४ अर्ब ८३ करोड ८२ लाख रहेको छ। स्थानीय तहको आन्तरिक आयले चालु खर्चसमेत धान्न नसकेको अवस्था छ। स्थानीय तहको राजस्व क्षमता बढाई आन्तरिक आयमा बृद्धि गर्नुपर्दछ।
९. **खर्च व्यवस्थापन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा बजेट पेस र पारित तथा दफा ७३ मा खर्च गर्ने अख्तियारी र कार्यविधि उल्लेख छ। प्रदेशमा रहेका १०९ स्थानीय तह मध्ये लेखापरीक्षण भएका १०७ स्थानीय तहको कुल खर्चमध्ये चालु खर्च रु.४४ अर्ब ७६ करोड ६९ लाख (४८.८७ प्रतिशत), र पुँजीगत खर्च रु.२१ अर्ब १९ करोड १ लाख (२३.१३ प्रतिशत) र वित्तीय तथा अन्य खर्च रु.२५ अर्ब ६४ करोड ५५ लाख (२७.९९ प्रतिशत) खर्च भएको छ। यस स्थितिले अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा २१(४) बमोजिम स्थानीय तहले आफूले उठाएको आन्तरिक राजस्व र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकमबाट प्रशासनिक खर्च पुग्ने गरी राजस्व तथा व्ययको अनुमान पेस गर्नु पर्ने प्रावधानको पालना हुन सकेको छैन।
१०. **प्रदेश र स्थानीय तहबीचको सम्बन्ध** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०५ मा प्रदेश तथा स्थानीय तहले गर्ने काम कारबाहीमा नीतिगत सामञ्जस्यता, योजना व्यवस्थापनमा रणनीतिक साझेदारी, साझा अधिकार क्षेत्रको प्रयोग, प्राकृतिक स्रोत साधनको उपयोग र बाँडफाँट लगायतका अन्तर सम्बन्धित विषयहरूमा समन्वय कायम गर्न प्रदेश समन्वय परिषद् रहने व्यवस्था छ। प्रदेशले प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठक सम्पन्न गरे पनि प्रदेश सरकारले स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने साना योजनाहरू आफैले सञ्चालन गरेको, स्थानीय तहले गर्ने कार्यको लागि समेत प्रदेशस्तरका कार्यालय स्थापना गरेको लगायतको स्थिति देखिएको छ। साझा अधिकार सूचीमा रहेका कार्यको कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन र विकास निर्माणमा सन्तुलन कायम गर्न नियमित रूपमा प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठकबाट निर्णय गराइ आफ्नो कार्यसम्पादनमा सहजता आउने गरी प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबीच समन्वय कायम गर्नुपर्दछ।
११. **लेखापरीक्षणमा बेरुजु अङ्क** - यो वर्ष लेखापरीक्षण सम्पन्न भएका १०७ स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी उपलब्ध गराइएको लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा सैद्धान्तिक दफा ६ हजार ७१२ र लगती दफा ७ हजार २४६ बाट रु.२ अर्ब २५ करोड ३६ लाख ५२ हजार बेरुजु औल्याइएकोमा प्राप्त प्रतिक्रियाबाट रु.३१ करोड ८ लाख ५ हजार बेरुजु फर्स्यौट तथा प्रतिक्रियाबाट रु.३ करोड ६५ लाख ८७ हजार थप भई रु.१ अर्ब ९७ करोड ९४ लाख ३४ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। बाँकी रहेको बेरुजुको वर्गीकरण स्थिति निम्नानुसार छ।

(रु.हजारमा)

वर्गीकरण	बेरुजु अङ्क रु	कुल बेरुजुको प्रतिशत
१. असुल गर्नुपर्ने	१९४१२३	९.८१
२. नियमित गर्नुपर्ने	१६५३३१०	८३.५२
२.१ अनियमित भएको	११३४७५०	५७.३३
२.२ प्रमाण कागज पेस नभएको	५१७७५४	२६.१५
२.३ शोधभर्ना नलिएको	८०६	०.०४
३. पेस्की	१३२००१	६.६७
जम्मा बेरुजु	१९७९४३४	१००.००

उल्लिखित पेस्की अङ्कमा म्याद ननाघेको पेस्की समावेश छैन।

लेखापरीक्षण भएका स्थानीय तहको किसिम अनुसार लेखापरीक्षण अङ्कमा बेरुजु र बेरुजु स्थिति निम्न रहेको छ :

(रु. हजारमा)

क. सं.	स्थानीय तह	स्थानीय तह सङ्ख्या	लेखापरीक्षण रकम	पेस्कीसमेत बेरुजु	बेरुजु मध्ये पेस्की रकम	लेखापरीक्षणको तुलनामा बेरुजु प्रतिशत	पेस्की बाहेक बेरुजु प्रतिशत
१	उप-महानगरपालिका	४	१४३५६२०२	२८७२५७	१२४९९	२.००	१.९१
२	नगरपालिका	३२	७०४०९१२३	५६६६०९	३८१००	०.८०	०.७५
३	गाउँपालिका	७१	९४०१८४७५	११२५५६८	८१४०२	१.२०	१.११
	जम्मा	१०७	१७८७८३८००	१९७९४३४	१३२००१	१.११	१.०३

१२. **लेखापरीक्षणबाट देखिएका समग्र बेहोरा** - नेपालको संविधान तथा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ बमोजिम यस प्रदेशका स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। लेखापरीक्षणबाट देखिएका मुख्य बेहोरा देहाय अनुसार छन् :

- **कानुन निर्माण तथा परिपालना** - सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेका नमूना कानुन अनुसार केही स्थानीय तहमा कानुन निर्माण गर्न बाँकी रहेको, मौजुदा कानुनमा एकरूपता नरहेको, कानुनको परिपालना नभएको लगायत बेहोरा देखिएका छन्।
- **वित्तीय विवरण तथा लेखापरीक्षण** - तोकिएको ढाँचामा सबै आर्थिक कारोबार समावेश गरी वित्तीय विवरण तयार नगरेको, एकीकृत वित्तीय विवरण तयार नगरेको, स्वीकृत लेखा फारमहरू आंशिक रूपमा प्रयोगमा ल्याएको, गत वर्षको वित्तीय विवरणले देखाएको मौजुदातभन्दा फरक हुनेगरी यस वर्ष जिम्मेवारी सारेको, वर्षान्तको मौजुदात फरक परेकोमा बैङ्क हिसाब विवरण तयार नगरेको, सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन नभएको, सबै आर्थिक कारोबारहरू स्थानीय सञ्चित कोष प्रणाली (सुत्र) बाट नगरेको, आन्तरिक लेखापरीक्षण नगराएको, अन्तिम लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरुजु फर्स्यौट गरी समयमा सम्परीक्षण नगराएको स्थिति देखिएको छ।
- **सङ्गठन संरचना तथा मानव संसाधन** - कार्यबोझ र कार्य विवरणको आधारमा दरबन्दी स्वीकृति र पदपूर्ति नगरेको, दक्ष र तालिमप्राप्त जनशक्ति व्यवस्थापन नहुँदा विषयगत शाखाबाट सम्पादन हुने कार्य प्रभावकारी हुन नसकेको, अस्थायी दरबन्दी सिर्जना गरी करारमा नियुक्ति गरेको, कार्यसम्पादन सूचक बेगर अतिरिक्त तथा थप प्रोत्साहन भत्ता खर्च लेखेको, एकमुष्टरूपमा कर्मचारी कल्याण कोषमा रकम ट्रान्स्फर गरेको, पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई कानुनमा व्यवस्था नभएका विभिन्न सुविधा प्रदान गरेको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।
- **योजना तर्जुमा बजेट तथा कार्यक्रम** - केही स्थानीय तहमा तोकिएको समयमा बजेट पेस नभएको, बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यविधि स्वीकृत नगरेको, योजना तथा कार्यक्रममा न्यून प्रगति भएको, राजस्व तथा व्ययको अनुमान यथार्थपरक नभएको, बजेट अवण्डामा राखी पटके निर्णयबाट बाँडफाँट गरी खर्च गरेको, सीमाभन्दा बढी रकमान्तर गरेको र विभिन्न कोषमा रहेको रकम प्रयोजन समाप्त भएपछि सम्बन्धित सञ्चित कोषमा फिर्ता नगरेको स्थिति देखिएको छ।

- **आन्तरिक आय** - लक्ष्य अनुसार सम्पत्ति कर, बहाल कर लगायतका राजस्व असुली नभएको, विभिन्न व्यक्ति वा संस्थाबाट उठ्न बाँकी रकम असुल नगरेको, असुल भएको राजस्व तोकिएको अवधिभित्र सञ्चित कोष दाखिला नगरेको, प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट समयमा नै आय ठेक्का नगरेको एवम् सम्झौता अनुसारको रकम असुल नगरेको लगायत बेहोरा देखिएका छन्।
- **खरिद व्यवस्थापन** - आवश्यकता पहिचान नगरी विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरेको एवम् पेस भएका प्रतिवेदनहरू स्वीकृत गरी कार्यान्वयन नगरेको, निर्माणस्थलको व्यवस्था नगरी खरिद सम्झौता गरेको, प्रतिस्पर्धात्मक खरिद विधि प्रयोग नगरी सोझै खरिद गरेको, खरिद कार्य समयमा सम्पन्न नगरेको, तोकिएको सीमाभन्दा बढी लागत अनुमान भएका कार्य उपभोक्ता समितिबाट गराएको, उपभोक्ता समितिले सम्झौता अनुसारको योगदान नगरेको, मालसामान खरिदमा ओभरहेड भुक्तानी गरेको, भेरिएसन स्वीकृत नगराइ खरिद सम्झौतामा उल्लेख भएको भन्दा बढी परिमाणमा भुक्तानी गरेको, सुत्र एवम् सूचकाङ्क फरक पारी बढी मूल्य समायोजन भुक्तानी गरेको, निर्माण ठेक्काहरूमा पटकपटक म्याद थप गरेको, ठेक्काको काममा ढिलाइ भएकोमा पेस्की जमानी प्राप्त नगरेको, पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति असुल नगरेको, निर्माण सामग्रीको गुणस्तर परीक्षण नगरेको, निर्मित संरचनाहरू प्रयोग नगरेको, नगरेको कामको भुक्तानी दिएको लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।
- **खर्च व्यवस्थापन** - आन्तरिक आयको विश्लेषण नगरी सुविधा एवं भत्ता वितरण र बजेट खर्च गर्दा प्रचलित कानुनी व्यवस्थाको पूर्ण अनुसरण हुन नसकेको, पेस्की रकम म्याद भित्र फर्स्यौट नगरेको, विद्यालयका शिक्षकहरूको पारिश्रमिक तथा अन्य रकमहरू बढी निकास गरेको, निश्चित मापदण्ड बेगर आर्थिक सहायता वितरण गरेको, वितरणमुखी तथा अनुत्पादक खर्च गरेको, अनुदान वितरणको मापदण्ड नबनाएको, वितरित अनुदानबाट प्राप्त नतिजाको अनुगमन नगरेको, कार्यालय सञ्चालन तथा विविध खर्चमा मितव्ययिता हुन नसकेको, खर्च नभई बाँकी रहेको अनुदान रकम सम्बन्धित सञ्चित कोषमा फिर्ता नगरेको लगायत बेहोरा देखिएका छन्।
- **अभिलेख तथा अनुगमन** - स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख नराखेको, पालिकामा प्रयोग भएका सफ्टवेयरको प्राप्ति, प्रयोग र क्षमताको अभिलेख नराखेको, फर्स्यौट हुन बाँकी पेस्की र बेरुजुको अभिलेख नराखेको अवस्था छ। लक्षितवर्गमा दिने अनुदान सो समूहमा पुगे नपुगेको अनुगमन नगरेको, सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक उपलब्धि एवम् गुणस्तरको अनुगमन नगरेको, पालिकाभित्र उत्पादन भएका फोहोरको वातावरणमैत्री व्यवस्थापन गर्न नसकेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी नरहेको, कार्यक्षेत्रभित्रका सहकारी संस्थाको कार्यसम्पादनको न्यून अनुगमन गरेको लगायतका अवस्था देखिएका छन्।

स्थानीय तहले स्रोत र साधनको प्राप्ति र परिचालन, विकास निर्माण, सेवा प्रवाह तथा जिम्मेवारी एवं जवाफदेहिताको पालना सम्बन्धमा देखिएका बेहोराहरू सम्बन्धित स्थानीय तहको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ।

१३. **बेरुजु फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण** - प्रदेशका १०९ स्थानीय तहको गत वर्षसम्मको कुल बेरुजु रु.२५ अर्ब ३५ करोड १९ लाख रहेकोमा यो वर्ष समायोजन तथा सम्परीक्षणबाट रु.१ अर्ब ४८ करोड ४८ लाख फर्स्यौट र सम्परीक्षणबाट रु.१ करोड ७९ लाख थप भई रु.२३ अर्ब ८८ करोड ५० लाख

बाँकी रहेकोमा यस वर्षको १०७ स्थानीय तहको लेखापरीक्षणबाट थप भएको रु.१ अर्ब ९७ करोड ९४ लाख समेत रु.२५ अर्ब ८६ करोड ४४ लाख बेरुजु बाँकी रहेको छ।

- १३.१. लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० मा प्रत्येक गाउँपालिका र नगरपालिकाले महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट लेखापरीक्षण गराउनुपर्ने, महालेखापरीक्षकले जारी गरेको प्रतिवेदन स्थानीय तहको गाउँसभा वा नगर सभामा पेस गरी छलफल गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। अधिकांश स्थानीय तहहरूले प्रतिवेदन छलफल र बेरुजु असुल फर्स्यौट एवं नियमित गर्ने कार्यविधिको सम्बन्धमा कानून निर्माण गर्न बाँकी रहेको छ। कतिपय स्थानीय तहमा लेखा समिति गठन गर्दा कार्यकारीणी सदस्यको संयोजकत्वमा हुने गरेकोमा सो नगरी सभाका सदस्यहरू रहने गरी लेखासमिति गठन गरिनु उपयुक्त हुन्छ।
- १३.२. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २२ मा सभाले आफ्नो कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न नियमावली बनाइ कुनै सदस्यको संयोजकत्वमा लेखा समिति लगायतका समिति गठन गर्नसक्ने उल्लेख छ। स्थानीय तहले लेखा समितिको गठन, कार्यक्षेत्र, बेरुजु फर्स्यौटको विधि र प्रक्रियासमेत खुलाइ स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरी बेरुजु फर्स्यौटमा तदारुकता ल्याउनुपर्दछ।

परिच्छेद

४

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन
कार्यान्वयनको स्थिति

परिच्छेद-४

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०८१ को दफा ३५ बमोजिम महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट लेखापरीक्षण भई प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा औल्याइएका बेरुजुका सम्बन्धमा सो बेरुजुको सूचना प्राप्त भएको ३५ दिनभित्र सम्बन्धित कार्यालयले तोकिएबमोजिम फर्स्यौट तथा सम्परीक्षण गरी महालेखापरीक्षकको कार्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्ने व्यवस्थाअनुसार बेरुजुको कारवाहीको विवरण प्राप्त भएको छ।

१. **प्रतिवेदनको कार्यान्वयन** - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा १९(५) मा महालेखापरीक्षकले प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गरेको प्रतिवेदन मुख्यमन्त्रीमार्फत प्रदेश सभामा पेस गर्ने व्यवस्था छ। गत वर्षसम्म प्रदेशका ७ प्रतिवेदन प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गरेको भए तापनि प्रदेश सभाको सार्वजनिक लेखा समितिमा ६ प्रतिवेदन उपर दफावार छलफल भएपनि बाँकी १ प्रतिवेदन उपर छलफल भएको देखिएन। महालेखापरीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक लेखा समितिमा यथासक्य छिटो छलफल गराइ टुङ्ग्याउनुपर्दछ।
२. **बेरुजु फर्स्यौट** - यो वर्ष प्रदेशको सरकारी कारोबारतर्फ १९२ कार्यालयको लेखापरीक्षण भएकोमा १९२ कार्यालयको सैद्धान्तिक दफा २ हजार ६१ र लगती दफा ८१६ बाट रु.५४ करोड ६९ लाख ९३ हजार बेरुजु देखिएकोमा २४ कार्यालयको प्रमाण तथा प्रतिक्रियाबाट सैद्धान्तिक दफा १३ र लगती दफा ७२ को रु.३ करोड ३७ लाख ८ हजार फर्स्यौट तथा प्रतिक्रियाबाट थप रु. ११ लाख २९ हजार समेत रु.५१ करोड ४४ लाख १४ हजार बाँकी रहेको छ। समिति तथा अन्य संस्थातर्फ लेखापरीक्षण भएका २२ निकायको सैद्धान्तिक दफा २७९ र लगती दफा १४७ बाट रु.३४ करोड ६१ लाख ३ हजार बेरुजु देखिएकोमा ५ निकायको लगती १८ दफाको रु.१३ करोड ३६ लाख ४८ हजार बेरुजु प्रतिक्रियाबाट फर्स्यौट तथा प्रतिक्रियाबाट थप रु. ३६ हजार समेत रु.२१ करोड २४ लाख ९१ हजार बाँकी रहेको छ। कानूनबमोजिम बेरुजु असुल फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
३. **सम्परीक्षण** - गत वर्ष प्रदेशको सरकारी कार्यालय, समिति तथा अन्य संस्थातर्फको रु.४ अर्ब ५७ करोड ५१ लाख ३७ हजार बेरुजु रहेकोमा रु.१४ करोड ७३ लाख ३८ हजार सम्परीक्षण तथा रु.१७ लाख ५९ हजार बेरुजु थप भई रु.४ अर्ब ४२ करोड ९५ लाख ५८ हजार बेरुजु बाँकी रहेको छ। सोमा यो वर्ष रु.७२ करोड ६९ लाख ५ हजार थप भई रु.५ अर्ब १५ करोड ६४ लाख ६३ हजार बाँकी रहेको छ।
४. **बेरुजु न्यूनीकरण** - प्रदेश सरकारको आर्थिक कारोबारमा महालेखापरीक्षकबाट औल्याइएको त्रुटिलाई सुधार गरी आर्थिक अनुशासनको स्थिति मजबुत बनाउनु पर्दछ। प्रदेश कार्यालयहरूको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना, प्रभावकारी आन्तरिक लेखापरीक्षण, खरिदलगायतका कानूनको पालना, अनुगमन तथा नियमन र कर्मचारीतन्त्रमा जिम्मेवारीवहनको स्थितिमा बढोत्तरी गरी बेरुजु न्यूनीकरणमा ध्यान दिनुपर्दछ। एक पटक बेरुजु रहेका खर्चसमेत सम्परीक्षण नभई पुनः उही प्रकृतिका बेरुजु हुने गरी आर्थिक क्रियाकलाप हुने गरेकोमा सोको नियन्त्रण गरिनुपर्दछ।

પરિચ્છેદ

૫

ભવિષ્યમા
ગર્ભપર્ને સુધાર

परिच्छेद - ५

भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार

शासकीय प्रबन्ध

१. नेपालको संविधानको अनुसूचीमा उल्लेख भएका एकल तथा साझा अधिकार सूची अनुसारका तर्जुमा गर्न बाँकी कानून तर्जुमा गरी कार्य सम्पादन प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
२. कर्मचारी एवं पदाधिकारीलाई प्रचलित कानूनको प्रभावकारी पालना गर्न लगाई आर्थिक अनुशासन, वित्तीय जवाफदेहिता र पारदर्शिता कायम गर्नुपर्दछ।
३. मन्त्रालयहरूको संख्या पटकपटक फेरबदल नगरी उपयुक्त र आवश्यक संख्यामा कायम राख्नुपर्दछ।
४. प्रदेश र स्थानीय तहबीच संरचना र काममा हुने दोहोरोपनालाई अन्त्य गर्दै सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
५. प्रदेश तहमा नीतिगत निर्णय पूर्व प्रभाव विश्लेषण गर्ने व्यवस्था लागु गरी निर्णयको दीर्घकालीन वित्तीय दायित्वको मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ।
६. प्रदेश अन्तर्गत रहेका बोर्ड, समिति, प्राधिकरण लगायतका संस्थाहरूको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी आवश्यक नभएका वा निष्क्रिय संस्थाहरू खारेज वा एकीकरण गर्नुपर्दछ।
७. मन्त्रालयहरू कार्यान्वयन तहका काममा संलग्न नभई नीति निर्माण, नियमन, समन्वय र अनुगमनमा केन्द्रित हुनुपर्दछ।
८. राज्यकोषबाट तलब सुविधा बेहोरिने गरी नियुक्ति हुने सबै पदलाई योग्यता र मापदण्डमा आधारित बनाउनु पर्दछ।
९. तथ्यमा आधारित नीति निर्माण प्रक्रिया अवलम्बन गरी बारम्बार हुने नीतिगत परिवर्तन न्यून गरी नीति स्थिरता कायम गर्नुपर्दछ।

सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन

१०. प्रदेश सरकारको क्षेत्रगत प्राथमिकता तथा कार्यान्वयन क्षमता, स्रोत साधनको उपलब्धताका आधारमा यथार्थपरक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
११. पूर्व तयारी सम्पन्न भई आयोजना बैङ्कमा प्रविष्ट भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गरी साना तथा ठुलै आयोजनामा बजेट वितरण गर्ने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
१२. पूर्वअनुमान गर्न सकिने प्रयोजनका लागि समेत एकमुष्ट बजेट राखी कार्यकारी निर्णयबाट आयोजना तथा कार्यक्रम छनोट गरी खर्च गर्ने प्रवृत्तिमा सुधार गर्नुपर्दछ।
१३. एउटै कामको लागि विभिन्न निकायबाट अनुदान वितरण गर्ने, लाभग्राही छनोटमा दोहोरोपना नियन्त्रण गरी अनुदान उपयोग तथा प्रतिफलको प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्दछ।

१४. राजश्व प्रक्षेपण र खर्चको आकलनलाई यथार्थपरक बनाइ बजेट र खर्चबीचको अन्तर न्यून गर्नुपर्दछ।
१५. प्रदेश मन्त्रालय र अन्तर्गत निकायबाट सम्पादन गरिने कार्य मितव्ययी र दक्षतापूर्वक सम्पादन गर्न कामको प्रकृति अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण समिति क्रियाशील बनाउने तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
१६. मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium Term Expenditure Framework) प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरी वार्षिक बजेटलाई बहुवर्षीय योजनासँग आबद्ध गर्नुपर्दछ।
१७. राजस्व प्रशासन सुदृढीकरणका लागि कर दायरा विस्तार, करदाता अभिलेख अद्यावधिक तथा कर चुहावट नियन्त्रण प्रणाली सुदृढ गर्नुपर्दछ।
१८. बजेट कार्यान्वयनको त्रैमासिक समीक्षा अनिवार्य गरी न्यून प्रगति भएका कार्यक्रमको समयमै सुधारात्मक कार्ययोजना लागु गर्नुपर्दछ।

सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन

१९. प्रदेशका मन्त्रालय तथा मातहतका निकायहरूले सबै प्रकारका सम्पत्तिको विवरण सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्ने र नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान बमोजिम तयार गरिने वित्तीय विवरणमा खुलासा गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
२०. सार्वजनिक र सरकारी जग्गाको लगत एकीकृत रूपमा राखी अनधिकृत प्रयोग तथा अतिक्रमण रोक्नुपर्दछ।
२१. मर्मत सम्भार हुनसक्ने जिन्सी सामग्री मर्मत सम्भार तथा निष्क्रिय सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गरी सार्वजनिक सम्पत्तिको उच्चतम उपयोग गर्नुपर्दछ।
२२. प्रयोगमा नभएका भवन, उपकरण, सवारी साधन लगायत सम्पत्तिहरू हस्तान्तरण एवं व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
२३. निर्माण सम्पन्न भई हस्तान्तरण नभएका आयोजनाहरूको यथाशीघ्र अभिलेखीकरण तथा जिम्मेवारी तोक्नु पर्दछ।
२४. सार्वजनिक सम्पत्तिको वार्षिक भौतिक प्रमाणीकरण (Physical Verification) अनिवार्य गरी अभिलेखसँग भिडान गर्नुपर्दछ।

विकास व्यवस्थापन

२५. प्रदेश सरकारले आयोजना बैङ्क स्थापना गरी आयोजना बैङ्कमा राखेका आयोजनाहरूलाई मात्र बजेट विनियोजन गरी आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
२६. सङ्घबाट प्रदेशमा हस्तान्तरण भएका र प्रदेशबाटै कार्यान्वयन सुरु गरिएका क्रमागत योजनाहरूलाई बजेट विनियोजन नगरी अधुरो राख्ने गरेको देखिएकोले ती योजनाहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

२७. ठेक्का सम्झौता विपरीत ठेक्काहरूको पटकपटक म्याद थप गर्दा ठेक्का सम्पन्न गर्ने कार्यमा ढिलाइ भई ठेक्काको कामवाट प्राप्त हुने प्रतिफल प्राप्तमा समेत ढिलाइ हुने गरेको देखिएकोले निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ।
२८. लिफ्ट खानेपानी/सिँचाइ, सडक, भवन, विद्युतीकरण जस्ता जटिल प्रकृतिका प्राविधिक काम उपभेक्ता समितिबाट गराउने प्रवृत्तिमा सुधार हुनुपर्दछ।
२९. कार्य सम्पादनमा आधारित ठेक्का व्यवस्थापन प्रणाली अवलम्बन गरी कार्यको गुणस्तर र समयमा सुधार गर्नुपर्दछ।
३०. ठूला पूर्वाधार आयोजनामा स्वतन्त्र प्राविधिक परीक्षण (Third Party Monitoring) प्रणाली लागु गर्नुपर्दछ।
३१. समय र लागत वृद्धि भएका आयोजनाहरूको कारण विश्लेषण गरी जिम्मेवारी निर्धारण गर्नुपर्दछ।

सूचना प्रविधि

३२. सरकारी निकायहरूमा रहेका छुट्टाछुट्टै सूचना प्रणालीको पुनरावलोकन गरी सबै मन्त्रालय तथा निकायका सूचना आदान प्रदानमा सहजता हुने गरी प्रणाली एकीकृत गर्नुपर्दछ।
३३. तथ्याङ्क सत्यापन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने तथा सार्वजनिक निकायबाट सञ्चालित सूचना प्रविधि प्रणालीको नियमित रूपमा परीक्षण गरी सूचना प्रविधिको विश्वासनियतामा अभिवृद्धि गर्नुपर्दछ।
३४. प्रदेशस्तरीय साइबर सुरक्षा नीति तर्जुमा गरी संवेदनशील सरकारी सूचना संरक्षणका लागि नियमित सुरक्षा परीक्षण (Security Audit) गर्नुपर्दछ।
३५. सेवा प्रवाहसम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क खुला डाटा (Open Data) पोर्टलमार्फत सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
३६. एकै प्रकारको कार्यको लागि फरकफरक निकायले भिन्ना-भिन्नै सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा सुधार हुनुपर्दछ।

सार्वजनिक प्रशासन

३७. दरवन्दी अनुसारको जनशक्ति पदपूर्ति नगरी करारका कर्मचारीबाट काम गराउने तथा अस्थायी दरवन्दी सृजना गरी कर्मचारी नियुक्ति गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नु पर्दछ।
३८. विशेषज्ञ चिकित्सक सहित अन्य चिकित्सकहरू र स्वास्थ्यकर्मीहरूको रिक्त दरवन्दी पदपूर्ति गरी स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ।
३९. प्रादेशिक अस्पतालहरूमा खरिद भई प्रयोग नगरेका स्वास्थ्य उपकरण उपयोगमा ल्याउने र विग्रिएका आवश्यक उपकरणहरू मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन गरी स्वास्थ्य सेवालाई सुलभ र प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
४०. प्रदेश सुशासन केन्द्रको सवलिकरण गरी बहुसीपमूलक जनशक्ति तयार गर्न पर्याप्त तालिम प्रदान गर्नुपर्दछ।

४१. सार्वजनिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षणको माध्यमबाट सेवालाई पारदर्शी र जवाफदेहि बनाउनु पर्दछ।
४२. मन्त्रालयका मन्त्री, सचिव तथा कार्यालय प्रमुखसँग कार्यसम्पादन सम्झौता गरी कार्यसम्पादनलाई नतिजामा आधारित बनाउनु पर्दछ।
४३. प्रदेशस्तरमा कर्मचारी सरुवा, बढुवालाई अनुमानयोग्य बनाइ योग्यता र क्षमतामा आधारित कार्य जिम्मेवारी तोक्ने प्रणाली लागु गर्नुपर्दछ।
४४. कार्यभार विश्लेषण (Workload Analysis) गरी आवश्यक दरबन्दी पुनर्संरचना गरी कार्यमुखी संरचना निर्माण गर्नुपर्दछ।
४५. क्षमता विकास तालिमलाई आवश्यकताका आधारमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी तालिम पश्चात पदस्थापना, सरुवा तथा कार्यसम्पादनसँग आवद्ध गर्नुपर्दछ।

सुशासन

४६. विगतका महालेखापरीक्षकका प्रतिवेदनहरू समयमै सभामा छलफल गरी प्रतिवेदन कार्यान्वयन अनुगमन गरी सुझाव कार्यान्वयनको प्रगति सार्वजनिक गर्नुपर्दछ।
४७. बढ्दो बेरजुलाई नियन्त्रण गर्न बेरजु फर्स्यौटलाई कार्य सम्पादन र वृत्ति विकाससँग आवद्ध गर्नुपर्दछ।
४८. स्वार्थको द्वन्द्व (Conflict of Interest) घोषणा प्रणाली लागु गरी सार्वजनिक पदाधिकारीको व्यवहार र आचरणमा सुधार गर्नुपर्दछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १
(प्रतिवेदनको परिच्छेद-१ र २ सँग सम्बन्धित)

लेखापरीक्षण गरिएका सरकारी कार्यालयहरूको विवरण २०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	कार्यालय संख्या	बेरुजु भएका कार्यालयको संख्या	बेरुजु रकम
१	प्रदेश सभा सचिवालय	१	१	०
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१	१	०
४	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१४	९	०
३	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	१	१	९५००
५	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय	१९	१९	५३८९४
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	२५	२५	२७२७८
७	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	३५	३५	३९४३०
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१५	१५	१७३७५९
९	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	१९	१९	४९६८१
१०	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२०	२०	१४११३९
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०	१०	९८३९
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय	२८	२८	९८६१
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१	१	०
१४	प्रदेश योजना आयोग	१	१	०
१५	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१	१	३३
१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१	१	०
	जम्मा	१९२	१८७	५१४४१४

लेखापरीक्षण गरीएका सरकारी कार्यालयहरूको विवरण

२०८१।८२

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	कार्यालय संख्या
१	प्रदेश सभा सचिवालय	१
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१४
३.१	आर्थिक मामिला मन्त्रालय	१
३.२	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	१
३.३	प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू	१२
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	१
५	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय	१९
५.१	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय	१
५.२	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालयहरू	१२
५.३	भूमिगत जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन कार्यालयहरू	३
५.४	प्रगन्ना बड्कापथ सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालय	१
५.५	वाणगंगा सिंचाई व्यवस्थापन कार्यालय, कपिलवस्तु	१
५.६	प्रदेश उर्जा कार्यालय	१
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	२५
६.१	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	१
६.२	उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	१
६.३	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय	१२
६.४	यातायात व्यवस्था कार्यालय	२
६.५	यातायात व्यवस्था सेवा कार्यालय	५
६.६	पर्यटन डिभिजन कार्यालय	२
६.७	पर्यटन विकास परिषद्, रुपन्देही	१
६.८	पाल्पा दरबार सङ्ग्रहालय	१
७	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	३५
७.१	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१
७.२	कृषि विकास निर्देशनालय, रुपन्देही	१
७.३	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	१
७.४	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, रुपन्देही	१
७.५	एकीकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालयहरू	३
७.६	कृषि ज्ञान केन्द्रहरू	९
७.७	भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र	९
७.८	कुखुरा विकास फार्म, बाँके	१
७.९	पशु रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, नवलपरासी ब.सु.प.	१
७.१०	पशु सेवा तालिम केन्द्र	१
७.११	बाली संरक्षण प्रयोगशाला, खजुरा	१
७.१२	बीउ विजन प्रयोगशालाहरू	२
७.१३	मत्स्य विकास केन्द्र, महादेवपुरी	१
७.१४	माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशाला	१
७.१५	प्रदेश सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय, राप्ती उपत्यका	१
७.१६	सहकारी प्रशिक्षालय	१

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	कार्यालय संख्या
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१५
८.१	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१
८.२	यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय	१
८.३	सडक पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू	१२
८.४	ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना कार्यान्वयन इकाई, बुटवल	१
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२०
९.१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१
९.२	प्रदेश वन निर्देशनालय	१
९.३	डिभिजन वन कार्यालयहरू	१४
९.४	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय	३
९.५	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	१
१०	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	१९
१०.१	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	१
१०.२	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	१२
१०.३	शहरी विकास तथा भवन कार्यालयहरू	५
१०.४	प्रदेश राजधानी निर्माण आयोजना कार्यान्वयन इकाई	१
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०
११.१	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१
११.२	महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१
११.३	शिक्षा तथा सामाजिक विकास निर्देशनालय	१
११.४	शिक्षा तालिम केन्द्र	१
११.५	सामाजिक विकास डिभिजन कार्यालय	६
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय	२८
१२.१	स्वास्थ्य मन्त्रालय	१
१२.२	स्वास्थ्य निर्देशनालय, राप्ती उपत्यका	१
१२.३	स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, बुटवल	१
१२.४	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र, बुटवल	१
१२.५	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला, भैरहवा	१
१२.६	स्वास्थ्य कार्यालयहरू	१२
१२.७	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	१०
१२.८	लुम्बिनी आयुर्वेद चिकित्सालय, बुटवल	१
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१
१४	प्रदेश योजना आयोग	१
१४	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१
१५	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१
	जम्मा	१९२

लेखापरीक्षण गरिएका समिति र अन्य संस्थाहरूको विवरण

२०८१।८२

क्र.सं.	समिति र अन्य संस्थाको नाम		संख्या
१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय		२
	१.१	प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपालगञ्ज	१
	१.२	प्रदेश पूर्वाधार विकास प्राधिकरण	१
२	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय		१
	२.१	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रतिष्ठान	१
३	सामाजिक विकास मन्त्रालय		१
	३.१	लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालय	१
४	स्वास्थ्य मन्त्रालय		१६
	४.१	लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल विकास समिति	१
	४.२	रोल्पा अस्पताल विकास समिति	१
	४.३	जिल्ला अस्पताल, रुकुम पूर्व	१
	४.४	रामपुर अस्पताल विकास समिति	१
	४.५	राप्ती प्रादेशिक अस्पताल, दाङ्ग	१
	४.६	भीम अस्पताल विकास समिति	१
	४.७	बर्दिया अस्पताल	१
	४.८	प्युठान अस्पताल विकास समिति	१
	४.९	पृथ्वीचन्द्र अस्पताल विकास समिति	१
	४.१०	पाल्पा अस्पताल विकास समिति	१
	४.११	गुल्मी अस्पताल विकास समिति	१
	४.१२	कपिलवस्तु अस्पताल, कपिलवस्तु	१
	४.१३	अर्घाखाँची अस्पताल विकास समिति	१
	४.१४	राप्ती आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ्ग	१
	४.१५	प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ्ग	१
	४.१६	भालुवाङ्ग अस्पताल, दाङ्ग	१
५	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय		२
	५.१	प्रदेश युवा परिषद विकास समिति	१
	५.२	प्रदेश खेलकुद परिषद, लुम्बिनी	१
	कुल जम्मा		२२

प्रदेश कार्यालयको लेखापरीक्षण रकम

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय	विनियोजन				राजस्व				धरौटी				अन्य कारोबार				लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम
		लेखापरीक्षण हुनुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण हुनुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण हुनुपर्ने		सम्पन्न		लेखापरीक्षण हुनुपर्ने		सम्पन्न		
		इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	इकाई	रकम	
१	प्रदेश सभा सचिवालय	१	२३२०९७	१	२३२०९७	१	१२३	१	१२३	१	४२४०	१	४२४०	१	८५६५	१	८५६५	२४५०२५
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१	२३१६९५	१	२३१६९५	३	१९६७	३	१९६७	३	७९०८१	३	७९०८१	७	२४४९३	७	२४४९३	३३७२३६
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१४	६८१९१	१४	६८१९१	१७	११४३७६७४	१७	११४३७६७४	१३	१९२२३	१३	१९२२३	१२	५०३८५	१२	५०३८५	११५७५४७३
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	१	२७५२४५	१	२७५२४५	१६	५०४	१६	५०४	१	२९१५३	१	२९१५३	१५	३०५५१२	१५	३०५५१२	६१०४१४
५	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	१९	२५१३६८४	१९	२५१३६८४	१९	२३७४२	१९	२३७४२	१९	५०००९०	१९	५०००९०	४	५५०५	४	५५०५	३०४३०२१
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	२७	१०१४७४५	२५	९५७९६८	३५	४२६६१४३	३३	३०७७७७१	२७	४५५४९	२५	४५३८०	१४	३९४८४०	१४	३९४८४०	४४०५९५९
७	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	३५	१०३२९४०	३५	१०३२९४०	३५	२३९५०	३५	२३९५०	३१	१७८७५	३१	१७८७५	७	२२११६९	७	२२११६९	१२९५९३४
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१५	६८५५४५५	१५	६८५५४५५	१८	७५३६७	१८	७५३६७	३२	१३९३८०७	३२	१३९३८०७	३	१३४५	३	१३४५	८३२५९७४
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२१	१४७९००८	२०	१३८०४१८	२०	५९३६९०	१९	५९३३९५	२१	३४५७६३	२०	३४३५३८	१७	३१६६२१	१६	३१४४३३	२६३९७८४
१०	शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	१९	४५७३१५९	१९	४५७३१५९	२१	२२२०८	२१	२२२०८	१९	७३२९३०	१९	७३२९३०	६	१२७८८	६	१२७८८	५३४१०८५
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०	१९६४०८९	१०	१९६४०८९	१९	६६२६५	१९	६६२६५	१४	६१६५४	१४	६१६५४	८	१८५६३०	८	१८५६३०	२२७७६३८
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय	२८	४८८६०३५	२८	४८८६०३५	४३	३५९९१	४३	३५९९१	४१	१५०५९५	४१	१५०५९५	३९	७९३३०५	३९	७९३३०५	५८६५९२६
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१	४२५३६	१	४२५३६	०	०	०	०	०	०	०	०	१	२५००	१	२५००	४५०३६
१४	प्रदेश योजना आयोग	१	१२१३७	१	१२१३७	०	०	०	०	०	०	०	०	१	२१२	१	२१२	१२३४९
१५	प्रदेश लोक सेवा आयोग	१	८०७६९	१	८०७६९	१	३२७५४	१	३२७५४	१	४७२	१	४७२	०	०	०	०	११३९९५
१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१	१२२४१	१	१२२४१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१२२४१
१७	अर्थ - विविध	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	१९५	२५२७४०२६	१९२	२५११८६५९	२४८	१६५८०३७८	२४५	१५३२१७११	२२३	३३८०४३२	२२०	३३७८०३८	१३५	२३२२८७०	१३४	२३२०६८२	४६१३९०९०
१८	स्थानीय तह वित्तीय हस्तान्तरण		२६१६९८८		२६१६९८८		२८००		२८००		८३		८३		१६७८		१६७८	२६२१५४९
	कुल जम्मा	१९५	२७८९१०१४	१९२	२७७३५६४७	२४८	१६५८३१७८	२४५	१५३२४५११	२२३	३३८०५१५	२२०	३३७८१२१	१३५	२३२४५४८	१३४	२३२२३६०	४८७६०६३९

सेस्ता पेस नभएकोले लेखापरीक्षण नभएको निकायको विवरण
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	आर्थिक वर्ष	कार्यालय संख्या	विनियोजन	राजस्व	धरौटी	विविध	जम्मा
१	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	२०८१।८२	२	५६७७७	१२५८३७२	१६९	०	१३१५३१८
१.१	यातायात व्यवस्था कार्यालय, तुलसिपुर	२०८१।८२	१	२६०११	५४५६२०	८९	०	५७१७२०
१.२	यातायात व्यवस्था कार्यालय, बाँके	२०८१।८२	१	३०७६६	७१२७५२	८०	०	७४३५९८
२	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२०८१।८२	१	९८५९०	२९५	२२२५	२१८८	१०३२९८
२.१	भु-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, दाङ	२०८१।८२	१	९८५९०	२९५	२२२५	२१८८	१०३२९८
	कुल जम्मा		३	१५५३६७	१२५८६६७	२३९४	२१८८	१४१८६१६

समिति तथा अन्य संस्थाको लेखापरीक्षण विवरण
२०८१।८२

(रु. हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	लेखापरीक्षण		प्रतिवेदन		लेखापरीक्षण सम्पन्न रकम
		हुनुपर्ने	सम्पन्न	अन्तिम	प्रारम्भिक	
१	अस्पताल विकास समितिहरू	१५	१४	०	१४	३९६९५९१
२	आयुर्वेद चिकित्सालय विकास समितिहरू	२	२	०	२	१७१३९९
३	सुशासन केन्द्र	१	१	०	१	१५१५९१
४	प्रतिष्ठान	१	१	०	१	५७०६०
५	विश्वविद्यालय	१	१	०	१	१९४९७४
६	प्रधिकरण	१	१	०	१	३७८२४१४
७	परिषद्	२	२	०	२	११३७५५
	जम्मा	२३	२२	०	२२	८४४०७८५

समिति तथा अन्य संस्थाको बक्यौता विवरण
२०८१।८२

क्र.सं.	समितिको नाम	आर्थिक वर्ष
१	रुकुम पूर्व अस्पताल विकास समिति	२०७७।७८

समिति तथा अन्य संस्था लेखापरीक्षण रकम, बेरुजु र सञ्चालन नतिजा

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र. सं	कार्यालयको नाम	लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने आर्थिक वर्ष	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम	लेखापरीक्षण भएको अन्तिम वर्षको सञ्चालन नतिजा										यो वर्षको बचत	वर्षान्तको मौज्जात	
					वर्षको सुरु मौज्जात	आय				व्यय							
						बिक्री / सेवा शुल्क	अनुदान	अन्य आय	जम्मा	प्रत्यक्ष	संचालन खर्च	कर्मचारी खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च			
१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश		३९३४००५	११९२६३	११०५	०	१९३४८४९	३२१२६	१९६६९७५	१८६०३७२	९४७५४	२७४९	९१५५	१९६७०३०	-५५	१०५०	
१.१	प्रदेश पूर्वाधार विकास प्राधिकरण	२०८१/८२	३७८२४१४	११८९८४	०	०	१८६०३७२	३०८३५	१८९१२०७	१८६०३७२	२३०२६	०	७८०९	१८९१२०७	०	०	
१.२	प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपालगञ्ज	२०८१/८२	१५१५९१	२७९	११०५	१५१५७७	१२९१	७५७६८	०	७१७२८	२७४९	१३४६	७५८२३	-५५	१०५०		
२	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश		५७०६०	४०	१५९५	०	२८५००	३०	२८५३०	२१४२५	३०	०	७०७५	२८५३०	०	१५९५	
२.१	सूचना तथा संचार प्रविधि प्रतिष्ठान	२०८१/८२	५७०६०	४०	१५९५	०	२८५००	३०	२८५३०	२१४२५	३०	०	७०७५	२८५३०	०	१५९५	
३	स्वास्थ्य मन्त्रालय		४१४०६८९	९२३६३	१६०६६१	८७७४०२	९४४३०७	२७७१६८	२०९८८७७	७७१००६	८१८५६०	२८९९४५	१६२६०१	२०४२११२	५६७६५	२१७४२६	
३.१	भीम अस्पताल	२०८१/८२	५५९९८८	२६७६३	८१६५	१६०८५३	१००३८५	२३४८०	२८४७१८	१००३८५	१६०९२५	०	१३९६०	२७५२७०	९४४८	१७६१३	
३.२	रोल्पा अस्पताल	२०८१/८२	८४५५३	१३०७	२१६९०	२४८८५	७६४४	१३५१६	४६०४५	०	२७९६६	१०५४२	०	३८५०८	७५३७	२९२२७	
३.३	बर्दिया अस्पताल	२०८१/८२	२०६१२१	८०७९	१८०	१०३०९१	०	०	१०३०९१	१८०३३	६११९९	२३७९८	०	१०३०३०	६१	२४१	
३.४	अर्घाखाँची अस्पताल	२०८१/८२	२४७७५१	२३१३	१५२३०	०	६१०५९	६१७३५	१२२७९४	६१०५९	६३८९८	०	०	१२४९५७	-२१६३	१३०६७	
३.५	जिल्ला अस्पताल, रुकुम पूर्व	२०८१/८२	१३२८४३	१७६	४४६९	२१४२८	४५७०५	१७४	६७३०७	१९८४२	१५३७९	३०१४१	१७४	६५५३६	१७७१	६२४०	
३.६	राप्ती प्रादेशिक अस्पताल, दाङ	२०८१/८२	७३६५७७	१८३४	१५१३६	१२८२१८	१६०६०६	७६३९६	३६५२२०	२०१५३५	२६५००	८५७९१	५७५३१	३७१३५७	-६१३७	८९९९	
३.७	राप्ती आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ	२०८१/८२	२२६३५	०	०	०	११३१७	०	११३१७	७६०	२५२५	६३२४	१७०९	११३१८	-१	-१	
३.८	प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ	२०८१/८२	१४८७६४	०	९३८३	२८६००	४५९३९	१०८६	७५६२५	०	२९५८९	१६३५०	२७२००	७३१३९	२४८६	११८६१	
३.९	प्युठान अस्पताल, प्युठान	२०८१/८२	३४१४४१	३८८	१८३११	९९४२८	६९०५६	११२९	१६९६१३	१०२७७२	६९०५६	०	०	१७१८२८	-२२१५	१६०९६	
३.१०	कपिलवस्तु अस्पताल, कपिलवस्तु	२०८१/८२	२७६३१०	७२१२	६८०१	७०५२६	६९१८९	१४१६	१४११३१	६४५३०	६९१८९	०	१४६०	१३५१७९	५९५२	१२७५३	
३.११	पृथ्वीचन्द्र अस्पताल विकास समिति	२०८१/८२	३६४९५५	२४१९	७०८३	२१७००	८८२४६	७२८१३	१८२७५९	२१५७९	५३२१५	६९१९७	३८२०५	१८२१९६	५६३	७६४६	
३.१२	गुल्मी अस्पताल, तम्घास	२०८१/८२	३३५३४०	११४१८	१८८३९	१०३१७४	६२२५९	७३०	१६६१६३	२१७७	१४६५८३	१९४८४	९३३	१६९१७७	-३०१४	१५८२५	
३.१३	पाल्पा अस्पताल, पाल्पा	२०८१/८२	१६४२९१	१०६९७	२०२८८	१०६३४	७९७८०	१४००	९१८१४	४३७५७	८१५	२०१९६	७७०९	७२४७७	१९३३७	३९६२५	
३.१४	रामपुर अस्पताल पाल्पा	२०८१/८२	१६२३०१	८७	८२८५	२७११९	४३२५४	१८६३०	८९००३	४३२५४	२१५३२	०	८५१२	७३२९८	१५७०५	२३९९०	
३.१५	लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, रुपन्देही	२०८१/८२	२७६३१०	१९५७०	६८०१	७०५२६	६९१८९	१४१६	१४११३१	६४५३०	६९१८९	०	१४६०	१३५१७९	५९५२	१२७५३	
३.१६	भालुवाड अस्पताल, दाङ	२०८१/८२	८०८०९	०	०	७२२०	३०६७९	३२४७	४११४६	२६७९३	१०००	८१२२	३७४८	३९६६३	१४८३	१४८३	
४	सामाजिक विकास मन्त्रालय		१९४४७४	१३५	०	०	०	०	९७४८७	९७४८७	०	१०१०५	८७१२३	२५९	९७४८७	०	०
४.१	लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालय	२०८१/८२	१९४४७४	१३५	०	०	०	०	९७४८७	९७४८७	०	१०१०५	८७१२३	२५९	९७४८७	०	०
५	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय		११३७५५	६९०	९२०५	७५	५२२५०	०	५२३२५	५२८०	५३०९	०	५०८४१	६१४३०	-९१०५	१००	
५.१	प्रदेश खेलकुद परिषद, लुम्बिनी	२०८१/८२	९४४७५	६९०	२५	७५	४७२५०	०	४७३२५	८५२	५३०९	०	४१०८९	४७२५०	७५	१००	
५.२	प्रदेश युवा परिषद, रुपन्देही	२०८१/८२	१९१८०	०	९१८०	०	५०००	०	५०००	४४२८	०	०	०	१४१८०	-९१८०	०	
	जम्मा		८४४०७८३	२१२४९१	१७२५६६	८७७४७७	२९५९९०६	४०६८११	४२४४१९४	२६५८०८३	९२८७५८	३७९८१७	२२९९३१	४१९६५९	४७७०५	२२०१७१	

पेस्की बाँकीको विवरण
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय र निकायको नाम	गत सम्मको बाँकी	यो वर्षको फर्स्यौट	गत सम्मको बाँकी	यो वर्ष थप	कुल जम्मा
१	सरकारी कार्यालयतर्फ	२२४२९०६	१३८५७२३	८५७१८३	९२७१६	९४९८९९
२	समिति तथा अन्य संस्थातर्फ	३४५३४	९६५	३३५६९	९८३	३४५५२
जम्मा		२२७७४४०	१३८६६८८	८९०७५२	९३६९९	९८४४५१

कुल असुली विवरण

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.स.	मन्त्रालय र निकायको नाम	लेखापरीक्षणको दौरानमा		प्रारम्भिक प्रतिवेदन पठाएपछि		सम्परीक्षणको क्रममा		कुल जम्मा
		कार्यालय संख्या	असुली रकम	कार्यालय संख्या	असुली रकम	कार्यालय संख्या	असुली रकम	
१	सरकारी कार्यालय तर्फ	२९	२७०६	१५	२४५९	७३	४५८९४	५१०५९
१.१	प्रदेश सभा सचिवालय	१	१३२	०	०	०	०	१३२
१.२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	१	१	०	०	१
१.३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१	४०	१	७७	१	१४०	२५७
१.४	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिचाई मन्त्रालय	४	७३	२	७५	१२	६९६३	७१११
१.५	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	०	०	१	६५०	१२	५५०८	६१५८
१.६	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	६	१४५	१	५	९	६१८	७६८
१.७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	२	३१	३	६२१	१६	२८९५४	२९६०६
१.८	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	३	८१	३	२१०	२	३५२	६४३
१.९	वन तथा बातावरण मन्त्रालय	४	२३९	३	८२०	५	३९१	१४५०
१.१०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३	४१५	०	०	७	१७३८	२१५३
१.११	स्वास्थ्य मन्त्रालय	५	१५५०	०	०	८	९४६	२४९६
१.१२	प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	०	०	१	२८४	२८४
२	समिति तथा अन्य संस्था तर्फ	४	२४५८	५	२७७	८	५१९६	७९३१
२.१	प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपालगञ्ज	०	०	१	२	१	२७	२९
२.२	भीम अस्पताल	१	७४६	०	०	१	१४०२	२१४८
२.३	बर्दिया अस्पताल	०	०	०	०	१	११	११
२.४	कपिलवस्तु अस्पताल, कपिलवस्तु	१	११७२	१	४४	०	०	१२१६
२.५	पृथ्वीचन्द्र अस्पताल विकास समिति	०	०	१	१८२	१	३२	२१४
२.६	गुल्मी अस्पताल, तम्घास	१	५१	०	०	१	२९७	३४८
२.७	सूचना तथा संचार प्रविधि प्रतिष्ठान	०	०	०	०	१	५७	५७
२.८	लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, रुपन्देही	१	४८९	१	३३	१	३३४७	३८६९
२.९	लुम्बिनी प्राविधिक विद्यालय	०	०	१	१६	०	०	१६
२.१०	अर्घाखाँची अस्पताल	०	०	०	०	१	२३	२३
	कुल जम्मा	३३	५१६४	२०	२७३६	८१	५१०९०	५८९९०

अग्रिम कर कट्टी नगरेको समष्टिगत स्थिति
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/निकाय	असुल गर्नुपर्ने		असुली		असुल गर्न बाँकी रकम
		कार्यालय संख्या	रकम	कार्यालय संख्या	रकम	
	सरकारी कार्यालय तर्फ					
१	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिचाई मन्त्रालय				नभएको	
२	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय				नभएको	
३	वन तथा वातावरण मन्त्रालय				नभएको	
४	सामाजिक विकास मन्त्रालय				नभएको	
५	स्वास्थ्य मन्त्रालय				नभएको	
	जम्मा					
	समिति तथा अन्य संस्था				नभएको	
	कुल जम्मा					

राजस्वको शीर्षकगत आम्दानी विवरण

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

राजस्व सङ्केत	राजस्व शीर्षक	अनुमान	यथार्थ असुली
११११४	कृषि आयमा लाग्ने कर	०	०
१११३६	कृषि आयमा लाग्ने कर	५२६१	५
११३१५	बौडफाँटबाट प्राप्त हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२२९७५००	१३९०६७३
११४११	बौडफाँट भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	९०११२५०	७८९७९५९
११४२१	बौडफाँटभई प्राप्त हुने अन्त शुल्क	३००३७५०	२८२६१९२
११४५६	बौडफाँटभई प्राप्त हुने सवारी साधन कर	२८०००००	१८५६१३०
११४७१	बौडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	११२९३	६७०५
११४७२	बौडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापनकर	१८११३	९४०२
१३३११	समानिकरण अनुदान	८२८६४००	७६०३६०१
१३३१२	सशर्त अनुदान	४१९३३००	२७३४९७५
१३३१३	विशेष अनुदान	७४४६००	३३७९३०
३३३१४	समपुरक अनुदान	७९५०००	३३१२५८
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	७८३२	१६१९
१४१५३	बौडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	९१२५२	३०८३१
१४१५४	बौडफाँट भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	१८०७२६	१०२४८२
१४१५६	बौडफाँट भई प्राप्त विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी	२२९६९१	६४३९३
१४१५७	बौडफाँट भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रीबाट प्राप्त हुने आय	५९५०००	४६५२४०
१४१५८	बौडफाँट भई प्राप्त पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी	४२	१०८
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बौडफाँट नहुने रोयल्टी	०	४९१७
१४२११	कृषि उत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	४६९९४	१७०२१
१४२१२	सरकारीसम्पत्तीको विक्रीबाट प्राप्त रकम	२६११	३५७
१४२१३	अन्यविक्रीबाट प्राप्त रकम	२६	१
१४२१७	नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क	१०२	१६
१४२१९	अन्यसेवा शुल्क तथा विक्री	९१४	१५२
१४२२३	शिक्षाक्षेत्रको आम्दानी	७८३	११८
१४२२४	परीक्षाशुल्क	३२४१५२	३३३४६
१४२२५	यातायातक्षेत्रको आम्दानी	३९१६२०	२३५२६२
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१५२७३२	७३१०५
१४२५३	व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२४८०२६	८०१७८
१४२५४	रेडियो / एफ.एम.सञ्चालन दस्तुर	०	२०
१४२५५	टेलीभिजन सञ्चालन दस्तुर	८५६	१६०
१४२५६	चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर	१९५२०००	८०४८३३
१४२६४	वन क्षेत्रको अन्य आय	१३३२२५२	४१३३८७
१४३११	न्यायिक दण्ड जरीवाना	९८०	१९६
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरीवाना र जफत	६२५२८	३०७२२
१४३१३	घरौटी सदस्यता	५९७२	५५६०
१४५११	बीमा वापत	०	०
१४५२९	अन्य राजस्व	२८२४	१९१०३
१५१११	बेरुजु	१७३६१८	८९३००
१५११२	निकास फिर्ता	०	९७२६३
१५११३	अनुदान फिर्ता	०	२३४२२
१५११६	समपुरक अनुदान फिर्ता प्राप्ति	०	२००
	जम्मा	३६९७००००	२७५८८१४२
	सङ्घीय अनुदान बाहेकको जम्मा प्राप्ति	२२९५०७००	१६५८०३७८

सरकारी कार्यालयहरूको बेरजु वर्गीकरण

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क सं	मन्त्रालय र निकायको नाम	प्रारम्भिक बेरजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरजु रकम	बाँकी बेरजु			बेरजु						
		दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नुपर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					जम्मा पेस्की
		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती			अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेस नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	
१	प्रदेश सभा सचिवालय, लुम्बिनी प्रदेश	११	०	०	०	०	०	११	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश	२६	१	२	१	१	२	०	२५	०	०	०	०	०	०	०	०	
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	४८	३	७८	०	३	७८	०	४८	०	०	०	०	०	०	०	०	
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	२४	३	१२२७०	०	२	२७७०	०	२४	१	९५००	०	९५००	०	०	०	९५००	
५	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	२८२	४८	५३९७०	४	४	७६	०	२७८	४४	५३८९४	७३२	३२२२६	१८८८८	०	०	५१११४	
६	उद्योग, पर्यटन तथा सहकारी मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१४९	५४	२७९४६	०	८	६८१	१३	१४९	४६	२७२७८	१०५९	१७०७७	२६६९	०	०	१९७४६	
७	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	२६९	७५	३९४७३	०	४	४३	०	२६९	७१	३९४३०	१८२०	३४५०८	१५०९	०	०	३६०१७	
८	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	२६७	११६	१९१६५३	०	२०	१८४२१	५२७	२६७	९६	१७३७५९	७३४८	३७७६५	५०८८०	०	०	८८६४५	
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	२९३	८७	५०९०६	०	१५	१८१४	५८९	२९३	७२	४९६८१	९५५	२९३५९	१९३६७	०	०	४८७२६	
१०	शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	३५७	२७३	१४९७६९	६	१०	८६३०	०	३५१	२६३	१४११३९	७७७५	२६७६७	१०१७६१	०	०	१२८५२८	
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१०६	१२३	१०५६४	०	४	७२५	०	१०६	११९	९८३९	२०६५	८९५	६८७९	०	०	७७७४	
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश	१८८	३१	१०३२९	१	१	४६८	०	१८७	३०	९८६१	२४१	४०१४	५६०६	०	०	९६२०	
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१२	०	०	१	०	०	०	११	०	०	०	०	०	०	०	०	
१४	प्रदेश योजना आयोग	१५	०	०	०	०	०	०	१५	०	०	०	०	०	०	०	०	
१५	प्रदेश लोकसेवा आयोग	९	२	३३	०	०	०	०	९	२	३३	३३	०	०	०	०	०	
१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	५	०	०	०	०	०	०	५	०	०	०	०	०	०	०	०	
	जम्मा	२०६१	८१६	५४६९९३	१३	७२	३३७०८	११२९	२०४८	७४४	५१४४१४	२२०२८	१९२१११	२०७५५९	०	०	३९९६७०	

समिति तथा अन्य संस्थाहरूको बेरुजु बर्गीकरण

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क सं	समितिको नाम	प्रारम्भिक बेरजु		प्रतिक्रियाबाट फछ्यौट		प्रतिक्रियाबाट थप बेरजु रकम	बाँकी बेरजु		बेरजु नियमित गर्नुपर्ने						जम्मा पेस्का			
		दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असूल गर्नुपर्ने	नियमित भएको									
		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक				लगती	नियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेस नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा				
१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२२	१५	१२३३६३	०	६	४१००	०	२२	९	११९२६३	२७०	११८९९३	०	०	११८९९३	०	
	१.१ प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपालगञ्ज	१०	९	४३७९	०	६	४१००	०	१०	३	२७९	०	२७९	०	०	२७९	०	
	१.२ प्रदेश पूर्वाधार विकास प्राधिकरण	१२	६	११८९८४	०	०	०	०	१२	६	११८९८४	२७०	११८७१४	०	०	११८७१४	०	
२	आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालय	६	१	४०	०	०	०	०	६	१	४०	४०	०	०	०	०	०	
	२.१ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रतिष्ठान	६	१	४०	०	०	०	०	६	१	४०	४०	०	०	०	०	०	
३	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०	३	१५१	०	२	१६	०	१०	१	१३५	०	०	१३५	०	१३५	०	
	३.१ लुम्बिनी प्राविधिक विश्वविद्यालय	१०	३	१५१	०	२	१६	०	१०	१	१३५	०	०	१३५	०	१३५	०	
४	स्वास्थ्य मन्त्रालय	२३६	१२६	२२०८६३	०	९	१२८५३६	३६	२३६	११७	१२३६३	१७५०	७२९१७	१७४०३	०	०	९०३२०	२९३
	४.१ लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल विकास समिति	३०	१२	१४७८८८	०	७	१२८३१८	०	३०	५	१९५७०	७४	१९४९६	०	०	१९४९६	०	
	४.२ रोग्या अस्पताल विकास समिति	१३	१	१३०७	०	०	०	०	१३	१	१३०७	०	०	१३०७	०	०	१३०७	०
	४.३ जिल्ला अस्पताल, रुकुम पूर्व	९	८	१७६	०	०	०	०	९	८	१७६	९०	०	८६	०	०	८६	०
	४.४ रामपुर अस्पताल विकास समिति	१८	१	८७	०	०	०	०	१८	१	८७	०	८७	०	०	०	८७	०
	४.५ राप्ती प्रादेशिक अस्पताल, दाङ्ग	२१	२	१८३४	०	०	०	०	२१	२	१८३४	०	०	१८३४	०	०	१८३४	०
	४.६ भीम अस्पताल विकास समिति	११	५८	२६७६३	०	०	०	०	११	५८	२६७६३	५९२	२६६४२	२५२९	०	०	२६१७१	०
	४.७ बर्दिया अस्पताल	१६	१	८०७९	०	०	०	०	१६	१	८०७९	०	८०७९	०	०	०	८०७९	०
	४.८ प्युठान अस्पताल विकास समिति	१७	१	३८८	०	०	०	०	१७	१	३८८	३८८	०	०	०	०	०	०
	४.९ पृथ्वीचन्द्र अस्पताल विकास समिति	१९	५	२७०१	०	२	२१८	३६	१९	३	२५१९	१५७	२३६२	०	०	०	२३६२	०
	४.१ पाल्पा अस्पताल विकास समिति	१८	२३	१०६९७	०	०	०	०	१८	२३	१०६९७	५१	१०२२२	४२४	०	०	१०६४६	०
	४.११ गुल्मी अस्पताल विकास समिति	१३	५	११४१८	०	०	०	०	१३	५	११४१८	२४६	०	१११७२	०	०	१११७२	०
	४.१२ कपिलवस्तु अस्पताल, कपिलवस्तु	१०	६	७२१२	०	०	०	०	१०	६	७२१२	१५२	६७२७	४०	०	०	६७६७	२९३
	४.१३ अर्घाखाँची अस्पताल विकास समिति	१५	३	२३१३	०	०	०	०	१५	३	२३१३	०	२३०२	११	०	०	२३१३	०
	४.१४ राप्ती आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ्ग	४	०	०	०	०	०	०	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४.१५ प्रादेशिक आयुर्वेद चिकित्सालय, दाङ्ग	९	०	०	०	०	०	०	९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४.१६ भालुवाङ अस्पताल, दाङ्ग	१३	०	०	०	०	०	०	१३	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	५	२	१६८६	०	१	९९६	०	५	१	६९०	०	०	०	०	०	०	६९०
	५.१ प्रदेश युवा परिषद विकास समिति	२	०	०	०	०	०	०	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	५.२ प्रदेश खेलकुद परिषद, लुम्बिनी	३	२	१६८६	०	१	९९६	०	३	१	६९०	०	०	०	०	०	०	६९०
	कुल जम्मा	२७९	१४७	३४६१०३	०	१८	१३३६४८	३६	२७९	१२९	२१२४९१	२०६०	१९१९१०	१७५३८	०	०	२०९४४८	९८३

बेरुजु फर्स्यौट तथा सम्परीक्षणको अद्यावधिक विवरण
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय/ निकायको नाम	गत वर्षसम्मको बाँकी	सम्परीक्षण भएको	सम्परीक्षणबाट थप भएको	गत वर्षसम्मको बाँकी	यो वर्षको थप	आठौँ प्रतिवेदन सम्मको बाँकी बेरुजु	आठौँ प्रतिवेदन सम्मको बाँकी बेरुजु मध्ये पेस्की
१	सरकारी कार्यालयतर्फ	४०१५३४५	१२७३०२	७५६	३८८८७९९	५१४४१४	४४०३२१३	९४९८९९
२	समिति तथा अन्य संस्थातर्फ	५५९७९२	२००३६	१००३	५४०७५९	२१२४९१	७५३२५०	३४५५२
	जम्मा	४५७५१३७	१४७३३८	१७५९	४४२९५५८	७२६९०५	५१५६४६३	९८४४५१

सङ्घीय कार्यालयमा पठाइएको अन्तर सरकारी अख्तियारीको विवरण

२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	अन्तिम बजेट		निकास / खर्च
		चालु	पूँजीगत	चालु
	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय			
१	मालपोत कार्यालय, परासी	२००	०	२००
२	नापी कार्यालय, परासी	३००	०	३००
३	मालपोत कार्यालय, भैरहवा	३००	०	३००
४	मालपोत कार्यालय, बुटवल	३००	०	२७६
५	मालपोत कार्यालय, मझगाँवा	२००	०	२००
६	नापी कार्यालय, भैरहवा	३००	०	३००
७	नापी कार्यालय, बुटवल	३००	०	३००
८	नापी कार्यालय, मझगाँवा	२००	०	११५
९	मालपोत कार्यालय, तौलिहवा	३००	०	२८२
१०	मालपोत कार्यालय, चन्द्रौटा	२००	०	२००
११	नापी कार्यालय, तौलिहवा	३००	०	२६८
१२	नापी कार्यालय, चन्द्रौटा	२००	०	२००
१३	मालपोत कार्यालय, तानसेन	२००	०	२००
१४	मालपोत कार्यालय, रामपुर	२००	०	१९९
१५	नापी कार्यालय, तानसेन	३००	०	२९९
१६	नापी कार्यालय, रामपुर	२००	०	१९०
१७	विशेष नापी कार्यालय, पाल्पा	३००	०	३००
१८	मालपोत कार्यालय, सन्धिखर्क	३००	०	२९९
१९	नापी कार्यालय, सन्धिखर्क	३००	०	२९८
२०	विशेष नापी कार्यालय अर्घाखाँची	४००	०	४००
२१	मालपोत कार्यालय, तम्घास	३००	०	३००
२२	मालपोत कार्यालय, मजुवा	२००	०	२००
२३	नापी कार्यालय, तम्घास	३००	०	३००
२४	नापी कार्यालय, मजुवा	२००	०	१९९
२५	मालपोत कार्यालय, रुकुमकोट	२००	०	२००
२६	नापी कार्यालय, रुकुमकोट	२००	०	२००
२७	मालपोत कार्यालय, लिवाङ	२००	०	२००
२८	मालपोत कार्यालय, घर्तिगाउँ	२००	०	१६८
२९	नापी कार्यालय, लिवाङ	३००	०	३००
३०	नापी कार्यालय, घर्तिगाउँ	२००	०	११०
३१	मालपोत कार्यालय, खलङ्गा	३००	०	३००
३२	मालपोत कार्यालय, जसपुर	२००	०	२००
३३	नापी कार्यालय, खलङ्गा	३००	०	२९५
३४	नापी कार्यालय, जसपुर	२००	०	१६८
३५	मालपोत कार्यालय,	३००	०	२६१
३६	मालपोत कार्यालय, तुल्सीपुर	३००	०	२९७

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	अन्तिम बजेट		निकास /खर्च
		चालु	पुँजीगत	चालु
३७	नापी कार्यालय, दाङ	४००	०	४००
३८	नापी कार्यालय, तुल्सीपुर	३००	०	३००
३९	मालपोत कार्यालय, नेपालगंज	३००	०	३००
४०	नापी कार्यालय, नेपालगंज	३००	०	२६९
४१	मालपोत कार्यालय, बर्दिया	३००	०	३००
४२	मालपोत कार्यालय, राजपुर	२००	०	१४९
४३	नापी कार्यालय, बर्दिया	३००	०	२७३
४४	नापी कार्यालय, राजपुर	२००	०	१६०
४५	मालपोत कार्यालय, लमही	२००	०	१९९
४६	नापी कार्यालय, लमही	३००	०	३००
	जम्मा	१२०००	०	११४७४
	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय			
४७	ईलाका प्रहरी कार्यालय, वनियाभार	५०००	०	५०००
४८	इलाका प्रहरी कार्यालय नवलपरासी, सुनवल	५०००	०	३२०९
४९	जिल्ला ट्राफिक कार्यालय गुल्मी, तम्घास	३०००	०	२९००
५०	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाँके	४०००	०	३५३२
५१	इलाका प्रहरी कार्यालय, चन्द्रौटा	३०००	०	२८५४
५२	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, रुकुमकोट (पूर्वी रुकुम)	१५००	०	१४९६
५३	इलाका प्रहरी कार्यालय सालझन्डी	२०००	०	१९४३
५४	नेपाल प्रहरी विशेष सुरक्षा गण सुनवल	२०००	०	२०००
५५	प्रहरी चौकी पोहवा, गौडहवा ४, रुपन्देही	१५००	०	१४२४
५६	प्रहरी चौकी शान्तिवजार गौडहवा, ७ रुपन्देही	१५००	०	१४२४
५७	लुम्बिनी प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्र बुटवल रुपन्देही	५०००	०	७०
५८	इलाका प्रहरी कार्यालय, कोहलपुर	२०००	०	१९८१
५९	सशस्त्र प्रहरी वल प्रदेश कार्यालय, चन्द्रौटा	५०००	०	४५६७
६०	सशस्त्र प्रहरी वल गण नं. २९, भालुवाङ्ग	५०००	०	४६७९
६१	सशस्त्र प्रहरी सिमा सुरक्षा वेश क्याम्प नरैनापुर १, बाँके	२५००	०	२५००
६२	सशस्त्र प्रहरी नेपाल नं.४१ रिजर्भ गण हेड क्वार्टर चन्द्रौटा कपिलवस्तु अर्जुनखोला दाङ्ग	१०००	०	९४८
६३	सामुदायिक सेवा केन्द्र, कोहलपुर	२०००	०	१९९६
६४	लुम्बिनी प्रदेश प्रहरी नेपालगञ्ज, बाँके	१६२७५	०	१६२७५
६५	सशस्त्र प्रहरी वल नेपाल आश्रितगुल्म, रोल्पा	१०००	०	९९३
६६	लुम्बिनी प्रदेश प्रहरी इकाइ,	२६५००	०	१४३२७
६७	प्रहरी चौकी मरन्टान	४६८९	०	४६८९
६८	जिल्ला प्रहरी कार्यालय कपिलवस्तु	३४००	०	३४००
	जम्मा	१०२८६४	०	८२२०७
	सामाजिक विकास मन्त्रालय			
६९	मदन पोखरा बहुप्राविधिक शिक्षालय	२५७११	०	२०२९६
७०	पाणिनी बहुप्राविधिक शिक्षालय	२५७०६	०	१९४६७
७१	एग्रोफरेट्री बहुप्राविधिक शिक्षालय	२४५०५	०	१९२७२
७२	जीवराज आश्रित बहुप्राविधिक शिक्षालय	८२९०	०	६३४६
७३	तुराङ्ग बहुप्राविधिक शिक्षालय	१५५९२	०	९५३४
७४	रोल्पा बहुप्राविधिक शिक्षालय	२८९६५	०	२२०३६
७५	सहिद कृष्णसेन बहुप्राविधिक शिक्षालय	५६९१९	०	४८६५३
७६	भेरी प्राविधिक शिक्षालय	१०३३०८	०	८०८४२
७७	रासि प्राविधिक शिक्षालय	१३९०४९	०	१२५१०३

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	अन्तिम बजेट		निकासा /खर्च
		चालु	पूँजीगत	चालु
७८	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद, प्रदेश नं.५	११८२९७	०	११८२९७
७९	कोरिया नेपाल बहुप्राविधिक शिक्षालय	७६६७०	०	५४६३७
	जम्मा	६२३०१२	०	५२४४८३
	स्वास्थ्य मन्त्रालय			
८०	भेरी अस्पताल	१०९५०	०	९८०९
	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय			
८१	३०१००४७०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	५००
८२	३०१००४८०२५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४०९
८३	३०१००४९०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४१९
८४	३०१००५००१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	३६७
८५	३०१००५१०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४९४
८६	३०१००५२०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४९८
८७	३०१००५३०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४४९
८८	३०१००५४०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४९०
८९	३०१००५५०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४७१
९०	३०१००५६०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	५००
९१	३०१००५७०३५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४६४
९२	३०१००५८०१५-जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	५००	०	४९८
	जम्मा	६०००	०	५५५९
	कुल जम्मा	७५४८२६	०	६३३५३२

कोषको विवरण
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	मन्त्रालय / निकाय	गतवर्षको मौज्जात	यस वर्षको आय	जम्मा	खर्च	बाँकी
१	प्रदेश सभा सचिवालय	८५६५	०	८५६५	२३२८	६२३७
१.१	स्वास्थ्य उपचार कोष	८५६५	०	८५६५	२३२८	६२३७
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१४९३	२३०००	२४४९३	२३०२७	१४६६
२.१	प्रदेश पूर्वाधार विकास कोष	२७		२७	२७	०
२.२	कार्यसञ्चालन कोष	१४६६	२३०००	२४४६६	२३०००	१४६६
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१९६३३	३०७५२	५०३८५	२९७४७	२०६३८
३.१	कार्य सञ्चालन कोष	१९६३३	३०७५२	५०३८५	२९७४७	२०६३८
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	१५८७४७	१४६७६५	३०५५१२	९७७४९	२०७७७१
४.१	कार्य सञ्चालन कोष	१५८७४७	१४६७६५	३०५५१२	९७७४९	२०७७७१
४	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	५	५५००	५५०५	०	५५०५
४.१	कार्य सञ्चालन कोष	५	५५००	५५०५	०	५५०५
५	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	३२९०८	६५३८१	३९४५८९	६९४४०	३२५१४९
५.१	व्याज अनुदान कोष	११६०३०	०	११६०३०	३८८१	११२१४९
५.२	सहकारी विकास कोष	२०००००	०	२०००००	०	२०००००
५.३	उद्योग प्रवर्धन कोष	१००००	०	१००००	०	१००००
५.४	कार्यसञ्चालन कोष	३१७८	६५३८१	६८५५९	६५५५९	३०००
६	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	२२०२५१	९१८	२२११६९	४७२२	२१६४४७
६.१	कार्यसञ्चालन कोष	२२०२५१	९१८	२२११६९	४७२२	२१६४४७
७	सहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	७८४	१२००४	१२७८८	१०९७५	१८१३
७.१	कार्यसञ्चालन कोष	७८४	१२००४	१२७८८	१०९७५	१८१३
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१३१७	२८०	१५९७	६०	१५३७
८.१	कार्यसञ्चालन कोष	१३१६	२८१	१५९७	६०	१५३७
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१२२५९१	१९४०३०	३१६६२१	१४९५९०	१६७०३१
९.१	कार्यसञ्चालन कोष	१२२५९१	१९४०३०	३१६६२१	१४९५९०	१६७०३१
१०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३७१३८	१५०९९१	१८८१२९	१७७७२३	१०४०६
१०.१	प्रदेश खेलकुद कोष	१०१०	०	१०१०	१०१०	०
१०.२	युवा परिषद कोष	९१८०	५०००	१४१८०	१४१८०	०
१०.३	कार्यसञ्चालन कोष	२६९४८	१४५९९१	१७२९३९	१६२५३३	१०४०६
११	स्वास्थ्य मन्त्रालय	९५८२१	६९७४८५	७९३३०६	६९९९७६	९३३३०
११.१	पृथ्वीचन्द्र अस्पताल कोष	२७१९	७२०८६	७४८०५	७१६५८	३१४७
११.२	लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल कोष	२४८४	३८२१९	४०७०३	३९२०२	१५०१
११.३	भिम अस्पताल कोष	१४१३	१६०८५३	१६२२६६	१६०९२५	१३४१
११.४	कपिलवस्तु अस्पताल कोष	५९८२	७०५२६	७६५०८	६४५३०	११९७८
११.५	पाल्पा अस्पताल कोष	३९९	०	३९९	०	३९९
११.६	रामपुर अस्पताल कोष	४२०		४२०	३९५	२५
११.७	अर्घाखाँची अस्पताल कोष	१५२२९	६१७३५	७६९६४	६३८९८	१३०६६
११.८	गुल्मी अस्पताल कोष	१२४	११८४८७	११८६११	१०५४५०	१३१६१
११.९	रुकुम पूर्व अस्पताल कोष	४२८१	२१४२८	२५७०९	१९६५६	६०५३
११.१०	प्युठान अस्पताल कोष	३४२	५४४	८८६	६७०	२१६
११.११	राप्ती प्रादेशिक अस्पताल कोष	०	१७४०१	१७४०१	१७४०१	०
११.१२	भेरी अस्पताल कोष	४७४५	१०५७८	१५३२३	१३८७७	१४४६
११.१३	बर्दिया अस्पताल	०	९२९	९२९	९२९	०
११.१४	भालुवाङ अस्पताल	०	१०४६६	१०४६६	८९८४	१४८२
११.१५	कार्यसञ्चालन कोष	५७६८३	११४२३३	१७१९६६	१३२४०१	३९५१५
१२	प्रदेश योजना आयोग	२१२	०	२१२	०	२१२
१२.१	कार्यसञ्चालन कोष	२१२	०	२१२	०	२१२
१३	स्थानीय तह कार्य सञ्चालन कोष	१६८९	८९	१६७८	२०	१६५८
	जम्मा	९९७३५४	१३२७१९५	२३२४५४९	१२६५३४९	१०५९२००

स्थानीय तहको लेखापरीक्षण र बेरुजु रकम
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		गत वर्षको जिम्मेवारी	आय						व्यय				मौज्जात बाँकी
				रकम	प्रतिशत		सङ्ग अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पुँजीगत खर्च	अन्य खर्च	जम्मा खर्च	
१	वर्दघाट नगरपालिका	नवलपरासी	२२९६३४४	५१८४२	२.२६	१५३८७१	४८००८२	३०११०	१८३९२६	८१३०८	३४६८२४	११२२२५०	५३६२५२	२८७०६०	३५०७८३	११७४०९५	१०२०२६
२	रामग्राम नगरपालिका	नवलपरासी	२२२३२७९	३४९९२	१.५७	१७०२५७	५८४२८५	३४९९२	१२६७३०	१०५७९४	२५४०७३	११०५८७४	४२२४१८	३८२५९६	३१२३९०	१११७४०४	१५८७७७
३	सुनवल नगरपालिका	नवलपरासी	२०८९४५९	४८६७	०.२३	१८५३३०	८४२७६९	५२०३८	२५९४७	१०५४९५	७७५०	१०३३९९९	७८३६२७	२३२९७३	३८८६१	१०५५४६१	१६३८६८
४	सुस्ता गाउँपालिका	नवलपरासी	१२४०७०६	४३२८	०.३५	२६६३६०	२७७८८०	२१६५१	१४१८४०	१०७७०	१४४५६१	५९६७०२	२६७०४६	२३३३२७	१४३६३१	६४४००४	२१९०५८
५	पान्तिनन्दन गाउँपालिका	नवलपरासी	१०९६८१३	३१३९०	२.८६	४४२३२	५४३५५३	२७५१२	०	१८११९	२६१७	५९१८०१	४१४९६२	८६३८४	३६६५	५०५०१२	१३१०२१
६	प्रतापपुर गाउँपालिका	नवलपरासी	१६३८७६३	३०७७१	१.८८	८५६४५	४०४४२६	२३९७२	१०८७४२	२२८४२	२५५३९७	८१५३७९	३९०६६०	१५२०४१	२८०६८४	८२३३८५	७७६३९१
७	सरावल गाउँपालिका	नवलपरासी	१२६८१२७	२२४५८	१.७७	५७४७३	३१६६५५	२०६१७	१०९६७५	१५५५५	१७०६१३	६३१११५	३२२६२८	१४६५६३	१६७८२२	६३७०१३	५१५७५
८	बुटवल उप महानगरपालिका	रुपन्देही	५००५४६१	५६५४८	१.१३	३९६७७३	१३१२८०१	३७५७९	४५१७३५	५५८०३४	२०५२३७	२५६५३८६	११०५६८४	६३५७३२	६९८६५९	२४४००७४	५२२०८५
९	तिलोत्तमा नगरपालिका	रुपन्देही	५२९३८६६	२६००३	०.४९	८३४७६०	१७९८५६२	६७५३१	३५२४२२	२४४१६२	१७००७५	२६३२७२२	१२५४१२४	७९००३६	६१६९५३	२६६१११३	८०६३९९
१०	देवदह नगरपालिका	रुपन्देही	२१२८५९९	५१७१	०.२४	१२०५८४	७१९०८१	३०९६६	१६३८३९	१२९७३३	९४२१	१०५३०४०	७२७३८५	२९५३३३	५२८३१	१०७५५५९	९८०६५
११	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका	रुपन्देही	२३६७७५९	७३०५	०.३१	२२२९०४	९७७७११	३७८३०	५८२६४	२५४३४	१६४२६	१११५७६५	०	३१४९०५	९३७०८७	१२५१९९२	८६६७७
१२	सिद्धार्थनगर नगरपालिका	रुपन्देही	२५८१८०३	२६६३१	१.०३	१३०८१७	४७१९६५	२९३१४	१६८४४५	२००२४१	४०३८१३	१२७३७७८	५४८५९१	३३२४६०	४२६९७५	१३०८०२६	९६५६९
१३	सैनामैना नगरपालिका	रुपन्देही	२१२००३६	१४७५७	०.७	११९४४१	४३४९७२	२७६०३	२१७८४३	८१२७१	३४१४३६	११०३१२५	४५१४५२	१८७११२	३७८३४७	१०६९१११	२०५६५५
१४	ओमसतिया गाउँपालिका	रुपन्देही	११८०१२०	१२९७१	१.१	३२३११	२९०१२३	४५८५७	११०९३४	३६४२३	११२३८८	५९४७२५	२७२८१८	१४३०८३	१६८४९४	५८४३९५	४३६४१
१५	कन्चन गाउँपालिका	रुपन्देही	१३७०९१३	३३६८	०.२५	८३२९३	६१७९११	२७३१७	०	२९५६८	४८३२	६७९६२८	४८३५३२	१७८९५६	२८७९७	६९१२८५	७१६३६
१६	कोटहीमाई गाउँपालिका	रुपन्देही	११४७९९१	८५१०	०.७४	६५६२८	५३५५६१	२४५३६	९७८६	६८९९	२४४४	५७९२२६	४२४५६४	९५५९९	४८६०१	५६८७६५	७६०८९
१७	गैडहवा गाउँपालिका	रुपन्देही	१७१०८१७	७३४३	०.४३	६०३८०	६२४८६३	२८५५२	११७६३८	६२२९५	१६४८६	८४९८३४	५४२१३९	२६४०७६	५४७६८	८६०९८२	४९२३२
१८	मर्चबारी गाउँपालिका	रुपन्देही	११४०४९७	२१०७६	१.८५	११५७६१	२८७२०३	१९७२९	१०५७९४	५१८३	१४६१३०	५६४०३९	२८०२५७	१०३७५५	१९२४४७	५७६४५९	१०३३४१
१९	मायादेवी गाउँपालिका	रुपन्देही	१६०१८८५	२२६०८	१.४१	१०४०३२	४११७००	१६५७६	११०१८३	७२२६८	१९४४०२	८०५१२९	३३९१९३	२१९७२५	२३७८३९	७९६७५७	११२४०४
२०	रेडिणी गाउँपालिका	रुपन्देही	१३५१०२८	२४०२०	१.७८	५७८९३	३६३९९४	२१२२९	११३६४९	१५३३४	१५७३१०	६७१५१६	३३३६७६	१५४४७७	१९१३५१	६७९५१२	४९८९७
२१	सम्मरीमाई गाउँपालिका	रुपन्देही	१२४४४२३	१०१४२	०.८१	४३७४५	४९३४७९	११२४०	९५३४८	५८९४	१४२६३	६९०२२४	४२५७८७	१५४४९४	४४९१७	६२५१९८	३८७७१
२२	सियाही गाउँपालिका	रुपन्देही	१७१९३४०	१५३४७	०.८९	४६२९२	४६९२७५	२२६००	१०५६५०	८०३९३	१९०६१५	८६८५४३	३९८२६३	२३६२३८	२१६२९६	८५०७९७	६४०३८
२३	सुबोधन गाउँपालिका	रुपन्देही	१४३८४१८	८७७१	०.६१	२०८०८८	४४७६३७	२४४४८	१३३५१८	११०१५३	१९०६६	७३३९२२	३२५७९३	२०४३१०	१७४३३६	७०४४९६	२३७५१४
२४	कपिलवस्तु नगरपालिका	कपिलवस्तु	२३०८०५९	१५६८४	०.६८	१७९८७५	५३६११८	३००३८	२०१८२८	३७२१५	३३३५३२	११३८७३१	५४८२१०	२५५६९१	३६५४२६	११६९३२२	१४९२७९
२५	कृष्णनगर नगरपालिका	कपिलवस्तु	१८७२४९९	११४४८	०.६१	१६०६६०	४२३०८५	४३१३४	१२२७०३	४१६६६	२९०५४२	९२११४०	३७८८७६	२३६४४६	३३६०१९	९५१३५५	१३०६४१
२६	बाणगंगा नगरपालिका	कपिलवस्तु	३१००१६३	८८४८	०.२९	२१२६४४	६४६८८२	३५३३५	२५६७३०	७९६८७	५२९८६७	१५४८०१	६६५२५५	३७५८२७	५१०५८०	१५५१६६२	२०९४८८
२७	बुद्धभुमी नगरपालिका	कपिलवस्तु	२२५९८७४	१३०५०	०.५८	१९७७३७	५५७३९०	३०१०७	२१३७८३	३२५८३	३३१६८३	११६५४५६	५१४१६८	२३५४८५	३४४६७५	१०९४३२८	२६८५५५

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		गत वर्षको जिम्मेवारी	आय					व्यय				मौज्दात बाँकी	
				रकम	प्रतिशत		सह अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	अन्य खर्च		जम्मा खर्च
२८	महाराजगंज नगरपालिका	कपिलवस्तु	१९९८७९०	१२१४१	०.६१	५३६७२	६०९८५३	४०१७४	१२००२३	१३९८१	२२६७६८	१०१०७९९	३९२५११	२८५५७३	३०९९०७	९८७९१०	७६४८१
२९	शिवराज नगरपालिका	कपिलवस्तु	२३०३५६८	१७३६८	०.७५	२६४४०६	५२६८१३	९७६९२	१४९८८०	४०९७५	३२४१९७	११३९५५७	५९१४७१	२२७६३१	३४४९११	११६४०१२	२३९९५१
३०	मायादेवी गाउँपालिका	कपिलवस्तु	१६४६२७५	१७२७५	१.०५	२४७७४	४१९४८९	२४८९९	१२७४७१	११३२८	२४१३३३	८२४५२०	३८६४४१	१७१०८६	२६४२२८	८२१७५४	२७५४०
३१	यशोधरा गाउँपालिका	कपिलवस्तु	१३९३९०९	४४१९४	३.१७	११६९४२	३००९७०	२२७५५	१०७७२७	७६१५	२२५८५६	६६४९२३	३४७६६७	११७६२७	२६३६९२	७२८९८६	५२८७९
३२	विजयनगर गाउँपालिका	कपिलवस्तु	१४७७११२	२५९३५	१.७६	५८२१६	३८८८९९	४०१३९	१०६७५५	२०५१२	१८८०२९	७४०३३४	३३७६२	१९९१००	५०३९१६	७३६७७८	६१७७२
३३	शुद्धोधन गाउँपालिका	कपिलवस्तु	१३७५८७९	१६४७६	१.२	३७३३१	३०८७१७	२१२२६	११९२४८	१९०६१	२२८५७४	६९६८२६	३००३७६	१२०४९१	२५८१८७	६७९०५४	५५१०३
३४	तानसेन नगरपालिका	पाल्पा	३१७६८११	३२४३६	१.०२	७८००८	१४१४०२	१०९१३	१४३३२१	७३६००	१२६६५२३	१६३५७५९	५६११३१	६०४१२९	३७५७९२	१५४१०५२	१७२७१५
३५	रामपुर नगरपालिका	पाल्पा	१७१३७४८	११६१०	०.६८	१२६१२०	४७८४२९	२४३४०	१११६९६	५४२७३	१८८०९२	८५६८३०	४९५४६४	१५१६३५	२०९८१९	८५६९१८	१२६०३२
३६	तिनाउ गाउँपालिका	पाल्पा	११४६२३५	३२९०	०.२९	५५१२८	२८२६३६	२१९७८	१०२१९७	३९८९७	१४४४७५	५९११८३	३१०३४४	१३२९९३	१११७१७	५५५०५४	९१२५७
३७	निस्दि गाउँपालिका	पाल्पा	१३१३३१५	३७१८१	२.८३	७४२५३	३७६४५९	१९१७६	१२७३०६	२१३२७	१२०९३१	६६५१९९	३८०२०५	१२६५१३	१४१३९९	६४८११६	९२३३६
३८	पूर्वखोला गाउँपालिका	पाल्पा	१०५३०८८	१५१३४	१.४४	२६३४७	७९१८९	५७३६	९४३८८	६१४५	३४९६६२	५३५१२०	३०७१७५	८७१११	१२३६८३	५१७९६९	४३४९८
३९	बगनासकाली गाउँपालिका	पाल्पा	१३७४९००	१२६६१	०.९२	४३३०३	४१६९६४	१६९६५	९११८४	७८११	१५६०४४	६८८९६८	३३७५३८	१७१३००	१७७०९४	६८५९३२	४६३३९
४०	माथागढी गाउँपालिका	पाल्पा	१४०६५५०	८२३८	०.५९	१११५८१	३७६४१६	२१०५२	१२३०७५	१५६१३	१७०५८१	७०६७३७	३६८१२५	१३००८१	२०१६०८	६९९८१३	११८५०५
४१	रम्भा गाउँपालिका	पाल्पा	११८९९७५	९३२१	०.७८	६०८१२	८१५७५	५८७६	८१५९१	८१४९	४०९५०७	५८६६९९	९६२४८	९६४३६	४१०५६५	६०३२७७	४४२३३
४२	रिडिकोट गाउँपालिका	पाल्पा	१२८११०५	५२६६	०.४१	७८४६०	३८०९४२	२०३१६	८४७५७	१०२७४	१३७३४६	६३३६३६	३३६८४५	१५८१९२	१५२४३२	६४७४६९	६४६२७
४३	रैनादेवी छहरा गाउँपालिका	पाल्पा	१५५१३६९	४५१५	०.२९	२५१६६	४९७३४०	२३४०५	१०६२७४	१०७३६	१४३३६५	७८११२०	४०४१३५	१७०४०५	१९५७१०	७७०२५०	३६०३६
४४	भूमिकास्थान नगरपालिका	अर्घाखाँची	१६३३६३८	१९५२	०.१२	७४२७८	६२१०१६	३०९४७	१२३८७४	८३७८	२२२०६	८०६४२१	४१४२२७	१८४९८८	२२७९१२	८२७२१७	५३४८२
४५	शितगंगा नगरपालिका	अर्घाखाँची	१९९४११४	८२१६	०.४१	४६८९१	४४०८६९	२९३९०	१८३६२३	३८३९७	२२५३०६	१०१७६५५	५४६५१८	१९३२२४	२३६७४८	९९६४९०	८७९४६
४६	सन्धिखर्क नगरपालिका	अर्घाखाँची	२०४८७९४	१०५६७	०.५१	५७३४२	५८०८३०	४०२७७	१३७८३५	३५२८०	२३४५७९	१०२८८०१	४९९८३४	२९७६८२	२३२४७७	१०२९९९३	५६१५०
४७	छत्रदेव गाउँपालिका	अर्घाखाँची	१३६०५६६	२४१७	०.१८	५५१३७	५५३००१	२०४७२	८८३९३	७३७१	१११५१	६८०३८८	३२४२२५	१३२४५५	२२३४९७	६८०१७७	५५३४८
४८	पाणिनी गाउँपालिका	अर्घाखाँची	१५४८९८२	४८२	०.०३	७२५११	४५५७५४	२२७६०	१०४१०१	८५७४	१८०३९४	७७१५८३	४३०४५७	१५१५०५	१९५४३७	७७७३९९	६६६९५
४९	मालारानी गाउँपालिका	अर्घाखाँची	१४३१४४८	४२२५	०.३	३२९१५	५७६५४९	२२९२८	९४८६९	९६२३	११३५८	७१५३२७	३९२२४०	१४८४०५	१७५४७५	७१६१३०	३२१९२
५०	मुसिकोट नगरपालिका	गुल्मी	१७४७३२७	४३७६२	२.५	५०७७३	४९३८९४	२६७७४	१२१७६९	१२८०१	२२३३२३	८८८५६१	४१७१२४	१७३३८८	२७८२५५	८६८७६७	६०५६७
५१	रेसुङ्गा नगरपालिका	गुल्मी	१५४३२३७	७४५२	०.४८	२०१५९	४४१३७१	३८५३९	१०९१०२	२३४१२	१६७४८०	७७९९०४	४३००८०	१५३०९९	१८०१५३	७६३३३२	३६७३१
५२	इस्मा गाउँपालिका	गुल्मी	११३७१६९	४७६२	०.४२	८०८४०	२८२७३८	२११४३	८२४३०	७६३७	१६९३४६	५६३२९४	२८३९४६	१२४८३९	१६५०८९	५७३८७५	७०२५९
५३	कालीगण्डकी गाउँपालिका	गुल्मी	१३२३४०२	१०६७०	०.८१	२३३०१	३५९५४५	२९३१५	९७२३५	६७१५	१७२३०६	६६५११६	३३२०२१	१२४९४०	२०१३२४	६५८२८६	३०१३१
५४	गुल्मीदरवार गाउँपालिका	गुल्मी	११५५५१४	९००१	०.७८	२७८२७	३२५१६३	२७७०८	८१४१८	९९१८	१३८५४७	५८२७६५	३०५४७३	१०२६१९	१६४६५८	५७२७५०	३७८४१
५५	चन्द्रकोट गाउँपालिका	गुल्मी	१२३१८११	१२३२७	१.	२१८५४	३४५३०९	२२९४२	८७१४५	९८५५	१५३६९९	६१८९५०	३३२०१९	८३१०४	१९७७३७	६१२८६१	२७९४३
५६	छत्रकोट गाउँपालिका	गुल्मी	१४०३९५४	८१६	०.०६	५३०८१	४०७२५६	२४१२७	८१३१०	१००८५	१७०२१८	६९२९९६	३१२७४५	१७९४१४	२१८७९९	७१०९५७	३५१२०
५७	धुर्कोट गाउँपालिका	गुल्मी	१३८६७५१	०	०.	३७२९९	३९९९०३	१९७४१	८३६२२	७९९३	१८१४६५	६९२७२४	३४०९१८	१४३८४४	२०९२६५	६९४०२७	३५९९६
५८	मदान गाउँपालिका	गुल्मी	१२४०३३९	३३०७	०.२७	९१३५३	३३३४३३	२४५८०	८६७९५	३७८०	१६०४३७	६०९०२५	३२०१९९	१४१७८८	१६९३२७	७३९३१४	६९०६४
५९	मालिका गाउँपालिका	गुल्मी	१४९८३४५	११८७	०.०८	२६३७३	४१५३१३	२१८९४	८५१२४	५६३६	२२३७४९	७५१७१६	३४१०४७	१५७४४०	२४८१११	७४६६२९	३९४६०
६०	रुरुक्षेत्र गाउँपालिका	गुल्मी	१४४४९०७	८४२४	०.५८	६९३५१	४१७६४९	२४५७७	७३७९३	२०५१२	१७२२४४	७०८७८५	४५६८४८	२४०६४८	३८५७७	७३६१२२	४२०१४
६१	सत्यवती गाउँपालिका	गुल्मी	१३२१३०६	२८५२	०.२२	४९४०६	३७९४८९	२४३८३	८९१९८	९०६०	१६२३८९	६६४५१९	३५६८४१	११०६११	१८९२७६	६५६७८८	५७१३७
६२	पुथा उत्तरमाँगा गाउँपालिका	रुकुमपूर्व	१३७७६०४	६१०२४	४.४३	१९०३०	४१७९६१	२२९३९	१०४१७१	८२६४	१३९९४४	६९३२७९	३४१६८०	१६५६१७	१७७०२८	६८४३२५	२७९८४

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		गत वर्षको जिम्मेवारी	आय					व्यय				मौज्दात बाँकी	
				रकम	प्रतिशत		सह अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	अन्य खर्च		जम्मा खर्च
६३	भुमे गाउँपालिका	रुकुमकोट	११९३८४६	२९२६५	२.४५	२२२००	३३७५२०	२४९०५	९६४०६	६६०५	१३४२४८	५९९६८५	२८७०१७	१५१७३९	१५५४०५	५९४१६२	२७७२२
६४	सिस्ने गाउँपालिका	रुकुमपूर्व	१२९४५६७	१०७३९	०.८३	५५९९३	३६८४७४	२४२५६	९६१८६	१०५०२	१५५०२२	६५४४४०	३४९५६९	१००७५०	१८९८०७	६४०१२६	७०३०७
६५	रोल्पा नगरपालिका	रोल्पा	१६०२५८४	४८४६	०.३	३३५५०	४१८५३०	२९२४०	१३९७८०	११४१४	२२२८४२	८२१८०६	३९७७७९	१३५३९६	२४७६०३	७८०७७८	७४५७८
६६	त्रिवेणी गाउँपालिका	रोल्पा	१३८५४८३	२३२००	१.६७	५९८३०	३५५८१६	३३६०४	१०२७९८	८०३५	१९०८६२	६९१११५	३२६०००	१४३७३५	२२४६३४	६९४३६९	५६५७६
६७	थवाङ गाउँपालिका	रोल्पा	८३३९५५	१०११६	१.२१	५५९१०	२३६७६२	२२८२५	६९४४५	५०२२	८५९९५	४२००४९	१८०००५	१२१२२४	११२६७७	४१३९०६	६२०५३
६८	परिवर्तन गाउँपालिका	रोल्पा	११९६६२४	८०७७	०.६७	३६९०७	३१४१७३	१७८३३	९०५८१	५७८८	१७४०१५	६०२३९०	२८३१०६	११०१२३	२०१००५	५९४२३४	४५०६३
६९	माडी गाउँपालिका	रोल्पा	१०४२४१०	१७३८४	१.६७	१०३४८	२५३०७६	२२२११	८१५९५	४१५४	१६३३७२	५२४४०८	२७४५२०	८३७१४	१५९७६८	५१८००१	१६७५५
७०	रुन्टीगढी गाउँपालिका	रोल्पा	१२२८८५०	५६४२	०.४६	२६०६४	३४६५६९	२६३५०	१२१८७६	१०३१९	११३४७२	६१८५८६	३४७७०२	१४७९१०	११४६५२	६१०२६३	३४३८७
७१	लुङ्ग्री गाउँपालिका	रोल्पा	१२०४०३७	६८२९	०.५७	१८५९३	३१२१३९	२१०९५	९५२१३	७०२२	१७१८५१	६०७३२०	२६४०२०	१४१३४८	१९१३५१	५९६७१८	२९११५
७२	गंगादेव गाउँपालिका	रोल्पा	१०१४१६८	११३५५	१.१२	५५९८५	२९४५९६	२०१३६	८७५७७	३६३०	९११९२	४९७१३१	२९०९७३	१०७४९१	११८५७३	५१७०३७	३६०७९
७३	सुनछहरी गाउँपालिका	रोल्पा	१०५१७३८	६५३६	०.६२	३४४५२	२६९१६०	२३४२५	८८०९३	६४१३	१४१४८५	५२८५४५	२४४१३६	११४२१६	१६४८११	५२३१६४	३९८८३
७४	सुनिलस्मृति गाउँपालिका	रोल्पा	१३२६०७०	७८२२	०.५९	२२४०८	३६८२१३	३०७१४	१०५२२१	१११४४	१६११४४	६७६४४६	३३८९८३	११९१५२	१९१४९९	६४९६३४	४९२१०
७५	प्युठान नगरपालिका	प्युठान	१६७१६१०	१६७९५	१.	४०७४७	४६०७२२	३१७६०	१२५३७६	२९२०३	१८९५८९	८३६६५०	४७१५९२	१४४१०९	२१९२५९	८३४९६०	४२४३७
७६	स्वर्गद्वारी नगरपालिका	प्युठान	१६८८५२१	१३८०६	०.८२	६४४७३	७५४८८१	४३७८२	६३१९	२०३७२	१७८२५	८५२८७९	५३८३२१	२५६७२४	४०५९६	८५५६५१	६१७११
७७	ऐरावती गाउँपालिका	प्युठान	१२३९५००	४२८०	०.३५	२७४६९	४६९७५६	१५३५८	९५९६८	५०९१	२९९४०	६१६१३३	२८९८०७	१३५४३४	१९८१४५	६२३३६८	२०१९६
७८	गौमुखी गाउँपालिका	प्युठान	१२६६१३२	१२३८५	०.९८	२०३०८	२९४४९८	२५६१७	१००३१२	८४००	२०३४६३	६३३२९०	३१८२१५	९७०३९	२१७५८९	६३२८५२	२०७५६
७९	झिमरुक गाउँपालिका	प्युठान	१३५११८०	६८९४	०.५१	३९४४२	६४५७००	२५३५६	२८४०	१०६४२	११७२२	६९६३४०	४६५९७०	१७०९३०	२५९३९	६६२८३९	७२९४३
८०	नौबिहीनी गाउँपालिका	प्युठान	१२८७०२०	५६९०	०.४४	३२७१४	३४६२११	२१०७१	११५१३१	१०९८८	१४७२७६	६४०६७७	३४४०२१	१३९०६५	१६३२५८	६४६३४३	२७०४८
८१	मल्लरानी गाउँपालिका	प्युठान	९९६४७०	१०४४६	१.०५	५४०६५	२५८८५१	१८२०३	७३८२४	५७८०	१४६५८१	५०३२३९	२४२८६८	९२७७७	१५७६३६	४९३२३१	६५०७३
८२	माण्डवी गाउँपालिका	प्युठान	९४९३१०	५१४२	०.५४	४६९७९	४३३०५५	२३१६२	१८२१	६६३६	१००२९	४७४७०३	३०८१०३	१३२७२७	३३७७७	४७४६०७	४७०७५
८३	सरुमारानी गाउँपालिका	प्युठान	९०७४३१	२१३७	०.२४	२४६६९	४०७३७८	२६४३४	३७२४	९०८१	८५६२	४५५१७९	३५७१४०	६९९७८	२५१३४	४५२२५२	२७५९६
८४	घोराही उप महानगरपालिका*	दाङ	५२२१४८७	११२३७०	२.१५	१३८६२९	१०१७८४१	५०९४८	४७७०५६	२६००२४	८८१४२२	२६८७२९१	११३१२९०	६८४८३६	८५३५०२	२६४४८६७	१७१०५३
८५	तुल्सीपुर उप महानगरपालिका*	दाङ	२४९७३९	११७६४	४.७१	१६४०९४	९७६८७९	४४३८०	२४३८३७	३४३५४२	७१६५७४	२३२५२१२	१०४१६४०	४९७२२७	७५६०८४	२२९४९५१	१९४३५५
८६	लमही नगरपालिका	दाङ	१९४२७०४	३७८७३	१.९५	८२४०६	४६८५०१	२२७३६	१८९५११	११९०२६	१९१४८४	९९१२५८	४२२७१३	२३६६६८	२४४८७७	९०४१६८	१६९४९६
८७	गढवा गाउँपालिका	दाङ	१७१८५८३	८२०९१	४.७८	३४१९०	३६२३७३	२१२९७	२०९८००	२२५६२	२४४६३२	८७०६६४	३६८६४४	२३२२४६	२४७०३१	८५७९२०	५६९३४
८८	दैगीशरणा गाउँपालिका	दाङ	९८२७४९	१७९१४	१.८२	३९३८८	२६६६७५	१५६१८	९०१०३	७८८६	१०५१५५	४८७४३७	२४४३४२	१२६६४५	१२४३२५	४९५३१२	३१५१३
८९	बैगलाचुली गाउँपालिका	दाङ	११४४२०९	८७९८	०.७७	४६८२०	२८३३०९	१८७७६	११५६१४	१५२००	१४६६७८	५७९५७७	३१५०८९	१०५९५०	१४३५९३	५६४६३३	६१७६४
९०	बर्बई गाउँपालिका	दाङ	१०८२६२९	११८०५	१.०९	४५३८१	२८५११९	१६८१२	१०९५४८	१६४१८	१२४१८९	५५२०८६	२५०१७४	११७९१४	१६२४५६	५३०५४४	६६९२३
९१	राजपुर गाउँपालिका	दाङ	११३९२४३	६५८२२	५.७८	१४८५८१	२५४६५७	१५४५०	१३१२४१	६९८९	१२८०२४	५३६३६१	३२१४८०	१४९२६५	१३२१५७	६०२८८२	८२०६०
९२	राप्ती गाउँपालिका	दाङ	१५७६९८२	६२२३	०.३९	२९२२०	३३०३२०	३२५४६	१५७२४५	४१५०९	२३२४४९	७९४६९१	४०३७८१	१४८२०४	२३०८२७	७८१९४०	४१४४९
९३	शान्तिनगर गाउँपालिका	दाङ	१०८११३२	९४१९	०.८७	३४१८३	२८०४९०	२२४४६	९४३६०	११७६५	१२५८२०	५३४८८१	२७६९७४	१२०४४२	१४८८३४	५४६२४२	२३८१२
९४	नेपालगंज उप महानगरपालिका*	बाँके	३८७९५१५	१०६५७५	२.७५	४२०६९४	८६०४५३	४४६४९	१९३७२७	२५३१९५	६९०५५८	२०४२५८२	१०२९८३१	३५९३३४	६२४३१२	१९९१२००	४७२०७६
९५	कोहलपुर नगरपालिका	बाँके	२६५५३३५	४४४३२	१.६७	१२७७३२	५२२०२६	३९८३३	१५८७०५	२२२६३०	३७५८८०	१३९१०७४	६४०२७९	२७६२२७	४१९७४२	१३३६२६२	११०५४४
९६	खजुरा गाउँपालिका	बाँके	१९३७८३२	४३४८०	२.२४	८८८५४	४७२८२२	२२४४२	१४१४१४	२०४८९	२९२५७३	९४९७४०	५२०५३७	१७९४४३	२८८११२	९८८०९२	५०५०२
९७	जानकी गाउँपालिका	बाँके	१२९४९८५	४३२६०	३.३४	४३६२०	३२०८३६	२०२०७	९८०३४	३६७०४	१७८६२२	६५४४०३	३३६१५१	१२०५४३	१८३८८८	६४०५८२	५७४४१

अनुसूचीहरू

क्र.सं.	स्थानीय तह	जिल्ला	लेखापरीक्षण रकम	बेरुजु रकम		गत वर्षको जिम्मेवारी	आय					व्यय				मौज्दात बाँकी	
				रकम	प्रतिशत		सह अनुदान	प्रदेश अनुदान	राजस्व बाँडफाँट	आन्तरिक आय	अन्य आय/कोष समेत	जम्मा आय	चालु खर्च	पूँजीगत खर्च	अन्य खर्च		जम्मा खर्च
९८	बैजनाथ गाउँपालिका	बाँके	१९५३८५९	६४११९	३.२८	८६२५५	४९०९०३	२०३१७	१६३४३२	२९४४६	२६८०६२	९७२१६०	४५३६६६	२५०२०४	२७७८३०	९८१६९९	७६७१६
९९	राप्तीसोनारी गाउँपालिका	बाँके	२०९०५०६	२८१०१	१.३४	१४७७८२	४७८७६०	२०१५५	१५२९०३	९३१५४	३६२००४	११०६९७६	५५४६३८	१७०२४४	२५८६४८	९८३५३१	२७१२२७
१००	गुलरिया नगरपालिका*	बर्दिया	१९६२१४१	२००१२	१.०२	५६३६५	४८३१५७	३३३३२	१६७६१६	४०५८८	२९१९६६	१०१६६५९	५०२८९३	२१५३०७	२९५२३३	१०१६७२३	५६३०१
१०१	ठाकुरबाबा नगरपालिका	बर्दिया	१९७८६९७	२९०३	०.१५	१६९२५९	४४१६७७	३१४००	११८५६२	५९३७६	३०८८८७	९५९९०२	४६७४८०	२३७६४८	३१३६६७	१०१८७९५	११०३६६
१०२	बाँसगढी नगरपालिका	बर्दिया	२१२२८४९	६४९२	०.३१	२५८७००	४७१४४०	३७५५०	१७७२५९	३१८९५	२९४९१९	१०१३०६३	४३८७४२	३५३५३२	३१७५१२	११०९७८६	१६१९७७
१०३	नारबर्दिया नगरपालिका	बर्दिया	२३२७०८६	१२३१६	०.५३	१३७५३५	१८३५४०	३५९९६	१८३५४०	५१०२६	७१०१०७	११६४२०९	५२५७४५	२८८६३६	३४८४९६	११६२८७७	१३८८६७
१०४	मधुवन नगरपालिका	बर्दिया	१६६६२१५	३४७५०	२.०९	७१५२१	३६६१८७	२८४७४	१३९६६६	२९५४८	२६६२६३	८३०१३८	४०७६३६	१६५०४७	२६३३९३	८३६०७६	६५५८३
१०५	राजापुर नगरपालिका	बर्दिया	१९७९६१४	६२८२	०.३२	८५६५१	४३४७६१	३३२७४	१५३२६१	५५७६३	२९५१६९	९७२२२८	५०११६०	२०४३८०	३०१८४७	१००७३८७	५०४९२
१०६	गेरुवा गाउँपालिका	बर्दिया	१२४१३३४	९५१३	०.७७	९८९९४	३३५३६०	२१९९३	९६१०८	१६९६७	१५०३७३	६२०८०१	३२७६१५	१२१०८१	१७१८३७	६२०५३३	९९२६२
१०७	बढैयाताल गाउँपालिका	बर्दिया	१७७४९८०	७०००	०.३९	६८३५७	४६१७५५	२६४६२	११८११७	३७३९०	२५९४८१	९०३२०५	३७९२९३	२१८७२१	२७३७६१	८७१७७५	९९७८७
जम्मा			१७८७८३८००	१९७९४३४	१.११	९९११६२३	४८६७४८९०	२९३८९२१	१३१००३९७	४८३८२५१	२२३३५२४४	९१८८७७०३	४४७६६८७१	२११९०१४५	२५६४५४४९	९१५६४५५४	१०२३४७७२

- * माथि उल्लिखित स्थानीय तहको लेखापरीक्षण रकममा २०८२ भाद्र २३ र २४ मा भएको आन्दोलन र घटनाको कारण सेस्ता पेस नभएको नेपालगञ्ज उप-महानगरपालिकाको रु.११ करोड ९५ लाख २० हजार, घोराही उप-महानगरपालिकाको रु.८ करोड ८१ लाख ६६ हजार, तुलसीपुर उप-महानगरपालिकाको रु.४ अर्ब ३७ करोड ८ लाख ५८ हजार र गुलरिया नगरपालिकाको रु.७ करोड १२ लाख ४० हजार समेत रु.४ अर्ब ६४ करोड ९७ लाख ८४ हजार समावेश छैन।
- प्रदेशका १०९ पालिका मध्ये २०८२ भाद्र २३ र २४ मा भएको आन्दोलन र घटनाको कारण सेस्ता पेश नभएको नरैनापुर र डुडुवा गाउँपालिका, बाँकेको रु.२ अर्ब ६८ करोड ४७ लाख ५६ हजारको लेखापरीक्षण गरिएको छैन।

लेखा उत्तरदायी अधिकृतहरूको विवरण र सो अवधिको बेरजु स्थिति
२०८१।८२

(रु.हजारमा)

क्र. सं.	मन्त्रालय/निकायको नाम	लेखा उत्तरदायी अधिकृतहरूको नामावली	अवधि	आ.व. २०८१।८२ को बेरजु	लेखापरीक्षण अङ्क	लेखापरीक्षण अङ्कको तुलनामा बेरजु प्रतिशत
१	प्रदेश सभा सचिवालय	सचिव श्री दुर्लभ कुमार पुनमगर	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	०	२४५०२५	०.००
२	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	सचिव श्री सुमन घिमिरे	२०८१।४।१ देखि २०८१।५।३१	०	३३७२३६	०.००
		सचिव श्री इश्वरराज पौडेल	२०८१।६।१ देखि २०८२।३।३२			
३	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	सचिव श्री राम बहादुर के.सी.	२०८१।४।१ देखि २०८१।६।२	०	११५७५४७३	०.००
		सचिव श्री अमृत पौडेल	२०८१।६।३ देखि २०८१।७।१९			
		सचिव श्री डिलाराम पन्थी	२०८१।७।२० देखि २०८२।३।३२			
४	आन्तरिक मामिला, कानून तथा सहकारी मन्त्रालय	सचिव श्री रेखा कडेल	२०८१।४।१ देखि ०८१।११।२५	९५००	६१०४१४	१.५६
		सचिव श्री लोक बहादुर सुनवार	२०८१।११।२५ देखि २०८२।३।३२			
५	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	सचिव श्री मिनराज ढकाल	२०८१।४।१ देखि २०८१।७।१६	५३८९४	३०४३०२१	१.७७
		सचिव श्री विष्णु भण्डारी	२०८१।७।२३ देखि २०८२।३।३२			
६	उद्योग, पर्यटन तथा यातायात मन्त्रालय	सचिव श्री उमेश ढुंगाना	२०८१।४।१ देखि २०८१।११।२३	२७२७८	४४०५९५९	०.६२
		सचिव श्री नारद गौतम	२०८१।११।२३ देखि २०८२।३।३२			
७	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	सचिव श्री याम नारायण देवकोटा	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	३९४३०	१२९५९३४	३.०४
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	सचिव श्री माधव प्रसाद भट्टराई	२०८१।४।१ देखि २०८१।६।६	१७३७५९	८३२५९७४	२.०९
		सचिव श्री भीमार्जुन पाण्डे	२०८१।६।७ देखि २०८२।३।३२			
९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	सचिव श्री मोहनराज काफ्ले	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	४९६८१	२६३१७८४	१.८९
१०	शहरी विकास तथा खानेपानी मन्त्रालय	सचिव श्री वासुदेव पौडेल	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	१४११३९	५३४१०८५	२.६४
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	सचिव श्री विनोद कुमार खड्का	२०८१।४।१ देखि २०८१।७।८	९८३९	२२७७६३८	०.४३
		सचिव श्री भुपेन्द्र थापा	२०८१।७।११ देखि २०८१।१०।२२			
		सचिव श्री अणु प्रसाद न्यौपाने	२०८१।१०।२३ देखि २०८१।११।२२			
		सचिव श्री दिवाकर भण्डारी	२०८१।११।२६ देखि २०८२।१।७			
		सचिव श्री वसन्त प्रसाद कोइराला	२०८२।१।१७ देखि २०८२।३।३२			
१२	स्वास्थ्य मन्त्रालय	सचिव श्री डा.वासुदेव उपाध्याय	२०८१।२।१६ देखि २०८१।११।२३	९८६१	५८६५९२६	०.१७
		सचिव श्री दुर्गा लक्ष्मी श्रेष्ठ	२०८१।११।२३ देखि २०८२।३।३२			
१३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	सचिव श्री हरीकला सारु मगर	२०८१।११।२६ देखि २०८२।३।३२	०	४५०३६	०.००
१४	प्रदेश योजना आयोग	सचिव श्री खिम बहादुर कुँवर	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	०	१२३४९	०.००
१५	प्रदेश लोक सेवा आयोग	सचिव श्री चिरञ्जीवी पौडेल	२०८१।४।१ देखि २०८२।३।३२	३३	११३९९५	०.०३
१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	सचिव श्री हरिहर पौडेल	२०८१।४।१ देखि २०८१।६।३०	०	१२२४१	०.००
		सचिव डा. सुर्य प्रसाद पौडेल	२०८१।७।१ देखि २०८३।३।३२			

लुम्बिनी प्रदेश सरकार आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

राप्ती उपत्यका (देउखुरी), नेपाल

०८२-५९०४३७, ५९०४३८

पत्र सङ्ख्या :- २०८२/०८३

चलानी नम्बर : ६२६

मिति:- २०८३/०९/२८

विषय: उत्तरदायित्वको दृढोक्ति

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०८१ को दफा ३ बमोजिम सञ्चालित प्रदेश सञ्चित कोष, अनुदान सहायता तथा लगानीको लेखा र बजेटरी तथा गैर बजेटरी निकायको विनियोजन राजस्व धरौटी तथा अन्य कोषहरू सहितको विवरणलाई समेटी सोही ऐनको दफा २९ को उपदफा १ बमोजिम आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को केन्द्रिय लेखाको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरिएको छ।

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०८१, को दफा २५ को उपदफा १ बमोजिम प्रदेश सरकारले अपनाएको नगदमा आधारित दोहोरो लेखा प्रणाली अनुसार राखिएको लेखा सोही ऐनको दफा २५ को उपदफा ४ बमोजिम महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले तर्जुमा गरी महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत गरिएको ढाँचा र नेपाल सरकारबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान २०७९ को मानदण्डमा आधारित भई वित्तीय विवरण तयार गरिएको छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले तयार गरेको एकीकृत वित्तीय विवरणले लुम्बिनी प्रदेश सरकारका निकायहरूको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को अन्त्यको वित्तीय स्थिति र कारोबारलाई प्रतिबिम्बित गरेको छ। उपर्युक्त वित्तीय विवरण कानुनी प्रावधान सम्मत रहनुका साथै पुर्ण र विश्वसनीय रहेका छन्।

.....
(नारायण प्रसाद पौडेल)

प्रदेश लेखा नियन्त्रक

मिति: २०८३-०९-२८

यी वित्तीय विवरण तथा सुचनाहरू प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन २०८१ र प्रदेश सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७९ को प्रावधान सम्मत रहेका छन्।

.....
बन्धु प्रसाद बास्तीला

प्रदेश सचिव

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय लुम्बिनी प्रदेश

मिति: २०८३-०९-२८

“समृद्ध लुम्बिनी: आत्मनिर्भर प्रदेश”

लुम्बिनी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

प्रदेश सरकारको प्राप्ति र भुक्तानीको एकिकृत बार्गिक प्रतिवेदन

आ.व.२०८१/०८२

एकम ह. मा

क्र.स./आर्थिक संकेत	विवरण	टिप्पणी नं.	पातु जा.व.को कारोबार			नगद	तेस्रो चक्र मुकानी (सोझो मुकानी)		नगद	तेस्रो चक्र मुकानी (सोझो मुकानी)		नगद	नगद	
			नगद	तेस्रो चक्र मुकानी (सोझो मुकानी)	चक्रमा		नगद	तेस्रो चक्र मुकानी (सोझो मुकानी)		चक्रमा	नगद		तेस्रो चक्र मुकानी (सोझो मुकानी)	चक्रमा
१	प्रति		१	२	३ = १+२				४	५		६ = ४+५	७ = ४+५	
११०००	राखेल, अनुदान र अन्य प्रति		२८,६६४,८३६,४९२.००	-	२८,६६४,८३६,४९२.००				२४,४८४,९९०,३०६.१७	-		२४,४८४,९९०,३०६.१७	२४,४८४,९९०,३०६.१७	
११०००	राखेल		१३,९८०,०६०,४४८.६२	-	१३,९८०,०६०,४४८.६२				११,८२८,१०३,७४२.१३	-		११,८२८,१०३,७४२.१३	११,८२८,१०३,७४२.१३	
११०००	अन्य उपखर्च		२,४८०,४४४,८००.०५	-	२,४८०,४४४,८००.०५				२,७९१,३९१,४१७.९४	-		२,७९१,३९१,४१७.९४	२,७९१,३९१,४१७.९४	
११०००	अनुदान		११,०००,७६४,८४३.८६	-	११,०००,७६४,८४३.८६				१०,६६२,४४४,८८८.८६	-		१०,६६२,४४४,८८८.८६	१०,६६२,४४४,८८८.८६	
१४०००	अन्य प्रति		२१०,४६०,०००.७७	-	२१०,४६०,०००.७७				३४३,९०७,७४६.२३	-		३४३,९०७,७४६.२३	३४३,९०७,७४६.२३	
२१४०६ - ४९	बैजन्तु, विकास फिर्ता र अनुदान फिर्ता		२१०,४६०,०००.७७	-	२१०,४६०,०००.७७				३४३,९०७,७४६.२३	-		३४३,९०७,७४६.२३	३४३,९०७,७४६.२३	
२२१७० - ४९	लेजर, मिर्ची तथा विभिन्न		-	-	-				-	-		-	-	
३२२४२	आवधिक ऋण लगानी फिर्ता प्रति		-	-	-				-	-		-	-	
३२१४१ - ४४	बैजन्तु ऋण लगानी फिर्ता प्रति		-	-	-				-	-		-	-	
३२२४१	आवधिक ऋण प्रति		-	-	-				-	-		-	-	
क.	कुल चक्रमा प्रति		२८,६६४,८३६,४९२.००	-	२८,६६४,८३६,४९२.००				२४,४८४,९९०,३०६.१७	-		२४,४८४,९९०,३०६.१७	२४,४८४,९९०,३०६.१७	
२	मुकानी													
२.१	पातु खर्च		११,०४८,३३२,६१४.८८	-	११,०४८,३३२,६१४.८८				११,२३६,६४७,००१.२७	-		११,२३६,६४७,००१.२७	११,२३६,६४७,००१.२७	
२.१०००	पारिश्रमिक / सुविधा खर्च		२,६९६,८४६,६१४.३१	-	२,६९६,८४६,६१४.३१				२,६७३,३७६,४०६.४९	-		२,६७३,३७६,४०६.४९	२,६७३,३७६,४०६.४९	
२.१०००	मासमान तथा सेवाको उपभोग खर्च		३,९७९,३९६,२४१.७६	-	३,९७९,३९६,२४१.७६				३,९४२,७२२,४६२.०२	-		३,९४२,७२२,४६२.०२	३,९४२,७२२,४६२.०२	
२.१०००	साहायता खर्च		३,२४४,२३६,१८०.१८	-	३,२४४,२३६,१८०.१८				३,२८१,०६९,३३४.२१	-		३,२८१,०६९,३३४.२१	३,२८१,०६९,३३४.२१	
२.१०००	अनुदान खर्च		३,००४,०३२,४२४.२४	-	३,००४,०३२,४२४.२४				३,७७१,३०३,९२४.४०	-		३,७७१,३०३,९२४.४०	३,७७१,३०३,९२४.४०	
२.१०००	सावधिक सुला खर्च		१,००४,४४६,४९९.४८	-	१,००४,४४६,४९९.४८				७३२,४२२,८३९.२३	-		७३२,४२२,८३९.२३	७३२,४२२,८३९.२३	
२.१०००	अन्य		४७४,७४४,४४४.००	-	४७४,७४४,४४४.००				४६७,७३४,४४४.४२	-		४६७,७३४,४४४.४२	४६७,७३४,४४४.४२	
२.१०००	वैधानिक खर्च		१७,९४०,४२१,११४.८०	-	१७,९४०,४२१,११४.८०				१६,०४८,३९६,६३६.३६	-		१६,०४८,३९६,६३६.३६	१६,०४८,३९६,६३६.३६	
२.११००	स्विर सम्पत्ति प्रति खर्च		१७,९४०,४२१,११४.८०	-	१७,९४०,४२१,११४.८०				१६,०४८,३९६,६३६.३६	-		१६,०४८,३९६,६३६.३६	१६,०४८,३९६,६३६.३६	
२.१११०	भवन तथा संरचना		२,६००,२४९,३४९.९१	-	२,६००,२४९,३४९.९१				१,३६९,७७९,८८१.११	-		१,३६९,७७९,८८१.११	१,३६९,७७९,८८१.११	
२.११२०	जारी सामान तथा मेसिनरी औजार		४७२,४४३,७१३.०२	-	४७२,४४३,७१३.०२				२१६,२९६,६१७.७४	-		२१६,२९६,६१७.७४	२१६,२९६,६१७.७४	
२.११३०	अन्य वित्तीय खर्च		६,४१४,४२७.८७	-	६,४१४,४२७.८७				४१,७७०,९६६.४९	-		४१,७७०,९६६.४९	४१,७७०,९६६.४९	
२.११४०	सावधिक निर्माण		१३,४८०,३६७,४९१.९१	-	१३,४८०,३६७,४९१.९१				१३,१०६,६९२,४४२.००	-		१३,१०६,६९२,४४२.००	१३,१०६,६९२,४४२.००	
२.११५०	निर्दिष्ट संरचनाको सुधार खर्च		४४,६३०,२२१.९१	-	४४,६३०,२२१.९१				८४,९०४,२००.४८	-		८४,९०४,२००.४८	८४,९०४,२००.४८	
२.११७०	वैधानिक सुधार खर्च		१,२३२,७०६,१४०.१८	-	१,२३२,७०६,१४०.१८				१,१२९,७३१,४१८.३३	-		१,१२९,७३१,४१८.३३	१,१२९,७३१,४१८.३३	
२.१४००	प्रकृतिक सम्पत्ति खर्च		-	-	-				-	-		-	-	
२.१४१०	अन्य प्रति		-	-	-				-	-		-	-	
२.१४२०	भेपरी जाडोको वित्तीय		-	-	-				-	-		-	-	
२.१४३०	भेपरी जाडोको वित्तीय		-	-	-				-	-		-	-	

संस्कृत-संज्ञा

मलेप.का.नं. २७०-४

सुप्रीम प्रेशर सकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
प्रेशर लेखा नियन्त्रक कार्यालय
कलेट तुलनात्मक विवरण (कलेट निकाय)

आ.नं. २०८१/०८२

क्र.सं.	विवरण	टिप्पणी नं.	चालु आ.व.			गत आ.व.		
			सुर. बजेट/अनुमान	अन्तिम कायम बजेट/अनुमान	यथार्थ प्राप्ति /युक्तानी	सुर. बजेट/अनुमान	अन्तिम कायम बजेट/अनुमान	यथार्थ प्राप्ति /युक्तानी
१	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति (७.८.८.८.९)		३८,९७०,०००,०००.००	३४,३८२,४००,४१२.२२	२८,३९३,२०१,४७३.०६	३९,२२९,७००,०००.००	३३,६०४,०००,१७९.८१	२७,२४१,७४२,६२४.७२
२	राजस्व र अन्य प्राप्ति (३+४+५)		२२,९४०,७००,०००.००	१९,४४८,०४१,०००.००	१६,४८०,३७७,२०६.९८	२०,८४४,४००,०००.००	१७,३७९,९४२,०००.००	१४,०३०,२३६,०४६.०४
३	कर	१.२	१७,१४७,१६७,०००.००	१४,९९०,१७४,०००.००	१३,९८७,०६७,४४८.६३	१४,३२१,४००,०००.००	१४,६४६,६००,०००.००	११,८२८,१०३,७४३.१३
४	अन्य राजस्व	१.२	४,६२९,९९३,०००.००	२,४३४,०८२,०००.००	२,३८३,९१४,२७८.४९	४,६८६,९००,०००.००	२,४६६,८४३,०००.००	१,८४८,२०२,१४६.६९
५	विविध प्राप्ति	१.२	१,७३३,६१८,०००.००	१,०३३,७८४,०००.००	२१०,९८२,३७९.७७	८४०,०००,०००.००	१६६,४००,०००.००	३४३,९२८,१४६.२३
६	अन्य तहका सरकालाई राजस्व ब्रिडजिङ गरिएको/हुने राजस्व	१.४	-	-	-	-	-	-
७	प्रदेश सञ्चित कोषमा दायित्व हुने राजस्व (२.६)		२२,४४०,७००,०००.००	१९,४४८,०४१,०००.००	१६,४८०,३७७,२०६.९८	२०,८४४,४००,०००.००	१७,३७९,९४२,०००.००	१४,०३०,२३६,०४६.०४
८	अनुदान	१.३	१४,०१९,३००,०००.००	१४,०१९,३००,०००.००	११,०७७,७६४,८४३.८६	१४,३८४,२००,०००.००	१३,७०९,०९६,०००.००	१०,६९२,४४४,३८८.८६
८.१	गत वर्षको मौज्जात		२,०००,०००,०००.००	८०४,०४९,४१२.२२	८०४,०४९,४१२.२२	३,०००,०००,०००.००	२,४१८,९६२,१७९.८१	२,४१८,९६२,१७९.८१
९	खर्च (१०+११)		३८,९७०,०००,०००.००	३८,९७०,०००,०००.००	२७,८८१,०१३,४४३.२२	४०,४७९,७००,०००.००	४०,४७९,७००,०००.००	२६,४३६,६९३,२१२.४१
१०	चालु खर्च		१४,३८४,१००,०००.००	१४,२०७,१४१,४३४.००	९,९८४,८६१,३३४.४६	१७,२२२,७८९,०००.००	१७,१४४,८८८,०००.००	१०,४१८,९२९,९४६.१४
	परिचालन/सुविधा	३.१	३,३०९,१७४,०००.००	३,२७७,३६२,९३४.२२	२,४८७,३६२,९३४.२२	३,२६७,९९४,२२९.००	३,२६७,९९४,२२९.००	२,४८७,९९४,२२९.००
	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	३.१	४,६९६,९४१,०००.००	४,६९६,९४१,०००.००	३,८८७,३६२,९३४.२२	४,६९६,९९४,२२९.००	४,६९६,९९४,२२९.००	३,४८६,६४२,२९७.४४
	सहायता	३.१	४,०६,९९४,०००.००	४,०६,९९४,०००.००	३,२४४,२६६,१८०.१८	४,०६,९९४,०००.००	४,०६,९९४,०००.००	३,८८६,६४२,२९७.४४
	अनुदान	३.१	३,७९२,४०६,०००.००	३,८८७,३६२,९३४.२२	२,९९२,४०६,०००.००	४,०६,९९४,०००.००	४,०६,९९४,०००.००	३,८८६,६४२,२९७.४४
	सामाजिक सुरक्षा	३.१	२४६,६४४,०००.००	२४६,६४४,०००.००	२४६,६४४,०००.००	२४६,६४४,०००.००	२४६,६४४,०००.००	२४६,६४४,०००.००
	अन्य खर्च	३.१	८९२,००९,०००.००	८९२,००९,०००.००	४७०,७७९,०००.००	१४,२१९,९९०,०००.००	१४,२१९,९९०,०००.००	१९,४४३,३३०,७१४
११	पूँजीगत खर्च		२४,६८४,९००,०००.००	२४,६८४,९००,०००.००	१७,९०४,९४२,२०६.८६	२३,२९७,७००,०००.००	२३,२९७,७००,०००.००	१६,०१७,७७१,२६८.३६
	पूँजीगत खर्च	३.२	२४,६८४,९००,०००.००	२४,६८४,९००,०००.००	१७,९०४,९४२,२०६.८६	२३,२९७,७००,०००.००	२३,२९७,७००,०००.००	१६,०१७,७७१,२६८.३६
१२	कलेट बचत(-) जम्मा (+) (१-९)		-	(४,४८७,४९९,४८७.७८)	४०२,१८७,९३०.७४	(१,२४०,०००,०००.००)	(६,४४४,१४७,८२०.१९)	८०४,०४९,४१२.२२
१३	वित्तीय व्यवस्था (१४+१९+२२-२४)		-	-	-	(१,२४०,०००,०००.००)	-	-
१४	आन्तरिक वित्तीय सम्पत्ति (१५+१६+१७-१८)		-	-	-	-	-	-
१५	सार्वजनिक संस्थापना ऋण लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
१६	अन्य संस्थापना ऋण लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
१७	संस्थापना शेयर लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
१८	ऋण लगानी फिर्ता	२.२	-	-	-	-	-	-
१९	बाह्य वित्तीय सम्पत्ति (२०+२१)		-	-	-	-	-	-
२०	वैदेशिक ऋण लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-
२१	वैदेशिक शेयर लगानी	४.१	-	-	-	-	-	-

प्रदेश लेखा नियन्त्रक

प्रदेश लेखा नियन्त्रक

आ.व.२०८१/०८२

क्र.सं.	विषय	टिप्पणी नं.
२२	आन्तरिक दायित्व (२३+२४)	
२३	अन्य संस्था/हस्तगत ऋण प्रप्ति (पट्टादेश)	२.३
२४	ऋणपत्र मार्फत प्राप्त ऋण सौभाग्य भुक्तानी	२.२
२५	बाह्य वित्तीय दायित्व (२६+२७)	
२६	वैदेशिक ऋणको प्रप्ति (पट्टादेश)	२.४
२७	वैदेशिक ऋण सौभाग्य भुक्तानी	२.२
२८	बकौट बकात (-) व्युत्पन्न (+) (१२-१३)	

नोट:-आसी र्गलक्षितम कायप अमुपन आगामी आर्थिक वर्षको बजेटमा उल्लेखित संशोधित धुमना उल्लेख गरिएको छ भने भुक्तानी तर्फ खसार ममानमा कायप भएको बजेट उल्लेख गरिएको छ।

~~तापूर गनिको सही:~~

वसिष्ठ देवा विद्यालयक

मतिः

प्रदेश लेखा नियन्त्रकको सही:

नामः

पद: निराकरण
मिति: २०२३

46

लुम्बिनी प्रदेश सरकार

वार्षिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

बजेट तुलनात्मक विवरण (बजेट निकाय)

[illegible]

महालेखापरीक्षकको सही:

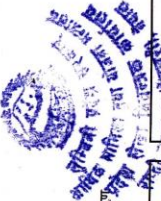
नामः

सदः

मितिः

पैकुठ बुहार कश्चिकारी
उप-महारस्य पञ्चलन
३०८३११८८

म.ले.प.क्र.नं. २७०-५

लुम्बिनी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
प्रदेश सेवा विभाग कार्यालय
प्रदेश सचिवालय कोषको आर्थिक विवरण

आ.व. २०८१/०८२

विवरण	टिप्पणी नं.	चातु आ.व.को कारोबार		मात आ.व.को कारोबार		रकम रु. मा
		नाद	तेस्रो पक्ष मुक्तानी (सोझै मुक्तानी)	नाद	तेस्रो पक्ष मुक्तानी (सोझै मुक्तानी)	
१. राबस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति	२	३	४	६	७	८=६+७
१.१. राबस्व		२७,५८८,१४२,०६०.८४	-	२४,७२२,७९०,४४४.९१	-	२४,७२२,७९०,४४४.९१
क. कर	१.२	१६,३७०,१९२,८२७.२१	-	१३,६७६,३०७,८९९.८२	-	१३,६७६,३०७,८९९.८२
ख. अन्य राजस्व	१.२	१३,९८७,०६७,४४८.६२	-	११,८२८,१०३,७४३.१३	-	११,८२८,१०३,७४३.१३
१.२. अनुदान		२,३८३,१२४,२७८.४९	-	१,८४८,२०४,१५६.६९	-	१,८४८,२०४,१५६.६९
क. द्विपक्षिय वैदेशिक अनुदान	१.३	११,००७,७६४,८५३.८६	-	१०,६९२,४४४,३८८.८६	-	१०,६९२,४४४,३८८.८६
ख. बहुपक्षिय वैदेशिक अनुदान	१.३	-	-	-	-	-
ग. अन्तरसकारी वित्तीय हस्तान्तरण	१.३	११,००७,७६४,८५३.८६	-	१०,६९२,४४४,३८८.८६	-	१०,६९२,४४४,३८८.८६
१.३. केरुनु तथा अन्य प्राप्ति	१.२	२१०,१८४,३७९.७७	-	३५३,९२८,१५६.२३	-	३५३,९२८,१५६.२३
२. वित्तीय व्यवस्थाबाट प्राप्ति		-	-	-	-	-
२.१. ऋण लगानी फिर्ता		-	-	-	-	-
क. आन्तरिक ऋण लगानी फिर्ता	२.२	-	-	-	-	-
ख. वैदेशिक ऋण लगानी फिर्ता	२.२	-	-	-	-	-
२.२. शेयर बिक्री		-	-	-	-	-
क. आन्तरिक शेयर बिक्री	२.१	-	-	-	-	-
ख. वैदेशिक शेयर बिक्री	२.१	-	-	-	-	-
२.३. वैदेशिक ऋण प्राप्ति		-	-	-	-	-
क. बहुपक्षीय	२.४	-	-	-	-	-
ख. द्विपक्षीय		-	-	-	-	-
ग. अन्य		-	-	-	-	-
२.४. आन्तरिक ऋण		-	-	-	-	-
क. राष्ट्रिय बचतपत्र	२.३	-	-	-	-	-
ख. नागरिक बचतपत्र	२.३	-	-	-	-	-
ग. विकास ऋणपत्र	२.३	-	-	-	-	-
घ. वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	२.३	-	-	-	-	-
ङ. विविध ऋणपत्र	२.३	-	-	-	-	-

प्रदेश सेवा विभाग

प्रदेश सेवा विभाग

सुद्विनी प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
प्रदेश सेवा नियन्त्रक कार्यालय
प्रदेश सचिवालयको आर्थिक विवरण

आ.व. २०८१/०८२

विवरण	टिप्पणी नं.
क. व्याजमा आधारित ट्रेजरी बिल	२.३
ख. बटुमा आधारित ट्रेजरी बिल	२.३
ग. अन्य	२.३
३. यस वर्षको खुद प्रालि (१+२)	
४. मुलानी	
४.१. सचिवालयको माथि व्ययभार हुने रकमबाट खर्च	
क. चालु खर्च	३.३
ख. वित्तीय खर्च	३.३
४.२. निवोधन ऐनद्वारा भएको खर्च	
क. चालु खर्च	३.४
ख. वित्तीय खर्च	३.४
ग. वित्तीय खर्च	३.४
५. निमित्त रर वा अन्य समायोजन	
६. यस वर्षको बजेट भुक्तानी (४+५)	
७. यस अवधिको कोषमा भएको बाप घट (५-६) (३-६)	
८. आर्थिक वर्षको सुरुवातको मौज्जात	
९. आर्थिक वर्षको अन्त्यको मौज्जात (७+८)	

नाम	लेखो पद भुक्तानी (सोने भुक्तानी)	जम्मा
२७,५८८,१४२,०६०.८४		२७,५८८,१४२,०६०.८४
२७,८९१,०१३,४४२.३२		२७,८९१,०१३,४४२.३२
९,०६८,३८७.००		९,०६८,३८७.००
९,०६८,३८७.००		९,०६८,३८७.००
२७,८८९,४४४,२४४.३२		२७,८८९,४४४,२४४.३२
९,९७६,७९३,०४८.४६		९,९७६,७९३,०४८.४६
१७,९०४,१४२,२०६.८६		१७,९०४,१४२,२०६.८६
२७,८८९,४४४,२४४.३२		२७,८८९,४४४,२४४.३२
२७,८८९,०१३,४४२.३२		२७,८८९,०१३,४४२.३२
(३०२,८७१,४८१.४८)		(३०२,८७१,४८१.४८)
८०४,०४९,४१२.२२		८०४,०४९,४१२.२२
४०२,९८७,९३०.७४		४०२,९८७,९३०.७४

नाम	लेखो पद भुक्तानी (सोने भुक्तानी)	जम्मा
२४,७२२,७९०,४४४.९१		२४,७२२,७९०,४४४.९१
२६,४३६,६९३,२१२.४०		२६,४३६,६९३,२१२.४०
८,७४२,३३४.००		८,७४२,३३४.००
८,७४२,३३४.००		८,७४२,३३४.००
२६,४२७,९४०,८७७.४०		२६,४२७,९४०,८७७.४०
१०,४१०,१६९,६०९.१४		१०,४१०,१६९,६०९.१४
१६,०१७,७७१,२६८.३६		१६,०१७,७७१,२६८.३६
२६,४३६,६९३,२१२.४०		२६,४३६,६९३,२१२.४०
(१,७१३,९०२,७६७.४९)		(१,७१३,९०२,७६७.४९)
२,४१८,९६२,१७९.८१		२,४१८,९६२,१७९.८१
८०४,०४९,४१२.२२		८०४,०४९,४१२.२२

सचिवालयको माथि व्ययभार हुने रकमबाट खर्च
नाम: ...
पद: ...
मिति: ...

प्रदेश सेवा नियन्त्रकको सही:
नाम: ...
पद: ...
मिति: ...

महालेखापरीक्षकको सही:
नाम: ...
पद: ...
मिति: ...

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर, काठमाडौं
नेपाल